

Гарчиг

I. ОРШИЛ.....	8
1.1. БУС НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН ЧИГ ХАНДЛАГА, БОДЛОГО	9
II. ГЕОЛОГИ, ХҮРЭЭЛЭН БҮЙ ОРЧНЫ НӨХЦӨЛ.....	16
2.1. <u>СУМЫН НУТАГ ДЭВСГЭРИЙН БАЙРШИЛ, ТОГТОЦ</u>	16
2.1.1. Газар зүйн байршил	16
2.1.2. Сумын хилийн цэс.....	17
2.1.3. Багийн хилийн цэс	20
2.1.4. Газрын гадарга.....	26
2.1.5. Байгаль-нутаг дэвсгэрийн цогцолбор нөхцлийн мужлал	28
2.1.6. Гадаргын налуу	29
2.1.7. Гадаргын зүг зовхис.....	31
2.2. <u>СУМЫН УУР АМЬСГАЛ</u>	33
2.2.1. Агаарын температур	33
2.2.2. Хур тунадас	36
2.2.3. Салхи, салхины чиглэл	38
2.3. <u>ХӨРС, ХӨРСӨН БҮРХЭВЧ</u>	40
2.3.1. Хөрс үүсгэгч чулуулаг	40
2.3.2. Хөрсний хэв шинж.....	42
2.3.3. Сумын хөрсний механик бүрэлдэхүүн	45
2.4. <u>УРГАМАЛЖИЛТ</u>	47
2.4.1. Сумын ургамлын экологийн хэв шинж	47
2.4.2. Сумын бэлчээрийн ургамалжилт, төрөл.....	49
2.4.3. Сумын бэлчээрийн ургамалжилтийн төрх байдал, төлөв	51
2.5. <u>ОЙН НӨӨЦ, ТӨЛӨВ БАЙДАЛ</u>	55
2.5.1. Сумын ойн нөөц	55
2.5.2. Ойн төлөв байдал	57
2.6. <u>ГАДАРГЫН БОЛОН ГҮНИЙ УСНЫ НӨӨЦ</u>	63
2.6.1. Гадаргын усны нөөц.....	59
2.6.1. Гүний усны нөөц	61
2.7. <u>ИНЖЕНЕР ГЕОЛОГИЙН НӨХЦӨЛ</u>	63
2.7.1. Инженер геологийн мужлал	63
2.7.2. Геоморфологийн тогтоц.	65
2.7.3. Цэвдгийн нөхцөл.....	71
2.7.4. Инженер геологийн үйл явц, үзэгдэл, газар чичирхийлэл	69

2.8. НИЙГЭМ, ЭДИЙН ЗАСГИЙН НӨХЦӨЛ	71
2.8.1. Түүхэн хөгжлийн тойм.	71
2.8.2. Хүн амын одоогийн байдал.	71
2.8.3. Мал аж ахуйн судалгаа.	73
III. ГАЗАР, БАЙГАЛИЙН НӨӨЦ ЭДЭЛБЭРИЙН ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ.....	76
3.1. <u>ГАЗРЫН НЭГДМЭЛ САН</u>	78
3.2. <u>СУМЫН ГАЗАР АШИГЛАЛТЫН ОДООГИЙН БАЙДАЛ</u>	76
3.2.1. Бэлчээр ашиглалт.	82
3.2.2. Бэлчээрийн даац.	84
3.2.3. Малын өвчны тархалт	86
3.2.4. Хадлангийн газрын ашиглалт	89
3.2.5. Тариалангийн газрын ашиглалт	89
3.2.6. . Ойн сан бүхий газрын ашиглалт	93
3.2.7. Уул уурхайн ашиглалт	94
3.2.8. Аялал жуулчлалын газрын ашиглалт.....	94
3.2.9. Тусгай хамгаалалттай газар.	94
3.3. <u>ГАЗАР БОЛОН БАЙГАЛИЙН НӨӨЦ</u>	96
3.3.1. Бэлчээрийн газрын экологийн чадавхийн болон эдийн засгийн үнэлгээ.....	96
3.3.2. Түүх соёлын дурсгалт газар.....	104
3.3.3. Амьтны тархалт	111
3.3.4. Ховор ургамлын тархалт.	113
3.4. <u>СУМЫН ГАЗАР АШИГЛАЛТЫН ТОХИРОМЖТОЙ БАЙДЛЫН ҮНЭЛГЭЭ</u>	114
3.4.1. Тариалангийн газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээ	114
3.4.2. . Аялал жуулчлалын газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээ.....	117
3.4.3. Шинээр байгуулах хот, суурин газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээ.....	120
3.4.4. Бэлчээрийн газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээ	122
3.4.5. Ойн сангийн газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээ	133
3.4.6. Шугаман байгууламжийн зориулалтаар ашиглах газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээ.....	135
IV. СУМЫН НУТАГ ДЭВСГЭРИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	138
4.1. Иргэдийн оролцоотой ашиглалтын олон хэлбэр бүхий газрын хэрэгцээт байдлыг тогтоох	138
4.2. <u>СУМЫН НУТАГ ДЭВСГЭРИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ</u>	142
4.2.1. Хамгаалалтын бүсийн төлөвлөлт	146
4.2.2. Бэлчээрийн газрын төлөвлөлт	150
4.2.3. Бэлчээр усжуулалт	155
4.2.4. Бэлчээр ашиглалтын төлөвлөлт	157

4.2.5. Хадлангийн газрын төлөвлөлт	165164
4.2.6. Ойн ашиглалт, хамгаалалтын бүс төлөвлөлт	166
4.2.7. Аялал жуулчлалын бүсийн төлөвлөлт	168
4.2.8. Зам, шугам сүлжээний газрын төлөвлөлт.....	170
4.2.9. Тусгай хамгаалалттай газрын төлөвлөлт	172
АШИГЛАСАН НОМ, БҮТЭЭЛИЙН ЖАГСААЛТ.....	174
ХАВСРАЛТ	176
1.1. Гадаргын усны судалгаа	177
1.1.1. Булаг, шандны судалгаа	177
1.1.2. Нуурын судалгаа.....	180
1.1.3. Голын судалгаа	180
1.1.4. Худаг, уст цэгийн судалгаа.....	181
1.1.5. Эвдэрсэн худгийн судалгаа.....	183
1.2. Үйл ажиллагаа явуулж байгаа иргэн хуулийн этгээдийн судалгаа	183
1.3. Малчдын байршлын судалгаа.....	186

Зураг төслийн жагсаалт

Зураг 1 Газарзүйн байрлал.....	15
Зураг 2. Сумын хилийн цэсийн зураг	18
Зураг 3. Багийн хилийн цэсийн зураг	20
Зураг 4. Сумын газрын гадаргын өндөршилт	27
Зураг 5. Геоморфологийн зураг	28
Зураг 6. Гадаргын хэвгийн зураг.....	30
Зураг 7. Зүг зовхисын зураг.....	32
Зураг 8. Агаарын температур	35
Зураг 9. Хур тунадас	37
Зураг 10. Агаарын даралт	39
Зураг 11. Хөрс үүсгэгч чулуулгийн зураг	41
Зураг 12. Хөрсний тархалтын зураг	44
Зураг 13. Хөрсний механик бүрэлдэхүүний зураг	46
Зураг 14. Ургамлын экологийн хэв шинжийн зураг	48
Зураг 15. Ургамалжилтын зураг.....	51
Зураг 16. Бэлчээрийн төрх байдлын зураг.....	53
Зураг 17. Бэлчээрийн төлөв байдлын зураг.....	55
Зураг 18. Ойн төрлийн зураг	57
Зураг 19. Ойн төлөв байдлын зураг	59
Зураг 20. Гадаргын усны зураг.....	61
Зураг 21. Гидрогеологийн зураг	63
Зураг 22. Геологийн зураг	65
Зураг 23. Геоморфологийн зураг.....	67
Зураг 24. Цэвдгийн тархалтын зураг	69

Зураг 25. Газар чичирхийллийн зураг	71
Зураг 26. Мал сүргийн бүтэц.....	75
Зураг 27. Газрын нэгдмэл сан.....	78
Зураг 28. Суурин газрын Кадастрын зураг.....	81
Зураг 29. Газар ашиглалтын зураг	82
Зураг 30. Малчдын нутагладаг байршлын зураг.....	84
Зураг 31. Бэлчээрийн даац, багаар	85
Зураг 31а. Малын өвчны тархалт.	86
Зураг 32. Хадлангийн газар ашиглалт.	87
Зураг 33. Тариалангийн газрын зураг	90
Зураг 34. Ойн төрлийн зураг	91
Зураг 35. Уул уурхайн газар ашиглалтын зураг.....	92
Зураг 36. Улсын болон орон нутгийн тусгай хамгаалалттай газар	94
Зураг 37. Ургамлын экологийн хэв шинжийн зураг	96
Зураг 38. Түүх соёлын дурсгалт газар	109
Зураг 39. Амьтны тархалт.....	111
Зураг 40. Ховор ургамал, жимс, жимсгэний тархалт.....	112
Зураг 41. Тариалангийн тохиромжтой байдлын үнэлгээний зураг	115
Зураг 42. Аялал рекреацийн газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээний зураг.....	118
Зураг 43. Шинээр байгуулах хот, суурин газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээний зураг.....	120
Зураг 44. Өвөл-Хаврын бэлчээрийн газарт тохиромжтой байдлын үнэлгээний зураг.....	122
Зураг 45. Өвөл-Хаврын улиралд бог малд тохирох бэлчээрийн зураг	123
Зураг 47. Өвөл-Хаврын улиралд үхэрт тохирох бэлчээрийн зураг	125
Зураг 48. Өвөл-Хаврын улиралд адуунд тохирох бэлчээрийн зураг	126
Зураг 49. Зун-Намрын бэлчээрийн газарт тохиромжтой байдлын үнэлгээний зураг.....	127
Зураг 50. Зун-Намрын улиралд бог малд тохирох бэлчээрийн зураг	128
Зураг 51. Зун-Намрын улиралд тэмээнд тохирох бэлчээрийн зураг	129
Зураг 52. Зун-Намрын улиралд үхэрт тохирох бэлчээрийн зураг	130
Зураг 53. Зун-Намрын улиралд адуунд тохирох бэлчээрийн зураг	131
Зураг 54. Ойн сангийн газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээний зураг	133
Зураг 55. Авто зам болон шугам сүлжээний зориулалтаар ашиглах газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээний зураг	135
Зураг 56. Хадгалан хамгаалах газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээний зураг.....	136
Зураг 57. Нутаг дэвсгэрийн төлөвлөгөөний зураг	145
Зураг 58. Хамгаалалтын бүсүүдийн төлөвлөлтийн зураг.....	146
Зураг 59. Улирлын бэлчээр ашиглалтын зураг	151
Зураг 60. Бэлчээрийн улирлын даац, багтаамж.....	153
Зураг 61. Усжуулах шаардлагатай бэлчээр болон усан цахилгаан станц барих тохиромжтой газрын байршил	155
Зураг 62. Бэлчээр ашиглалтын хэсгийн төлөвлөлтийн зураг.....	163
Зураг 63. Хадлангийн газрын төлөвлөлтийн зураг	164
Зураг 64. Мод тарих, үржүүлэх.....	166
Зураг 65. Аялалт жуулчлалын төлөвлөлтийн зураг.....	168
Зураг 66. Авто зам, шугам сүлжээний төлөвлөлтийн зураг.....	170
Зураг 67. Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн төлөвлөлтийн зураг	172

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт 1. Сумын хилийн цэсийн солбилцол.....	16
Хүснэгт 2. Багуудын эзлэх газрын хэмжээ, эзлэх хувь	19
Хүснэгт 3. Багийн хилийн цэсийн эргэлтийн цэгүүд	21
Хүснэгт 4. Сумын гадаргын өндөржилтийн талбай	26
Хүснэгт 5. Агаарын жилийн дундаж температур, °С	33
Хүснэгт 6. Сумын агаарын олон жилийн дундаж температур, °С.....	34
Хүснэгт 7. Хөрсний гадарга дээрх олон жилийн дундаж температур, 0С.....	34
Хүснэгт 8. Сумын ОЖД салхины хурд, м/с	38
Хүснэгт 9. Сумын хөрс үүсгэгч эх чулуулаг, талбайгаар.....	40
Хүснэгт 10. Сумын хөрсний хэв шинж /талбай-га, %/	42
Хүснэгт 11. Сумын хөрсний механик бүрэлдэхүүн талбай, га.....	45
Хүснэгт 12. Сумын ургамлын экологийн хэв шинж.....	47
Хүснэгт 13. Сумын бэлчээрийн ургамлын анги, төрөл зүйл	49
Хүснэгт 14. Сумын бэлчээрийн төрх байдал (талбай,%)	52
Хүснэгт 15. Нөлөөлөлд өртсөн бэлчээрийн талбай	54
Хүснэгт 16. Сумын нутаг дэвсгэрт тархсан ойн төрөл.....	56
Хүснэгт 17. Ойн төлөв байдал /талбай, %/	58
Хүснэгт 18. Сумын уст цэгийн тоо	60
Хүснэгт 19. Сумын олон жилийн цэвдэгийн тархалт.....	68
Хүснэгт 20. Сумын хүн амын тоо /сүүлийн 3 жилээр/	72
Хүснэгт 21. Сумын хүн амын үзүүлэлт, багуудаар	73
Хүснэгт 22. Сумын малын тоо, төрлөөр, /2015 он А данс/	74
Хүснэгт 23. Сумын малын тооны өөрчлөлт, сүүлийн 5 жилээр	75
Хүснэгт 24. Сумын газрын нэгдмэл сангийн ангилалын талбайн зөрүү /га/	77
Хүснэгт 25. Сумын газар ашиглалтын талбай	79
Хүснэгт 26. Өвөлжөө, хаваржааны тоо.....	83
Хүснэгт 27. Сумын бэлчээрийн даац, багаар	85
Хүснэгт 28. Малын өвчны тархалт	85
Хүснэгт 29. Хадлангийн газрын ашиглалт	87
Хүснэгт 30. Тариалангийн аж ахуй эрхлэгчдийн судалгаа	88
Хүснэгт 31. Уул уурхайн газар ашиглалт.....	92
Хүснэгт 32. Улсын тусгай хамгаалалттай газрын ашиглалт.....	93
Хүснэгт 33. Сумын тусгай хамгаалалттай газрын ашиглалт.....	93
Хүснэгт 34. Бэлчээрийн ангилал.....	95
Хүснэгт 35. Бэлчээрийн газрын жилийн нийт ургац(в)-ыг тооцох хүснэгт.....	99
Хүснэгт 36. Малын бэлчээрээс өдөрт идэх өвсний хэмжээ улирал тус бүрээр	100
Хүснэгт 37. Нядалгааны гарц тооцох хүснэгт.....	101
Хүснэгт 38. Монгол хонины махны гарц	101
Хүснэгт 39. Хонин сүргийн зохистой харьцаа	101
Хүснэгт 40. Хонины махны ашиг шимийг бий болгох боломжийг тооцсон байдал	102
Хүснэгт 41. Хонин толгойг сүргийн бүтцээр ангилан байдал.	102
Хүснэгт 42. Хонины сүү бий болгох чадавхийг тооцох хүснэгт.....	102
Хүснэгт 43. Хонины ноос бий болгох чадавхийг тооцох хүснэгт	102
Хүснэгт 44. Бэлчээрийн газрын газрын бүтээгч чадавхийг тооцох хүснэгт.....	103
Хүснэгт 45. Түүхийн дурсгалт хөшөөнүүд	103
Хүснэгт 46. Түүх, соёлын олдворууд.....	105

Хүснэгт 47. Түүх, соёлын олдворуудын газрын мэдээлэл	105
Хүснэгт 48. Түүх соёлын олдворуудын шинж чанарын мэдээлэл.....	107
Хүснэгт 49. Тариаланд тохиромжтой газрын талбайн хэмжээ, га.....	114
Хүснэгт 50. Аялал жуулчлалын газарт тохиромжтой газрын талбайн хэмжээ, га.....	118
Хүснэгт 50а. Шинээр байгуулах хот, суурин газарт тохиромжтой газрын талбайн хэмжээ, га	121
Хүснэгт 51. Бэлчээрт тохиромжтой газрын талбайн хэмжээ, га /Өвөл-Хавар/	122
Хүснэгт 52. Бэлчээрт тохиромжтой газрын талбайн хэмжээ, га /Зун-Намар/	121
Хүснэгт 53. Ой санд тохиромжтой газрын талбайн хэмжээ, га	132
Хүснэгт 54. Авто замд тохиромжтой газрын талбайн хэмжээ, га.....	134
Хүснэгт 55. Шугам сүлжээд тохиромжтой газрын талбайн хэмжээ, га	134
Хүснэгт 56. Иргэдээс авсан саналын судалгаа /4 иргэний жишээн дээр/	138
Хүснэгт 57. Иргэдийн саналын нэгтгэл.....	140
Хүснэгт 58. Нутаг дэвсгэрийн төлөвлөгөө боловсруулахад хэрэглэгдэх заавар, стандартууд.....	142
Хүснэгт 59. Сумын хамгаалалтын бүсүүдийн төлөвлөлт	145
Хүснэгт 60. Сумын хамгаалалтын бүсүүдийн талбайн хэмжээ	147
Хүснэгт 61. Сумын улирлын бэлчээр ашиглалт, багаар.....	150
Хүснэгт 62. Сумын бэлчээрийн даац багтаамж, улиралаар.....	152
Хүснэгт 63. Усжуулах шаардлагатай газрын судалгаа.....	154
Хүснэгт 64. Усан цахилгаан станц барих тохиромжтой газрын тойм байршил.....	154
Хүснэгт 65. Бэлчээр ашиглалтын хэсгийн талбай	156
Хүснэгт 66. Бэлчээр ашиглалтын хэсгийн багтаамж.....	158
Хүснэгт 67. Бэлчээр ашиглалтын бүлэг.....	160
Хүснэгт 68. Сумын аялал жуулчлалын үндсэн маршрут, төлөвлөлтөөр	167
Хүснэгт 69. Зам шугам сүлжээний төлөвлөлт.....	169
Хүснэгт 70. Гүүр даваа засах, сайжруулах замын төлөвлөлт	169
Хүснэгт 71. Улсын тусгай хамгаалалтанд авах газар	171

Диаграммын жагсаалт

Диаграмм 1. Багуудын талбайн эзлэх хувь	19
Диаграмм 2. Гадаргын гипсометрийн зүсэлт	26
Диаграмм 3. Гадаргын хэвгийн эзлэх хувь.....	29
Диаграмм 4. Гадаргын зүг зовхис, эзлэх хувиар.....	31
Диаграмм 5. Сумын агаарын жилийн дундаж температур, сараар.....	33
Диаграмм 6. Сумын агаарын олон жилийн дундаж температур	34
Диаграмм 7. Хөрсний гадарга дээрх олон жилийн дундаж температур, °С.....	34
Диаграмм 8. Сумын олон жилийн хур тунадасны үзүүлэлт	36
Диаграмм 9. Сумын ОЖД салхины хурд, м/с	38
Диаграмм 10. С Сумын хөрс үүсгэгч эх чулуулаг эзлэх хувь.....	41
Диаграмм 11. Сумын хөрсний механик бүрэлдэхүүний эзлэх талбай	45
Диаграмм 12. Сумын ургамлын экологийн хэв шинж, эзлэх хувиар	47
Диаграмм 13. Сумын бэлчээрийн төрх байдлын эзлэх хувь	52
Диаграмм 14. Нөлөөлөлд өртсөн бэлчээрийн талбайн эзлэх хувь	54
Диаграмм 15. Ойн төрөл /хувиар/	56
Диаграмм 16. Сумын олон жилийн цэвдэгийн тархалтын эзлэх хувь.....	68
Диаграмм 17. Сумын хүн ам, өрхийн тоо, багуудаар	73
Диаграмм 18. Сумын малын тоо, багаар	74
Диаграмм 19. Сумын малын тооны өсөлт, төрлөөр.....	75
Диаграмм 19а. Сумын бэлчээрийн даац хувиар.....	84
Диаграмм 19б. Малын өвчны тархалтын байршил, хамрах талбай.....	86
Диаграмм 20. Хөнгөн шавранцар хөрстэй уулын бэл хөндийн том хялгана-түнгэ-алаг өвст бэлчээрийн төлөв байдлын загвар	97
Диаграмм 21. Хөнгөн шавранцар хөрстэй уулын бэл хөндийн крыловын хялгана-хазаар өвст бэлчээрийн төлөв байдлын загвар	99
Диаграмм 22. Тариалангийн газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээний шалгуур үзүүлэлтүүд.....	114
Диаграмм 23. Ландшафтын үнэлгээний схем.....	117
Диаграмм 24. Шинээр байгуулах хот, суурин газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээ.....	119
Диаграмм 25. Бэлчээрийн газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээний схем.....	121
Диаграмм 26. Ойн сангийн тохиромжтой байдлын үнэлгээний схем.....	132
Диаграмм 27. Шугаман байгууламжийн тохиромжтой байдлын үнэлгээний.....	134
Диаграмм 28. Нутаг дэвсгэрийн газар зохион байгуулалтын төлөвлөлтийн бүсүүд.....	143

I. ОРШИЛ

Энэхүү сумын нутаг дэвсгэрийн төлөвлөгөө боловсруулах ажлын гол зорилго нь Ховд аймгийн Булган сумын нийт нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд газар болон байгалийн нөөц нөхцлийг зүй зохистой ашиглуулах боломжийг судалсаны үндсэн дээр газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээн дээр суурилсан, нутаг дэвсгэрийн цаашдын хөгжлийн төлөвлөгөө боловсруулахад чиглэсэн ажил болно.

Уг төлөвлөгөөний ажлын зураг төслийг Газрын Харилцаа Геодези Зурагзүйн Газрын Газар зохион байгуулалтын хэлтэс, Зөвлөх багтай хамтран боловсрууллаа. Нутаг дэвсгэрийн төлөвлөгөө боловсруулах арга зүйг Газрын Харилцаа Геодези Зураг Зүйн Газрын даргын тушаалаар батлагдсан аргазүй боловсруулах ажлын хэсгийн гаргасан шийдлийн дагуу тооцож төлөвлөв.

Уг төлөвлөгөөг боловсруулахдаа Монгол улсын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомж, салбарын норм дүрэм, Монгол улсын Мянганы хөгжлийн зорилгод суурилсан үндэсний хөгжлийн цогц бодлого, Монгол улсын бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлал, Баруун бүс нутгийн хөгжлийн хөтөлбөр, Ховд аймгийн хөгжлийн стратеги төлөвлөгөө /2010-2021 он/, Аймаг, сум, орон нутгийн байгууллага, мэргэжилтнүүд, орон нутгийн иргэдийн саналууд, Ховд аймгийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөг тус тус ашиглав.

ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.

Төслийн нэр: Ховд аймгийн Булган сумын нутаг дэвсгэрийн төлөвлөгөө боловсруулах

Төслийн зорилго: Сумын нийт нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд газрын нэгдмэл сангийн бүх ангиллын газарт тохиромжтой байдлын үнэлгээн дээр суурилсан нутаг дэвсгэрийн төлөвлөгөө боловсруулахад оршино.

Төслийн байршил: Ховд аймаг, Булган сум

Төсөлд хамрагдах газрын хэмжээ: Сумын хот тосгон бусад суурины газраас бусад нийт газрыг хамрана.

Төсөлд хамрагдах олон нийт: Сумын 2243 өрх, 9547 хүн ам

Төслийн үр дүн: Сумын нутаг дэвсгэрийг бүхэлд нь хамарсан газар зохион байгуулалтын цогц төлөвлөгөөний бичиг баримт болох нутаг дэвсгэрийн төлөвлөгөөтэй болохоос гадна газар, түүний байгалийн нөөц, ашиглалтын цогц шинэчлэгдсэн мэдээллийн санг бүрдүүлж, газар нутаг, түүний нөөц, баялагийг зүй ёсны зориулалтаар нь ашиглах суурь судалгаа нөхцөл бүрдэж байгаа юм.

1.1. БҮС НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН ЧИГ ХАНДЛАГА, БОДЛОГО

А. Ховд аймгийн хөгжлийн цогц бодлого /2015-2025 он/

Хугацааны хамрах хүрээ:

2015- 2025 онд хот байгуулалтын оновчтой бодлоготой уялдуулан дэд бүтцийг эрчимтэй хөгжүүлэх, хүн амын шилжин явах хөдөлгөөнийг сааруулах, хүн амд үзүүлэх нийгмийн суурь үйлчилгээний чанарыг сайжруулах, эдийн засгийн төрөлжилтийг бий болгоход чиглэгдсэн бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

Ховд аймгийн алсын хараа:

Оюун мэдлэгийг дээдэ лсэн, амгалан тайван, элбэг хангалуун амьдрал бүхий иргэдтэй, үйлдвэрлэл бизнест ээлтэй, Монгол Улсын болон Баруун бүсийн хөгжлийн тулгуур төв, ногоон хөгжлийн загвар, цэцэглэн хөгжсөн аймаг болоход чиглэнэ.

Хөгжлийн үнэт зүйлс нь:

- Оюуныг дээдэлсэн ард иргэд.
- Амьдралыг тэтгэсэн газар нутаг, баялаг экосистем.
- Хөгжлийн төлөө чин эрмэлзэл, бүтээлч сэтгэлгээ, зүтгэл.

Хөгжлийн эрхэм зорилго нь:

Нийгэм, эдийн засаг, ногоон хөгжлийн зохистой хүрээнд уламжлал-шинэчлэлийн уялдааг ханган, дэд бүтцээ сайжруулан, мал аж ахуй, газар тариаланг эрчимжүүлэн хөгжүүлж, зах зээлд өрсөлдөх чадвартай бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, үйлчилгээ бүхий олон тулгуурт эдийн засагтай, бие даасан байдлаа бүрэн хангахуйц чадвар бүхий аймаг болно.

Б. Ядуурал, ажилгүйдлийг бууруулах бодлого:

Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ: үе шат (2015-2020 он):

- Ажилгүйдлийн түвшинг 2020 онд 4.0, 2025 онд 3.0 хувьд хүргэж бууруулна.
- Үндсэн хуулиар олгогдсон хүний эрүүл, аюулгүй ажлын байранд ажиллаж хөдөлмөрлөх эрхийг дээдэлсэн жишиг аймаг болгоно.
- Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн талаарх хууль, журам, дүрэм, стандартын хэрэгжилтийг бүх шатанд сайжруулах гол зорилтыг тавьж, энэ асуудлаар орон нутгийн төсөвт хөрөнгө тусгаж, хөрөнгийн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.
- Хөдөлмөрийн харилцааны үндсэн хэм хэмжээний хэрэгжилтийг ажил олгогчийн нийгмийн хариуцлагын үндсэн шалгуур болгон авч үзэж, орон нутгийн болон улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хийж гүйцэтгэх ажил үйлчилгээний сонгон шалгаруулалтыг хийдэг журмыг нэвтрүүлнэ.

- Иргэдийн хөдөлмөрийн харилцаа, хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн талаарх мэдлэгийг дээшлүүлэх сургалт, сурталчилгааг орон нутагтаа зохион байгуулах байгууллага, аж ахуйн нэгж, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслүүдийг дэмжиж, санхүүгийн дэмжлэг үзүүлдэг болно.
- Компанийн эзэд, ажил олгогчдыг бизнес эрхлэх, компанийн засаглал, хөдөлмөрийн харилцаа, хөрөнгө оруулалтын чиглэлээр чадавхижуулах сургалт, туршлага судлуулах ажлыг зохион байгуулна.
- Жижиг болон өрхийн бичил үйлдвэрлэгч нарт шаардлагатай тоног төхөөрөмж, сав баглаа боодол нийлүүлэх үйл ажиллагааг тогтмолжуулна.

В. Хүрээлэн буй орчны тогтвортой байдлыг хангах, бохирдлыг бууруулах стратеги

Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ: Үе шат (2015-2020 он):

- Төв суурин газарт орших голын сав газруудыг түшиглэн цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулах үйл ажиллагааг дэмжин, аймгийн төв, сум, суурин газрын гудамж, талбайн зүлэгжсэн талбайн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.
- Аймгийн худалдан авалтад байгаль орчинд ээлтэй, үр ашигтай, хэмнэлттэй бараа, ажил үйлчилгээ бүхий ногоон худалдан авалтын хэмжээг нэмэгдүүлнэ.
- Эрдэс баялгийн салбарт нөөцийг үр ашигтай, хаягдалгүй ашиглах технологи бүхий үйлдвэрлэлийг тэргүүн ээлжинд дэмжинэ.
- Аймгийн хэмжээнд уур амьсгалын өөрчлөлт, цөлжилтийн талаар байгаль орчны суурь үнэлгээ, судалгааг хийнэ.
- Ховд хотын агаарын бохирдлыг бууруулах зорилгоор утаагүй зуухаар гэр хорооллын айл өрхүүдийг бүрэн хангана.
- Хөшөөтийн уурхайг түшиглэн аймгийн хэрэгцээг хангахуйц коксжуулсан шахмал түлшний үйлдвэр байгуулж хот суурин газрын гэр хорооллыг хямд үнэтэй, утаа бага гаргадаг түлшээр бүрэн хангана.

Г. Ус, ой зэрэг байгалийн нөөцийг тогтвортой ашиглах стратеги

Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ: үе шат (2015-2020 он):

- Жил бүр сум тус бүр 1-ээс дээш усны эхийг (*гол, булаг, рашаан зэрэг*) хашиж хамгаалах, ундрагыг сайжруулж нөхөн сэргээх ажлыг зохион байгуулна.
- Говь, цөлийн бүсэд байгалийн баянбүрдийг хамгаалах, сэргээх ажлыг төлөвлөгөөний үндсэн дээр зохион байгуулна.
- Аймгийн хэмжээнд иргэдийн ундны усыг жил бүр шинжилгээнд хамруулж, шаардлага хангахгүй байгаа худаг, уст цэгийг хаах арга хэмжээ авна.

- Суурьшлын бүс орчмын голуудын усан захыг тэмдэгжүүлэн, голын бүсүүдийн дэглэмийг мөрдүүлж, голыг ахуйн бохирдлоос ангижруулж, нөөцийг хамгаална.
- Ойн сан болон усан сан бүхий газруудыг улсын тусгай хамгаалалтанд авч, байгаль хамгаалах нөхөрлөлүүдтэй гэрээ байгуулан ажиллана.
- Ойн сан бүхий газар болон голын ай сав дагуух модлог ургамлыг хашиж хамгаалах, нөхөн сэргээх, хортон шавьжнаас хамгаалж биологийн ариутгал эмчилгээ хийнэ.
- Малчдын түлшний хэрэгцээг мод орлох бүтээгдэхүүнээр солих, малчин айл өрхүүдийг утаагүй, түлшний хэмнэлттэй, хийн болон хорголон зуух ашиглахыг дэмжиж, голын эргийн харгана, бургас, шаваг зэрэг модлог бутлаг ургамлыг түлшинд хэрэглэх явдлыг зогсооно.
- Ногоон байгууламж, ойн сангийн талбайг нэмэгдүүлэх зорилгоор иргэн, нөхөрлөл, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудын өөрийн хөрөнгөөр тарьж ургуулсан таримал ой, модыг үнэлэн ойн санд худалдан авдаг болно.
- Ганд тэсвэртэй уур амьсгалын хуурайшилттай нөхцөлд дасан зохицон ургах чадвартай, тухайн нутгийн унаган мод, сөөгний тарьц, суулгацаар жил бүр аймгийн хэмжээнд 20 га-аас багагүй талбайд ойжуулалтын ажлыг зохион байгуулна.

Д. Аялал жуулчлал

Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ: үе шат (2015-2020 он)

- Байгалийн болон угсаатны аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх дэд хөтөлбөр боловсруулан хэрэгжүүлнэ.
- Угсаатны бүлгүүдийн уламжлал, урлаг, соёлыг хөрш зэргэлдээ орнууд болон дэлхий нийтэд сурталчлан таниулах “*Алтайн Алтан үүд*” аялал жуулчлалын олон улсын наадмыг ОХУ, Казакстан, БНХАУ-тай хамтарч тогтмол зохион байгуулна.
- Жуулчдын бааз, амралт, сувиллын газар, зочид буудал зэрэг үйлчилгээний газруудын хүчин чадлыг нэмэгдүүлэхийг бодлогоор дэмжинэ.
- Аялал жуулчлалын салбарын мэргэжилтэй боловсон хүчний тоог нэмэгдүүлэх, мэргэжлийн ур чадварыг дээшлүүлэх хөтөлбөр боловсруулж ажиллана.
- Байгаль орчинд хоргүй, орчин үеийн технологид суурилсан эрчим хүчний эх үүсвэрээр жуулчны үйлчилгээний газруудыг хангахад дэмжлэг үзүүлнэ.
- Аялал жуулчлалын эвент бүтээгдэхүүнийг тогтмол зохион байгуулж, гадаадын жуулчдын тоог 50000-д хүргэнэ.
- Буянт голын хөвөөнд аялал жуулчлалын ногоон парк, Ховд хотод баруун бүсийн соёл, урлагийн цогцолбор, 3-5 одтой зочид буудал барьж байгуулна.

- Аялал жуулчлалын бүсүүдийг дотоодын болон олон улсын мэдээллийн сүлжээнд оруулж, зах зээлийн сурталчилгааг оновчтой хийх, аялал жуулчлалын мэдээллийн төв байгуулна.
- Аялал жуулчлалын бүсүүдэд аяллын төрлүүдээр маршрутуудыг бий болгож, түүх соёлын үнэт зүйлсийг бүртгэн баримтжуулж, маршрутын дагуух замыг засварлаж, түр буудаллах, хоноглох, отоглох цэгүүдийг тэмдэгжүүлж, тохижуулна.
- Байгальд ээлтэй эко аялал жуулчлалын төрлүүдийг дэмжиж, уулын, дугуйн, явган аялал зэрэг аяллын төрлүүдийг хөгжүүлнэ.
- Аялал жуулчлалын дотоодын болон олон улсын үзэсгэлэнд оролцож, аймгийн аялал жуулчлалын салбарын сурталчилгааг хийнэ.
- Аялал жуулчлалын голлох зах зээлийн орнуудад шууд нислэг хийх боломжийг судалж, шинэ чиглэлүүд нээнэ.

Е. Иргэдийн газрын харилцааны шинэтгэлийн стратеги

Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ: шат (2015-2020 он):

- Ховд хотын 2030 он хүртэлх ерөнхий төлөвлөгөөг батлуулж хэрэгжилтийг зохион байгуулна.
- Аймгийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулж хэрэгжүүлнэ.
- Газар зохион байгуулалтын жил жилийн төлөвлөгөөг боловсруулан хэрэгжүүлж, стандартыг хэрэгжүүлнэ.
- Байгууллагуудыг эзэмшлийн газрын доогуур болон ил инженерийн шугам сүлжээний зураглалтай болгож дэд бүтцийн ашиглалтыг сайжруулна.
- Газрын кадастрын нэгдсэн мэдээллийн сан үүсгэж онлайн хэлбэрт шилжүүлнэ.
- Ховд, Буянт, Булган голын сав газрыг эдийн засгийн эргэлтэнд оруулах төлөвлөгөө боловсруулж тухайн аймаг, сумдын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар батлуулан хэрэгжүүлнэ.
- Нийт сумдын нутаг дэвгэрт улс орон нутгийн чанартай замуудын уулзвар, гүүр болон зорчин очих сонирхол бүхий аялал жуулчлал, түүх соёлын дурсгалт газруудын байрлал, суурьшлын бүс, өвөлжөө, хаваржааг тэмдэгжүүлнэ.
- Газар өмчлөлийг 2020 онд нийт хүн амын 50.0 хувьд хүргэнэ.

Ё. МАА, газар тариаланг хөгжүүлэх стратеги

Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ: үе шат (2015-2020 он):

- Нийт мал сүргийн 50.0 хувийг бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн санд хамруулж, үүний дотроос шилмэл малын мэдээлийн санг 80.0 хувьд хүргэн баяжуулалт хийж, мал ээмэгжүүлж, бүртгэлжүүлэх ажлыг эрчимжүүлнэ.
- Бэлчээрийг хуваарьтай ашигладаг уламжлалт аргыг сэргээж сум, багийн түвшинд мөрдөх дунд хугацааны хөтөлбөр боловсруулж уур амьсгалын өөрчлөлтөнд дасан зохицсон бэлчээрийн даацад тохирсон үүлдэрлэг, таваарлаг чанар өндөртэй мал аж ахуйг хөгжүүлнэ.
- Булган, Жаргалант, Буянт, Ховд, Мянгад, Эрдэнэбүрэн, Манхан, Мөст сумдыг эрчимжсэн мал аж ахуй эрхлэх бүс нутаг болгож, өндөр ашиг шимт малыг биотехнологийн аргаар үржүүлж малын гаралтай түүхий эдийг боловсруулж экспортлоно.
- Хоршоо, фермерүүдийн үйл ажиллагааг дэмжиж түүхий эд бэлтгэн нийлүүлэх тогтолцоог боловсронгуй болгож, брокерийн пүүсийн уялдаа холбоог шинэ түвшинд гаргаж ХАА-н бирж, мэргэжлийн холбоодтай хамтран ажиллана.
- Орон нутагт гардаг малын халдварт өвчний голомтыг устгах, халдваргүйжүүлэх, вакцинжуулалтын ажлыг чанартай зохион байгуулж, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан экологийн цэвэр мал, махыг экспортлох боломжийг хангаж ажиллана.
- Байгалийн голомтот болон шинээр дахин сэргэж байгаа малын өвчний тархвар, голомтыг бүртгэн мэдээлэх газарзүйн мэдээллийн системийг нэвтрүүлнэ.
- Бэлчээрийн усан хангамжийг жил бүр нэмэгдүүлж, бэлчээрт байгаа худаг уст цэгийн ашиглалт хамгаалалтыг сайжруулж, малчдын бүлэг нөхөрлөл, хоршоонд эзэмшүүлж, бэлчээрийн усан хангамжийн түвшинг 40,0 хувьд хүргэнэ.
- Хот суурин газрын ойролцоо гахай, тахиа, зөгийн туслах аж ахуйг байгуулж, хүн амын хүнсний хэрэглээг бүрэн хангана.

Ж. Эрчим хүч, дулааны үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх стратеги

Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ: үе шат (2015-2020 он):

- Аймгийн төв болон Булган сумын эрчим хүчний найдвартай хангамжийг бий болгохын тулд шинээр дэд станц, трансформаторууд байгуулна.
- Нар, салхины сэргээгдэх эрчим хүч, бусад дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэх замаар сум, суурингуудыг, цахилгаанаар бүрэн хангана.
- Эрдэнэбүрэн суманд 60-100 МВТ хүчин чадалтай томоохон УЦС-ыг байгуулах зураг төслийг шинэчлэн боловсруулна.
- Дөргөний УЦС-ын захиргааг аймгийн харъяалалд шилжүүлж хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх талаар хөрөнгө оруулалт хийнэ.

- Хот суурин газруудад агаарын бохирдлыг бууруулах зорилгоор нар, салхи, газрын гүний дулааныг ашиглах бага, дунд чадлын сэргээгдэх эрчим хүчний цогцолборуудыг барьж байгуулна.
- Хөшөөтийн уурхайд 36 МВ-ын дулааны цахилгаан станц байгуулна.
- Хөшөөтөөс Үенчийн чиглэлд 35 кВ-ын ЦДАШ, дэд станц барина.
- Эрчим хүчний үнийг өдөр шөнийн ялгаатай тарифт шилжүүлнэ.
- Булган гол дээр бага чадлын УЦС байгуулах төслийн судалгааг хийнэ.
- Булган суманд ЦДАШ татах, дэд станц байгуулна.
- Сум, суурин газрын халаалт, дулаан, цэвэр, бохир усны инженерийн нэгдсэн сүлжээ байгуулах ажлыг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр шийдвэрлэнэ.
- Хүн амын төвлөрөл ихтэй, төв замын ойролцоо үйлдвэрлэл, үйлчилгээ хөгжүүлэх боломжтой зарим багуудын төвийг ЦДАШ-д холбох арга хэмжээг ээлж дараатай хэрэгжүүлнэ.
- Ховд хотын шинэ дулааны станцийг хотын ерөнхий төлөвлөгөөнд тусгагдсан албан байгууллага, иргэдийн амины орон сууцтай холбох ажлыг хэрэгжүүлнэ.
- Жаргалант суманд орон сууц, шугам сүлжээний ашиглалт хариуцсан орон нутгийн үйлдвэрийн газар байгуулна.

3. Транзит тээвэр, ложистикийн төв, хилийн боомтыг хөгжүүлэх стратеги

Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ: үе шат (2015-2020 он):

- ОХУ, БНХАУ, БНКазакстан улстай дамжин өнгөрөх тээвэр худалдаа, "режспорт"-ын хэлэлцээр байгуулна.
- Улсын хэмжээнд жишиг болохуйц ачааны төрөлжсөн терминал аж ахуй, ложистик төв, гүний гаалийг Ховд хот орчимд байгуулж, аймгийн болон баруун бүсийн хотын хүн амыг эрүүл ахуйн шаардлага хангасан хүнс, өргөн хэрэглээний бараагаар хангах сүлжээг бий болгоно.
- Булган сум-Ховд хот-Өлгий хот-Цагааннуурын маршрутаар автотээврийн улс хоорондын транзит ба чингэлгийн тээвэрлэлт гүйцэтгэх зорилгоор гадаад худалдаа-тээврийн цогцолборуудыг байгуулж бүс нутгийн сүлжээнд хамруулна.
- Ховдод хөрөнгө оруулагчдын чуулганыг 2 жил тутамд зохион байгуулж, дамжин өнгөрөх тээвэр худалдаа, ложистикийн төвд хөрөнгө оруулалт татна.
- Булган боомтод өргөтгөл хийж ачаа хүлээж авах, сэлгэн ачих цогцолбор байгуулна.
- Бүс нутаг, тив дамнасан зорчигч, бараа бүтээгдэхүүний дамжин өнгөрөх урсгалыг нэмэгдүүлнэ.
- Булган боомтын дэд бүтцийг сайжруулж, хил дамнасан аялал жуулчлалын сүлжээ бий болгон хөнгөвчилсөн нөхцлөөр хил нэвтрэх асуудлыг шийднэ.

- Хувийн хэвшил, гадаадын хөрөнгө оруулагчдын идэвхтэй оролцоотой транзит тээвэр, ложистикийн салбарыг дэмжин хөгжүүлэхэд чиглэгдсэн “*Транзит Ховд*” хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.
- Хил орчмын бүс нутагт худалдаа арилжаа, эдийн засгийн чөлөөт бүс нээж, аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.

II. ГЕОЛОГИ, ХҮРЭЭЛЭН БУЙ ОРЧНЫ НӨХЦӨЛ

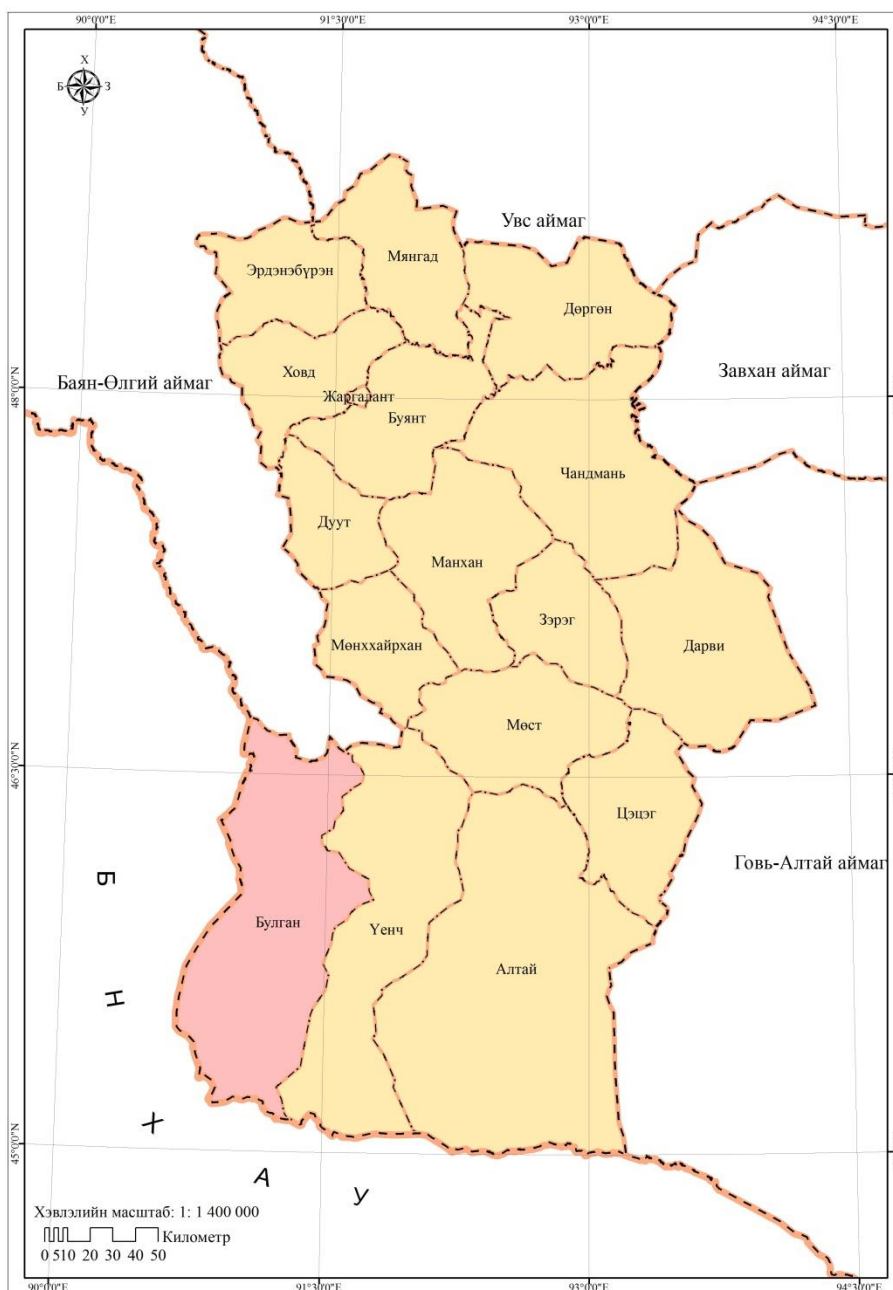
2.1. СУМЫН НУТАГ ДЭВСГЭРИЙН БАЙРШИЛ, ТОГТОЦ

2.1.1. Газар зүйн байрлал.

Ховд аймгийн Булган сум нь Монгол улсын баруун хязгаар, Монгол Алтайн нурууны өвөрт, улсын нийслэл Улаанбаатар хотоос 1588 км, баруун бүсийн төв Ховд хотоос 487 км-ийн зайтай оршдог.

Булган сум нь баруун хойт, баруун өмнө талаараа БНХАУ-тай, зүүн хойт талаараа Баян-Өлгий аймгийн Булган сум, зүүн, зүүн, өмнө, өмнө талаараа Ховд аймгийн Үенч сумтай тус тус хиллэх бөгөөд Монгол Алтайн нурууны өвөрт хойт өргөрөгийн 45-47, зуун уртрагийн 89,9-91,7 градуст, далайн түвшнээс дээш дунджаар 1164 метр өндөрт, говь, тал, хангай хосолсон газар нутагтай.

Зураг 1. Газарзүйн байрлал

Нутгийн зүүн ба зүүн хойт хэсгээр 2500-3000 метр өргөгдсөн өндөр сүрлэг уулстай. Голын хөндий нь тэгш тал, намгархаг, Баруун тийш нам доор болж, баруун хуурайн говь болон үргэлжилж, Байтаг богд уулаар хүрээлэгдэнэ. Тус сум 810,5 кв.км нутаг дэвсгэртэй, 2243 өрхтэй, үүнээс 859 малчин өрхтэй, амьжиргааны гол эх үүсвэр нь МАА, газар тариалан эрхэлдэг.

2.1.2. Сумын хилийн цэс

Булган сум нь 1926 онд Чандмань уул аймгийн Булганмандал, Бүрэнхайрхан уулын хошуу нэртэй байгуулагдсан ба 1931 онд Ховд аймаг шинээр зохион байгуулагдахад Булган сум болон өөрчлөгдсөн байна.

Сумын хилийн цэсийг албан ёсоор Монгол Улсын Ардын Их Хурлын Тэргүүлэгдчийн 1977 оны 04 дүгээр сарын 04 ны өдрийн 75-р зарлигийн 2-р хавсралтын 239-р зүйлээр баталсан байна.

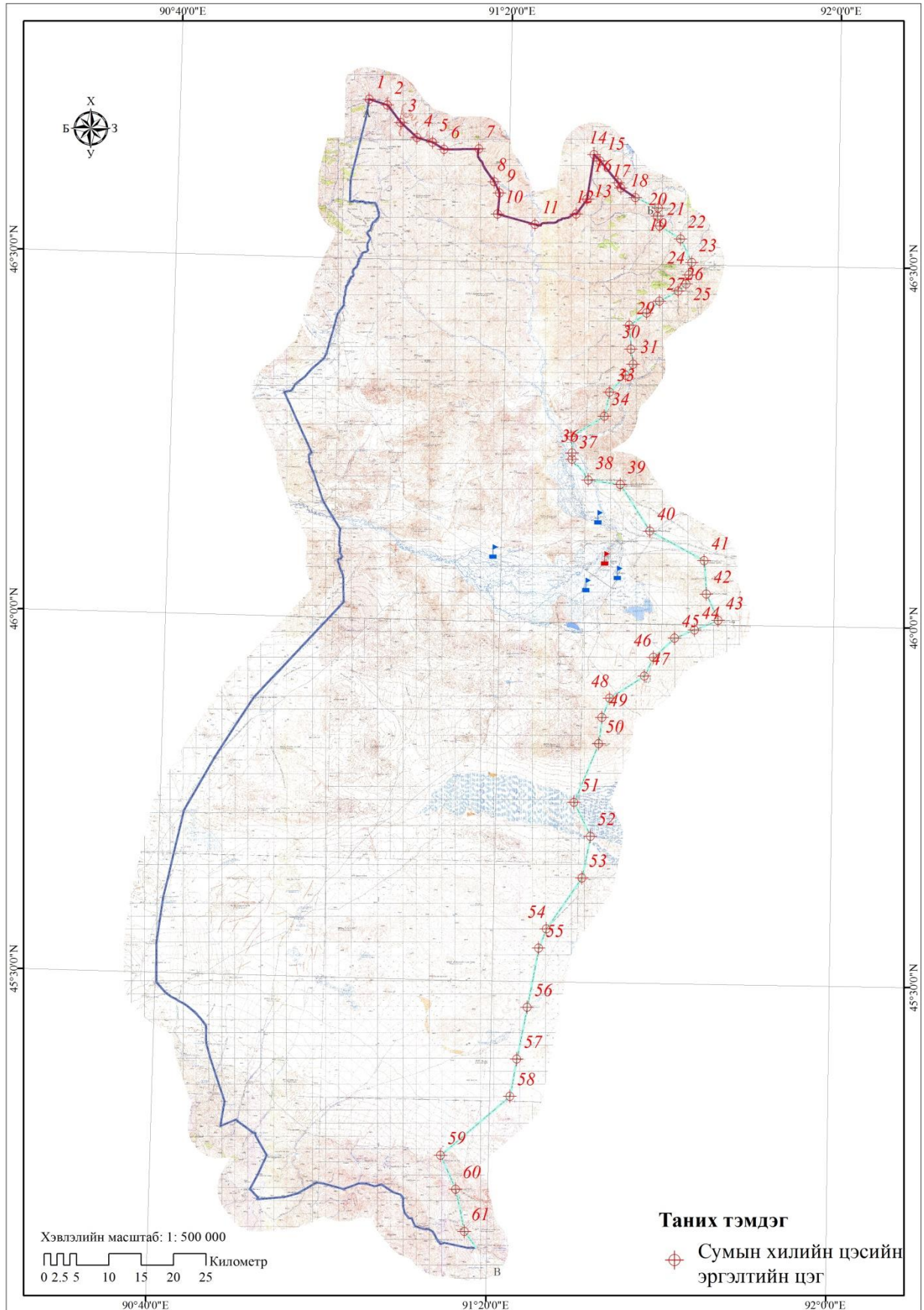
Сумын хилийн цэсийн солбилцол

Хүснэгт 1.

Дугаар	Хилийн цэсийн тоотын нэр	Өргөрөг /WGS84/	Уртраг /WGS84/
1	Халзан даваа 3042.8	46°43'19.1"	91°02'52.4"
2	Хундагатын бөөрөгт 3357.6	46°42'53.4"	91°05'06.7"
3	3501.3 тоот	46°41'26.3"	91°06'47.6"
4	Хар цасны даваа 3205	46°40'13.7"	91°08'45.8"
5	Мухар уул 3334	46°39'51.9"	91°10'40.4"
6	Мухарын даваа	46°39'17.2"	91°12'05.4"
7	Мухар төгөртийн даваа 2571.7	46°39'24.7"	91°16'18.0"
8	Хундагат голын баруун эргээр уруудаж Хундагат-Инд	46°36'41.3"	91°18'15.3"
9	2277.5 тоот	46°35'46.0"	91°18'55.4"
10	2713.8 тоот	46°33'59.4"	91°18'44.7"
11	Булган Дээд нарийн голын бэлчир	46°33'11.4"	91°23'18.5"
12	Дээд нарийн Бамбай голын бэлчир	46°34'07.5"	91°28'14.3"
13	2703 тоот	46°35'23.3"	91°29'30.1"
14	Хөшөөтийн даваа	46°39'07.4"	91°30'14.9"
15	3043.5 тоот	46°38'36.0"	91°31'00.8"
16	3015 тоот	46°36'48.0"	91°33'14.1"
17	Хөх хөтөл	46°36'22.6"	91°33'34.5"
18	Зуслангийн нуруу 3244	46°35'35.3"	91°35'21.3"
19	Шангаст уул 3280	46°34'45.0"	91°38'11.3"
20	Шангастын даваа 3129	46°34'04.3"	91°38'03.7"
21	Нарийн нурууны 3221	46°33'14.9"	91°38'23.1"
22	3303.1 тоот	46°32'13.0"	91°40'55.3"
23	3299 тоот	46°30'15.8"	91°42'19.2"
24	Хэвийн эхний даваа	46°29'13.2"	91°41'58.7"
25	3225 тоот	46°28'28.7"	91°41'40.7"
26	Бургастын даваа 3068	46°27'52.1"	91°40'44.6"
27	Дорлиг уул 3287.7	46°26'59.8"	91°38'30.1"
28	3082 тоот	46°25'59.9"	91°36'58.4"

29	3005.3 тоот	46°24'55.8"	91°34'54.8"
30	2616.1 тоот	46°22'56.4"	91°35'09.4"
31	2441 тоот	46°21'41.2"	91°35'27.0"
32	2202 тоот	46°20'45.9"	91°34'33.1"
33	2168 тоот	46°19'20.1"	91°32'41.6"
34	Хар давааны амны уул 2356.4	46°17'18.2"	91°32'06.2"
35	Улиастайн хар үзүүр	46°15'34.8"	91°28'10.1"
36	Хар усны эх 1-р шон	46°14'11.2"	91°28'18.3"
37	Хар усны сувгаар Хөгшин бухын эх 2-р шон	46°13'39.6"	91°28'19.0"
38	Улиастайн гол-Хөгшин бухын уулзвар 3-р шон	46°11'57.5"	91°30'17.9"
39	Бэлийн улаан давааны амны Хар улааны зааг 1563	46°11'38.6"	91°34'09.4"
40	Өвдөг түнхийн булаг	46°07'48.0"	91°37'48.7"
41	Хэцүүгийн амны баруун өндөр 1543	46°05'24.3"	91°44'23.4"
42	Овоотын хөтөл 1545	46°02'36.5"	91°44'42.7"
43	Хатсан нуурын зүүн өндөр 1532.3	46°00'26.5"	91°46'11.1"
44	Хатсан нуурын зүүн зах 1256.2	45°59'36.2"	91°43'21.7"
45	Нуурын хойт захаар Цахир толгой 1544	45°58'53.4"	91°40'59.8"
46	1494.1 тоот	45°57'16.3"	91°38'31.1"
47	1443 тоот	45°55'42.2"	91°37'28.8"
48	1694.7 тоот	45°53'48.4"	91°33'21.4"
49	1771 тоот	45°52'11.0"	91°32'29.7"
50	Мэргэн уул 1850.4	45°49'58.8"	91°32'07.8"
51	Ховуурын хяр 1117.3	45°45'03.7"	91°29'20.9"
52	1060.1 тоот	45°42'15.2"	91°31'22.0"
53	1244.1 тоот	45°38'46.1"	91°30'26.6"
54	1222 тоот	45°34'27.2"	91°26'19.2"
55	1203 тоот	45°32'50.4"	91°25'28.7"
56	Гашуун усны булаг	45°27'53.2"	91°24'14.9"
57	Талын хар 1207	45°23'33.0"	91°23'08.0"
58	Цариг ус	45°20'25.9"	91°22'24.9"
59	Самуурал уул 1716.7	45°15'23.1"	91°14'21.3"
60	Агтны хар даваа	45°12'34.5"	91°16'12.7"
61	Олон булаг, Сэнжит хар уул, улсын хилээр	45°09'04.1"	91°17'21.3"

Зураг 2. Булган сумын хилийн цэсийн зураг

2.1.3. Багийн хилийн цэс

Засаг захиргааны нэгжийн хувьд Алагтолгой, Баянсудал, Баянгол, Байтаг, Бүрэнхайрхан, Далт гэсэн 6 багтай. Багийн хилийг сумын иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлаар албан ёсоор баталгаажуулаагүй байна. Иймд бид бүгдийн хээрийн хэмжилт тодруулалтын үр дүнгээр багийн хилийн цэсийг шинэчлэн тогтоож зохих мэргэжилтэн, тухайн багийн Засаг дарга, багийн ИНХ-аар оруулж хэлэлцүүлж тогтоосон ба цаашид сумын ИТХ батлах хэрэгтэй. Үүнээс үзэхэд Байтаг багийн хамгийн их нутагтай 394296,9 га буюу 48.6 хувийг эзэлж байгаа бол төвийн баг болох Бүрэнхайрхан /3592.8 га/, Далт баг /993.5 га/-ууд хамгийн бага газартай байна.

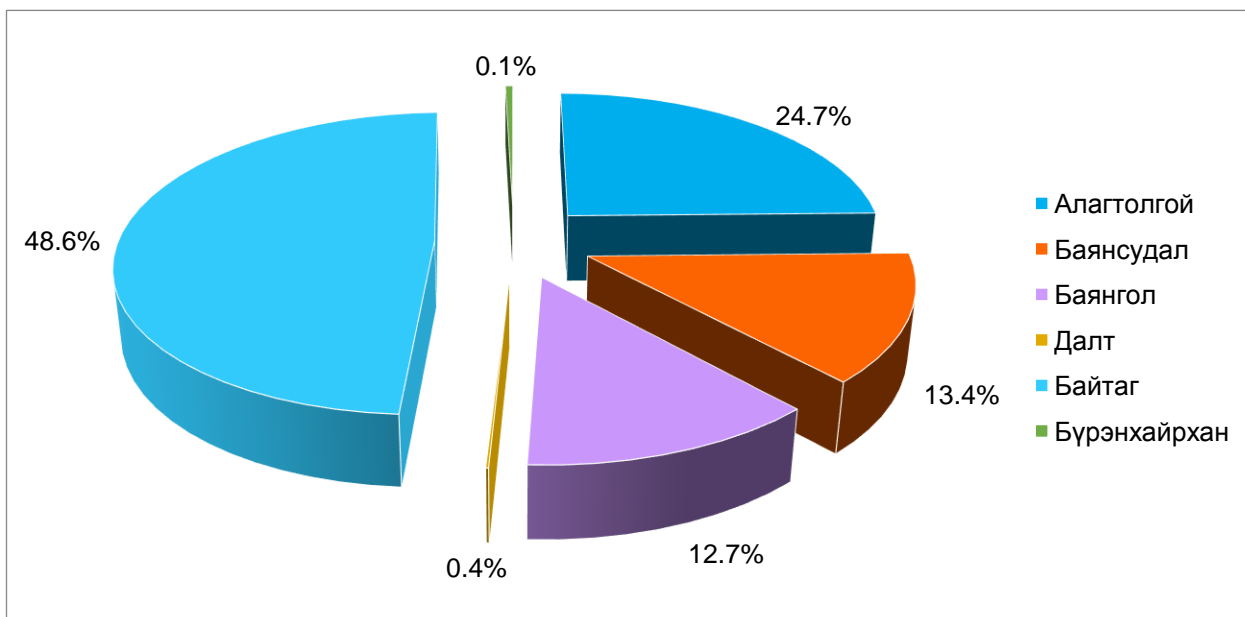
Багуудын эзлэх газрын хэмжээ, эзлэх хувь

Хүснэгт 2.

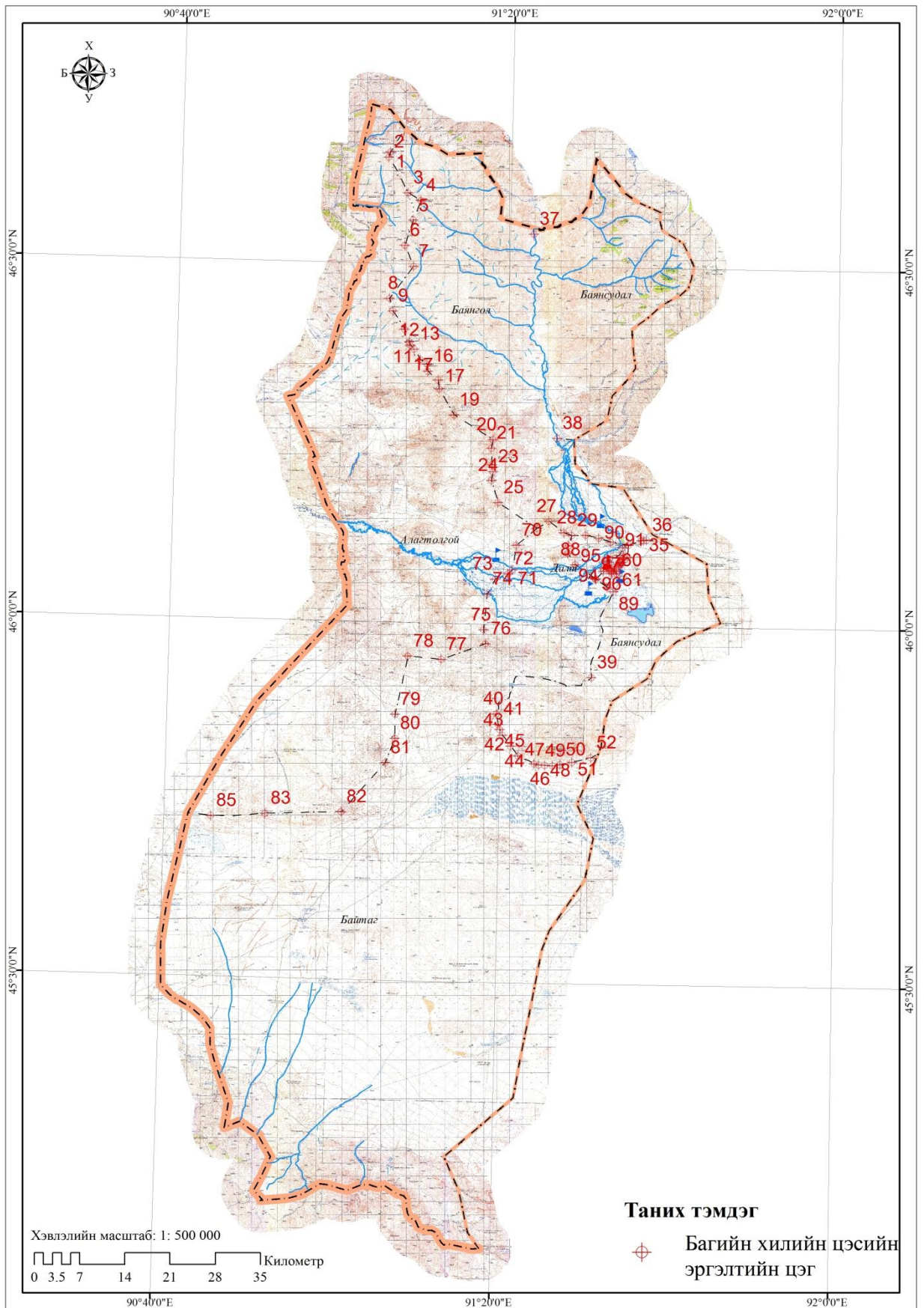
Д/д	Багийн нэр	Талбайн хэмжээ /га/	Эзлэх хувь
1	Алагтолгой	200209.5	24.7
2	Баянсудал	108949.8	13.4
3	Баянгол	102827.0	12.7
4	Байтаг	394296.9	48.6
5	Бүрэнхайрхан	3592.8	0.1
6	Далт	993.5	0.4
	Нийт	810869.6	

Талбайн эзлэх хувь

Диаграмм 1.

Зураг 3. Багийн хилийн цэсийн зураг

Багийн хилийн цэсийн эргэлтийн цэгүүд

Хүснэгт 3.

№	Газрын нэр	Өргөрөг	Уртраг
Алагтолгой баг			
№	Улсын хилийн 3501.3 тоот өндөрлөг	46° 41' 22.578"	91° 6' 53.611"
1	Индэртийн даваа	46° 39' 22.801"	91° 5' 13.822"
2	Их бумбат уул 2991.0	46° 38' 56.298"	91° 5' 1.631"
3	Хамар бууцат уул 2987.0	46° 35' 59.124"	91° 7' 27.171"
4	Ярх уул 3141.3	46° 35' 21.670"	91° 9' 2.341"
5	2894.0 тоот	46° 33' 43.532"	91° 8' 10.373"
6	Дэнжийн хөх уул 2749.0	46° 31' 34.951"	91° 7' 13.482"
7	Сонгинот уул 2428.3	46° 29' 50.594"	91° 8' 19.643"
8	2231.3 тоот	46° 27' 7.341"	91° 5' 31.072"
9	Хулстайн уул 2134.7	46° 26' 4.888"	91° 5' 58.060"
10	Улаан өндөр уул 2350.3	46° 24' 34.561"	91° 7' 26.789"
11	Бага дэвсэгийн хөтөл 2125.8	46° 23' 31.817"	91° 8' 3.243"
12	Ихэр толийн сайрийн зүүн хөтөл	46° 23' 13.801"	91° 8' 10.373"
13	Ихэр толийн сайрийн баруун	46° 22' 55.791"	91° 8' 38.455"
14	Их дэвсэгийн хөтөл 2137.9	46° 22' 2.691"	91° 9' 26.893"
15	Шувуун бааст уул 2430.4	46° 21' 40.945"	91° 10' 14.058"
16	Шувуут хошууны орой	46° 21' 6.249"	91° 10' 22.179"
17	2502.6 тоот	46° 20' 23.506"	91° 11' 37.095"
18	Бахва уул	46° 19' 38.670"	91° 11' 47.852"
19	2291.4 тоот	46° 17' 29.661"	91° 13' 37.977"
20	Хатуу хар уул 1872.0	46° 15' 29.191"	91° 18' 26.117"
21	Хатуу харын зоо орой	46° 14' 46.153"	91° 18' 14.313"
22	Зуухан хөх уул	46° 13' 23.200"	91° 18' 20.728"
23	Зуухан хөх уулын урд үзүүр	46° 12' 47.968"	91° 18' 29.530"
24	1503 тоот	46° 12' 3.878"	91° 18' 20.088"
25	Олон овоот уул 1594.2	46° 10' 13.500"	91° 19' 11.341"
26	1684 тоот	46° 8' 8.866"	91° 23' 57.314"
27	Авын хөх 1415.0	46° 6' 41.900"	91° 21' 29.006"
28	Булган голын нарын салаа	46° 4' 37.571"	91° 21' 5.012"
29	Булган голын уулзвар	46° 2' 33.129"	91° 18' 6.191"
30	1361.0 тоот	45° 59' 33.035"	91° 17' 45.986"
31	Холбоо хар уул 1741.0	45° 58' 24.291"	91° 18' 2.118"
32	1583.0 тоот	45° 57' 0.153"	91° 12' 45.420"
33	1671.6 тоот	45° 57' 13.718"	91° 8' 45.904"
34	1258.0 тоот	45° 52' 20.103"	91° 7' 21.584"
35	1344.5 тоот	45° 50' 19.012"	91° 7' 24.105"
36	Алаг нохойн хар уул 1409.7	45° 48' 15.719"	91° 6' 19.123"
37	1406.1 тоот	45° 44' 4.170"	91° 1' 12.647"
38	Халзангийн Өндөр уул 1513.9	45° 43' 46.638"	90° 52' 7.283"
39	1293.0 тоот	45° 43' 29.773"	90° 48' 13.136"
40	1184.0 тоот	45° 43' 28.571"	90° 45' 38.716"
41	Улсын хилийн шаахайтын булаг, улсын хилээр	45° 43' 38.893"	90° 42' 53.395"
Баянгол баг			
1	Улсын хилийн 3501.3 тоот, Улсын хилээр	46° 41' 22.578"	91° 6' 53.611"
2	Хар цасны даваа 3205	46°40'13.700"	91°08'45.800"
3	Мухар уул 3334	46°39'51.900"	91°10'40.400"
4	Мухарын даваа	46°39'17.200"	91°12'05.400"
5	Мухар төтөртийн даваа 2571.7	46°39'24.700"	91°16'18.000"
6	Хундагат голын баруун эргээр уруудаж Хундагат-Инд	46°36'41.300"	91°18'15.300"

7	2277.5 тоот	46°35'46.000"	91°18'55.400"
8	2713.8 тоот	46°33'59.400"	91°18'44.700"
9	Булган Дээд нарийн голын бэлчир	46°33'11.400"	91°23'18.500"
10	Булган голын зүүн эргээр уруудаж	46° 32' 46.083"	91° 22' 51.760"
11	Гэлэнгийн хөдөөн адаг	46° 15' 42.236"	91° 26' 9.155"
12	Улиастайн хар үзүүр	46°15'34.800"	91°28'10.100"
13	Хар усны эх 1-р шон	46°14'11.200"	91°28'18.300"
14	Хар усны сувгаар Хөгшин бухын эх 2-р шон	46°13'39.600"	91°28'19.000"
15	Улиастайн гол-Хөгшин бухын уулзвар 3-р шон	46°11'57.500"	91°30'17.900"
16	Бэлийн улаан давааны амны Хар улааны зааг 1563	46°11'38.600"	91°34'09.400"
17	Өвдөг түнхийн булаг	46°07'48.000"	91°37'48.700"
18	Үенчээс Булган орох засмал замаар	46° 7' 18.555"	91° 37' 9.840"
19	Ягшийн хар толгой	46° 6' 51.477"	91° 34' 56.854"
20	Сүмийн цагаан уулын зүүн хойд өндөр	46° 7' 5.988"	91° 32' 49.630"
21	Сүмийн цагаан уул410.1	46° 7' 25.126"	91° 31' 24.305"
22	1443 тоот	46° 7' 38.956"	91° 29' 47.765"
23	Хотын тэг гортиг	46° 7' 34.932"	91° 28' 8.015"
24	1543 тоот	46° 7' 48.854"	91° 27' 10.385"
25	Баян Өндөр уул 1782.5	46° 8' 44.583"	91° 25' 22.408"
26	1684 тоот	46° 8' 8.866"	91° 23' 57.314"
27	Олон овоот уул1594.2	46° 10' 13.500"	91° 19' 11.341"
28	1503 тоот	46° 12' 3.878"	91° 18' 20.088"
29	Зуухан хөх уулын урд үзүүр	46° 12' 47.968"	91° 18' 29.530"
30	Зуухан хөх уул	46° 13' 23.200"	91° 18' 20.728"
31	Хатуу харын зоо орой	46° 14' 46.153"	91° 18' 14.313"
32	Хатуу хар уул 1872.0	46° 15' 29.191"	91° 18' 26.117"
33	2291.4 тоот	46° 17' 29.661"	91° 13' 37.977"
34	Бахва уул	46° 19' 38.670"	91° 11' 47.852"
35	2502.6 тоот	46° 20' 23.506"	91° 11' 37.095"
36	Шувуут хошууны орой	46° 21' 6.249"	91° 10' 22.179"
37	Шувуун бааст уул 2430.4	46° 21' 40.945"	91° 10' 14.058"
38	Их дэвсэгийн хөтөл 2137.9	46° 22' 2.691"	91° 9' 26.893"
39	Ихэр толийн сайрийн баруун	46° 22' 55.791"	91° 8' 38.455"
40	Ихэр толийн сайрийн зүүн хо	46° 23' 13.801"	91° 8' 10.373"
41	Бага дэвсэгийн хөтөл 2125.8	46° 23' 31.817"	91° 8' 3.243"
42	Улаан өндөр уул 2350.3	46° 24' 34.561"	91° 7' 26.789"
43	Хулстайн уул 2134.7	46° 26' 4.888"	91° 5' 58.060"
44	2231.3 тоот	46° 27' 7.341"	91° 5' 31.072"
45	Сонгинот уул 2428.3	46° 29' 50.594"	91° 8' 19.643"
46	Дэнжийн хөх уул 2749.0	46° 31' 34.951"	91° 7' 13.482"
47	2894 тоот	46° 33' 43.532"	91° 8' 10.373"
48	Ярх уул 3141.3	46° 35' 21.670"	91° 9' 2.341"
49	Хамар бууцат уул 2987.0	46° 35' 59.124"	91° 7' 27.171"
50	Их бумбаг уул 2991.0	46° 38' 56.298"	91° 5' 1.631"
51	Индэртийн даваа	46° 39' 22.801"	91° 5' 13.822"
Байтаг баг			
1	Баян Өндөр уул 1782.5	46° 8' 44.583"	91° 25' 22.408"
2	1543 тоот	46° 7' 48.854"	91° 27' 10.385"
3	Хотын тэг гортиг	46° 7' 34.932"	91° 28' 8.015"
4	1409 тоот	46° 6' 44.794"	91° 27' 48.318"
5	Хөх үзүүрийн зүүн талын оро	46° 6' 6.674"	91° 27' 42.445"
6	1272.5 тоот	46° 5' 9.540"	91° 28' 37.165"
7	Сумын төвөөс уурхайн замын № 5	46° 2' 58.393"	91° 33' 14.532"
8	уурхайн замаар	45° 55' 44.382"	91° 30' 49.398"

9	Уурхайн замаас Мэргэн уулын баруун хойноос салж	45° 52' 32.812"	91° 19' 31.357"
10	Мэргэн уулын уртын сайрыг хөндлөн гарч	45° 51' 14.462"	91° 19' 56.462"
11	Мэргэн уулын өврөөр тойрон	45° 49' 3.826"	91° 22' 12.740"
12	Мэргэн уул 1850.4	45°49'58.800"	91°32'07.800"
13	Ховуурын хяр 1117.3	45°45'03.700"	91°29'20.900"
14	1060.1 тоот	45°42'15.200"	91°31'22.000"
15	1244.1 тоот	45°38'46.100"	91°30'26.600"
16	1222 тоот	45°34'27.200"	91°26'19.200"
17	1203 тоот	45°32'50.400"	91°25'28.700"
18	Гашуун усны булаг	45°27'53.200"	91°24'14.900"
19	Талын хар 1207	45°23'33.000"	91°23'08.000"
20	Цариг ус	45°20'25.900"	91°22'24.900"
21	Самуурал уул 1716.7	45°15'23.100"	91°14'21.300"
22	Агтны хар даваа	45°12'34.500"	91°16'12.700"
23	Олон булаг, Сэнжит хар уул, улсын хилээр	45°09'04.100"	91°17'21.300"
24	Улсын хилийн шаахайтын булаг	45° 43' 38.893"	90° 42' 53.395"
25	1184 тоот	45° 43' 28.571"	90° 45' 38.716"
26	1293 тоот	45° 43' 29.773"	90° 48' 13.136"
27	Халзангийн Өндөр уул 1513.9	45° 43' 46.638"	90° 52' 7.283"
28	1406.1 тоот	45° 44' 4.170"	91° 1' 12.647"
29	Алаг нохойн хар уул 1409.7	45° 48' 15.719"	91° 6' 19.123"
30	1344.5 тоот	45° 50' 19.012"	91° 7' 24.105"
31	1258 тоот	45° 52' 20.103"	91° 7' 21.584"
32	1671.6 тоот	45° 57' 13.718"	91° 8' 45.904"
33	1671.6 тоот	45° 57' 13.718"	91° 8' 45.904"
34	Холбоо хар уул 1741.0	45° 58' 24.291"	91° 18' 2.118"
35	1361 тоот	45° 59' 33.035"	91° 17' 45.986"
36	Булган голын уулзвар	46° 2' 33.129"	91° 18' 6.191"
37	Булган голын нарын салаа	46° 4' 37.571"	91° 21' 5.012"
38	Авын хөх 1415.0 тоот	46° 6' 41.900"	91° 21' 29.006"
39	1684 тоот	46° 8' 8.866"	91° 23' 57.314"
Баянсудал			
1	Булган Дээд нарийн голын бэлчир	46°33'11.4"	91°23'18.5"
2	Дээд нарийн Бамбай голын бэлчир	46°34'07.5"	91°28'14.3"
3	2703 тоот	46°35'23.3"	91°29'30.1"
4	Хөшөөтийн даваа	46°39'07.4"	91°30'14.9"
5	3043.5 тоот	46°38'36.0"	91°31'00.8"
6	3015 тоот	46°36'48.0"	91°33'14.1"
7	Хөх хөтөл	46°36'22.6"	91°33'34.5"
8	Зуслангийн нуруу 3244	46°35'35.3"	91°35'21.3"
9	Шангаст уул 3280	46°34'45.0"	91°38'11.3"
10	Шангастын даваа 3129	46°34'04.3"	91°38'03.7"
11	Нарийн нурууны 3221	46°33'14.9"	91°38'23.1"
12	3303.1 тоот	46°32'13.0"	91°40'55.3"
13	3299 тоот	46°30'15.8"	91°42'19.2"
14	Хэвийн эхний даваа	46°29'13.2"	91°41'58.7"
15	3225 тоот	46°28'28.7"	91°41'40.7"
16	Бургастын даваа 3068	46°27'52.1"	91°40'44.6"
17	Дорлиг уул 3287.7	46°26'59.8"	91°38'30.1"
18	3082 тоот	46°25'59.9"	91°36'58.4"
19	3005.3 тоот	46°24'55.8"	91°34'54.8"
20	2616.1 тоот	46°22'56.4"	91°35'09.4"
21	2441 тоот	46°21'41.2"	91°35'27.0"

22	2202 тоот	46°20'45.9"	91°34'33.1"
23	2168 тоот	46°19'20.1"	91°32'41.6"
24	Хар давааны амны уул 2356.4	46°17'18.2"	91°32'06.2"
25	Улиастайн хар үзүүр	46°15'34.8"	91°28'10.1"
26	Гэлэнгийн хөдөөн адаг	46° 15' 42.236"	91° 26' 9.155"
27	Булган голын зүүн эргээр өгсөж	46° 32' 46.083"	91° 22' 51.760"
1	Өвдөг түнхийн булаг	46°07'48.000"	91°37'48.700"
2	Үенчээс Булган орох засмал замаар	46° 7' 18.555"	91° 37' 9.840"
3	Ягшийн хар толгой	46° 6' 51.477"	91° 34' 56.854"
4	Баянсудал голын эхэн хөндий	46°5' 51.070"	91° 34' 55.186"
5	Баянсудал гол машин замын огтолцол	46° 4' 29.623"	91° 33' 36.016"
6	Машин замаар дээш эргэж цагаан судал голын огтолцол	46° 4' 52.967"	91° 33' 0.396"
7	Цагаансудал голоор уруудан 5-р шонгийн харалдаа	46° 3' 19.006"	91° 32' 0.636"
8	Сумын төвөөс уурхайн замын № 5	46° 2' 58.393"	91° 33' 14.532"
9	уурхайн замаар	45° 55' 44.382"	91° 30' 49.398"
10	Уурхайн замаас Мэргэн уулын баруун хойноос салж	45° 52' 32.812"	91° 19' 31.357"
11	Мэргэн уулын уртын сайрыг хөндлөн гарч	45° 51' 14.462"	91° 19' 56.462"
12	Мэргэн уулын өврөөр тойрон	45° 49' 3.826"	91° 22' 12.740"
13	Мэргэн уул 1850.4	45°49'58.800"	91°32'07.800"
14	1771 тоот	45°52'11.0"	91°32'29.7"
15	1694.7 тоот	45°53'48.4"	91°33'21.4"
16	1443 тоот	45°55'42.2"	91°37'28.8"
17	1494.1 тоот	45°57'16.3"	91°38'31.1"
18	Нуурын хойт захаар Цахир толгой 1544	45°58'53.4"	91°40'59.8"
19	Хатсан нуурын зүүн зах 1256.2	45°59'36.2"	91°43'21.7"
20	Хатсан нуурын зүүн өндөр 1532.3	46°00'26.5"	91°46'11.1"
21	Овоотын хөтөл 1545	46°02'36.5"	91°44'42.7"
22	Хэцүүгийн амны баруун өндөр 1543	46°05'24.3"	91°44'23.4"
Далт			
1	Хотын тэг гортиг	46° 7' 34.932"	91° 28' 8.015"
2	1443 тоот	46° 7' 38.956"	91° 29' 47.765"
3	Сүмийн цагаан уул410.1	46° 7' 25.126"	91° 31' 24.305"
4	Сүмийн цагаан уулын зүүн хо	46° 7' 5.988"	91° 32' 49.630"
5	Ягшийн хар толгой	46° 6' 51.477"	91° 34' 56.854"
6	Машин замаар	46° 6' 38.539"	91° 34' 19.412"
7	91	46° 6' 0.918"	91° 33' 53.711"
8	Сарачнууд	46° 3' 59.038"	91° 31' 5.335"
9	1272.5 тоот	46° 5' 9.540"	91° 28' 37.165"
10	Хөх үзүүрийн зүүн талын оро	46° 6' 6.674"	91° 27' 42.445"
11	1409 тоот	46° 6' 44.794"	91° 27' 48.318"
Бүрэнхайрхан баг			
1	Ягшийн хар толгой	46° 6' 51.477"	91° 34' 56.854"
2	Баянсудал голын эхэн хөндий	46°5' 51.070"	91° 34' 55.186"
3	Баянсудал гол машин замын огтолцол	46° 4' 29.623"	91° 33' 36.016"
4	Машин замаар дээш эргэж цагаан судал голын огтолцол	46° 4' 52.967"	91° 33' 0.396"
5	Цагаансудал голоор уруудан 5-р шонгийн харалдаа	46° 3' 19.006"	91° 32' 0.636"
6	Сарачнууд	46° 3' 59.038"	91° 31' 5.335"
7	91	46° 6' 0.918"	91° 33' 53.711"
8	Машин замаар	46° 6' 38.539"	91° 34' 19.412"

2.1.4. Газрын гадарга.

Булган сумын нутаг дэвсгэр нь монгол орны физик газар зүйн мужлалаар нутгийн хойд хэсэг нь Алтайн уулархаг их мужийн Монгол Алтайн мужийн Алтайн зүүн хэсгийн тойрогт хамрагдана. Нутгийн өмнөд хэсэг нь Говийн их мужийн Алтайн өмнөх говийн мужийн Зүүнгарын говийн тойрогт хамрагдана. Сумын эдэлбэр нутаг д.т.д 980-3392 м өндөрт орших ба хамгийн өндөр цэг нь д.т.д 3392.4 м өргөгдсөн Дэрвээдэг уул юм.

Газрын гадаргын ерөнхий төрхийг уулархаг гадарга зонхилж тэдгээрийн хоорондох өргөн нарийн ам, хөндийнүүд бүрдүүлнэ. Нутгийн өмнөд хэсэгт Монгол Алтай болон Байтаг Богд уулын хооронд үүссэн Баруун хуурайн хотгор байдаг. Энэхүү хотгор нь 300 орчим километр урт, 100 км өргөн газрын гадарга нь тэгш биш олон цав толгод, нам шил гүвээнүүдтэй юм. Сумын тариалангийн гол газар нь Булган голын хөндий, Баянголын аманд байрлана.

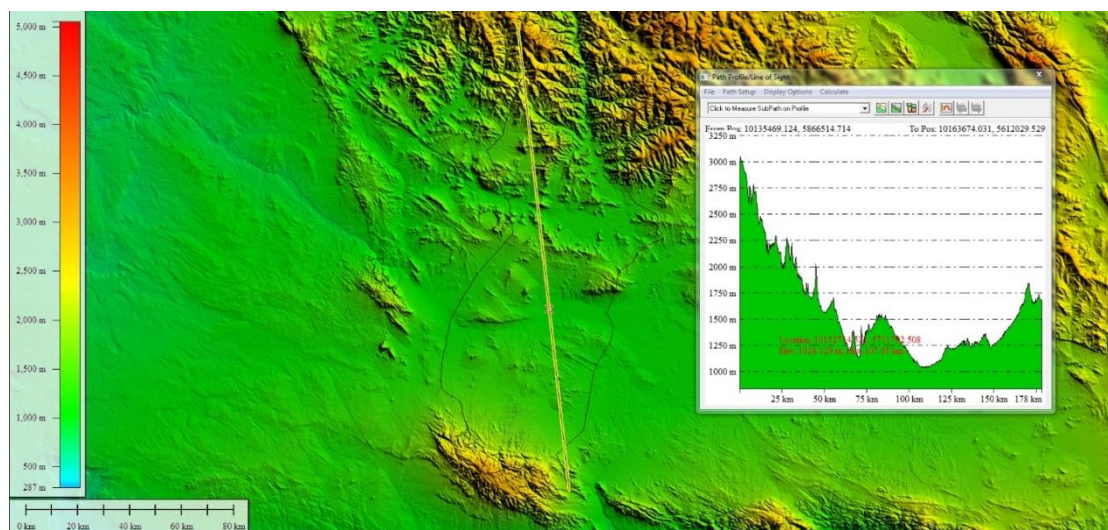
Сумын гадаргын өндөржилтийн талбай

Хүснэгт 4.

Д/д	Өндөршилт /Метр/	Талбайн хэмжээ /га/	Эзлэх хувь
1	983-1200	171512.8	21.2
2	1200-1400	266325.94	32.9
3	1400-1600	142030.8	17.5
4	1600-1800	63439.83	7.8
5	1800-2000	43825.9	5.4
6	2000-2400	64190.37	7.9
7	2400-3392	59543.93	7.3
	Нийт	810869.57	100

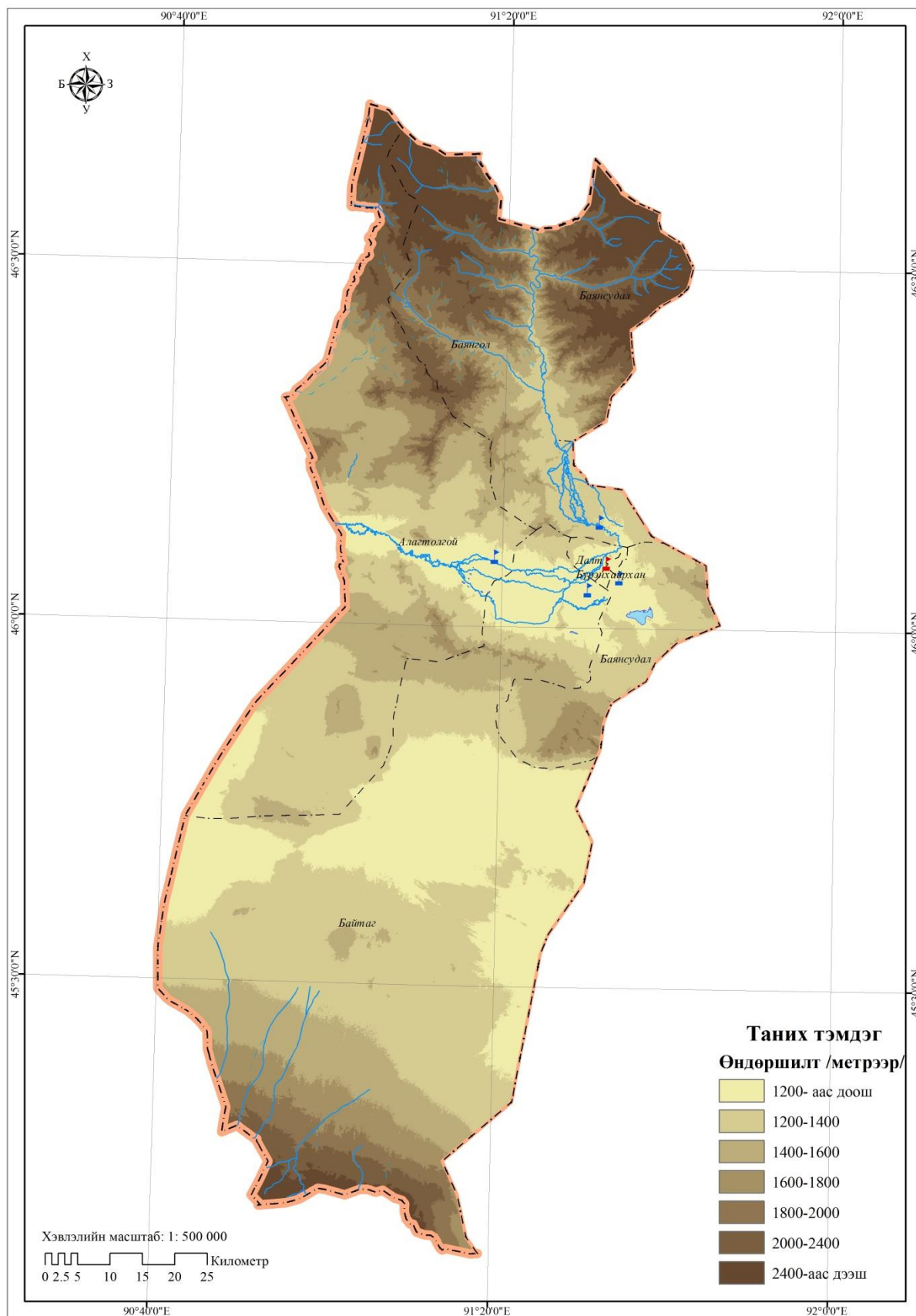
Гадаргын гипсометрийн зүсэлт

Диаграмм 2.

Сумын гадаргыг баруун хойноос, зүүн урагшаа зүсэлт хийж үзэхэд хойд хэсгээрээ өндөр өргөгдсөн ба Булган гол орчим буюу дунд хэсгээрээ намсаж урагшлах тутам том хотгор ухаа гүвээт талд шилжиж Байтаг тал руугаа өндөрсөж тогтсон байна. Сумын төв нь голын хөндийд нам дор газар байрласан байна.

Зураг 4. Сумын газрын гадаргын өндөршилт

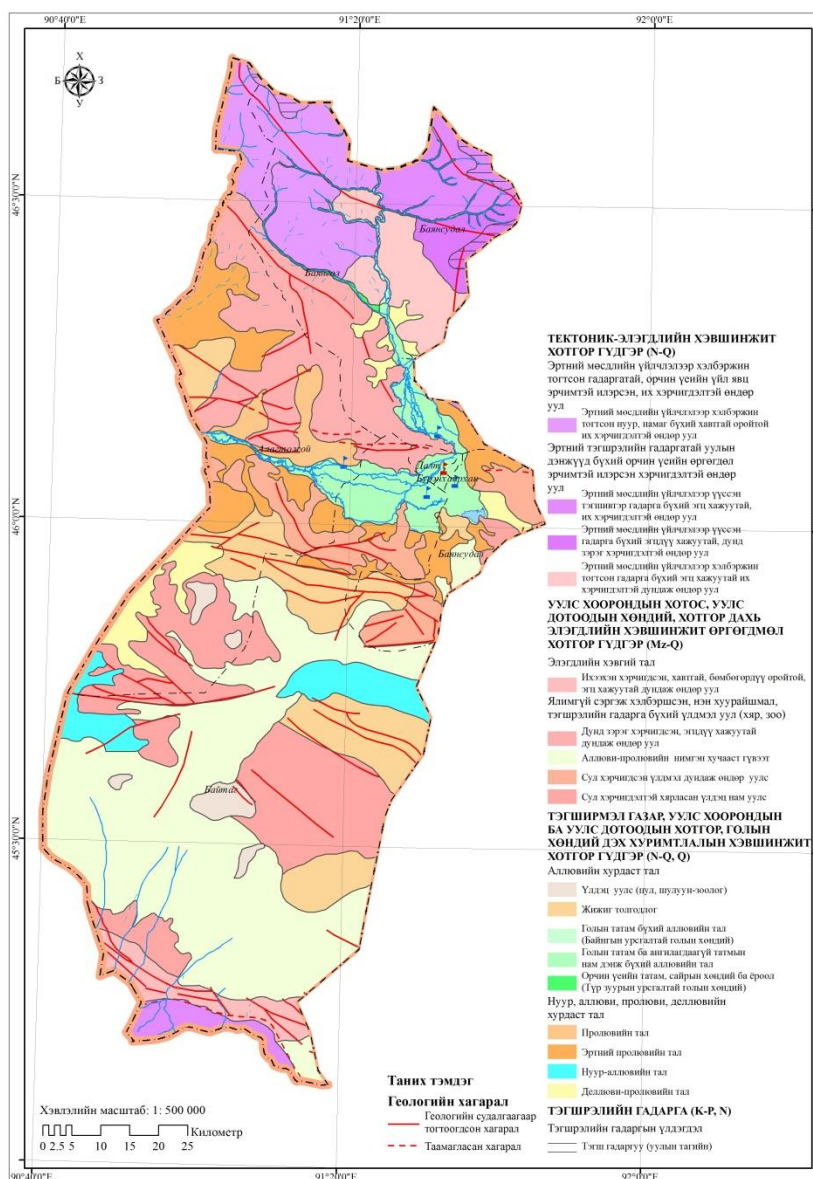

2.1.5. Байгаль-нутаг дэвсгэрийн цогцолбор нөхцлийн мужлал.

Нутаг дэвсгэрийг геологийн бүтэц, уур амьсгал, хотгор гүдгэр, ус зүй, хөрс ба ургамшил, амьтны аймгийн хам бүрдлийн ялгаа, харилцан үйлчлэлийн ижил төстэй нөхцлүүдээр нь мужилж, ашиглалтын үндсэн чиглэлийг тодорхойлох нь газрыг шинжлэх ухааны үндэслэлтэй ашиглах нөхцлийг бүрдүүлдэг. Улсын газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөний хүрээнд монгол улсын нийт нутаг дэвсгэрийг 4 том мужийг хүрээнд 31 тойргоор хувааж нөхцөл нөөцийг үнэлсэн байна. /Д.Даш, Ц.Бадам-УГЗБЕТ-2002/

Энэ үнэлгээгээр Ховд аймгийн Булган сумын нутаг дэвсгэр нь байгаль-нутаг дэсгэрийн цогцолбор нөхцөлийн мужлалаар бүхэлдээ Монгол Алтайн өндөр уулын мужийн Мөнххайрханы өндөр уулсын тойрог, Говь Алтайн уулсын мужийн Баруун хуурайн хотгорын тойрогт багтаж байна. Уг нутаг Өндөр уулын бүсийн уулс, цав толгод, ухаа гүвээт тал, уулс хоорондын хотгор хамарна.

Зураг 5. Геоморфологийн зураг

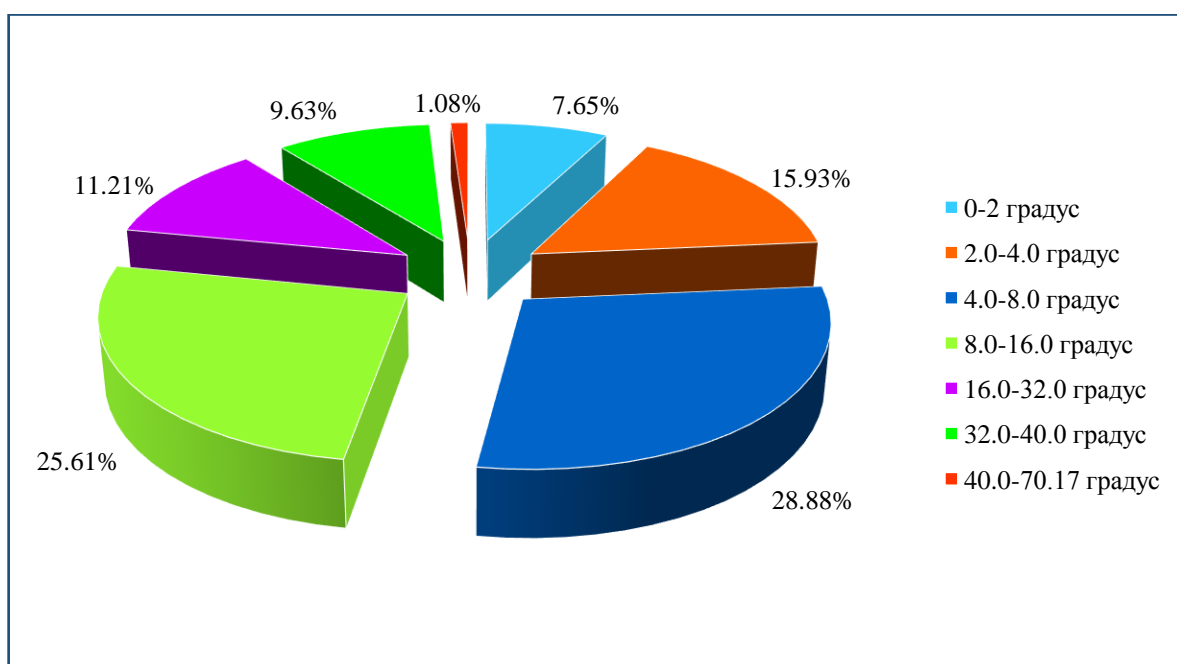

2.1.6. Гадаргын налуу.

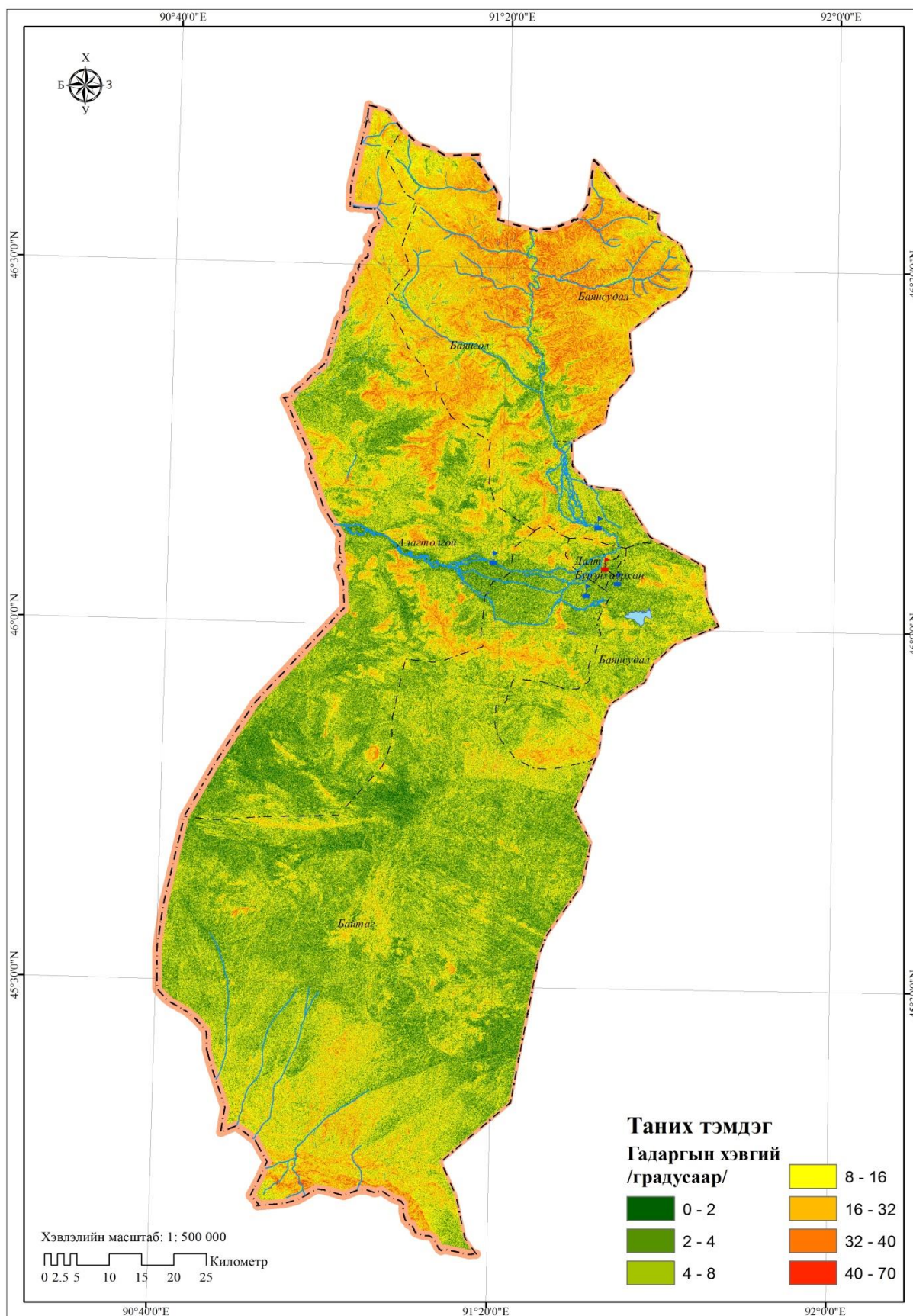
Гадаргын хэвгийн хувьд 0-2 градусын хэвгий бүхий газар 62032.9 га буюу 7.6 хувь, 2-4 градусын хэвгий бүхий газар 129148.9 га буюу 15.93 хувь, 4-8 градусын хэвгий бүхий газар 234212.5 га буюу 28.88 хувь, 8-16 градусын хэвгий бүхий газар 207655.4 га буюу 25.61 хувь, 16-32 градусын хэвгий бүхий газар 90928.2 га буюу 11.2 хувь, 32-40 градусын хэвгий бүхий газар 78098.8 га буюу 9.63 хувь, 40-70.17 градусын хэвгий бүхий газар 8792.8 га буюу 1.08 хувь тус тус эзэлж байна. Газар тариалангийн аж ахуй эрхлэхэд тохиромжтой 0-4 градусын хэвгий бүхий газар нийт нутаг дэвсгэрийн 23.5 хувь, 4-8 градусын хэвгий бүхий газар нийт нутаг дэвсгэрийн 28.8 хувийг эзэлж байна.

Гадаргын хэвгийн эзлэх хувь

Диаграмм 3.

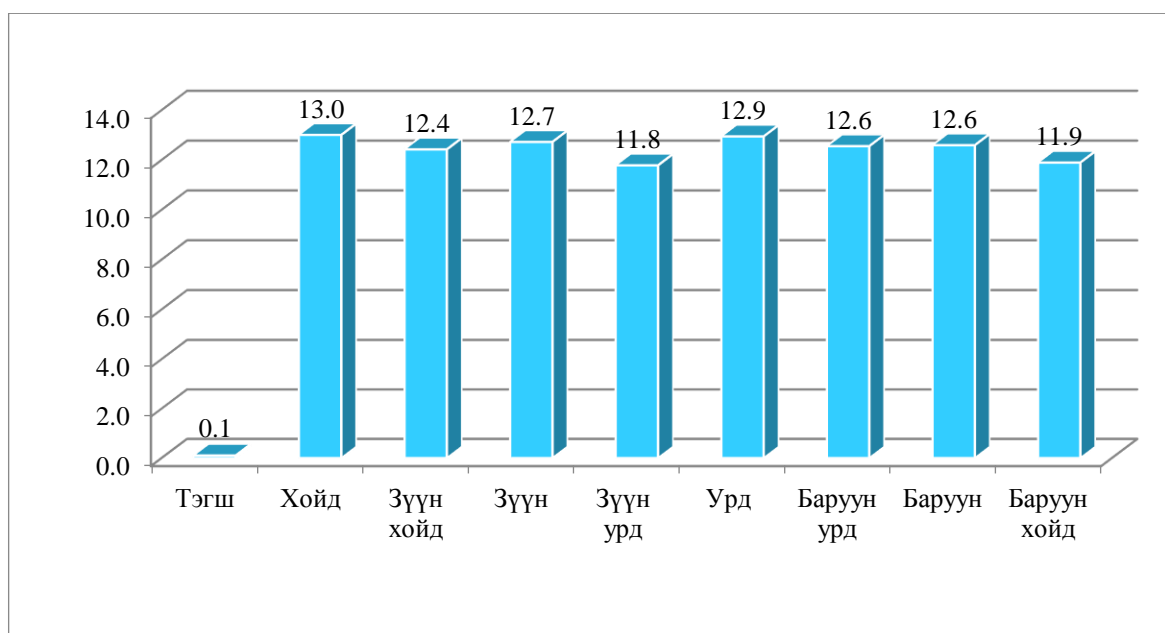

Зураг 6. Гадаргын хэвгийн зураг

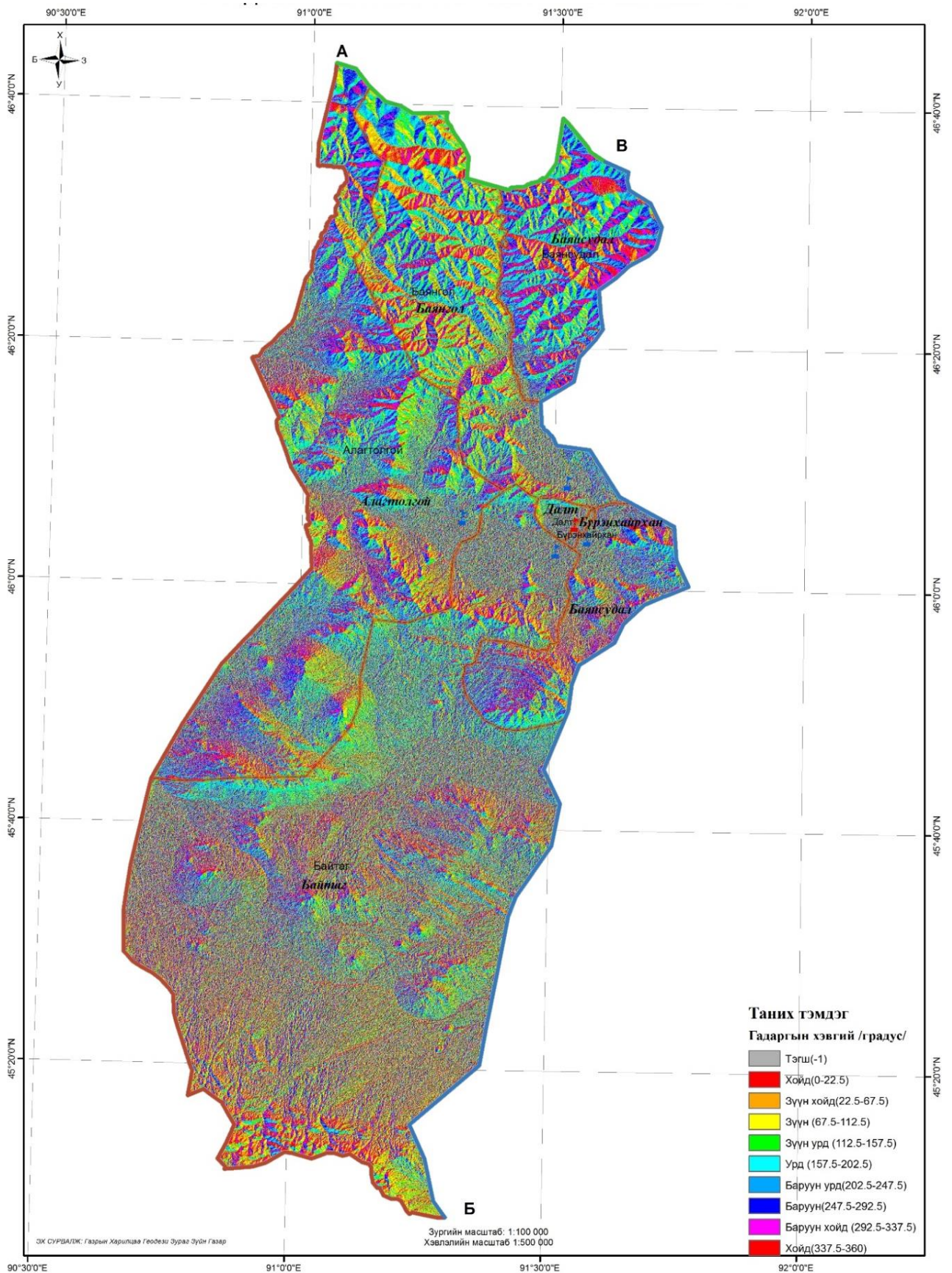

2.1.7. Гадаргын зүг зовхис.

Гадаргын зүг зовхисийн хувьд сумын нутаг дэвсгэрийн 13.0 хувийг хойд зүг буюу 337.5-22.5 градусын зүг зовхис; 12.9 хувийг урд зүг буюу 157.5-202.5 градусын зүг зовхис; 12.7 хувийг зүүн зүг буюу 67.5-112.5 градусын зүг зовхис; 12.6 хувийг баруун зүг буюу 247.5-292.5 градусын зүг зовхис; 12.4 хувийг зүүн хойд зүг буюу 22.5-67.5 градусын зүг зовхис; 11.8 хувийг зүүн урд зүг буюу 112.5-157.5 градусын зүг зовхис; 11.9 хувийг баруун хойд зүг буюу 292.5-337.5 градусын зүг зовхис; 12.6 хувийг баруун урд зүг буюу 202.5-247.5 градусын зүг зовхистой гадарга тус тус эзэлж байна.

*Гадаргын зүг зовхис, эзлэх хувиар**Диаграмм 4.*

Зураг 7. Зүг зовхисын зураг

2.2. СУМЫН УУР АМЬСГАЛ

Сумын цаг уурын онцлогыг авч үзвэл эх газрын эрс тэс уур амьсгал ноёлно. Булган, Үенч-Бодонч зэрэг голын сав нутагт багтдаг. Жилийн дундаж температур 4,7 градус хүрдэг. Уур амьсгалын хувьд халуун зунтай хуурай мужид хамаардаг. Цаг уурын үзүүлэлтүүдээр авч үзвэл:

- 1 дүгээр сарын дундаж температур нь -19,7 °С
- 7 дугаар сарын дундаж температур +21,9 °С
- Агаарын үнэмлэхүй дулаан 35,5-40 °С дулаан, хамгийн хүйтэн нь 38-40 °С хүрдэг.
- Жилийн дундаж салхины хурд 1,6 м/с
- Жилийн хур тунадасны хэмжээ 95 мм тус тус байдаг байна.

2.2.1. Агаарын температур.

Тус суманд хоногийн болон улирлын агаарын температурын хэлбэлзэл ихтэй, өвөлдөө хүйтэн, зундаа халуун. Олон жилийн дундажаар жилийн агаарын дундаж температур 3,4 °С, хамгийн бага үнэмлэхүй температур -40 °С, хамгийн их үнэмлэхүй температур 37 °С байна.

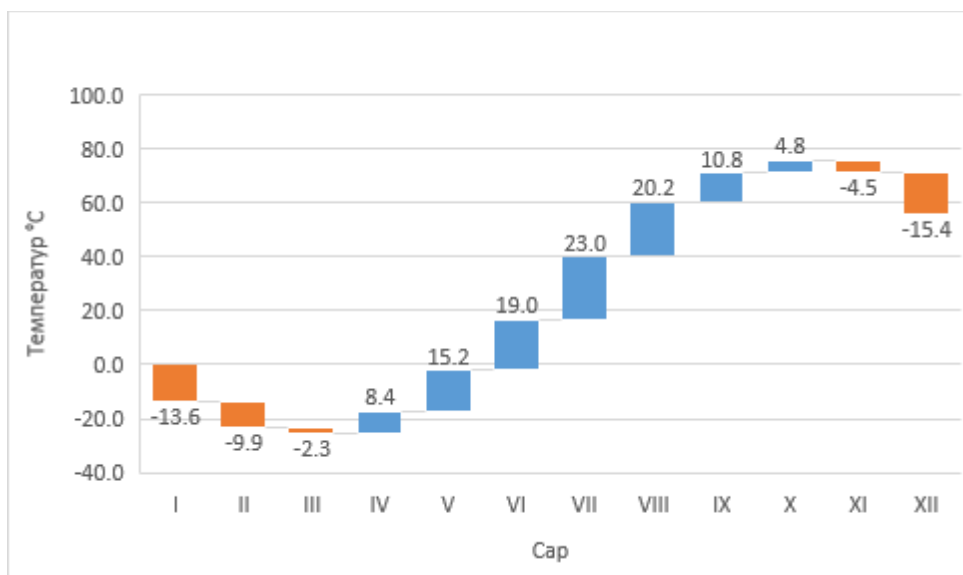
Агаарын жилийн дундаж температур, °С

Хүснэгт 5.

Станцын нэр	Сарууд												Жилийн дундаж
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Байтаг	-13.6	-9.9	-2.3	8.4	15.2	19.0	23.0	20.2	10.8	4.8	-4.5	-15.4	4.7

Сумын агаарын жилийн дундаж температур, сараар

Диаграмм 5.

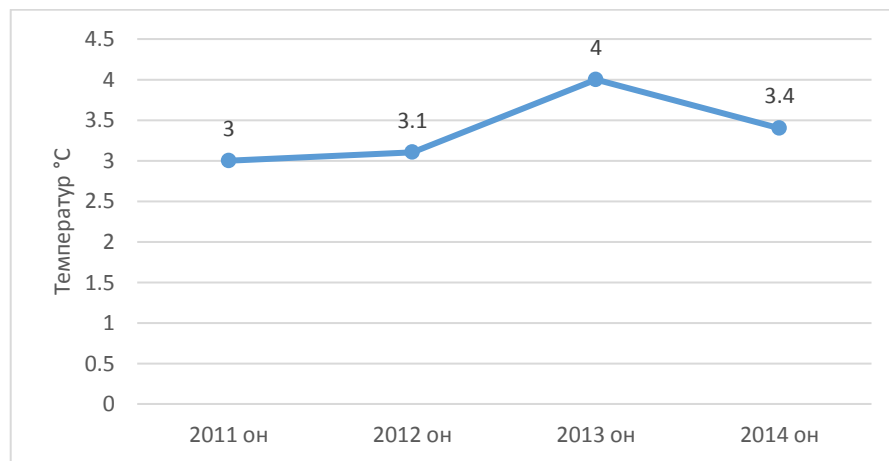
Сумын агаарын олон жилийн дундаж температур, °C

Хүснэгт 6.

Он	2011 он	2012 он	2013 он	2014 он	ОЖД
Жилийн дундаж	3,0	3,1	4,0	3,4	3,4

Сумын агаарын олон жилийн дундаж температур

Диаграмм 6.

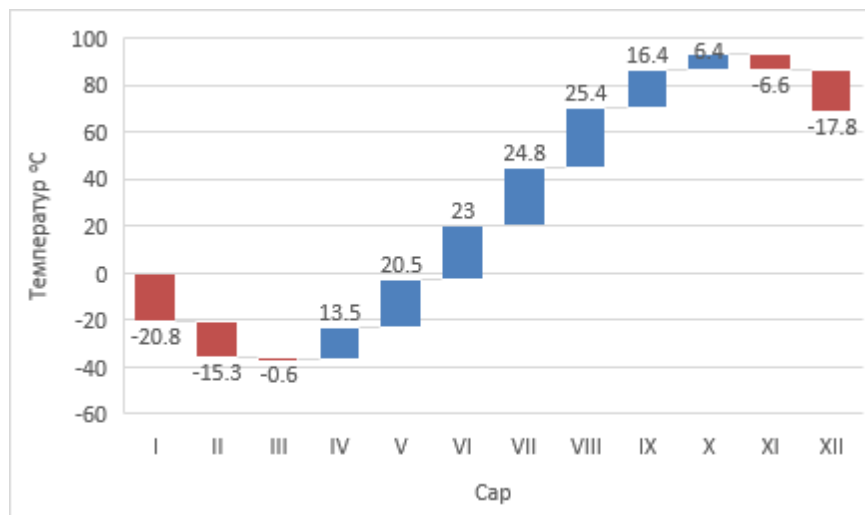
Сумын хөрсний гадарга дээрх олон жилийн дундаж температур нь өвлийн 1, 2 дугаар сард -20,8 °C, хамгийн дулаан нь 7 дугаар сард 24,8 °C байгаа нь температурын зөрүү төдийлэн их бишийг харуулж байна. Энэ нь хадлан, бэлчээр болон таримал ургамлын ургалтанд сайнаар нөлөөлж байна.

Хөрсний гадарга дээрх олон жилийн дундаж температур, °C

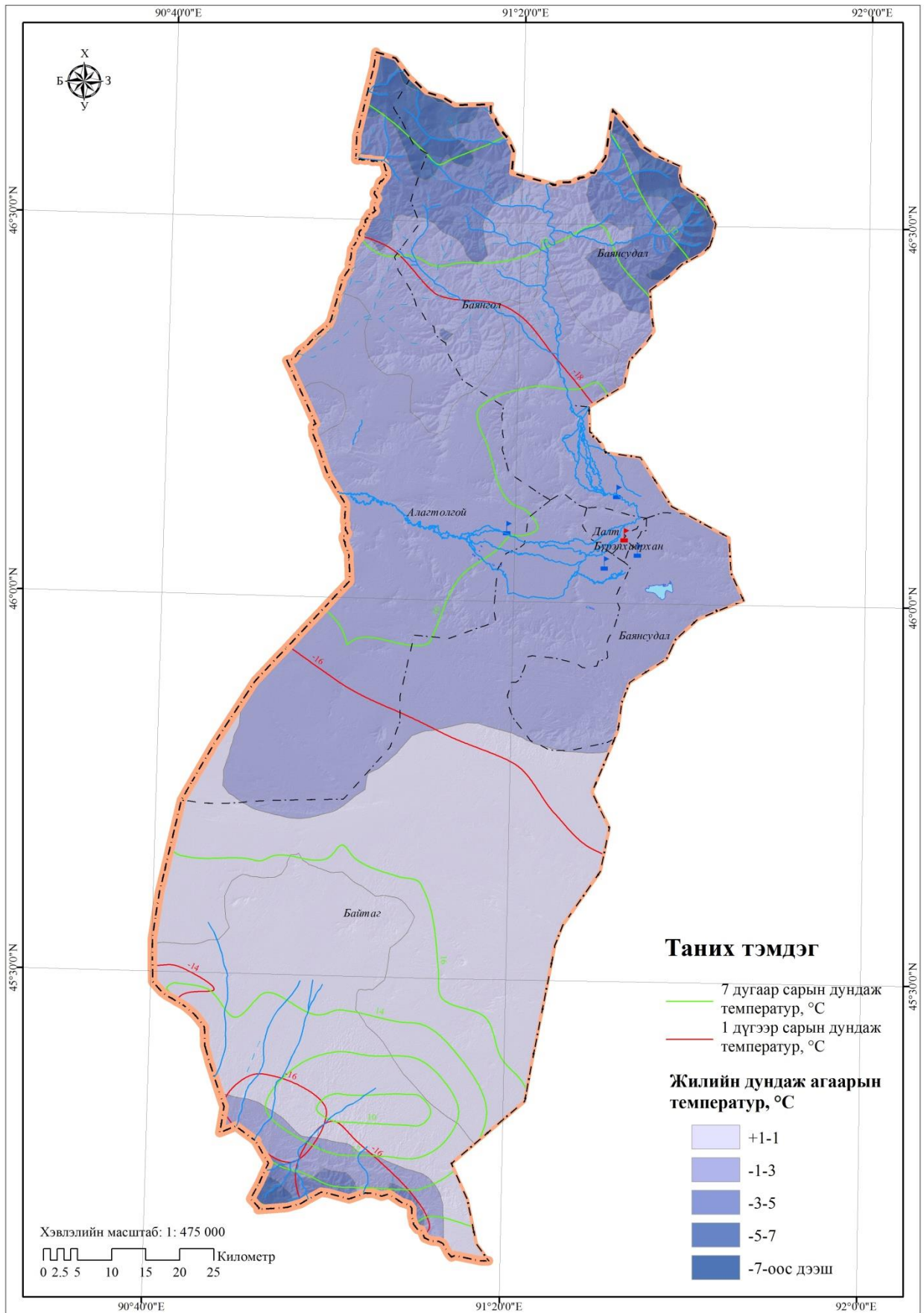
Хүснэгт 7.

Станц	Сарууд												ОЖД
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Байтаг	-20.8	-15.3	-0.6	13.5	20.5	23.0	24.8	25.4	16.4	6.4	-6.6	-17.8	5.7

Хөрсний гадарга дээрх олон жилийн дундаж температур, °C Диаграмм 7.

Зураг 8. Агаарын температур

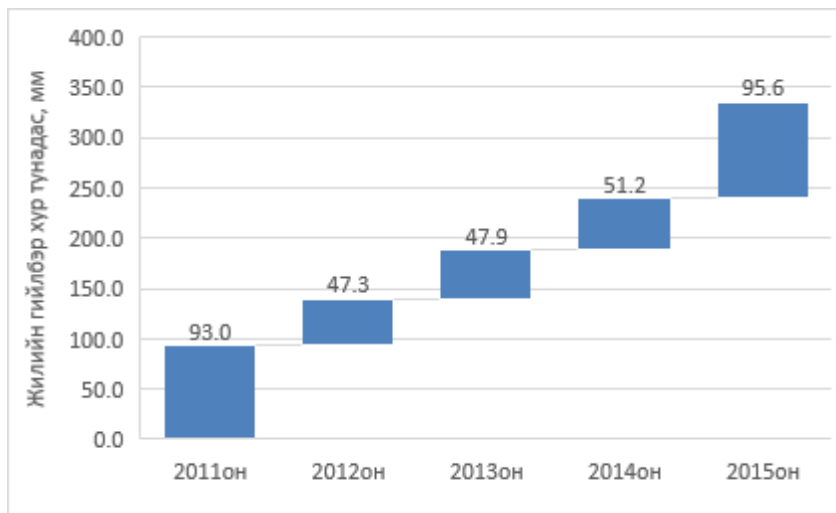
2.2.2. Хур тунадас.

Агаарын жилийн дундаж харьцангуй чийгшил 40-45%. Олон жилийн дундаж жилд унах хур тунадасны хэмжээ 335 мм унадаг. Жилийн хур тунадасны нийлбэр 95 мм хүрдэг байна.

Эндээс харахад тус сумын хувьд агаарын температур, чийгийн хангамж муугүй болох нь харагдаж байна

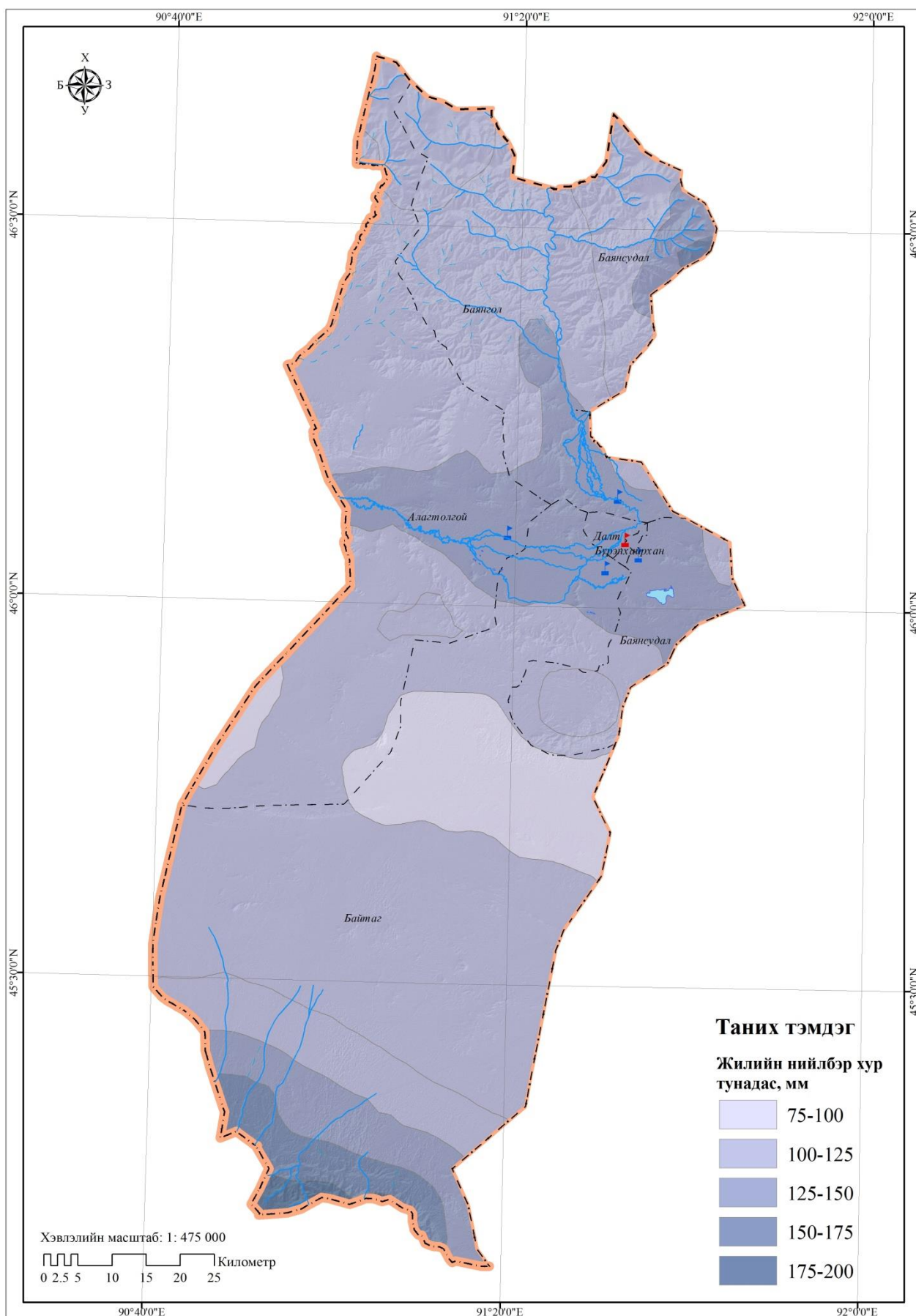
Сумын олон жилийн хур тунадасны үзүүлэлт

Диаграмм 8.

Өвлийн улиралд цасан бүрхүүлийн дундаж зузаан 4,5 см-ээс хэтэрдэггүй ба 11 дүгээр сарын сүүлчээс 3 дугаар сар хүртэл тогтвортой цасан бүрхүүлтэй байдаг.

Зураг 9. Хур тунадас

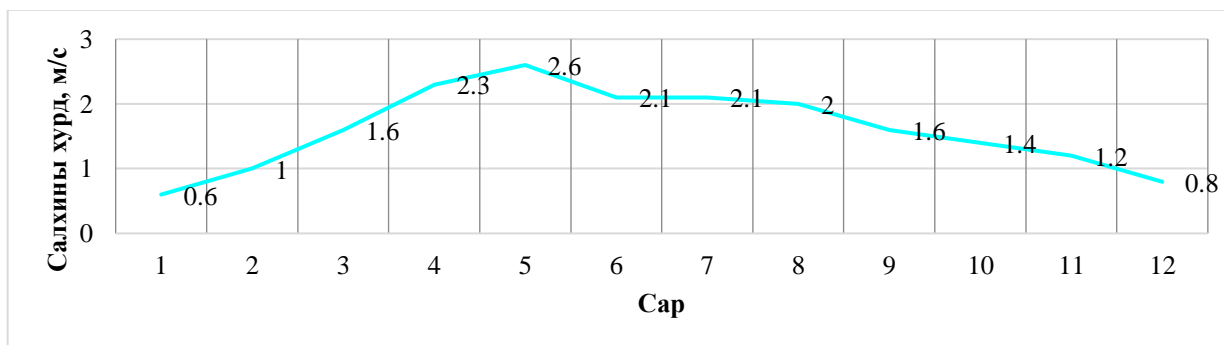
2.2.3. Салхи, салхины чиглэл.

Салхины зонхилох чиглэл Баруун болон баруун хойд, хойд зүгийн салхи зонхилдог ба олон жилийн дундаж хурд 1,6 м/с байна.

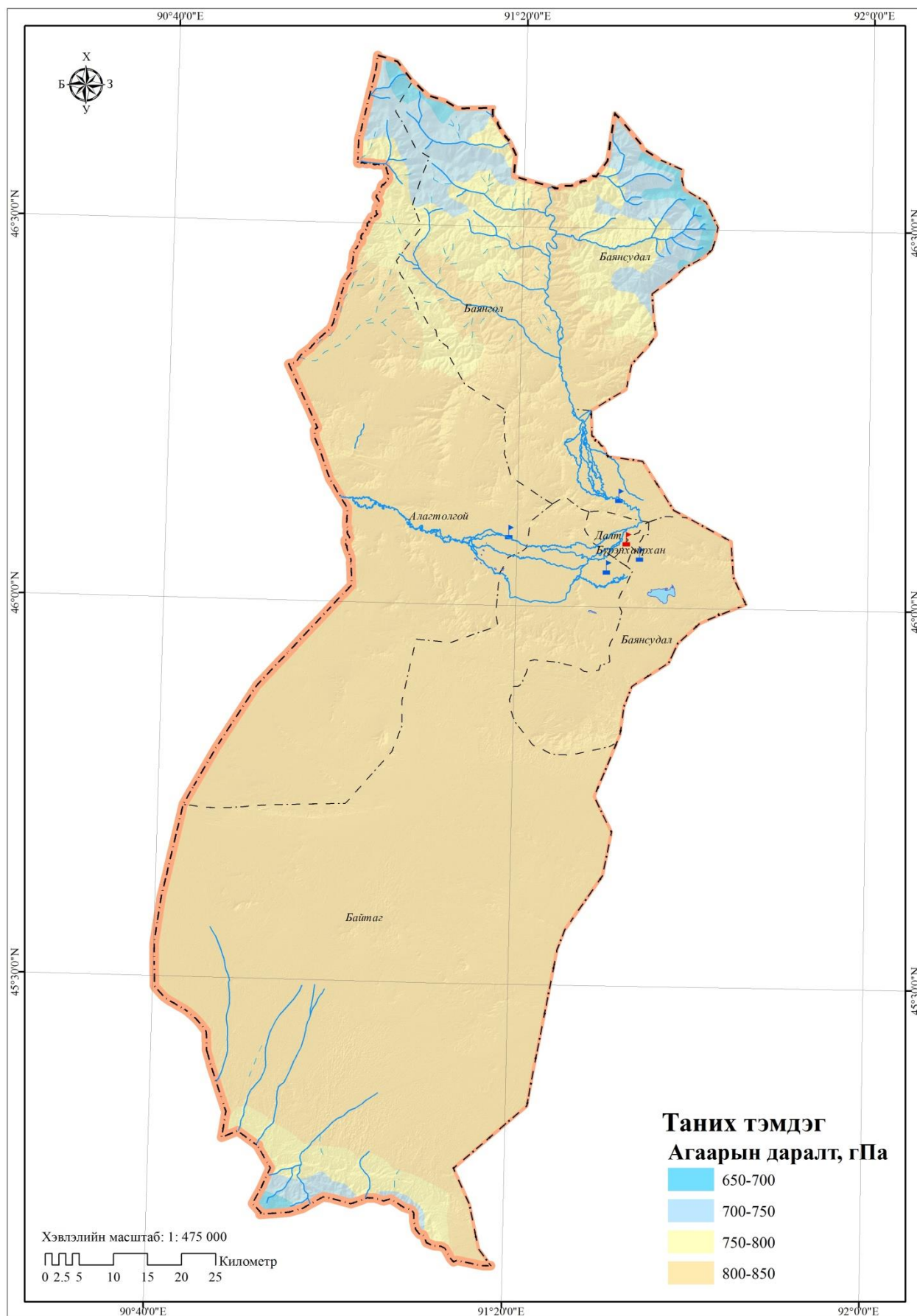
Тус сум нь салхины хүч багатай бөгөөд олон жилийн дунджаар 1,2-2,7 м/с хурдтай салхитай байна.

*Сумын ОЖД салхины хурд, м/с**Хүснэгт 8.*

Станц	Сарууд												ОЖД
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Байтаг	0.6	1.0	1.6	2.3	2.6	2.1	2.1	2.0	1.6	1.4	1.2	0.8	1.6

*Сумын ОЖД салхины хурд, м/с**Диаграмм 9.*

Зураг 10. Агаарын даралт

2.3. ХӨРС, ХӨРСӨН БҮРХЭВЧ**2.3.1. Хөрс үүсгэгч чулуулаг.**

Сумын нутгийн нилээд их хэмжээгээр буюу 79.9 хувьд элюви, делювийн хурдас тархсан ба дараа нь Элювийн хурдас бусад нь бага хэмжээгээр тархсан байна.

Сумын хөрс үүсгэгч эх чулуулаг, талбай, хувь

Хүснэгт 9.

Д/д	Код	Хөрс үүсгэгч эх чулуулаг	Талбайн хэмжээ /га/	Эзлэх хувь
1	801	Аллювийн хурдас	33942.8	4.2
2	802	Делювийн хурдас	9279.2	1.1
3	804	Элюви, делювийн хурдас	647483.6	79.9
4	808	Элювийн хурдас	117894.4	14.5
5	809	Эоловийн хурдас	2085.3	0.3
6	810	Нуурын хурдас	184.2	0.0
Нийт			810869.6	100

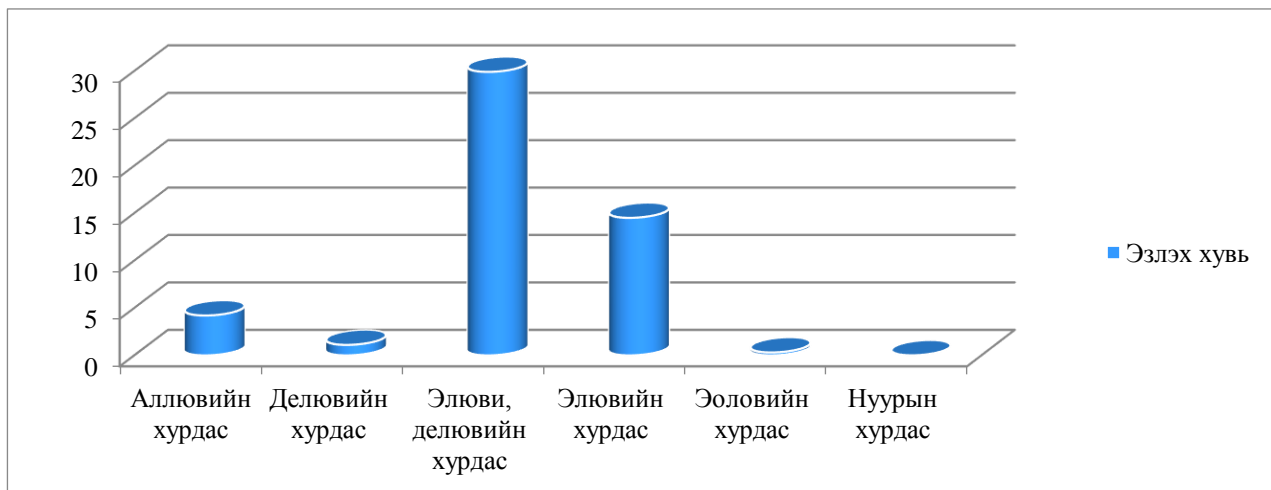
Элюви-делювийн хурдас нь уулархаг, намхан бэсрэг уулархаг, гүвээ цав толгодоор зонхилон тархана. Эдгээр хурдасны онцлог нь тэгш бус гадаргаар шилжин гулсах хөдөлгөөнд харьцангуй бага орж анхныхаа үүсэж тогтсон шинж чанар, төрх байдлаа хэвээр хадгалсан хурдсууд хамрагдана. Энэ хурдсуудын бүрэлдэхүүнд том хад чулуу хайрга хамрагдаж ихэвчлэн уулын орой хяр эгц налуу хажуугаар тархана.

Элювийн хурдас нь нутгийн 14.5 хувьд тархсан. Энэ хурдас нь голдуу уулын орой хяр нурууг дагаж том том хад чулуу, байц цохионуудын байдалтай тохиолдоно. Элювийн хурдасны онцлог нь нэг тогтсон байрандаа тогтмол байж байдаг онцлогтой бөгөөд түүний бүрэлдэхүүнд хад чулуунаас гадна элс хайр, шавранцар элсэнцэр хүртэл ихээхэн хэмжээгээр байна.

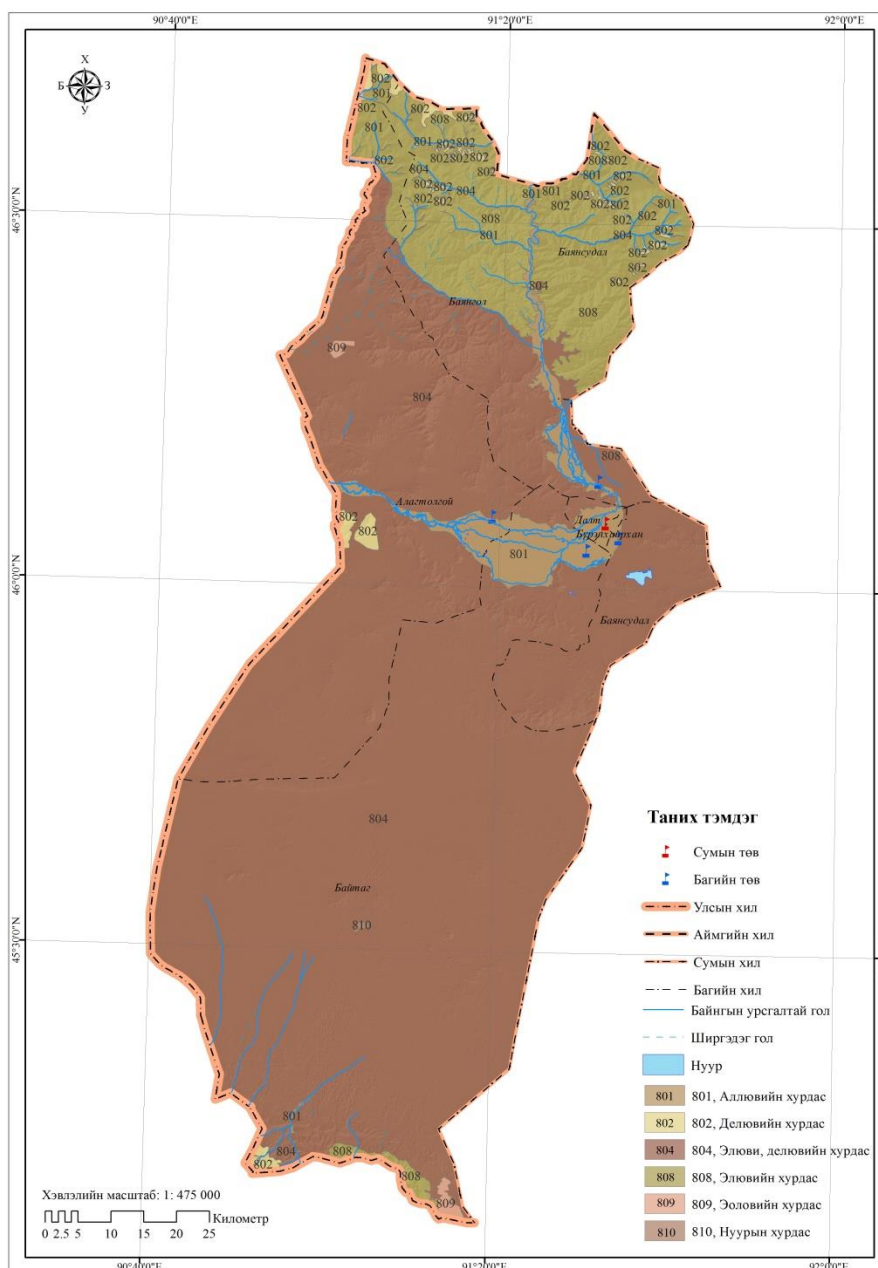
Аллювийн хурдас нь нутгийн 4.2 хувьд тархсан. Аллювийн хурдас нь голын хөндийн сав газар ялангуяа дэнж татам нуга, нуурын хөвөөгөөр элбэг тохиолдоно. Мөн голын дэнж уулын бэл хормойн хэсгээр аллювийн хурдас нь 0,5-1,5 м хүртэл зузаан үе давхаргыг үүсгэж тогтсон байна. Аллювийн хурдасны зузаан нь томоохон гол, нуурын хөндийд 10-15м хүртэл байх бөгөөд ихэвчлэн элс, хайрга, элсэнцэр, шавранцар механикийн бүрэлдэхүүнтэй байна. Зарим их намагтай газраа шаварлаг хурдас ихээхэн хэмжээгээр тархах боловч тэнд линз хэлбэрийн элс, хайрган давхаргыг үүсгэдэг байна. Эндэхийн томоохон голын хөндийнүүдэд ихэвчлэн дан хайргархаг-элсэнцэр, элсэнцэр хурдас зонхилж давсархаг карбонатлаг шинж чанарын хувьд янз бүр байна. Аллювийн хурдас нь өөрийнхөө бүрэлдэхүүнд том жижиг янз бүрийн хэмжээтэй бөөрөнхий хэлбэрийн хайрга чулуулгуудыг агуулан үелэн тогтсон байдлаараа онцлогтой байна.

Сумын хөрс үүсгэгч эх чулуулаг эзлэх хувь

Диаграмм 10.

Зураг 11. Хөрс үүсгэгч чулуулгийн зураг

2.3.2. Хөрсний хэв шинж.

Сумын хөрсөн нийт 24 хэв шинжийн хөрс тархсан бөгөөд хамгийн их тархсан хөрс нь 25.4 хувийг эзлэх хээржүү цөлийн цайвар бор хөрс бол дараа нь 19.2 хувийг уулын цөлөрхөг хээрийн бор хөрс, 13.8 хувийг өндөр уулын нугын карбонатгүй хар шороорхуу хөрс, 8.8 хувийг уулын цайвар хүрэн хөрс тус тус тархсан байна.

Сумын хөрсний хэв шинж /талбай-га, %/

Хүснэгт 10.

Д/д	Хөрсний код	Хөрсний нэр	Талбайн хэмжээ /га/	Эзлэх хувь
1	1105	Уулын тундрын хүлрэнцэр-глейт хөрс	2350.2	0.3
2	1215	Уулын ойн нугархаг бараан хөрс	2744.6	0.3
3	1301	Өндөр уулын толбот хээрийн бүдүүн ялзмагт хөрс	1511.9	0.2
4	1304	Уулын ердийн хар шороон хөрс /карбонатлаг биш/	4091.0	0.5
5	1402	Өндөр уулын нугын цэвдэгт хөрс	1606.2	0.2
6	1404	Өндөр уулын нугын карбонатгүй хар шороорхуу хөрс	112197.2	13.8
7	1503	Уулын цайвар хүрэн хөрс	71509.5	8.8
8	1601	Уулын цөлөрхөг хээрийн бор хөрс	155957.8	19.2
9	1602	Уулын цөлийн бор саарал хөрс	76462.5	9.4
10	2106	Нугын хүрэн хөрс	75.6	0.0
11	2204	Цайвар хүрэн хөрс	72198.5	8.9
12	2301	Цөлөрхөг хээрийн бор хөрс	10358.6	1.3
13	2302	Хээржүү цөлийн цайвар бор хөрс	205832.2	25.4
14	2303	Цөлөрхөг хээрийн нугат далд глейрхэг бор хөрс	15975.2	2.0
15	2305	Цөлийн бор саарал хөрс	23071.3	2.8
16	2308	Шалархуу хөрс	1601.4	0.2
17	3101	Нугын ердийн хөрс	41.5	0.0
18	3104	Нугын хээржсэн хөрс	8091.3	1.0
19	3105	Нугат-намгийн бүдүүн ялзмагт глейт хөрс /Нугат намгийн ялзмагт хөрс/	1165.0	0.1
20	3107	Нугат намгийн лаг шаварт хөрс /Цэвдэгт нугат намгийн лаг шаварт хөрс/	7999.9	1.0
21	3201	Аллювийн нуга-намгийн хөрс	32048.2	4.0
22	3206	Аллювийн нугын хөрс	1655.0	0.2
23	3209	Аллювийн нугын далд глейрхэг бараан хөрс	239.6	0.0
24	3405	Сулавтар бэхжсэн элсэн хөрс	2085.3	0.3
Нийт			810869.6	100.0

Хээржүү цөлийн цайвар бор хөрс: Энэ хэв шинжийн хөрс нь сумын нутаг дэвсгэрт 205832.2 га буюу нутаг дэвсгэрийн 25.4 хувийг эзлэн тархсан байна. Тус хөрс нь цайвар бор өнгөтэй, тоосорхог элсэнцэр механикийн бүрэлдэхүүнтэй, маш хэврэг бөөмөрхөг маягийн бүтэцтэй, сийрэгдүү тогтоцтой, ургамлын үндэс маш бага, карбонаттай, бага зэрэг чулуурхаг, чийг бага дараагийн В давхрагадаа өнгөөрөө тод шилжинэ. В үе давхарга нь шаргал туяатай бор өнгөтэй, элсэнцэр механикийн бүрэлдэхүүнтэй, бөөмөн маягийн

бүтэцтэй, нягтавттар тогтоцтой, карбонаттай, ургамлын үндэс маш бага, бага зэрэг чулуурхаг дараагийн С давхрагадаа өнгөөрөө тод шилжинэ.

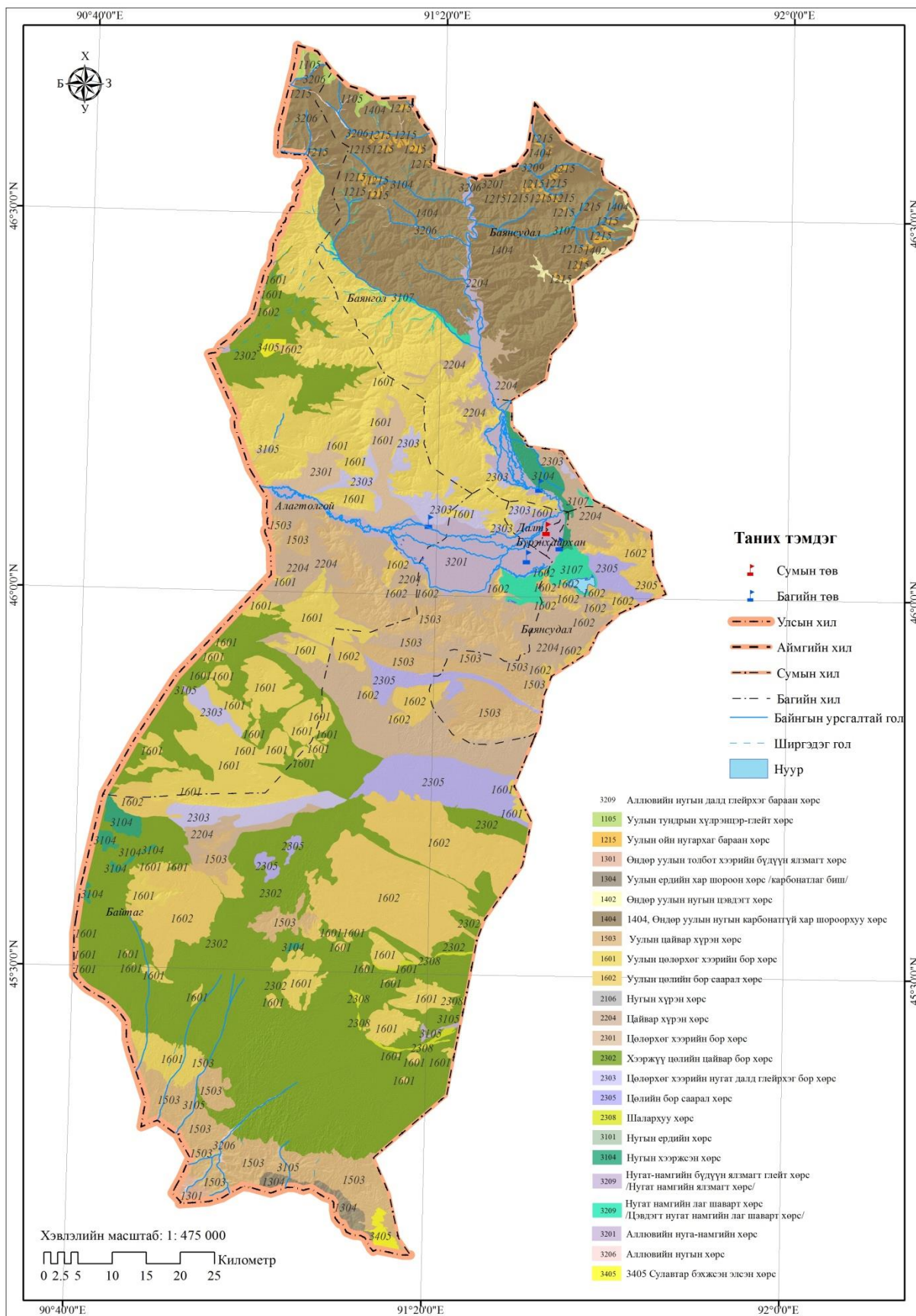
Ийм хөрс илрэгдсэн зүсэлтүүдээс үзэхэд ялмагт үеийн зузаан 14-24см буюу дундажаар 18см байх бөгөөд физик шаврын агууламж 12,12-17,14% буюу дундажаар 14,95% байгаа нь элсэнцэр механикийн бүрэлдэхүүнтэй байна.

Ялмагт үеийн 0,7-1,0% буюу дундажаар 0,8%, ерөнхий азот 0,8% 0,03-0,07% буюу дундажаар 0,05%, 100гр хөрсөнд фосфор 0,76-1,44 мг буюу дундажаар 1,17 мг, кали 12,24-20,04 мг буюу дундажаар 16,47 мг, кальци магнийн нийлбэр 25,5-91,8 мг/экв буюу дундажаар 65,02 мг/экв байгаа нь байгалийн үржил шимээр ядмаг байна.

Уулын цөлөрхөг хээрийн хээрийн бор хөрс: Энэ хэв шинжийн хөрс нь сумын нутаг дэвсгэрт 155957.8 га буюу нутаг дэвсгэрийн 19.2 хувийг эзлэн тархсан байна. Уулын цөлөрхөг хээрийн сулавтар хөгжилтэй бор хөрс нь бор өнгөтэй, чийглэг ургамлын үндэс бага, механик бүрэлдэхүүн хэврэг тоосорхог, хөнгөн шавранцар, дараагийн үед өнгөөрөө тод шилжинэ. В үе давхарга нь цагаан цайвардуу өнгөтэй, ургамлын үндэс бага, механик бүрэлдэхүүн элсэнцэр чулуутай, тод шилжилттэй. Ялмагийн агууламж нь дээд үедээ 0,9-1,10% буюу дундажаар 1,0%, ерөнхий азот 0,02%, хөрсний орчин 7,8 буюу саармаг, 100гр хөрсөнд дундажаар солилцох кали 19,81мг, хөдөлгөөнт фосфор 2,86мг, шингээгдсэн сууриудын нийлбэр 39,11мг/экв байга.

Өндөр уулын нугын карбонатгүй хар шороорхуу хөрс: Энэ хэв шинжийн хөрс нь сумын нутаг дэвсгэрт 112197.2 га буюу нутаг дэвсгэрийн 13.8 хувийг эзлэн тархсан байна. Тус хөрс нь их төлөв уулын орой, мөлгөрдүүхэн хяр, таг тавцангуудаар бушилз, улалж бүхий ширэгжсэн тачирдуухан өвслөг ургамлын нөмрөгтэй гадаргад тархана. Хөрсний генетик морфологийн шинж чанарын хувьд ялмагт үеийн зузаан дундажаар 12-16 см, нягтарсан хүрэвтэр туяатай хар саарал буюу бараг харавтар өнгөтэй, бөөмөрхөг тоосорхог, сулхан үрлэн хэлбэрийн бүтэцтэй чийглэг ургамлын үндэс ихтэй, механик бүрэлдэхүүн нь их төлөв чулуурхаг, дунд шавранцар байна. Дараагийн үе давхарга В /12-30 см/ цайвардуу шаравтар бор хул өнгөтэй, нэлээд нягтарсан чулуурхаг, шавранцар механик бүрэлдэхүүнтэй бөгөөд доошлох дутам улам нягтарч чулуурхаг байдал нь ихэснэ.

Зураг 12. Хөрсний тархалтын зураг

2.3.3. Сумын хөрсний механик бүрэлдэхүүн.

Сумын нутаг дэвсгэрийн 62.2 хувийг элсэнцэр, 23.5 хувийг хөнгөн шавранцар, 14.0 хувийг дунд шавранцархамгийн бага буюу 0.2 хувийг хүнд шавранцар механик бүрэлдэхүүнээр эзлэн тархсан байна.

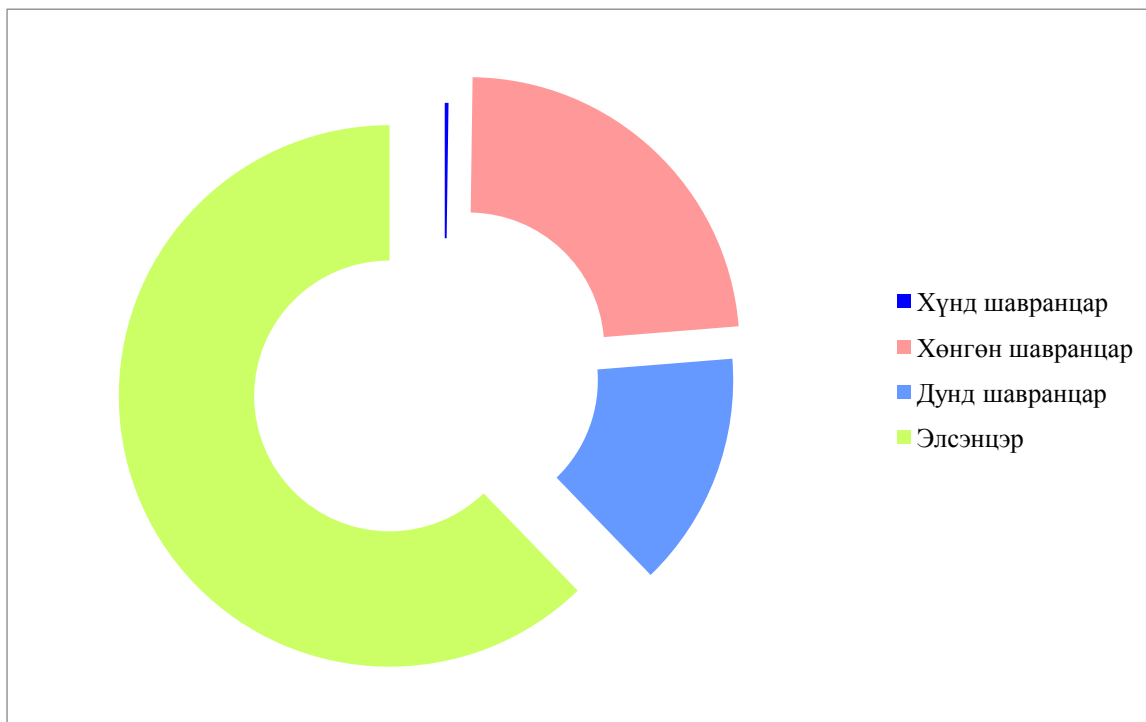
Сумын хөрсний механик бүрэлдэхүүн талбай, га

Хүснэгт 11.

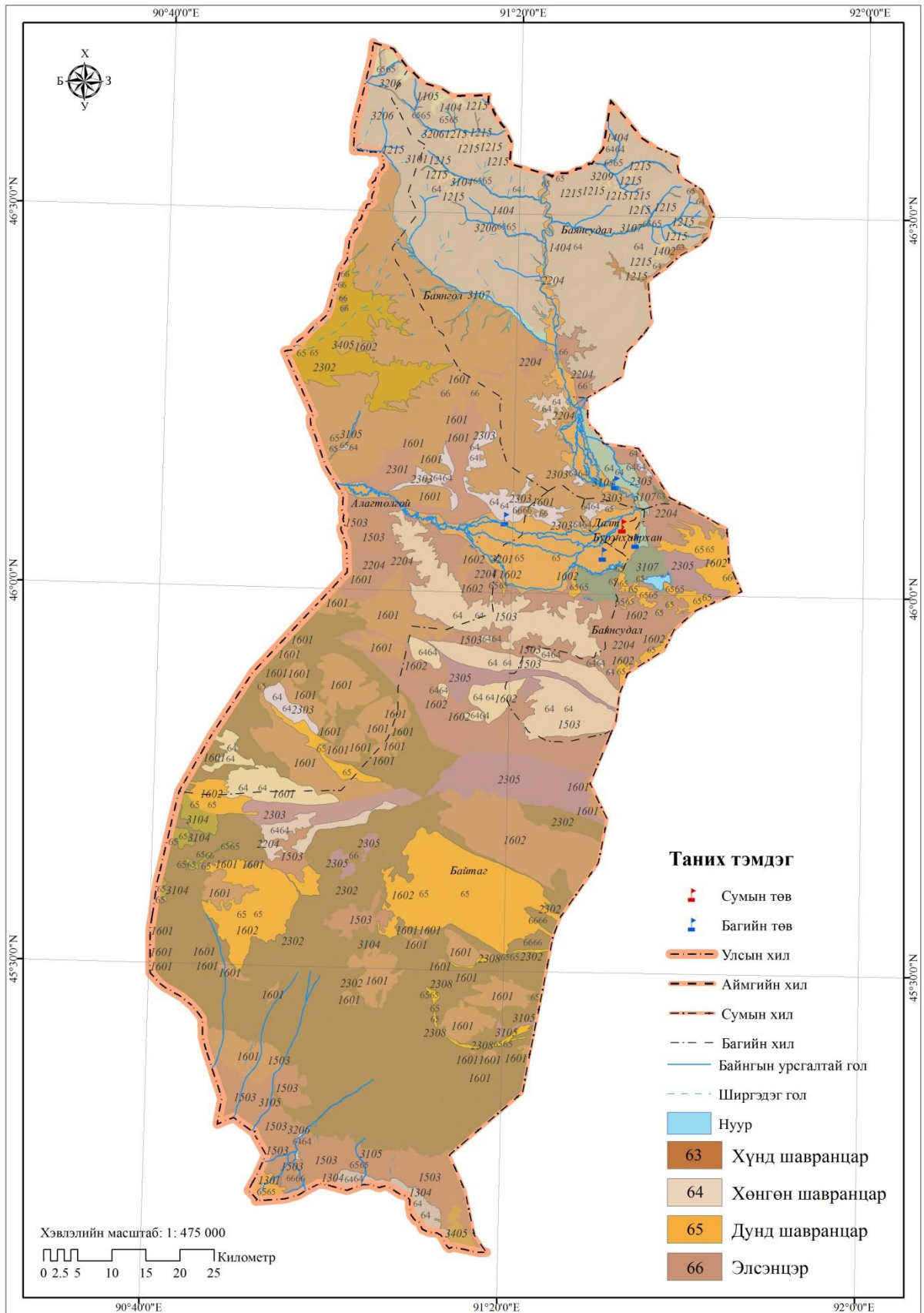
Д/д	Код	Төрөл	Талбайн хэмжээ /га	Нийт нутаг дэвсгэрт эзлэх хувь
1	63	Хүнд шавранцар	1805.7	0.2
2	64	Хөнгөн шавранцар	190586.4	23.5
3	65	Дунд шавранцар	113863.2	14.0
4	66	Элсэнцэр	504614.2	62.2
Нийт			2799957.8	100

Сумын хөрсний механик бүрэлдэхүүний эзлэх талбай

Диаграмм 11.

Зураг 13. Хөрсний механик бүрэлдэхүүний зураг

2.4. УРГАМАЛЖИЛТ**2.4.1. Сумын ургамлын экологийн хэв шинж.**

Булган сумын гадарга нь өөр хоорондоо ялгаа бүхий ландшафттай бөгөөд нийт нутаг дэвсгэрийн 30 хувийг говь цөлийн бэлчээр ургамал, 25 хувийг өндөр уулын бэлчээрийн ургамал, 24 хувийг дундаж өндөр ба нам бэсрэг уул ургамлын бэлчээр, 11.5 хувийг цөлөрхөг хээрийн ургамал, 7.5 хувийг бүс дундын голын хөндийн, нам хотосын бэлчээрийн ургамал тус тус тархсан байна.

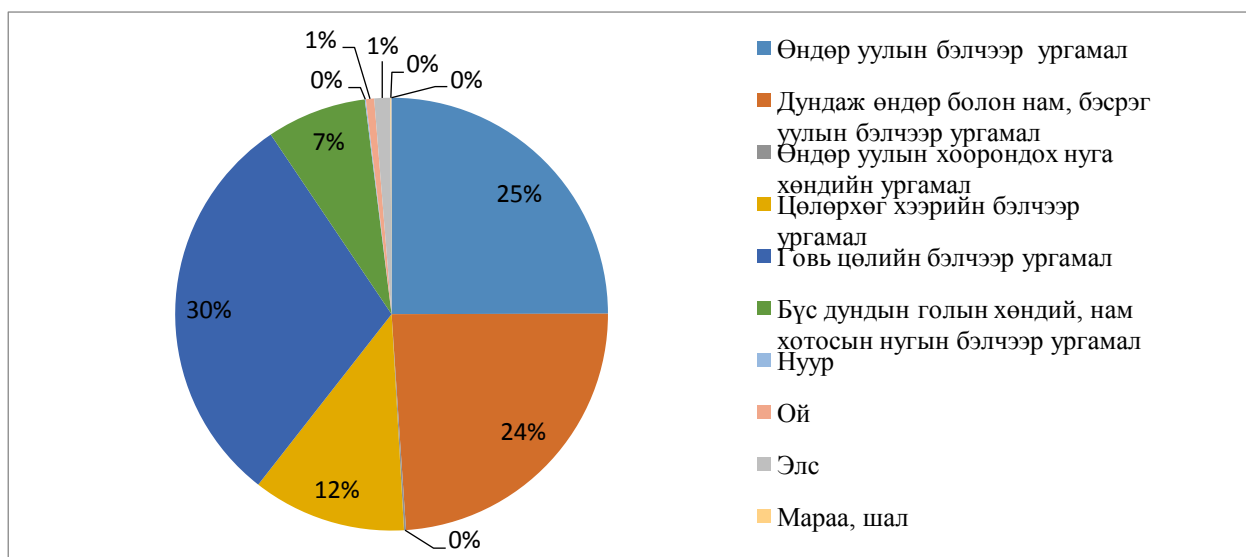
Сумын ургамалын экологийн хэв шинж

Хүснэгт 12.

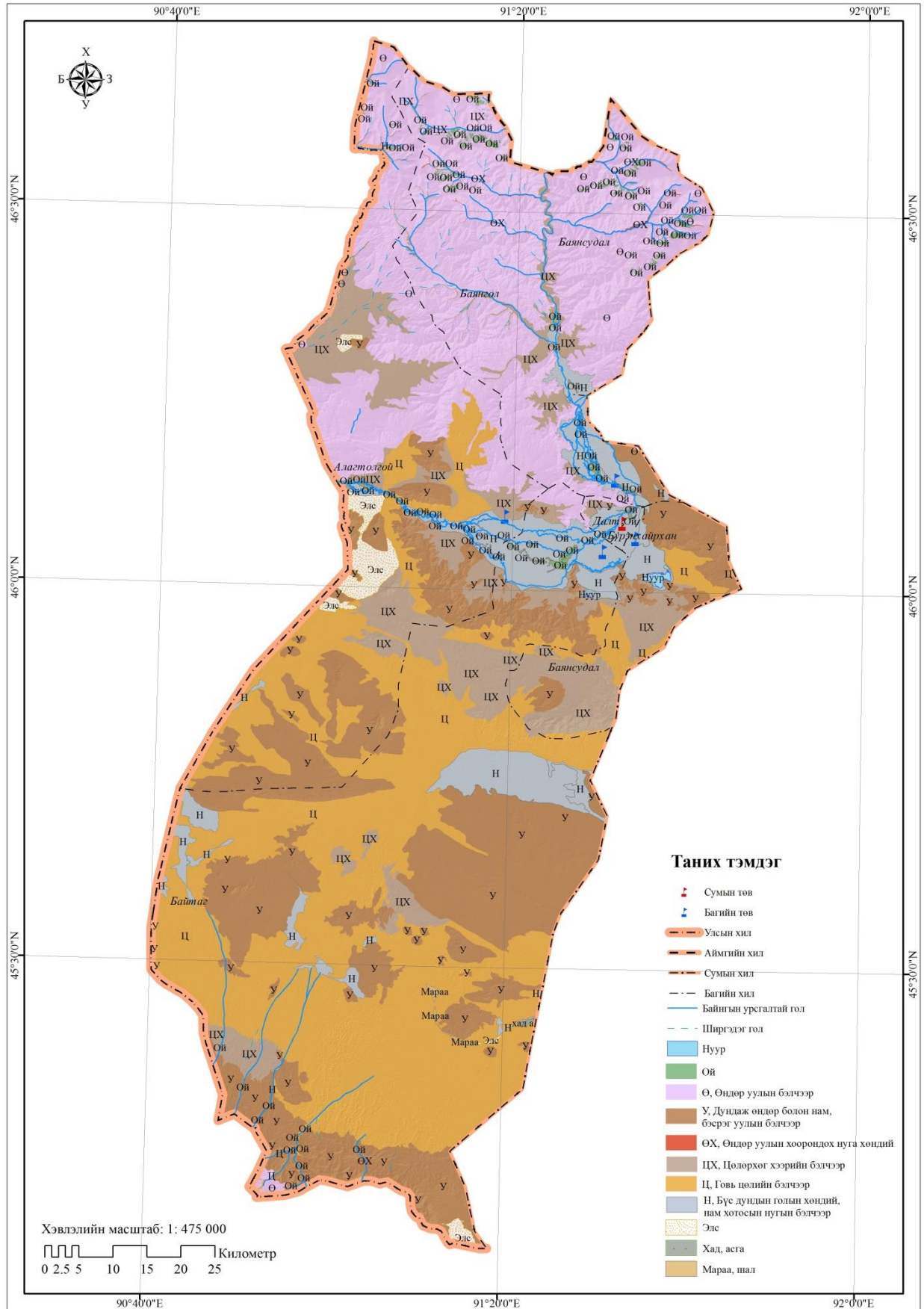
Д/д	Экологийн төрөл	Талбайн хэмжээ /га/	Нийт нутаг дэвсгэрт эзлэх хувь
1	Өндөр уулын бэлчээрийн ургамал	202431.6	25.0
2	Дундаж өндөр болон нам, бэсрэг уулын бэлчээр ургамал	194360.2	24.0
3	Өндөр уулын хоорондох нуга хөндийн ургамал	1223.8	0.2
4	Цөлөрхөг хээрийн бэлчээр	93100.1	11.5
5	Говь цөлийн бэлчээр	243305.1	30.0
6	Бүс дундын голын хөндий, нам хотосын нугын бэлчээр	60420.6	7.5
7	Нуур	644.8	0.1
8	Ой	4978.1	0.6
9	Элс	9694.2	1.2
10	Мараа, шал	550.2	0.1
11	Хад асга	160.8	0.02
Нийт		810869.6	100

Сумын ургамлын экологийн хэв шинж, эзлэх хувиар

Диаграмм 12.

Зураг 14. Ургамлын экологийн хэв шинжийн зураг

2.4.2. Сумын бэлчээрийн ургамалжилт, төрөл.

Сумын нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд 30 гаруй хэв шинжийн ургамалжилт илэрсэн байна. Үүнээс хамгийн түгээмэл тархсан ургамал 27.7 хувийг тэгшивтэр хөндийн бор, бор саарал хөрстэй говийн бэлчээрийн сийрэг загт, 21.1 хувийг өндөр уулын сул хөгжилтэй бүдүүн ялмагт хөрстэй сийрэг ургамалтай чулуурхаг хээрийн жижиг дэгнүүлт үетэн - алаг өвс – агьт ургамал тус тус тархсан байна.

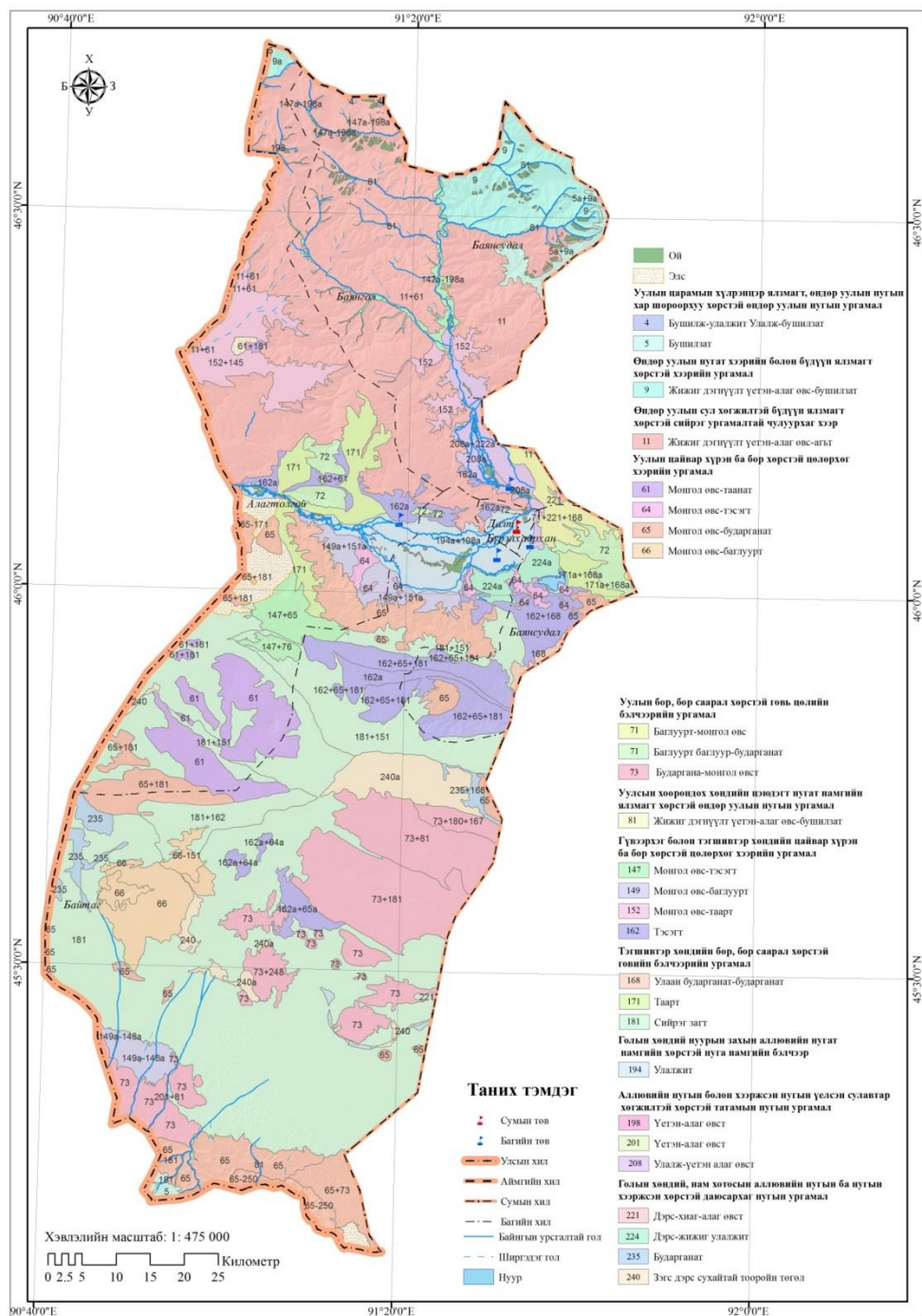
Сумын бэлчээрийн ургамалын анги, төрөл зүйл

Хүснэгт 13.

Д/д	Зураг дээрхи индекс	Ангилалын шифр	Бэлчээр хадлангийн анги, бүлэг төрөл, төрлүүдийн нэр	Талбайн хэмжээ /га/
		<i>Ө-II</i>	<i>Анги: Уулын царамын хүлрэнцэр ялмагт, өндөр уулын нугын хар шороорхуу хөрстэй өндөр уулын нуга</i>	
1	4	Ө-II-1-1	Бушилж - улалжит, Улалж - бушилзат	138,0
2	5	Ө-II-1-2	Бушилзат	5832,6
		<i>Ө-III</i>	<i>Анги: Өндөр уулын нугат хээрийн болон бүдүүн ялмагт хөрстэй хээр</i>	
3	9	Ө-III-1-2	Жижиг дэгнүүлт үетэн - алаг өвс - бушилзат	25320,8
		<i>Ө-IV</i>	<i>Анги: Өндөр уулын сул хөгжилтэй бүдүүн ялмагт хөрстэй сийрэг ургамалтай чулуурхаг хээр</i>	
4	11	Ө-IV-1-2	Жижиг дэгнүүлт үетэн - алаг өвс - агьт	171140,2
		<i>У-VI</i>	<i>Анги: Уулын цайвар хүрэн ба бор хөрстэй цөлөрхөг хээр</i>	
5	61	У-VI-1-4	Монгол өвс - таанат	23520,7
6	64	У-VI-1-7	Монгол өвс - тэсэгт	3684,6
7	65	У-VI-1-8	Монгол өвс - бударганат	59157,7
8	66	У-VI-1-9	Монгол өвс - баглуурт	17846,8
		<i>У-VII</i>	<i>Анги: Уулын бор, бор саарал хөрстэй говь цөлийн бэлчээр</i>	
9	71	У-VII-1-1	Баглуур - монгол өвст	7127,9
10	72	У-VII-1-2	Баглуурт, баглуур - бударганат	9797,4
11	73	У-VII-1-3	Бударгана - монгол өвст	73225,0
		<i>ӨХ-I</i>	<i>Анги: Уулсын хоорондох хөндийн цэвдэгт нугат намгийн ялмагт хөрстэй өндөр уулын нуга</i>	
12	81	ӨХ-I-2-1	Жижиг дэгнүүлт үетэн - алаг өвс - бушилзат	1223,8
		<i>ЦХ-I</i>	<i>Анги : Гүвээрхэг болон тэгшивтэр хөндийн цайвар хүрэн ба бор хөрстэй цөлөрхөг хээр</i>	
13	147	ЦХ-I-1-6	Монгол өвс- тэсэгт	13659,1
14	149	ЦХ-I-1-8	Монгол өвс-баглуурт	12385,1
15	152	ЦХ-I-1-11	Монгол өвс - таарт	22026,3
16	162	ЦХ-I-3-2	Тэсэгт	45029,7
		<i>Ц-I</i>	<i>Анги: Тэгшивтэр хөндийн бор, бор саарал хөрстэй говийн бэлчээр</i>	
17	168	Ц-I-1-6	Улаанбударгана-бударганат	1237,9
18	171	Ц-I-1-9	Таарт	17630,9
19	181	Ц-I-2-9	Сийрэг загт	224436,3
		<i>Н-I</i>	<i>Анги: Голын хөндий нуурын захын аллювийн нугат намгийн хөрстэй нуга намгийн бэлчээр</i>	
20	194	Н-I-2-1	Улалжит	22119,1
		<i>Н-II</i>	<i>Анги: Аллювийн нугын болон хээржсэн нугын үелсэн сулавтар хөгжилтэй хөрстэй татамын нуга</i>	
21	198	Н-II-1-1	Үетэн-алаг өвст	158,4
22	201	Н-II-2-1	Үетэн-алаг өвст	140,7
23	208	Н-II-4-1	Улалж-үетэн-алаг өвст	11212,3

24	221	Н-Ш-3-2	Дэрс-хиаг-алаг өвст	249,5
25	224	Н-Ш-3-5	Дэрс-жижиг улалжит	4875,6
		Н-IV	Анги: Хужир мараатай нугын хээржсэн хөрстэй нам хотосын нуга	
26	235	Н-IV-2-4	Бударганат	5981,8
27	240	Н-IV-3-3	Зэгс, дэрс, сухайтай тооройн төгөл	15683,4
			Бэлчээрт тохиромжгүй газар	
28	246	БТ-2	Хад, цохио, асга	160,8
29	248	БТ-4	Элс	9694,2
30	249	БТ-5	Мараа, шал	550,2
			Нуур	644,8
			Ой	4978,1

Зураг 15. Ургамалжилтын зураг

2.4.3. Сумын бэлчээрийн ургамалжилтийн төрх байдал, төлөв.

Бэлчээрийн төрх байдал: Сумын нийт нутаг дэвсгэрийн бэлчээрийн төрх байдлын 42.1 хувийг сөөгтэй бэлчээр, 36.7 хувийг чулуутай бэлчээр, 10.7 хувийг довонтой бэлчээр 8.5 хувийг цэвэр бэлчээр тус тус эзэлж байна. Ашиглагдахгүй бэлчээрт 15478 га буюу нийт талбайн 1,9 %-ийг нуур, заган ой, элс, хад асга эзлэж байна.

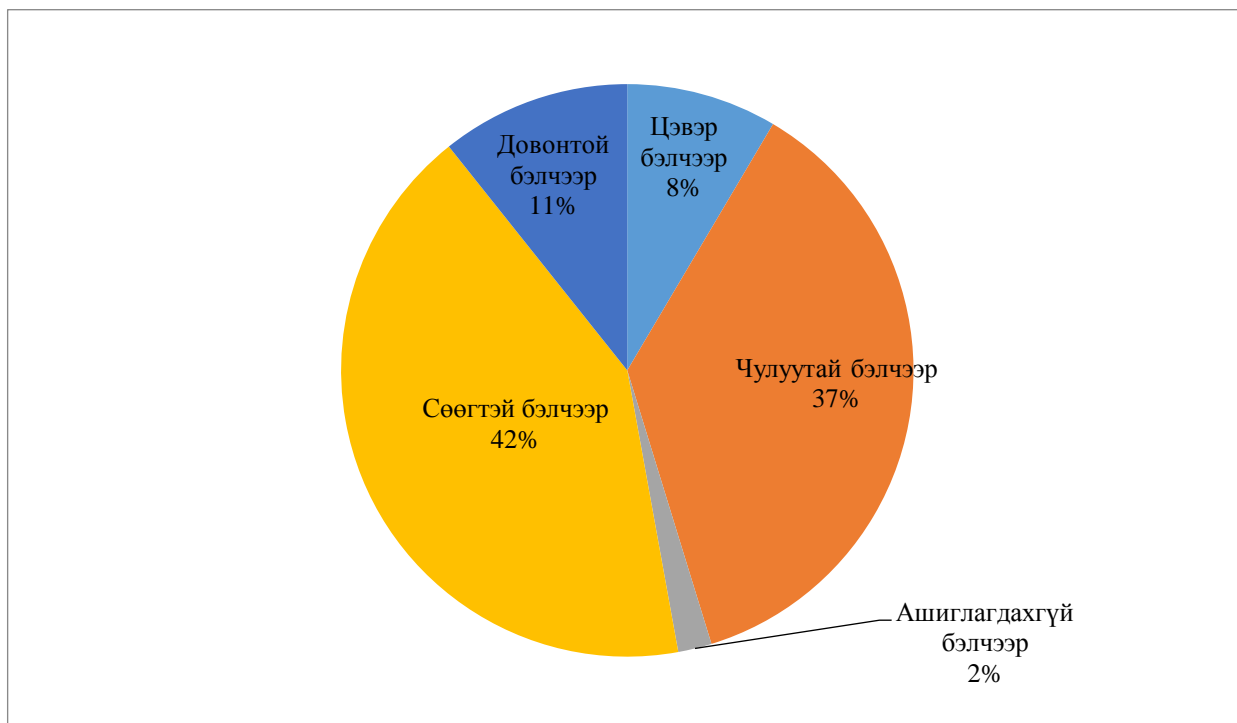
Сумын бэлчээрийн төрх байдал (талбай,%)

Хүснэгт 14.

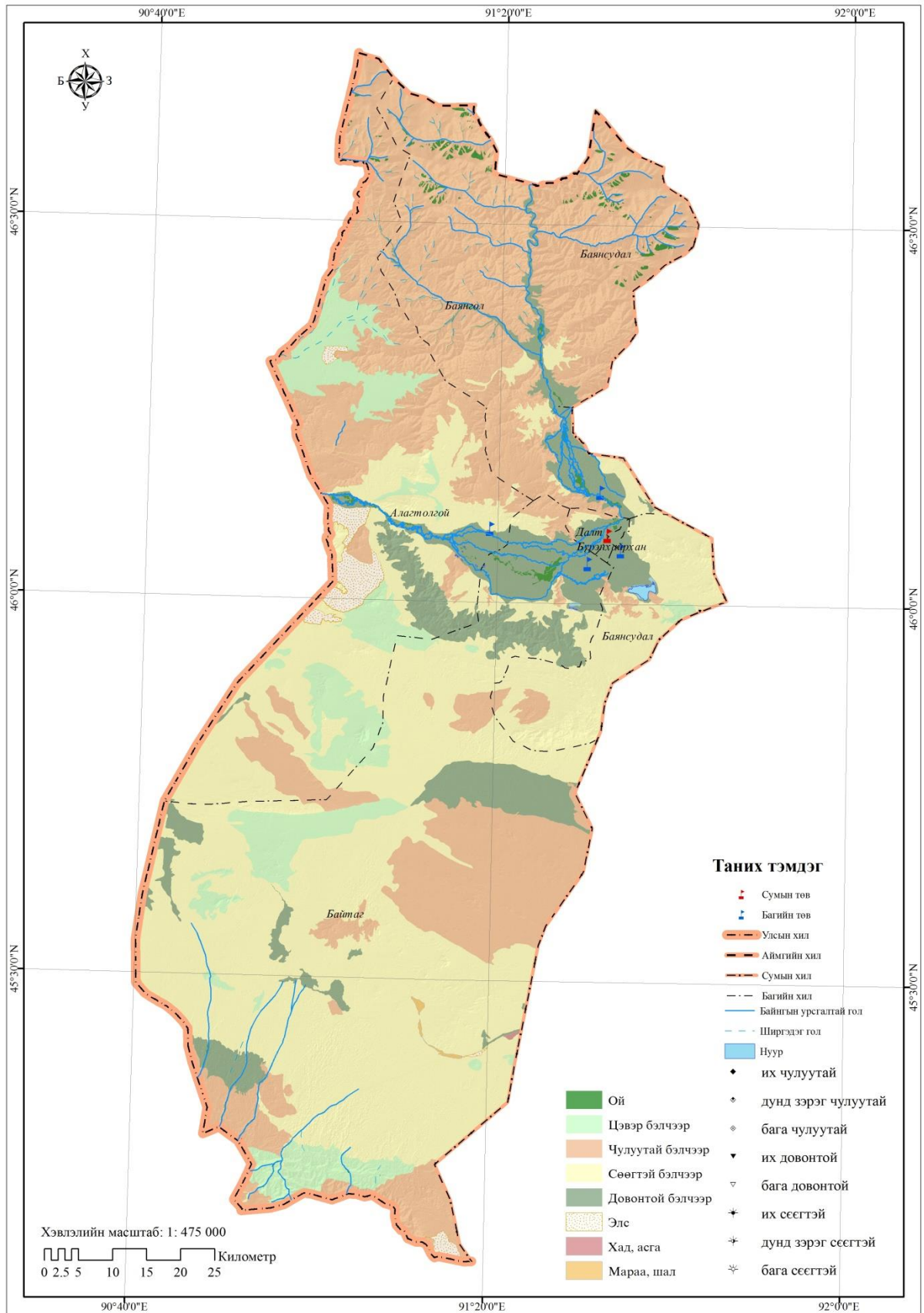
Д/д	Хэв шинж	Талбайн хэмжээ /га/	Эзлэх хувь
1	Нуур	644,8	0,1
2	Ой	4978,1	0,6
3	Цэвэр бэлчээр	68873,9	8,5
4	Чулуутай бэлчээр	297916,2	36,7
5	Сөөгтэй бэлчээр	341060,7	42,1
6	Довонтой бэлчээр	86990,7	10,7
7	Элс	9694,2	1,2
8	Хад асга	160,8	0,0
Нийт		8108	100

Сумын бэлчээрийн төрх байдлын эзлэх хувь

Диаграмм 13.

Зураг 16. Бэлчээрийн төрх байдлын зураг

Бэлчээрийн төлөв байдал: Сумын аж ахуйн үндсэн чиглэл нь уламжлалт мал аж ахуй эрхэлдэг бөгөөд бэлчээрийн даац 2,9 дахин хэтэрсэн байгаа нь бэлчээр талхлагдаж байгааг харуулж байна. Баянгол багийн голын хөндийн, нам хотосын нугийн бэлчээр их талхлагдсан байгаа нь нүүдлийн гол зам дайран өнгөрч малын хөлөөр их талхлагдалд орж байна. Мөн Алагтолгой, Далт, Баянсудал багуудын голын хөндийн, нам хотосын нуга, өндөр уулын, дундаж өндөр болон нам, бэсрэг уулын бэлчээрүүд дунд зэрэг талхлагдсан, Байтаг багийн дундаж өндөр болон нам, бэсрэг уулын бэлчээр бага зэрэг талхлагдсан байна.

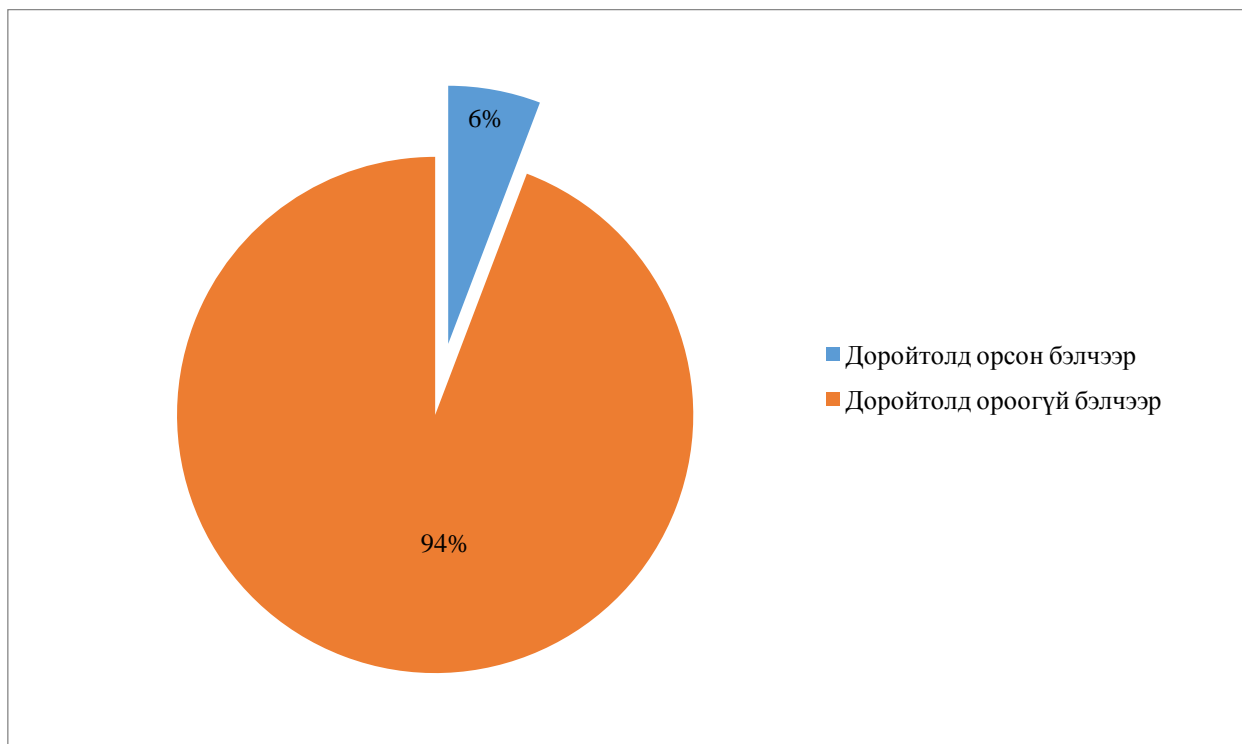
Нөлөөлөлд өртсөн бэлчээрийн талбай

Хүснэгт 15.

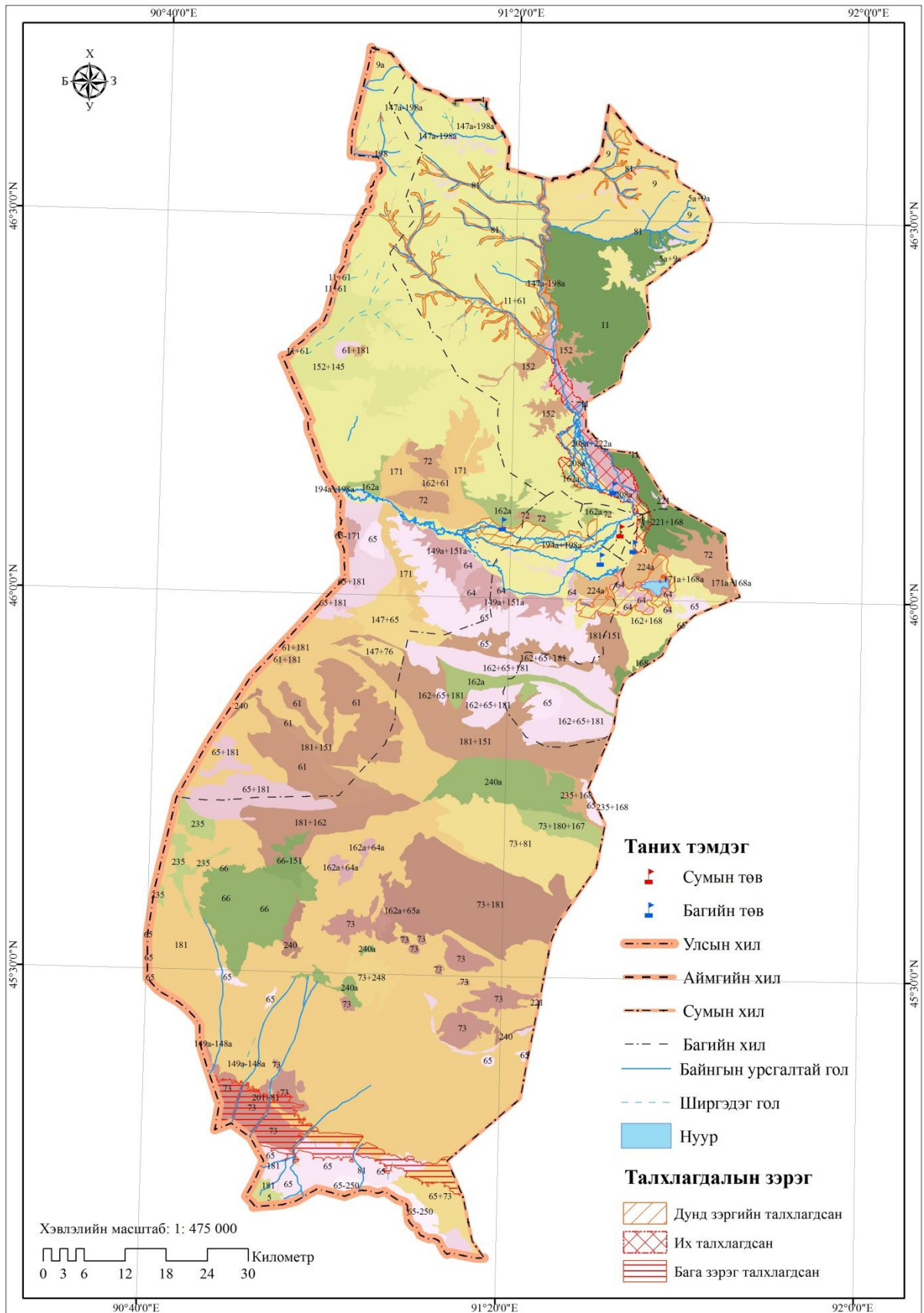
№	Нөлөөлөлд орсон	Талбайн хэмжээ /га/	Эзлэх хувь
1	Доройтолд ороогүй бэлчээр	763634	94.2
2	Доройтолд орсон бэлчээр	46869	5.8
Үүнээс	Их талхлагдсан	21324	1.3
	Дунд зэрэг талхлагдсан	10133	2.6
	Бага талхлагдсан	15412	1.9
	Нийт	46869	5.8
	Нийт	810503	100

Нөлөөлөлд өртсөн бэлчээрийн талбайн эзлэх хувь

Диаграмм 14.

Зураг 17. Бэлчээрийн төлөв байдлын зураг

2.5. ОЙН НӨӨЦ, ТӨЛӨВ БАЙДАЛ**2.5.1. Сумын ойн нөөц.**

Сумын урд хэсэг буюу Байтаг баг, Алаг толгой багийн урд хэсгээр заган ой тархсан бол Булган гол дагаад бургас улиас бага хэмжээгээр тархсан байна. Ой нийт талбай нь сумын нутаг дэвсгэрийн 28,1 хувийг эзэлж байна.

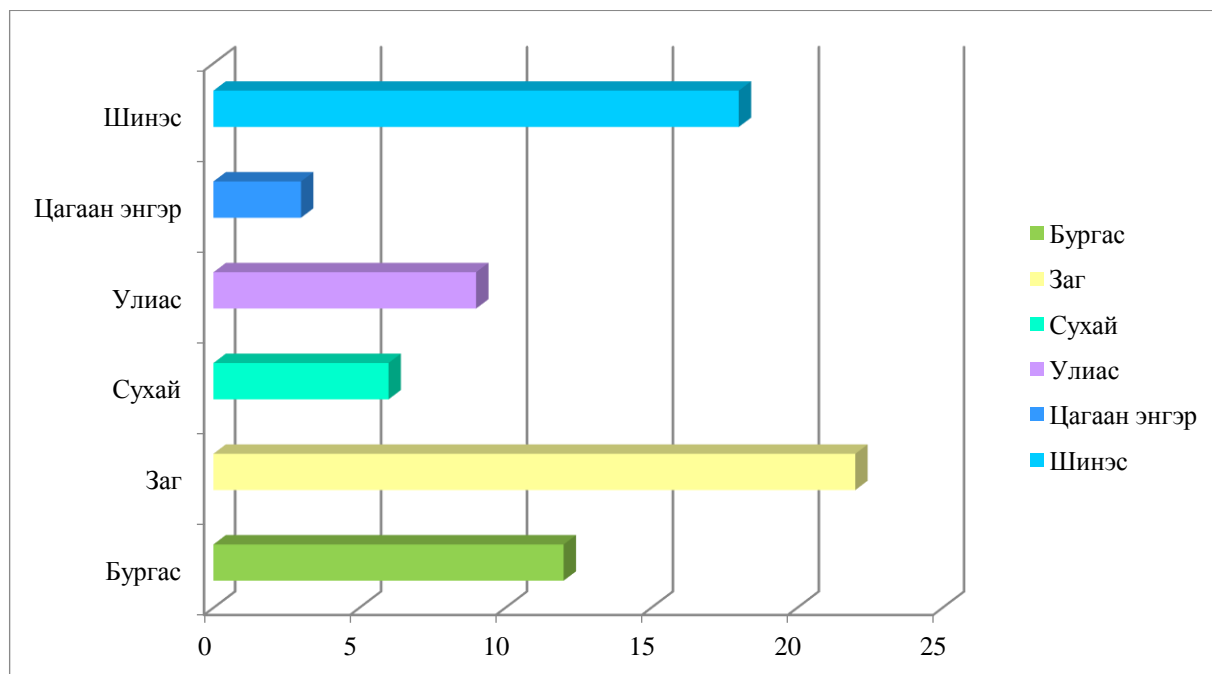
Сумын нутаг дэвсгэрт тархсан ойн төрөл

Хүснэгт 16.

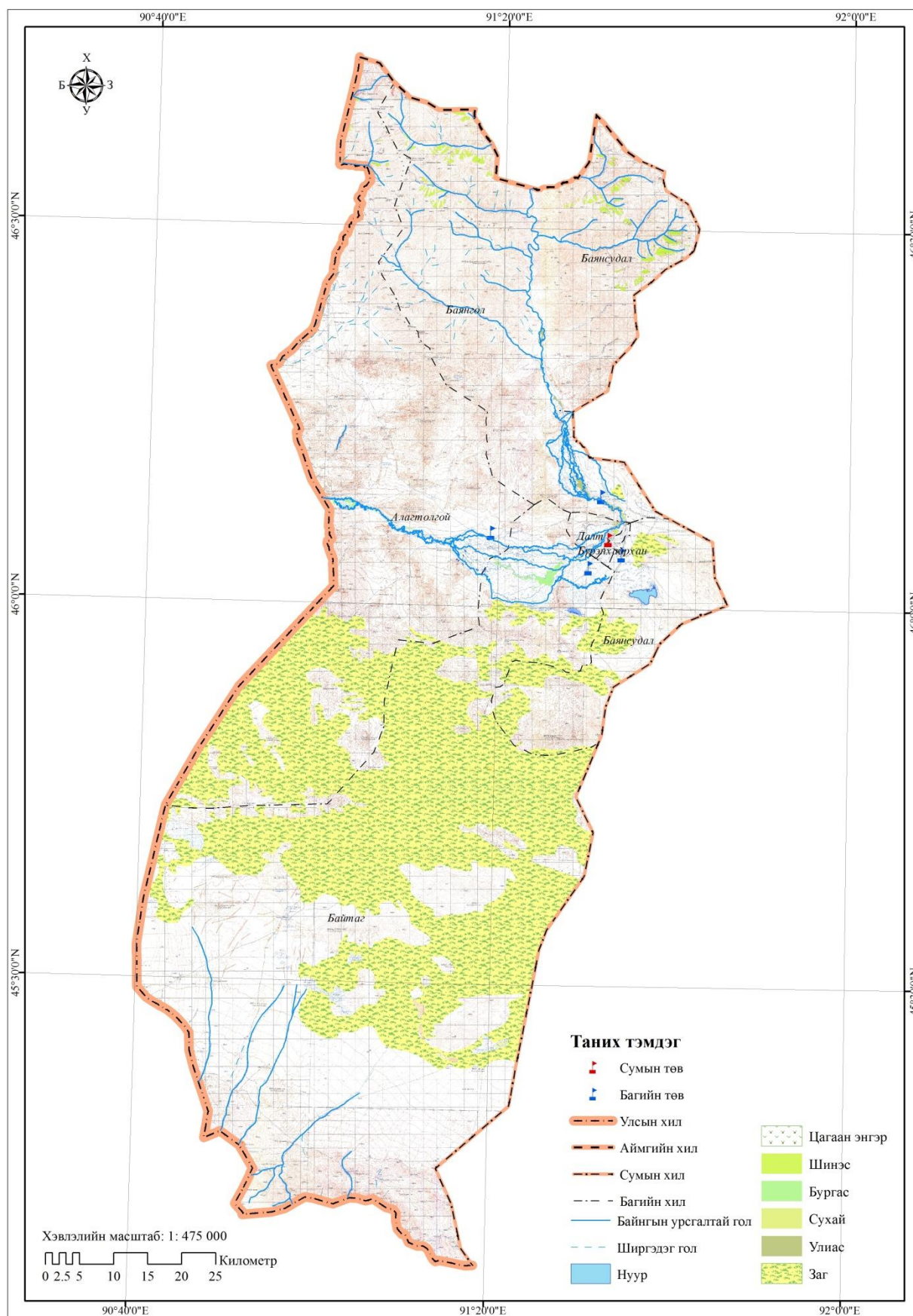
Д/д	Ойн төрөл	Талбай, га	Нийт нутаг дэвсгэрт эзлэх хувь
1	Бургас	1256,5	0.2
2	Заг	223244,2	27.5
3	Сухай	0,6	0.00
4	Улиас	789,9	0.1
5	Цагаан энгэр	2,7	0.00
6	Шинэс	2929,1	0.4
Нийт		228222.9	28.1

Ойн төрөл /хувиар/

Диаграмм 15.

Зураг 18. Ойн төрлийн зураг

2.5.2. Ойн төлөв байдал.

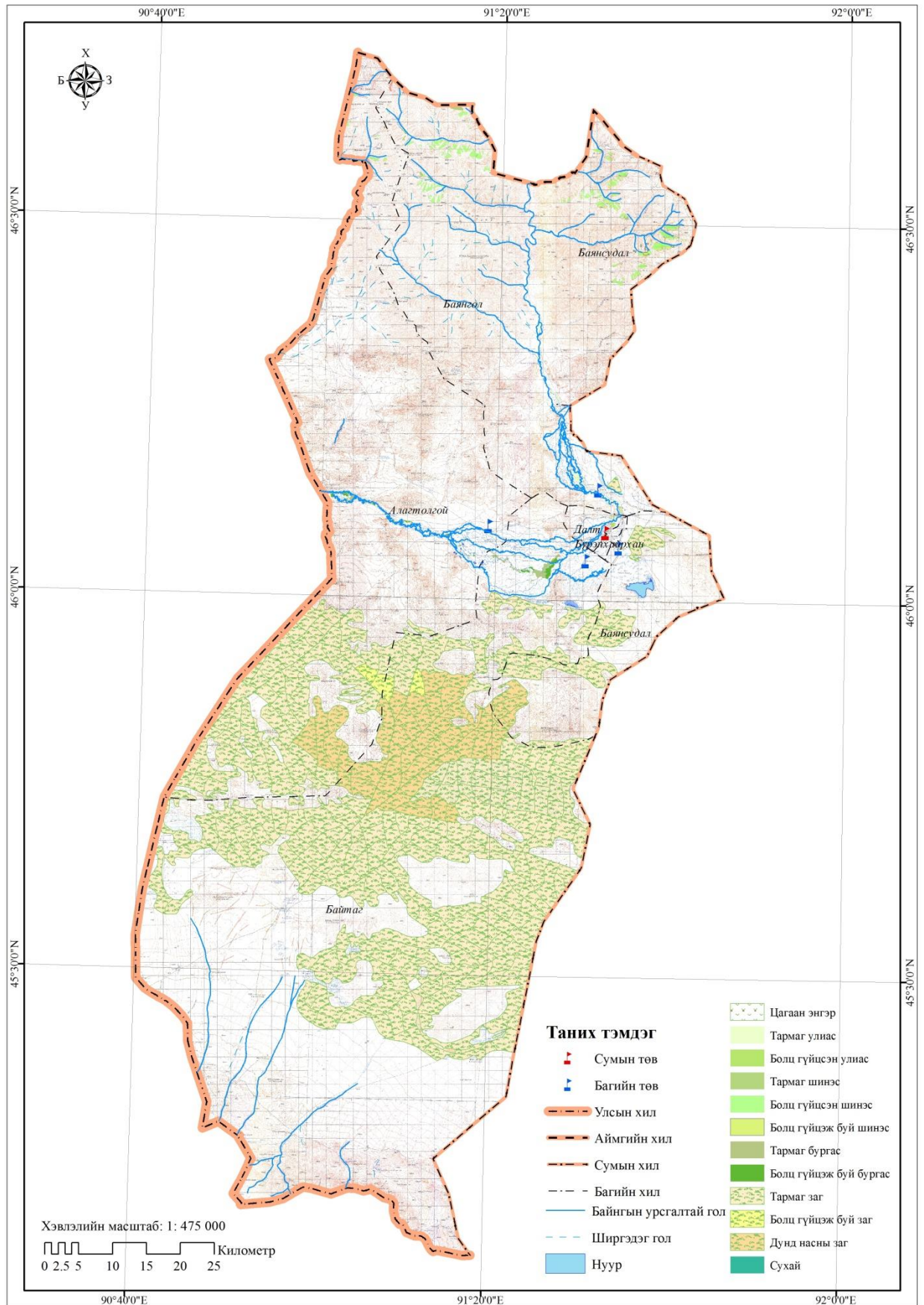
Ойгоор бүрхэгдсэн талбай нь ойн нийт талбайн 17,7 хувийг эзэлж байгаа бол ойгоор бүрхэгдээгүй нь 82,3 хувийг эзэлж байна. Хамгийн их хувийг тармаг заг 81,5 хувийг, дунд насны заг 15,4 хувийг тус тус эзэлж байна. Ойн ашиглалт байхгүй тул төлөв байдалд хүний хүчин зүйлийн нөлөөгүй байгаль цаг уурын аясаар өөрчлөлт нь явагдаж байна.

Ойн төлөв байдал /талбай, %/

Хүснэгт 17.

<i>Д/д</i>	<i>Ойн төлөв байдал</i>	<i>Талбайн хэмжээ /га/</i>	<i>Эзлэх хувь</i>
Ойгоор бүрхэгдсэн			
1	Болц гүйцсэн улиас	38,79	0,02
2	Болц гүйцсэн шинэс	2615,27	1,15
3	Болц гүйцэж буй бургас	483,23	0,21
4	Болц гүйцэж буй заг	1953,42	0,86
5	Болц гүйцэж буй шинэс	64,84	0,03
6	Дунд насны заг	35177,34	15,41
7	Сухай	0,59	0,00
Ойгоор бүрхэгдээгүй			
8	Тармаг бургас	773,23	0,34
9	Тармаг заг	186113,46	81,55
10	Тармаг улиас	789,89	0,35
11	Тармаг шинэс	210,16	0,09
12	Цагаан энгэр	2,70	0,00
Нийт		228222,92	100,00

Зураг 19. Ойн төлөв байдлын зураг

2.6. ГАДАРГЫН БОЛОН ГҮНИЙ УСНЫ НӨӨЦ**2.6.1. Гадаргын усны нөөц.**

Булган сум нь нийт 252 гадаргын устай бөгөөд үүнээс 143 булаг, шанд, 96 худаг, 2 нуур, 11 голтой /гадаргын усан хангамжийн дэлгэрэнгүй мэдээллийг *хавсралт 1*-д харуулав/. Гадаргын усан хангамж харьцангуй сайн бөгөөд Булган гол болон түүний ай савын нөлөө юм.

Сумын уст цэгийн тоо

Хүснэгт 18.

Багийн нэр	Булаг	Худаг	Гол	Нуур	Дүн
Алагтолгой	52	4	3		59
Баянгол	42	22	2		66
Байтаг	38	53	6	1	98
Баянсудал	11	8		1	20
Бүрэнхайрхан		5			5
Далт		4			4
Нийт	143	96	11	2	252

Булган гол Монгол Алтайн нурууны салбар Баян-Өлгий аймгийн Булган сумын нутгаас эх авч урсадаг ба зүүн талаас Улаагчин, Улаан даваан голууд нийлэн Ёлтын голд цутган урссаар Булган голд нийлдэг. Мөн Түргэн, Хужирт, Дээд Нарийн, Доод Нарийн, Улиаст зэрэг томоохон голууд, Хуурай, Түргэн, Чацарт, Хар дав, Өмнө Цөө, Уст болон Хуурай Мэлхийтийн жижиг голууд цутгана. Голын баруун талаас Их Жаргалант, Дунд, Нарийн Жаргалантын голууд, Цагаан Бургаст, Туулайт, Олон Ендэрт, Их, Дунд, Мухар Төмөртийн голууд, Ендэрт, Хулстай, Тошилт, Жаргалт, Хойд Цөө, Баянгол зэрэг уулын түргэн урсгалтай голууд цутгадаг. Булган голын сав газар нь гадаргын цэнгэг усны асар их нөөцтэй бөгөөд Хар нуур, Ногоон нуур, Их Түргэний нуур, Сөнхөл, Баяннуур, Сэрүүн нуур, Хөх голын нуур, Цоохор нуур, Гашуун нуур зэрэг том жижиг нууруудтай. Булган гол нь Монгол улсын нутаг дээгүүр 312 км урсан Хятад улс руу гардаг, гадагш урсгалтай, хилийн цөөн тооны голын нэг. Булган голын ус хуралдуулах талбай 8750 орчим хавтгай дөрвөлжин км бөгөөд усны уналт голын нийт уртад 1900 м буюу Дундаж налуу нь 0,0076 болно. Булган гол нь далайн түвшнөөс дээш 1155 м-ээс дээш өндөрт өргөгдсөн.

Булган голын сав: Монгол Алтайн нурууны мөнх цаст оргилууд байрладаг нь түүний байгалийн нөхцөлд ихээхэн нөлөө үзүүлдэг онцлогтой. Булган голын савд Алтайн өндөр уулсын өвөр бэлийн хадан цохио, ханан хавцлууд багтах тул голын хөндий өргөн нь ихэнхдээ 0,3 -0,5 км байснаа баруун гарын цутгал Баянголын амнаас доош уужим болдог. Булган голын эхэн болон цутгал жижиг голын уулзварт эртний мөстлөгөөс тогтсон морены хурдас, үхэр чулуу ба хонин дух чулуу элбэг байдаг. Голын гольдирлын өргөн 10-60 метр гүн 0,5-1,5 метр боловч зарим цүнхэл хэсэг, хар ус бүхий тохойд 4-5 метр гүнзгий байдаг, урсгалын хурд нь голын дээд хэсэгт 2-2,5 м/сек адагтаа 0,3-0,4 м/сек болж буурна.

Голын усны химийн найрлага нь гидрокарбонат бүхий устай юм. Сав газрын 96%-ийг бэлчээрийн газар эзэлдэг, биологийн олон янз байдалтай ба Монголын улаан номонд орсон нэн ховор амьтан болох Минж, Цоохор ирвэс, Аргаль, Янгир, Халиун буга, Ойн унтаахай зэрэг амьтдаас гадна Зүүн гарын гоёо, Залаархаг хавраг буюу Чийр, Элдэвнавчит улиас, Ноосоншилбэт баглуур, Өндөр баглуур, Зүүнгарын бачир зэрэг ховор, нэн ховор ургамалуудтай. Сав газрын хамгийн өндөр цэг нь Дэрвээдэг уул д.т.д.3501м, хамгийн нам доор газар Цоохор нуурын орчимд д.т.д.1100 м юм.

Зураг 20. Гадаргын усны зураг

2.6.2. Гүний усны нөөц.

Сумын нийт нутаг дэвсгэрийн дийлэнх хувийг Мезозойн болон палеозойн үеийн интрузив чулуулгийн ан цав дахь усжилттай бүс, голуудын хөндий, эрэг орчимоор орчин үеийн болон дээд дөрөвдөгчийн үеийн ус агуулсан давхарга эзэлж байгаагаас үзэхэд гүний усны нөөц харьцангуй элбэгтэй нутаг болно.

Сумын гидрогеологийн нөхцөл: Гидрогеологийн мужлалаар Ховд аймгийн Булган сум нь хойт хэсгээрээ Баруун буюу Монгол Алтайн дэд муж (булганы грунтын усны ай савд) хамаарагдах ба төв болон урд хэсгээрээ Өмнөд буюу Өмнөговийн дэд мужид (баруун хурайн ай савд) хамаарагддаг байна.

Сүвэрхэг /атрижаагүй/ чулуулаг.

Их ус ханамжийн уст бүрдэл, усаар бага ханасан уст бүрдэл, хэсэгчилэн усаар хэт ханасан ба голчилон дунд зэрэг усаар ханасан уст бүрдэлүүд, усаар сул ханасан уст бүрдэлүүд, бараг усжилтгүй чулуулаг гэж гидрогеологийн нөхцөлийг ялгасан. Их ус ханамжийн уст бүрдэл нь сумын хэмжээнд маш бага талбайд тархсан ба байтаг багийн зүүн урд хэсэгт багахан талбайд салхины хуримтлалаар үүссэн элс, харин байтаг багийн зүүн хойт хэсэгт нуур-голын, нуур-пролювийн гарал үүсэлтэй хайрганцар, элс, элсэнцэр, шавранцар, шавар, алаг толгой багийн хойт их онгогийн хөдөө хэсэгт гол-пролювийн гарал үүсэлтэй элс, хайрга, хайрганцар, бул чулуу, элсэнцэр, шавранцар хурдасууд тархсан байна.

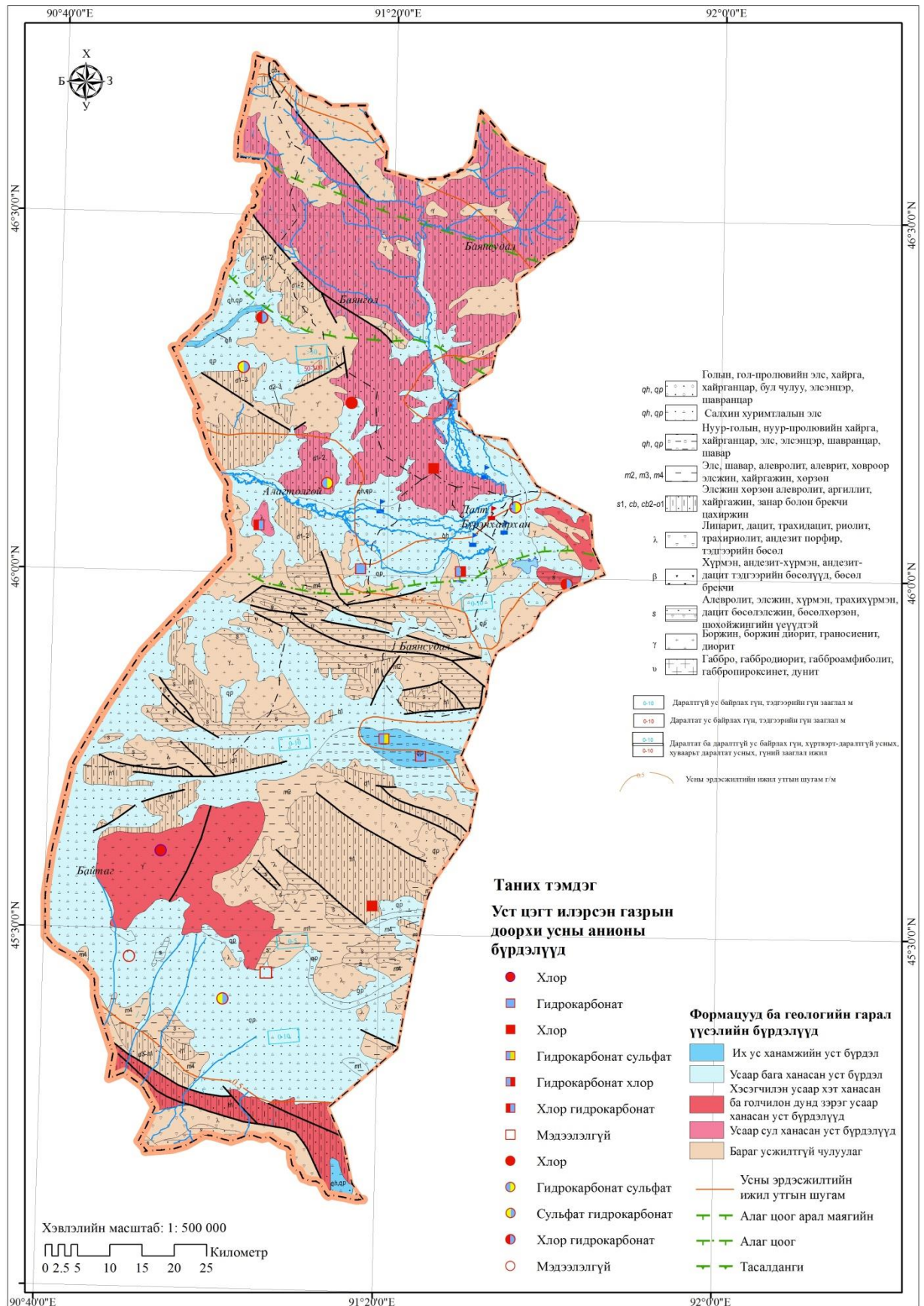
Цул ан цавт чулуулаг.

Усаар бага ханасан уст бүрдэл ерөнхийдөө сумын алаг толгой, далт, бүрэгхайрхан, баянсудал, байтаг багууд зонхилон тархсан ба ихэвчлэн гарал үүслийн хувьд салхин хуримтлалын элс, гол-пролювийн гарал үүсэлтэй элс, хайрга, хайрганцар, бул чулуу, элсэн, шавранцар зонхилон тархсан ба газрын доорх усны байрлах гүн 0-10 м байна. Хэсэгчилэн усаар хэт ханасан ба голчилон дунд зэрэг усаар ханасан уст бүрдэлүү нь сумын урд хэсэг болох байтаг багийн төв хэсгээр, хойт хэсэг болох алаг толгой, баянгол, баянсудал багуудад ихэвчлэн байх ба элсжин хөрзөн алевролит, аргиллит, хайргажин, занар болон брекчи, цахиржин, боржин, боржин диорит, граносиенит, диорит зэрэг хурдас чулуулгууд байна. Бараг усжилтгүй бүс.

Сумын нутаг дэвсгэрийн тал хувийг эзлэх буюу байтаг болон алагтолгой багуудад ихэвчлэн байх ба боржин диорит, граосиенит, диорит, элс, шавар, алевролит, алетрит, ховроор элсжин, хайргажин, хөрзөн, брекчи, цахирчин зэрэг хурдас чулуулагт байна.

Сумын хэмжээнд газрын доорх усны илэрц болох худаг болон цооногийн химийн найрлага нь хлор, гидрокарбонат, гидрокарбонат-сульфат найрлагатай гэсэн мэдээ байна.

Зураг 21. Гидрогеологийн зураг

2.7. ИНЖЕНЕР ГЕОЛОГИЙН НӨХЦӨЛ

2.7.1. Инженер геологийн мужлал.

Сумын нутаг дэвсгэр нь Монгол орны инженер геологийн мужлалын хувьд Монгол Алтайн болон Алтайн өвөр говийн их мужийн залгаа хэсэгт ба сэвсгэр ул хөрсөөр алаг цоог хучигдсан хадан чулуулаг бүхий өндөр уул, нам уул, ухаа толгодорхог тогтоцтой олон жилийн цэвдэг үргэлжилсэн тархалттай Мөнххайрхан, Байтаг богд-Тахийн шар, олон жилийн цэвдэг алаг цоог тархалттай Булган гол, Үенчин болон олон жилийн цэвдэг тархаагүй Баруунхуурайн гэсэн 5 мужуудыг дамнан орших ба инженер геологийн нийлмэл тогтоцтой газар нутаг байна.

Геологийн тогтоц ба ул хөрсний тархалт:

Кайнозой эриний хурдас- Дөрөвдөгчийн галавын_(a, ap, La, LQ_{IV}): Голцены настай, аллюви, нуур-аллювийн гаралтай ул хөрс голын голдирол ба татам, нуурын хэсгээр буюу Байтаг багийн зүүн урд хэсэг болон хойд хэсэгт, Алагтолгой багийн зүүн хэсгээс баруун тийш хөндлөн огтлосон Булган голын хөндийд Далт болон Баянсудал багийн нутаг дэвсгэрээр элс, шавар, хайргажин элсэнцэр, шавранцар, давс, бул чулуу, сэвсүүл элс хэлбэрээр тохиолдоно.

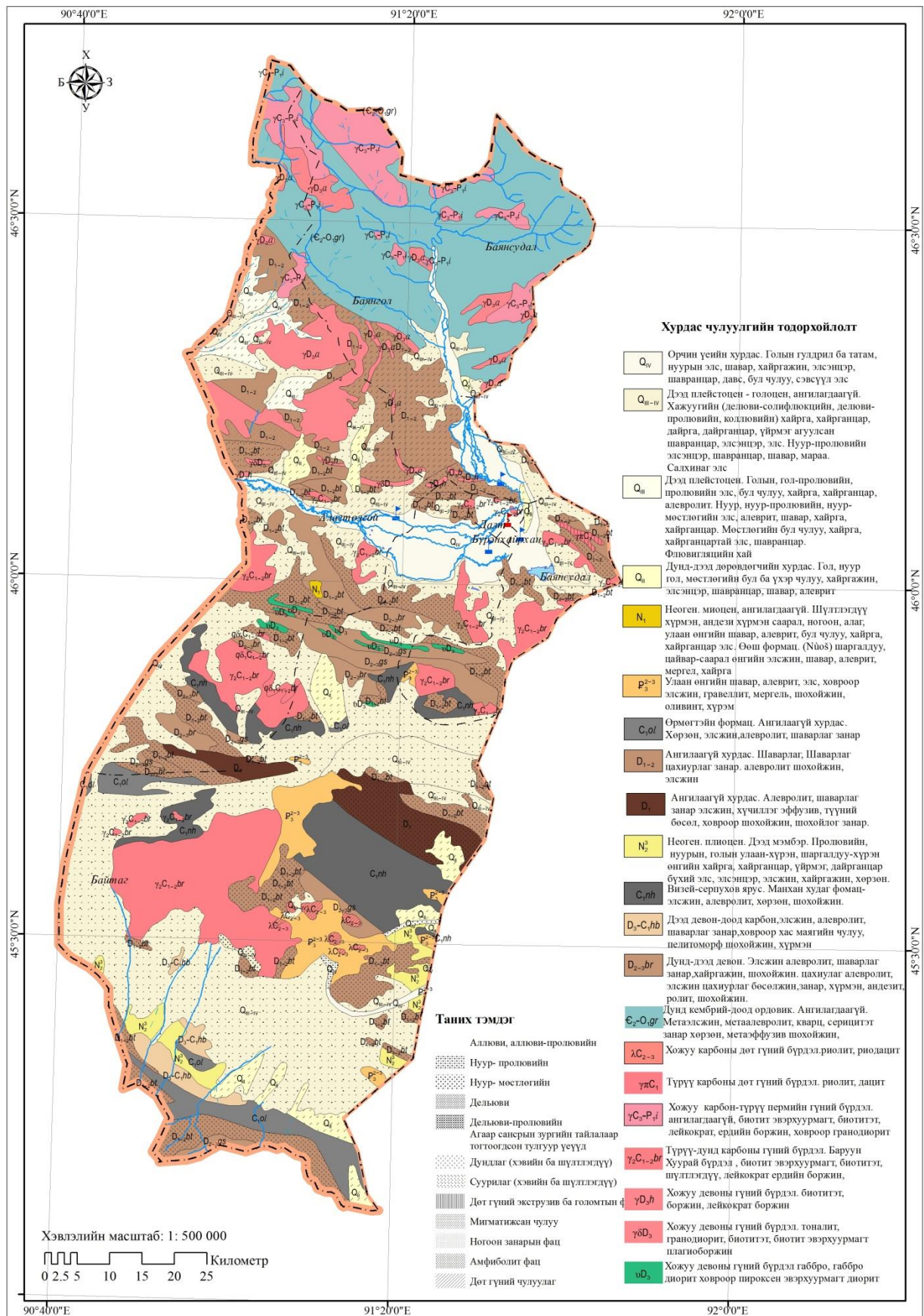
Плейстоцен (d,dpQ_{III}) - Делюви-солифлюкцийн, делюви-пролювийн, коллювийн гарал үүсэлтэй ул хөрс нийт нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд ихээхэн талбайг хамран тархсан ба голдуу голын хөндий, нуур орчим уулсын бэл дэнжээр хайрга, хайрганцар, дайрга, дайрганцар, үйрмэг агуулсан шавранцар, элсэнцэр, элс зэргээр элсэнцэр, шавранцар, шавар, мараа бүхий бүрэлдхүүнтэйгээр тохиолдно.

Неогоны галавын (N₂) - Плиоцен ба миоцен настай хурдас нь Байтаг багийн нутаг дэвсгэрт ихэвчлэн тархах ба нутгийн өмнөд болон төв хэсгээр голчлон пролювийн гарал үүсэлтэйгээр улаан-хүрэн, шаргалдуу-хүрэн өнгийн хайрга, хайрганцар, үйрмэг, дайрганцар бүхий элс, элсэнцэр, элсжин, хайргажин, хөрзөн, шүлтлэгдүү хүрмэн, андези хүрмэн саарал, ногоон, алаг, улаан өнгийн шавар, алеврит, бул чулуу, хайрга, хайрганцар элс, өөш формацад цайвар-саарал өнгийн элсжин, шавар, алеврит, мергел, хайрга зэрэг хурдас чулуулгаас тогтоно.

Палеозой эриний хурдас- Түрүүн-дунд карбоны гүний бүрдэл. Баруун хуурай бүрдэлд орших ба байтаг багийн төв хэсгээр аллюви, аллюви-пролювийн гарал үүсэлтэйгээр биотит эвэрхуурмагт, биотитэт, шүлтлэгдүү лейкократ чулуулгаар тархсан байна.

Сумын нутаг дэвсгэрийн ул хөрсний тархацыг гарал үүслийн хувьд Голын, Гүний, Моласслаг бялхамал, Моласслаг бялхамал тунамал, Нуур-голын, Нуурын, Солифлюкц-делювийн, Элювийн ба солифлюкцийн гэж ялгасан байна.

Зураг 22. Геологийн зураг

2.7.2. Геоморфологийн тогтоц

Тектоник-элэгдлийн хэв шинжит хотгор гүдгэр

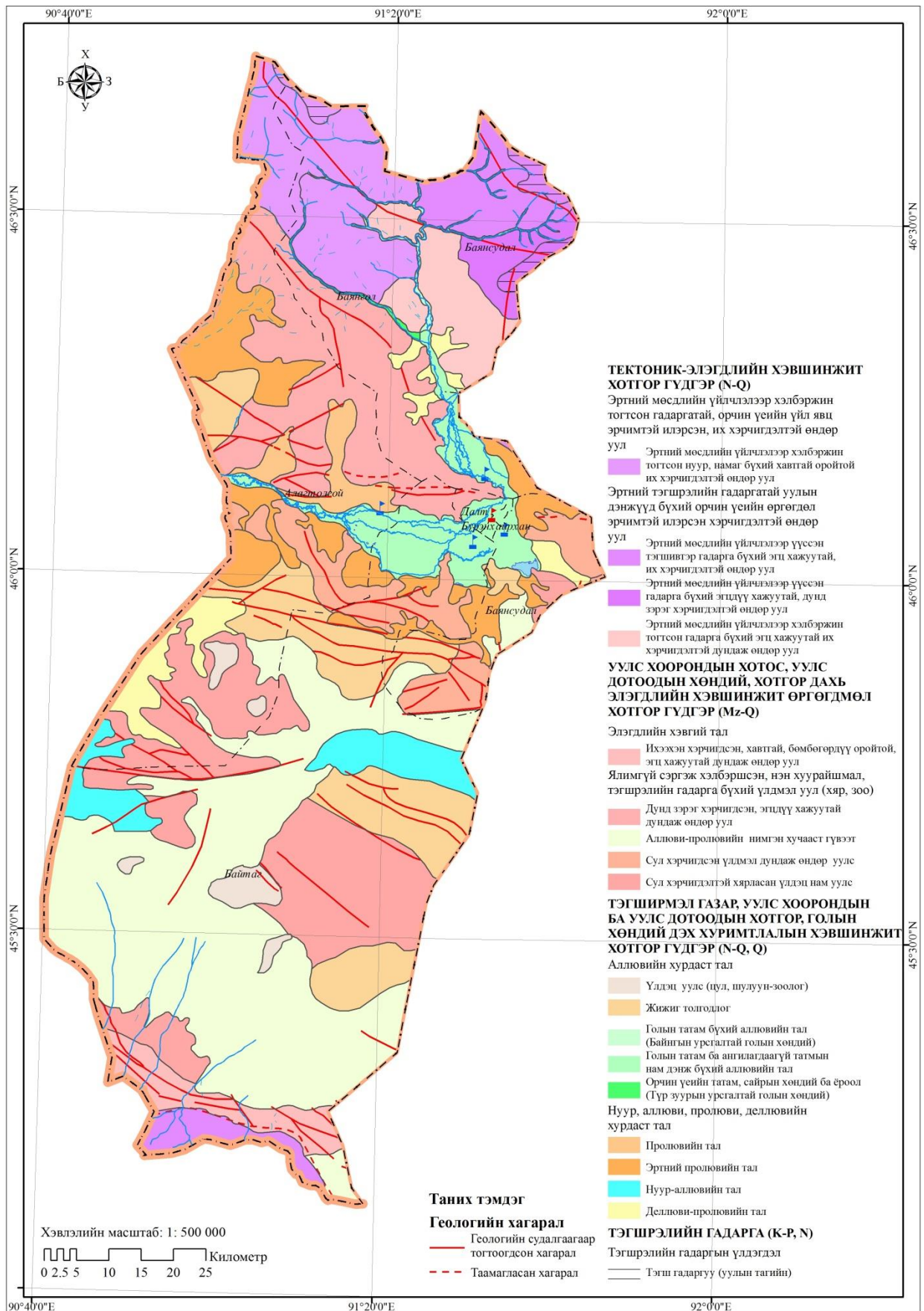
Эртний мөсдлийн үйлчлэлээр хэлбэржин тогтсон гадаргатай, орчин үеийн үйл явц эрчимтэй илэрсэн их хэрчигдэлтэй уулс ба нуур намаг бүхий хавтгай оройтой их хэрчигдэлтэй өндөр уул хэсэг нь сумын урд үзүүр болон хойд хэсгээр /2400-3392 м/ өндөршилттэй газрын хэвгий нь зарим хэсэгтээ 32 градусаас дээш огцом налууутай.

Уулс хоорондын хотос, уулс дотоодын хөндий, хотгор дахь элэгдлийн хэвшинжит өргөгдмөл хотгор гүдгэр, тэгширмэл газар голын хөндий дэх хуримтлалын хэвшинжит хотгор гүдгэр гадаргуу зонхилно.

Ихээхэн хэрчигдсэн, хавтгай бөмбөгөрдүү оройтой эгц хажуутай дундаж өндөр уулархаг гадаргуу нь Баянсудал багийн төв болон баруун урт хэсэгт /983-1400м/ өндөршилттэй газрын хэвгий 0-12 градус. Дунд зэргийн болон сул хэрчигдсэн бөмбөгөрдүү оройтой, эгц хажуутай дундаж өндөрхөг уулс, эгцдүү хажуутай дундаж өндөр уул, хярласан үлдэц нам уулс сумын хэмжээнд ихэвчлэн тархсан байна. Алюви-пролювийн гаралтай нимгэн хусааст гүвээт гадаргуу нь байтаг багийн ихэнх нутаг дэвсгэрт тааралдана. Бүрэнхайрхан, Баянсудал, Далт, Алагтолгой багуудийн нутаг дэвсгэрийн гадаргуу нь орчин үеийн татам, сайрын хөндий ба ёроол, нам дэнж бүхий алювийн тал ба өндөршилтийн хувьд харьцангуй нам дор /983-1200м/ өндөршилттэй газрын хэвгий нь 0-4 градус байна. Байтаг багийн зүүн болон баруун хэсэгт бага талбайд нуур-алювийн тал зонхилон байна.

Гадаргын өндөршилийн хувьд байтаг баг хойд хэсгээрээ нам дор дэнж толгодрохог хэсэг /983-1200м/ оосоо урагш ерөнхийдөө өндөршилт ихссэн урьд хэсгээрээ уулархаг /2400-3392м/ хүртэлх өндөршилттэй байна.

Зураг 23. Геоморфологийн зураг

2.7.3. Цэвдгийн нөхцөл

Сумын олон жилийн цэвдэгийн тархалт: Баянгол болон Баянсудал багийн нутаг дэвсгэрээр хойд хэсгээр ерөнхийдээ олон жилийн цэвдэг чулуулаг алаг цоог тархалттайгаар тархсан ба урд хэсгээрээ олон жилийн цэвдэг чулуулаг ховроор буюу алаг цоог тархалттайгаар тархсан байна. Харин далт болон бүрэнхайран багууд нийт нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд, алагтолгой, баянсудал, байтаг багуудын нутаг дэвсгэрийн хойд хэсгээр олон жилийн цэвдэг чулуулаг нь тохиолдлын тархалттайгаар оршино байна. Баясудал, алагтолгой, байтаг багуудын урд хэсгийн ерөнхийдөө улирлын маягийн цэвдэг чулуулаг үүсдэг бүс бүслүүрт багтаж байна. Нийт нутаг дэвсгэрийн 71,1 хувь нь ховор алаг цоог тархалттай, 23.4 хувь нь алаг цоог тархалттай, 5.5 хувь нь олон жилийн цэвдэг чулуулаг үргэжилсэн тархалттай байна.

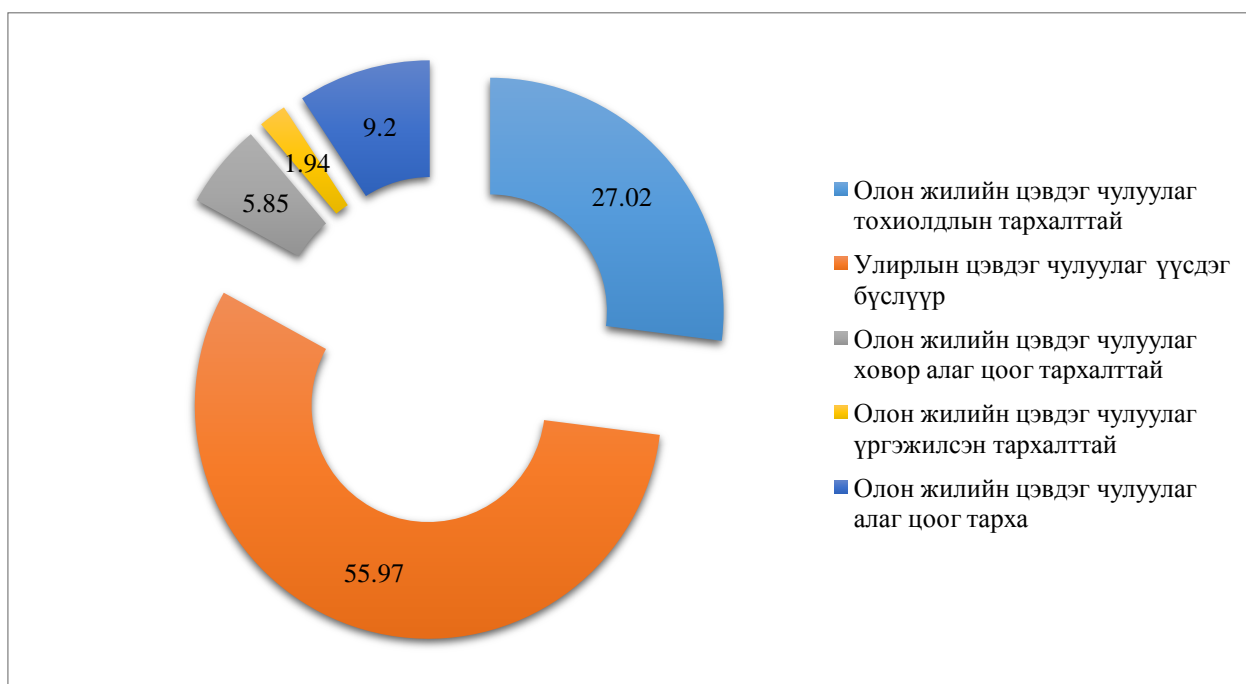
Сумын олон жилийн цэвдэгийн тархалт

Хүснэгт 19.

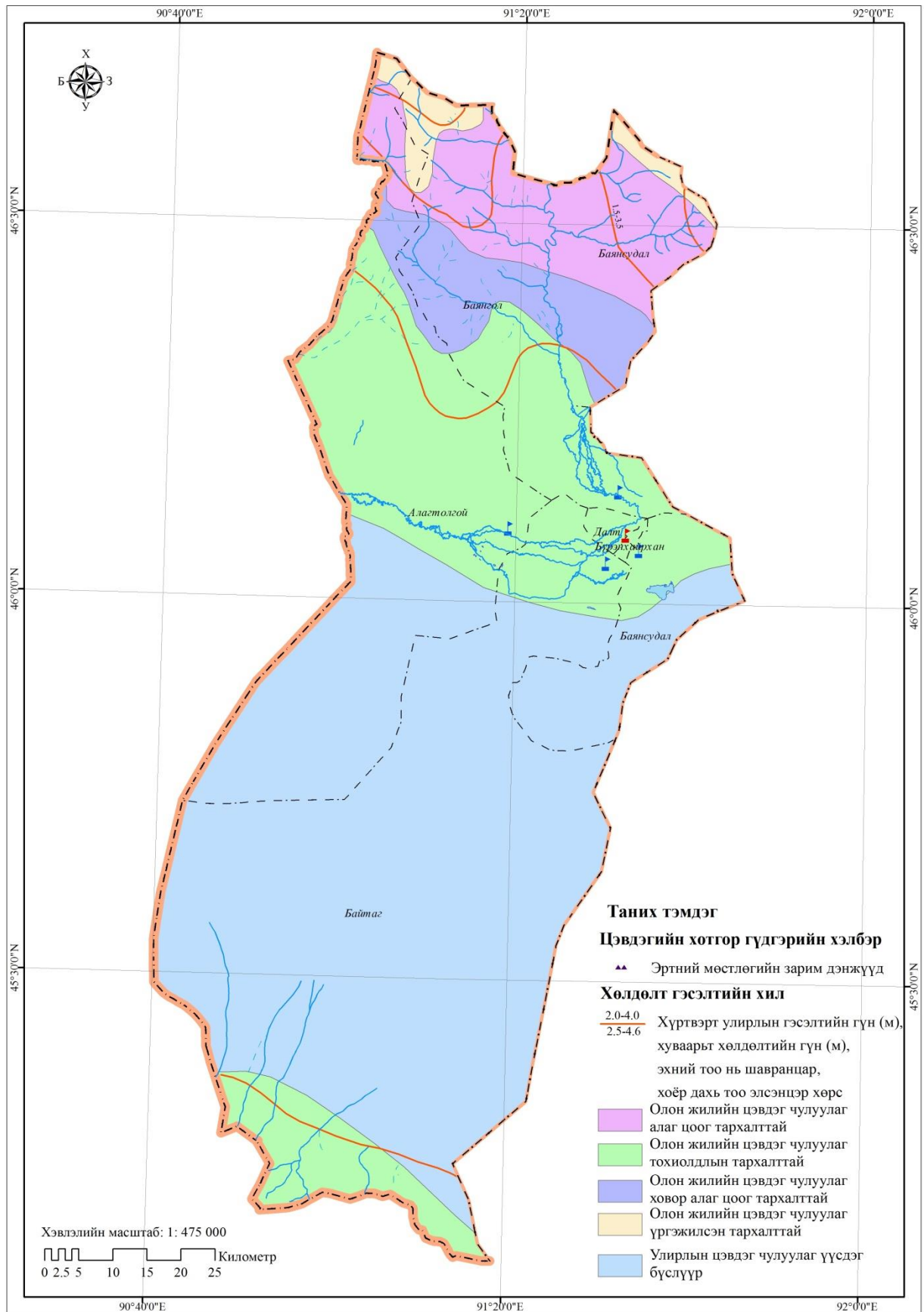
Цэвдэгийн тархалтын нэр	Талбай /га/	Эзлэх хувь
Олон жилийн цэвдэг чулуулаг тохиолдлын тархалттай	218958.3	27.02
Улирлын цэвдэг чулуулаг үүсдэг бүслүүр	453480.6	55.97
Олон жилийн цэвдэг чулуулаг ховор алаг цоог тархалттай	47367.1	5.85
Олон жилийн цэвдэг чулуулаг үргэжилсэн тархалттай	15735.6	1.94
Олон жилийн цэвдэг чулуулаг алаг цоог тарха	75328.0	9.2

Сумын олон жилийн цэвдэгийн тархалтын эзлэх хувь

Диаграм 16.

Зураг 24. Цэвдгийн тархалтын зураг

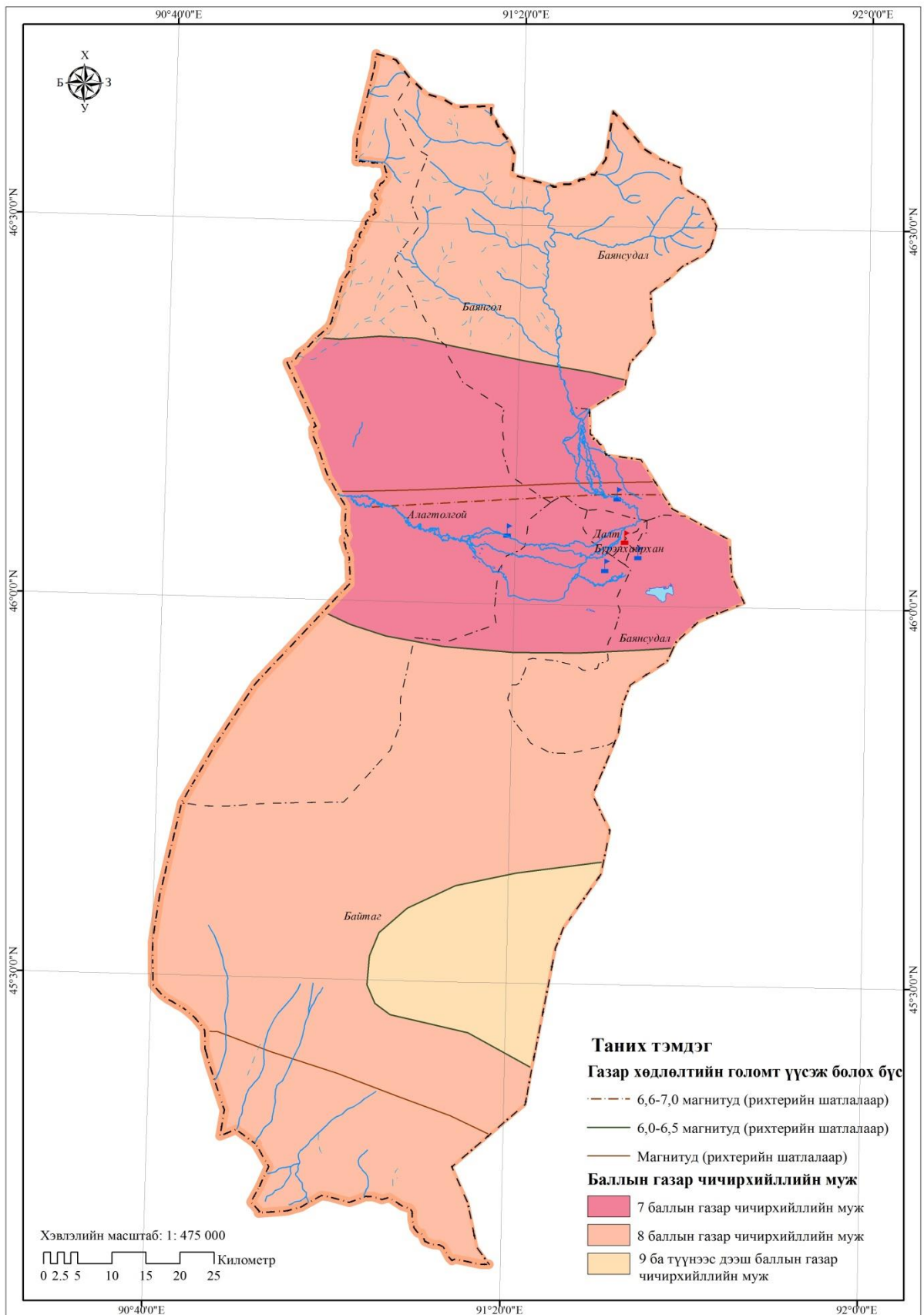

2.7.4. Инженер геологийн үйл явц, үзэгдэл, газар чичирхийлэл

Сумын нутаг дэвсгэрт түр зуурын урсгал усны угаагдлын үйл явц хамгийн элбэг явагддаг бөгөөд Хүрэн өндөрийн сайр зэрэг томоохон сайр, хөндий түүнээс салбарласан олон тооны гуу жалга ажиглагдана. Хур борооны улиралд ул хөрс шингэрэх буюу намагжих үйл явц эрчимжих бөгөөд Булган голын гольдрол, татмаар намаг элбэг тохиолдоно. Мөн сумын нутаг дэвсгэрийн төв хэсэгт байх Баруун хуурай, Харганат, Их бага хуурайн түнгэ болон Булган голын хөндийг дагаад Нуурын түнгэ зэрэг хөрсний давсжилтын үйл явцын үр дүнд бий болсон хужир марзууд тархсан байна. Физик геологийн үйл явц үзэгдлийг нарийвчлан судлах шаардлагатай.

Газар чичирхийлэл: Алагтолгой багийн төв хэсэг, Баянгол ба Баянсудал багийн өмнөд хэсэг, Далт ба Бүрэнхайрхан багийн нутаг дэвсгэр бүхэлдээ газар чичирхийллийн 7 баллын мужид оршин байна. Сумын нутаг дэвсгэрийн төв хэсгээр хөндлөнгөөр рихтерийн шатлалаар 6-7 магнитудийн голомт үүсэж болох бүсийг тодорхойлсон байна. Баянгол, Баянсудал, Байтаг багийн нутаг дэвсгэр ерөнхийдөө газар чичирхийллийн 8 баллын мужид хамрагдаж байна. Байтаг багийн зүүн хэсгээр газар чичирхийллийн 9 болон түүнээс баллын мужид оршин байна.

Зураг 25. Газар чичирхийллийн зураг

2.8. НИЙГЭМ, ЭДИЙН ЗАСГИЙН НӨХЦӨЛ**2.8.1. Түүхэн хөгжлийн тойм.**

Булган сум нь 1926 онд Чандмань уул аймгийн “ Булган мандал Бүрэнхайрхан уулын хошуу нэртэй байгуулагдаж хошуу Тамгын даргаар Ач Залаа, нарийн бичгийн даргаар Жаргалсайхан нарыг томилжээ. Хожим Жаргалсайхан Улсын бага хуралд ажиллах болж оронд нь Цэвэг захирагчийг томилжээ.

1931 онд Ховд аймаг шинээр зохион байгууллагдахад Булган сум болон байгуулагдаж даргаар нь Р.Ядамыг томилсон түүхтэй. Ховд аймгийн Булган сум нь Монгол улсын баруун хязгаар, Монгол Алтайн нурууны өвөрт БНХАУ-тай хил залган, улсынхаа нийслэлээс 1588 км, Ховд аймгийн төвөөс 487 км алс оршдог.

Булган нутгийн ард иргэд үндэсний уламжлалт ахуй соёл, зан заншлаараа өвөрмөц онцлогтой, хүн амын 75% -ийг эзлэх торгууд түмэн тус суманд оршин амьдардаг ба казах болон бусад ястан, үндэстэн бий.

2.8.2. Хүн амын одоогийн байдал.

Тус сум нь 2016 оны байдлаар 9561 хүн ам, 2287 өрх айл байгаагаас нийт хүн амын 74.58 хувь нь буюу 7131 хүн сумын төвд, 25.42 хувь буюу 2430 хүн хөдөөд амьдарч байна. Сумын хүн амын нягтшил 1.16 хүн/км.кв байгаа нь Ховд аймгийн бусад сумуудтай харьцуулахад өндөр нягтшилтай байна.

Сумын хүн амын тоо /сүүлийн 3 жилээр/

Хүснэгт 20.

Хүн амын үзүүлэлт		Хугацаа, оноор										
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Сумын нийт хүн ам		9582	9634	9695	9515	9266	9266	9018	9203	9547	9452	9561
Үүнээс	Сумын төвийн хүн ам											7131
	Хөдөөгийн хүн ам											2430
Нийт өрхийн тоо		2037	2068	2120	2151	2147	2163	2169	2221	2243	2314	2287
Үүнээс	Төвийн өрх											1734
	Малчин өрх											553
Төрөлт, 1000 хүнд ноогдох		246	229	287	270	223	273	233	269	266	218	141
Нас баралт, 1000 хүнд ноогдох		54	50	44	61	47	62	49	50	55	49	31

Багуудаар харьцуулж үзэхэд Баянсудал баг хамгийн олон хүн амтай хэдий ч хүн амын нягтшилаар 1089.50 км.кв талбайд 2140 хүн ноогдож байна. Хамгийн бага нь Байтаг баг 1343 хүн амтай, 0.34 хүн км.кв нягтшилтай байхад Бүрэнхайрхан баг хамгийн их 168.6 хүн/км.кв нягтшилтай байна. Харин Сумын төв болох Далт болон Бүрэнхайрхан баг нь хүн амын нягтшилаар сумын дундажаас хэд хадин их буюу 40.08 хүн/км.кв, 168.6 хүн/км.кв тус тус байна.

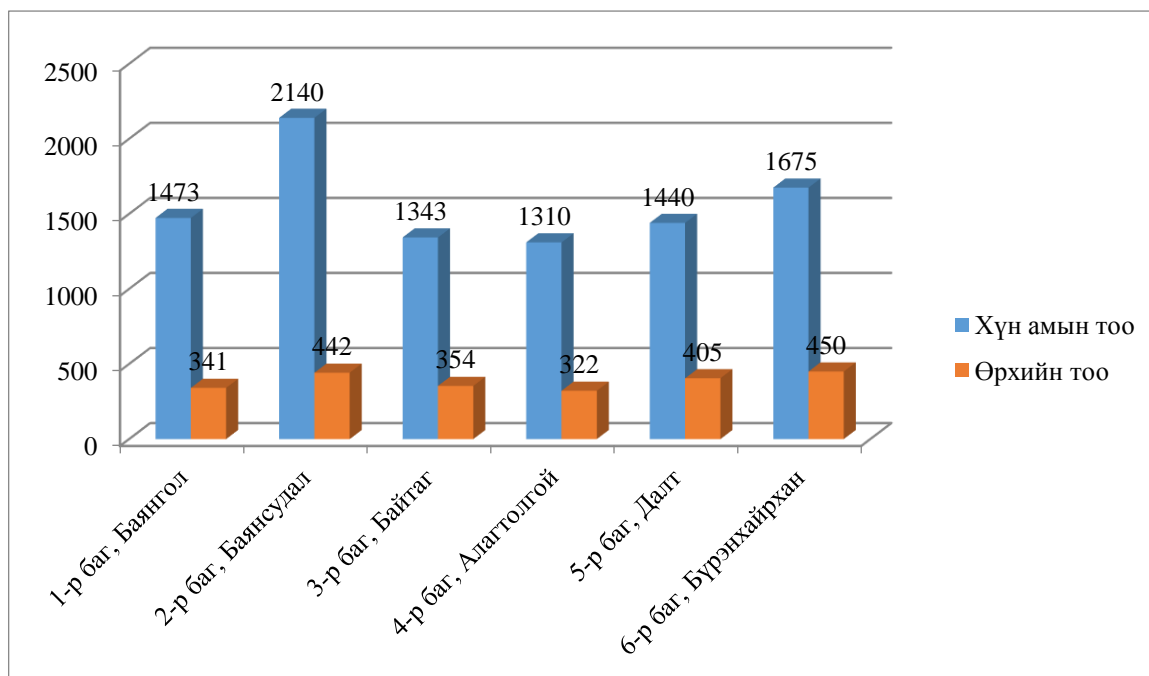
Сумын хүн амын үзүүлэлт, багуудаар

Хүснэгт 21.

Багийн нэр	Хүн амын тоо	Хүн амын нягтшил, хүн/км.кв	Өрхийн тоо
1-р баг, Баянгол	1473	1.43	341
2-р баг, Баянсудал	2140	1.96	442
3-р баг, Байтаг	1343	0.34	354
4-р баг, Алагтолгой	1310	0.65	322
5-р баг, Далт	1440	40.08	405
6-р баг, Бүрэнхайрхан	1675	168.60	450
Сумын нийт	9381	1.16	2314

Сумын хүн ам, өрхийн тоо, багуудаар

Диаграмм 17.

2.8.3. Мал аж ахуйн судалгаа.

Сумын хэмжээгээр нийт 211994 толгой мал байгаагаас 21,3 хувийг хонь, 63,5 хувийг ямаа, 10,5 хувийг үхэр, 3,9 хувийг адуу, үлдсэн 0,9 хувийг тэмээ тус тус эзэлж байна.

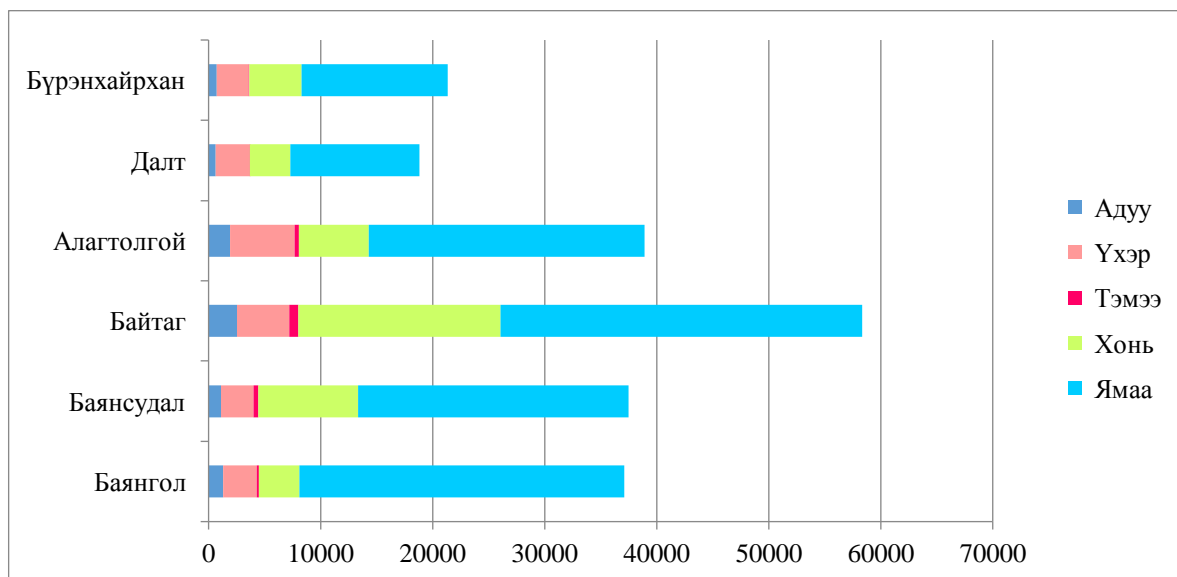
Сумын малын тоо, төрлөөр, /2015 он А данс/

Хүснэгт 22.

Багийн нэр	Адуу	Үхэр	Тэмээ	Хонь	Ямаа	Нийт
Баянгол	1279	3037	162	3645	29001	37124
Баянсудал	1107	2897	427	8898	24141	37470
Байтаг	2536	4669	794	18057	32274	58330
Алагтолгой	1912	5774	388	6223	24605	38902
Далт	650	3030	22	3579	11561	18842
Бүрэнхайрхан	745	2855	55	4659	13012	8314
Сумын нийт	8229	22262	1848	45061	134594	211994
Эзлэх хувь	3.9	10.5	0.9	21.3	63.5	100

Сумын малын тоо, багаар

Диаграмм 18.

Сүүлийн 5 жилийн байдлаар сумын хэмжээнд бүх төрлийн мал өссөн бөгөөд олон жилийн дундажаар 1,09 коэффициентээр өссөн байна. Малын тооны өсөлт нь бэлчээрийн хангамжид сөрөг нөлөө үзүүлэх тул цаашид малын тоог өсгөхгүйгээр, малыг эрчимжүүлэн, чанаржуулах тал дээр анхаарах шаардлагатай.

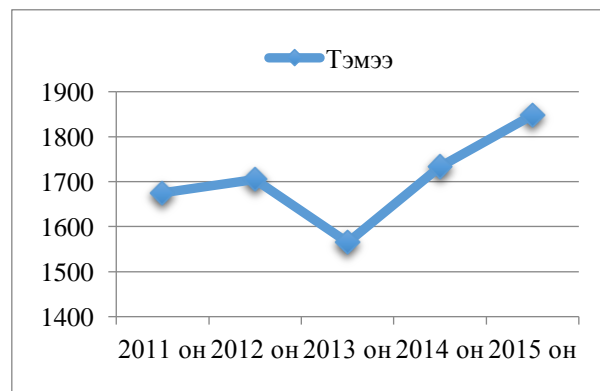
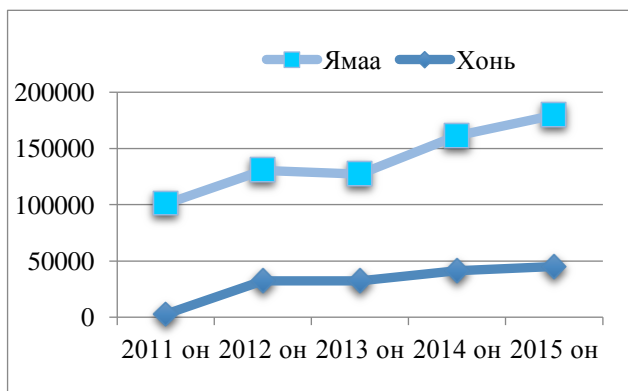
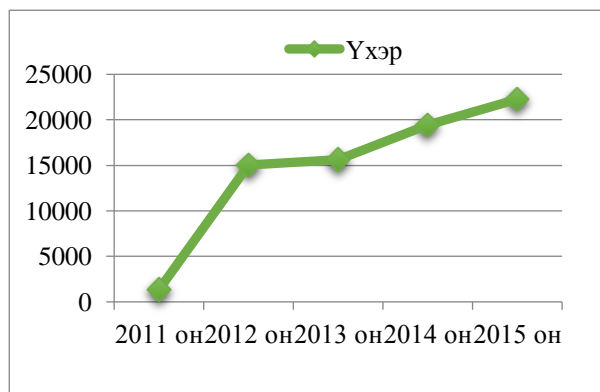
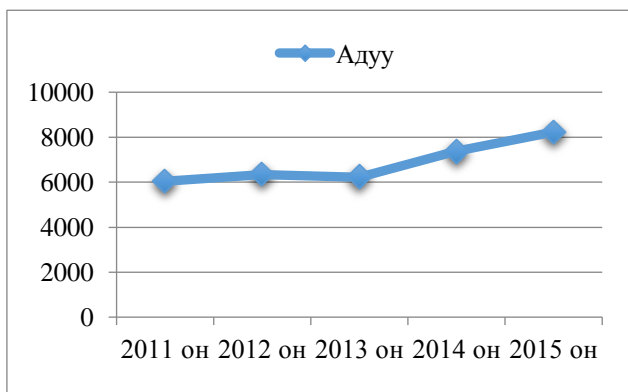
Сумын малын тооны өөрчлөлт, сүүлийн 5 жилээр

Хүснэгт 23.

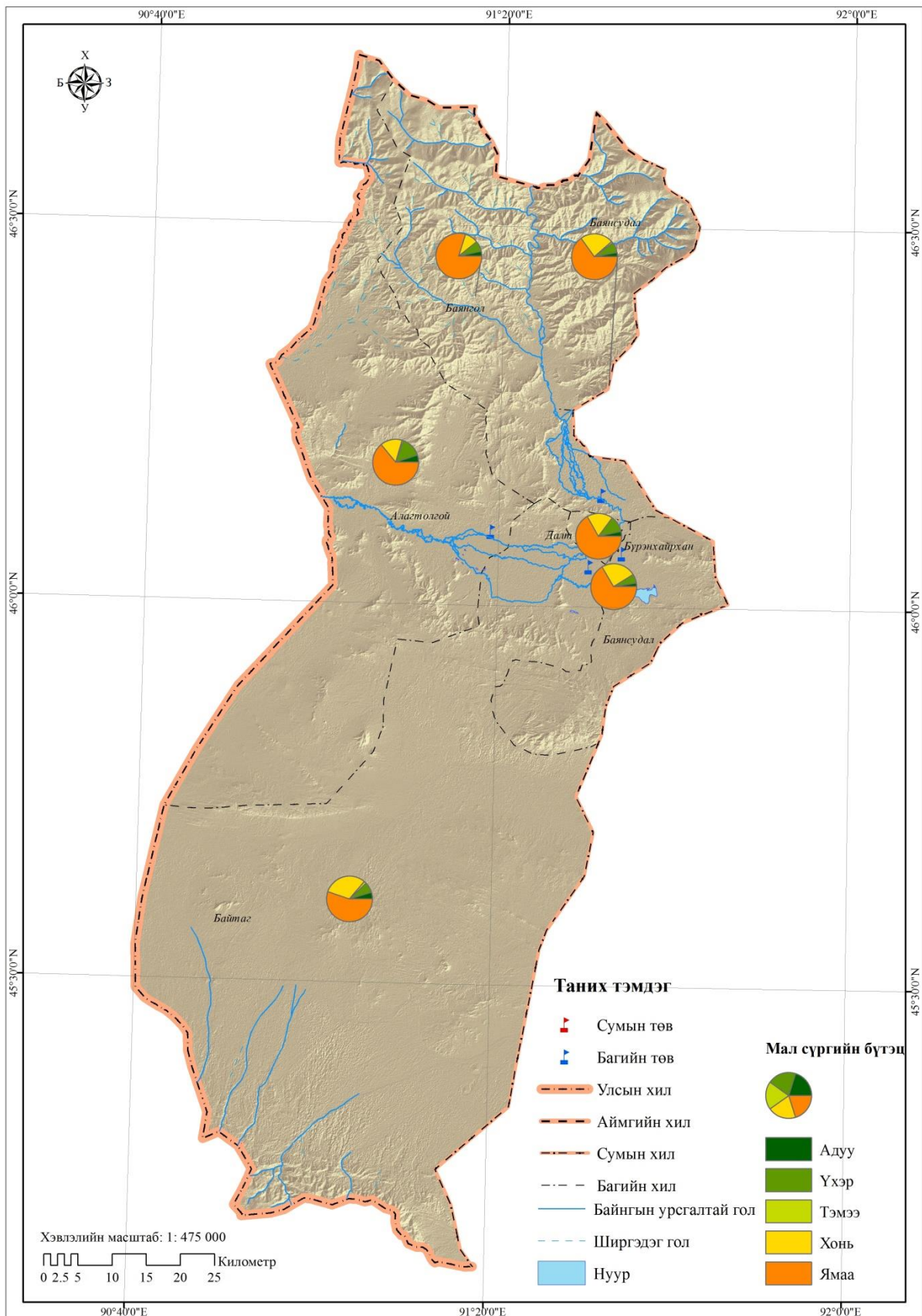
Он	Адуу	Үхэр	Хонь	Ямаа	Тэмээ	Бүгд
2011	6041	1349	2687	98003	1675	110091
2012	6344	15037	32452	98052	1705	65697
2013	6221	15614	32479	94639	1565	150966
2014	7374	19427	41272	120044	1733	82131
2015	8229	22262	45061	134594	1848	212161
НИЙТ						

Сумын малын тооны өсөлт, төрлөөр

Диаграмм 19.

Зураг 26. Мал сүргийн бүтэц

III. ГАЗАР, БАЙГАЛИЙН НӨӨЦ ЭДЭЛБЭРИЙН ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ**3.1. ГАЗРЫН НЭГДМЭЛ САН**

Булган сумын нутаг дэвсгэрийн хил хязгаарт 2012 онд ГХГЗЗГ-аас хийгдсэн Улсын аймаг, сумдын хилийн цэсийн өөрчлөлтийн ажлаар өөрчлөлт хийсэн зургийг ашигласан болно. Үүнээс үзэхэд багахан хэмжээгээр 1.2 га-аар багассан байна.

Сумын газрын нэгдмэл сангийн ангилалын талбайн зөрүү

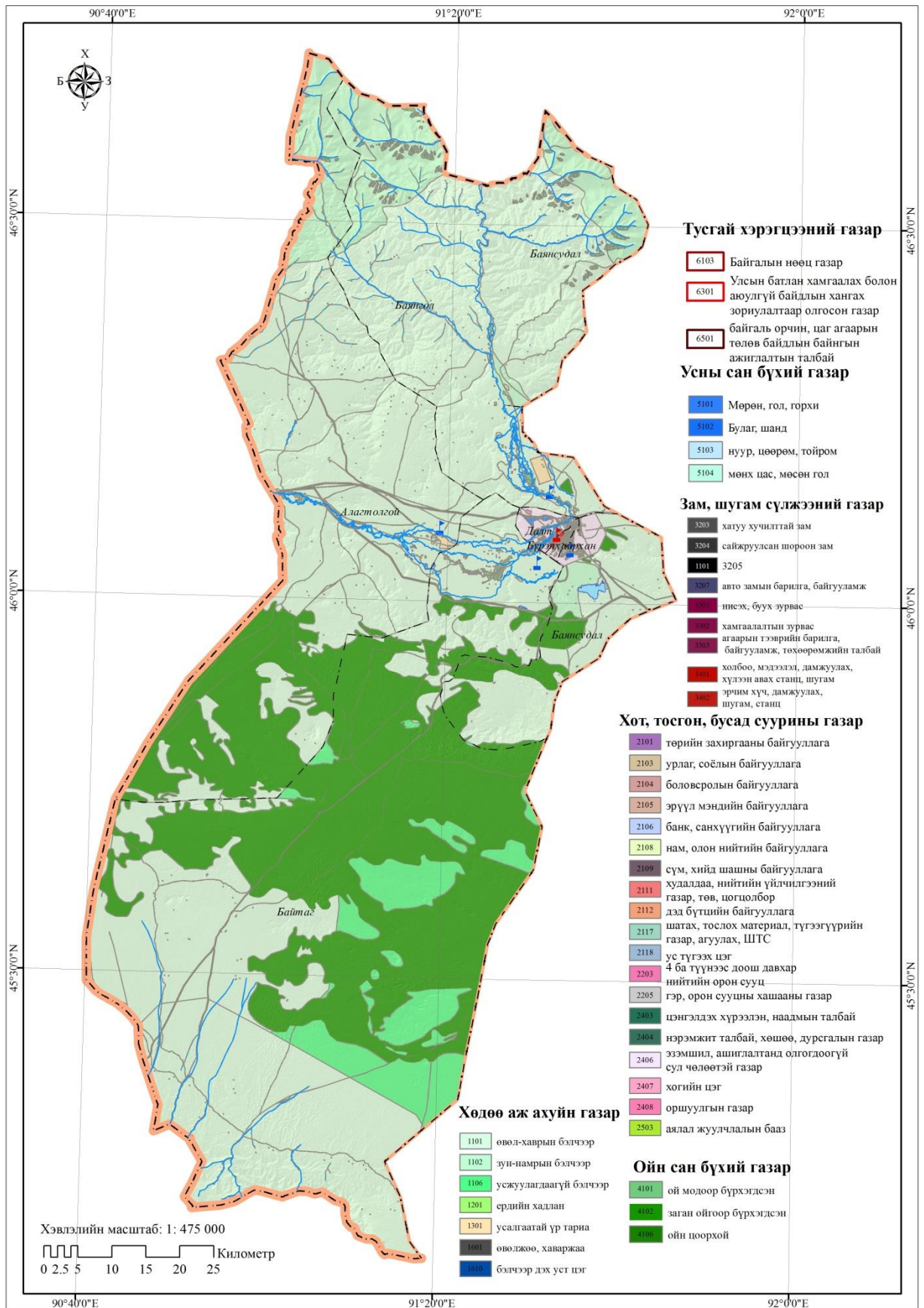
Хүснэгт 24.

Газрын нэгдмэл сангийн үндсэн ангилал	Хөдөө аж ахуйн газар	Хот тосгон бусад суурин газар	Ойн сан бүхий газар	Усны сан бүхий газар	Зам шугам сүлжээний газар	Улсын тусгай хэрэгцээний газар	Нийт
Газрын нэгдмэл сангийн тайлан	603999.1	5206.94	196699	3166.7	1788.1	9.3	810868.7
Хэмжилтээр	571066.4	6505.61	225755	1837.24	5684.15	18.8	810867.5
Зөрүү +/-	32932.7	-1298.67	-29056	1329.46	-3896.05	-9.5	1.2

Сумын газрыг нэгдмэл сангийн ангиллаар нь авч үзвэл хөдөө аж ахуйн газар болон усны сан бүхий газар хасагдаж бусад ангиллын газрууд нь нэмэгдсэн байна. Энэ нь хөдөө аж ахуйн газраас бусад ангиллын газар шилжүүлэн авч газар ашиглалт явагддагтай холбоотой юм.

Нийт сумын газрын 70.4% буюу 571066.4 га нь хөдөө аж ахуйн газар, 0.8% хувь буюу 6505,61 га нь хот тосгон бусад суурины газар, 0.7% буюу 5684,1 га нь зам, шугам сүлжээний газар, 27,8% буюу 225755 га талбайг ойн сан бүхий газар, 0.2% буюу 1837,2 га нь усан сан бүхий газар, 0,002% буюу 18,8 га нь улсын тусгай хэрэгцээний газар тус тус эзэлж байна.

Зураг 27. Газрын нэгдмэл сан

3.2. СУМЫН ГАЗАР АШИГЛАЛТЫН ОДООГИЙН БАЙДАЛ

Булган сумын газар ашиглалт 90 орчим хувийг бэлчээрийн зориулалтаар ашиглаж байгаа бөгөөд төв суурин газар жимс жимсгэнэ, төмс хүнсний ногоо, хадлан хаших, өрхийн хэмжээний үйлдвэрлэл үйлчилгээ эрхлэх зорилгоор үйл ажиллагаа явуулж байна. Тус суманд нийт 144 хуулийн этгээд үйл ажиллагаа явуулж байгаа ба *хавсралт 2*-д дэлгэрэнгүйгээр харуулав.

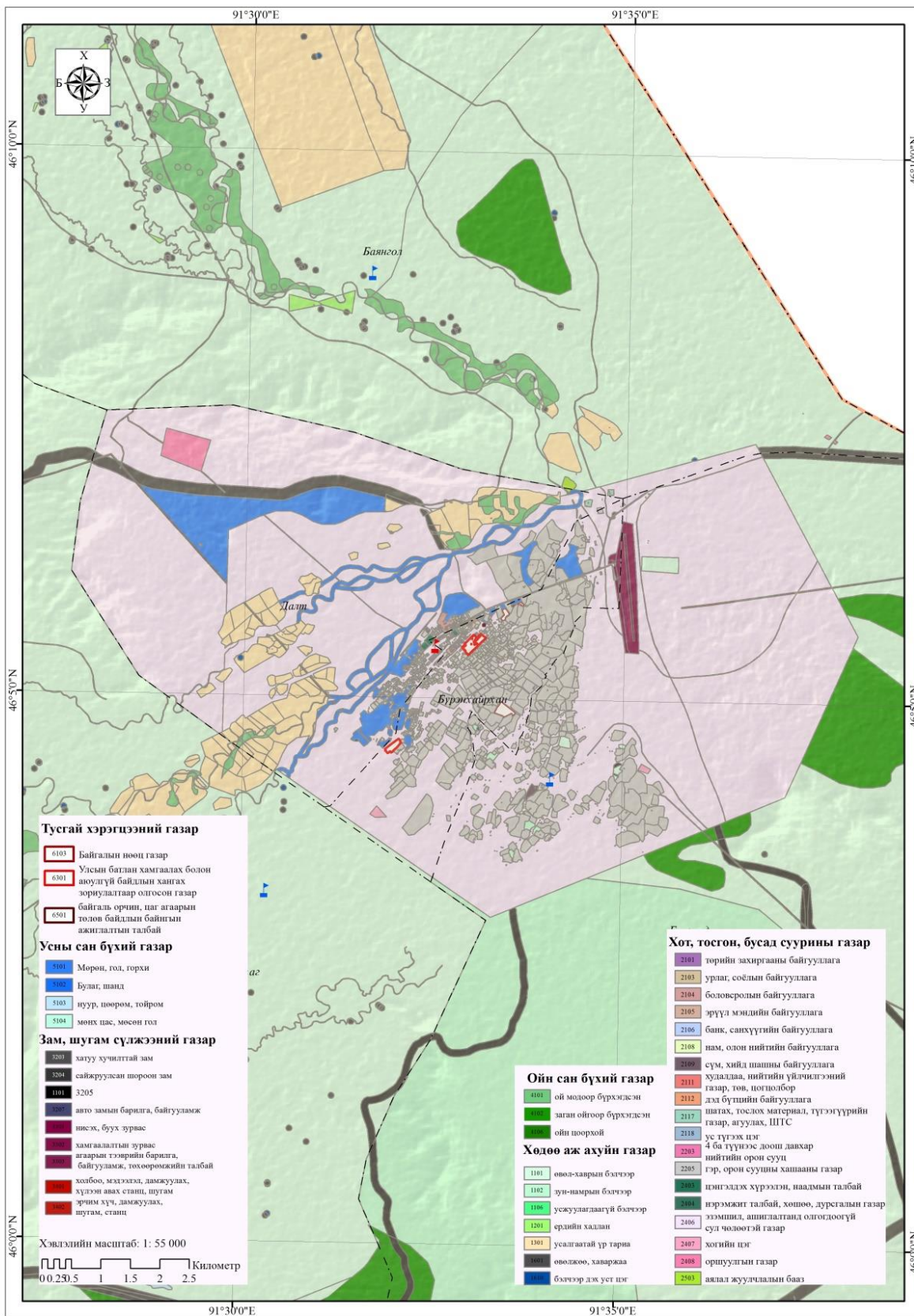
Сумын газар ашиглалтын талбай

Хүснэгт 25.

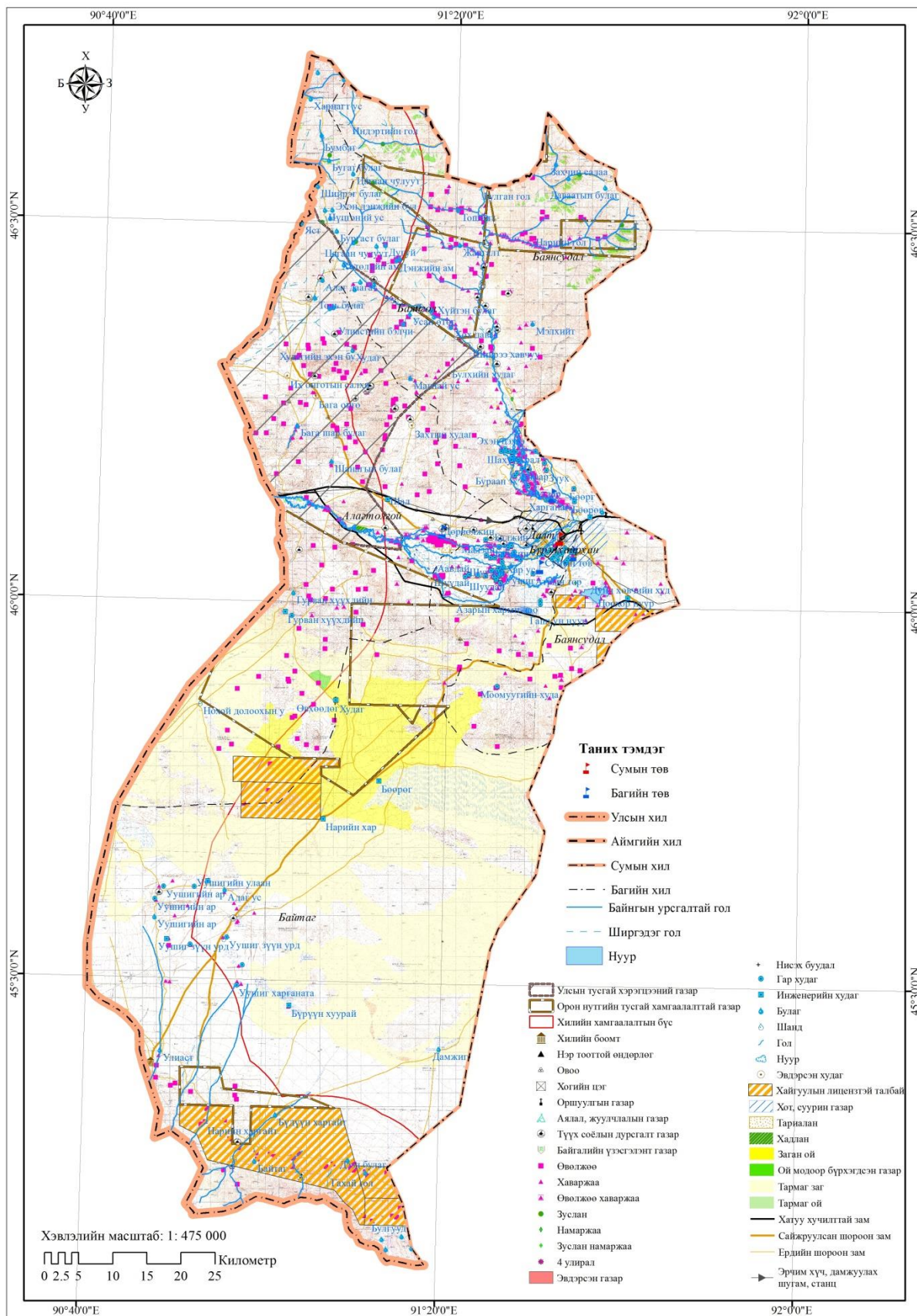
Үндсэн ангилал	Код	Дэд ангиллын түвшин	Ашиглалтын байдал	Эзлэх талбай	
				Га	Хувь
Хөдөө аж ахуйн газар	1	Бэлчээр	өвөл-хаврын	468931.917	57.8309
			зун-намрын	58091.668	7.1641
			усжуулагдаагүй	41313.415	5.0950
		Хадлан	ердийн	27.744	0.0034
		Усалгаатай тариалан	үр тариа	2126.307	0.2622
		ХАА-н барилга, байгууламжийн газар	өвөлжөө, хаваржаа	541.816	0.0668
		бэлчээр дэх уст цэг	33.559	0.0041	
Хот, тостон, бусад суурины газар	2	Барилга, байгууламжийн газар	төрийн захиргааны байгууллага	2.201	0.0003
			урлаг, соёлын байгууллага	0.114	0.0000
			боловсролын байгууллага	7.480	0.0009
			эрүүл мэндийн байгууллага	1.147	0.0001
			банк, санхүүгийн байгууллага	0.199	0.0000
			нам, олон нийтийн байгууллага	0.193	0.0000
			сүм, хийд, шашны байгууллага	3.476	0.0004
			худалдаа, нийтийн үйлчилгээний газар, төв, цогцолбор	1.688	0.0002
			дэд бүтцийн байгууллага	0.008	0.0000
			шатах, тослох материал түгээгүүрийн газар, агуулах, ШТС	2.505	0.0003
		ус түгээх цэг	0.001	0.0000	
		Сууц	4 ба түүнээс доош давхар нийтийн орон сууц	0.148	0.0000
			амины орон сууц		0.0000
			гэр, орон сууцны хашааны газар	921.537	0.1136
		Нийтийн эзэмшил	цэнгэлдэх хүрээлэн, наадмын талбай	3.155	0.0004

			нэрэмжит талбай, хөшөө, дурсгалын газар	0.817	0.0001
			эээмшил, ашиглалтанд олгогдоогүй сул чөлөөтэй газар	5512.478	0.6798
			хогийн цэг	4.680	0.0006
			оршуулгын газар	39.857	0.0049
		Аялал жуулчлал	аялал, жуулчлалын бааз	3.922	0.0005
Зам, шугам сүлжээний газар	3	Авто замын газар	хатуу хучилттай зам	2124.234	0.2620
			сайжруулсан шороон зам	2030.265	0.2504
			ердийн шороон зам	1329.471	0.1640
			авто замын барилга, байгууламж	0.001	0.0000
	Агаарын тээврийн газар	нисэх, буух зурвас	6.138	0.0008	
		хамгаалалтын зурвас	59.168	0.0073	
		агаарын тээврийн барилга, байгууламж, төхөөрөмжийн талбай	2.089	0.0003	
	Шугам, сүлжээний газар	холбоо, мэдээлэл дамжуулах хүлээн авах станц, шугам	16.545	0.0020	
эрчим хүч, дамжуулах шугам, станц		116.244	0.0143		
Ойн сан бүхий газар	4	Ой модоор бүрхэгдсэн газар	ой модоор бүрхэгдсэн	4864.625	0.5999
			заган ойгоор бүрхэгдсэн	220887.987	27.2409
		Ойн цоорхой	ойн цоорхой	2.703	0.0003
Усны сан бүхий газар	5	Мөрөн, гол, горхи	Мөрөн, гол, горхи	1279.197	0.1578
		Булаг, шанд	Булаг, шанд	0.479	0.0001
		Нуур, цөөрөм, тойром	Нуур, цөөрөм, тойром	556.470	0.0686
		Мөнх цас, мөсөн гол	Мөнх цас, мөсөн гол	1.098	0.0001
Тусгай хэрэгцээний газар	6	ТХГН	Байгалийн нөөцийн газар	9.508	0.0012
		Улсыг батлан хамгаалах болон аюулгүй байдлыг хангах зориулалтаар олгосон газар	Улсыг батлан хамгаалах болон аюулгүй байдлыг хангах зориулалтаар олгосон газар	9.265	0.0011
		Шинжлэх ухаан, технологийн сорилт туршилт болон байгаль орчин, цаг агаарын төлөв байдлын байнгын ажиглалтын талбай	Шинжлэх ухаан, технологийн сорилт туршилт болон байгаль орчин, цаг агаарын төлөв байдлын байнгын ажиглалтын талбай	0.067	0.0000
ДҮН				810867.58	100.0

Зураг 28. Суурин газрын Кадастрын зураг

Зураг 29. Газар ашиглалтын зураг

3.2.1. Бэлчээр ашиглалт.

Сумын хэмжээгээр 550 орчим өрхийн 2530 орчим малчин иргэд байгаа бөгөөд тус сумын нутаг дэвсгэрт нийт 833 өвөлжөө, хаваржаа, зуслан, намаржааг эзэмшиж бэлчээрийг ашиглаж байна. Энэхүү малчдын бэлчээр ашиглалтын 833 байршил байгаагаас өвөлжөө 367, хаваржаа 182, өвөлжөө-хаваржаа 275 тус тус байна /хавсралт 3-д өвөлжөө, хаваржаа эзэмшигчийн судалгааг харуулав/. Бэлчээр ашиглалтын хувьд байгалийн тогтоц нөхцөлөө даган жилийн 4 улирал нүүдэл хийдэг бөгөөд тэр дундаа Байтаг багийнхан жилийн турш ойролцоогоор 500-800 км нүүдэллэдэг байна.

Өвөлжөө, хаваржааны тоо

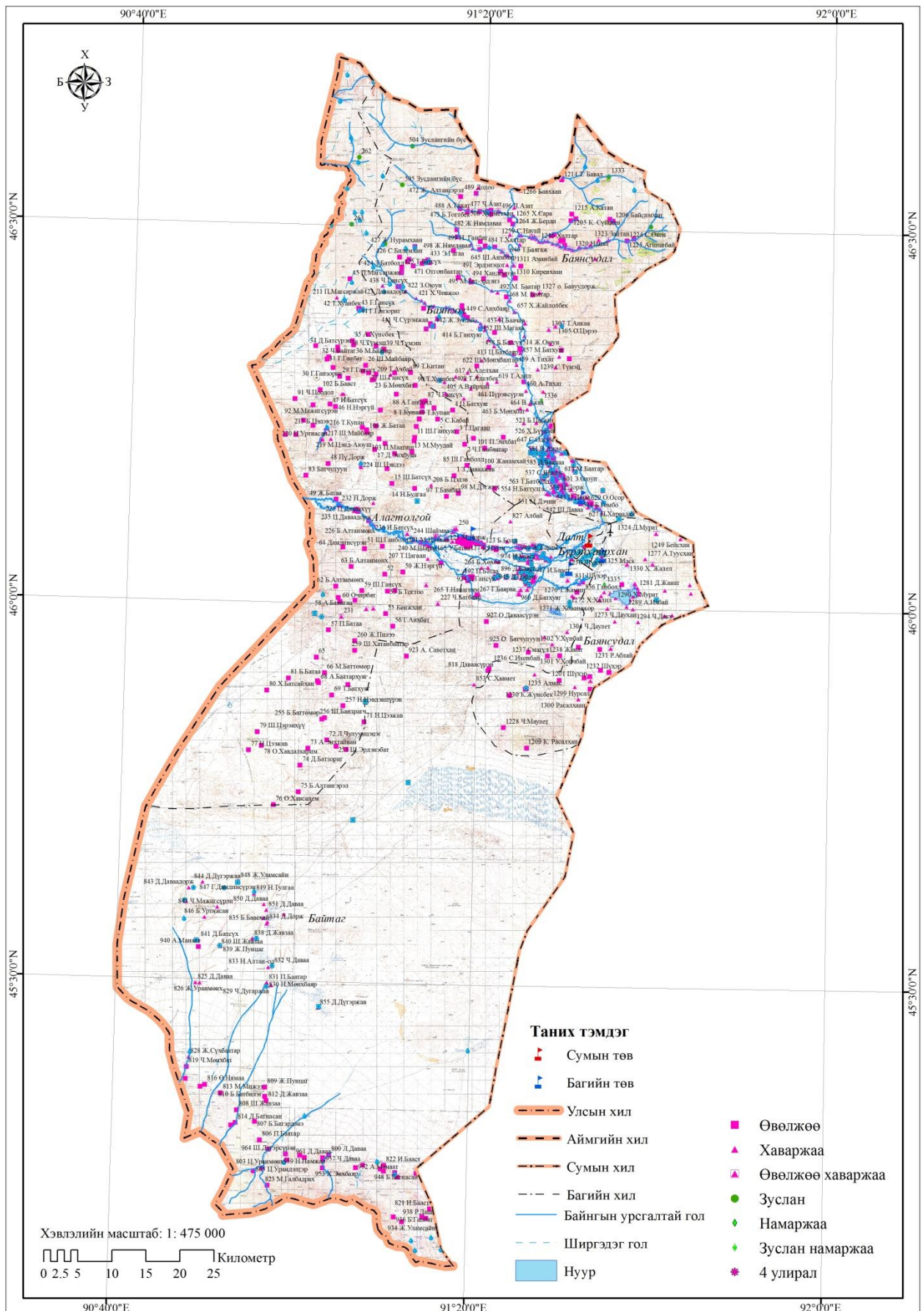
Хүснэгт 26.

Д/д	Багийн нэр	Талбай /га/	Малчдын байршил /тоогоор/					Дүн
			Өвөлжөө	Хаваржаа	Өвөлжөө, хаваржаа	Зуслан	Намаржаа	
1	Алагтолгой	200209.53	188	20	26	2		236
2	Баянгол	102827.05	71	59	125	3		258
3	Байтаг	394296.94	73	48	94			215
4	Баянсудал	108949.77	35	55	30	2	2	124
ДҮН			367	182	275	7	2	833

Сумын хэмжээнд уламжлалт мал аж ахуй эрхэлдэг бөгөөд малын төрлүүдээс ямааг түлхүү өсгөн маллахаас гадна хонь, үхрийг голлон өсгөж байна. Эрчимжсэн хэлбэрээр мал маллахгүй байгаа ба уламжлалт, улирлын аясыг даган нүүдэллэж аж ахуйгаа эрхлэж байгаа нь Монгол түмний нүүдлийн мал аж ахуйн аугаа соёлыг хадгалан авч үлдсэн байна.

Баянгол баг хамгийн бага бэлчээрийн газартай хэрнээ 258 буюу хамгийн их өвөлжөө, хаваржаатай байна. Баянсудал багийн хувьд өвөлжөө хаваржааны тоо бага /124/ байгаа нь бэлчээр нутгийн хэмжээний хувьд боломжийн боловч байгалийн төрх байдал, төлөв, тогтоц нь өвөлжиж хаваржихад тохиромжгүй нутагтайг харуулж байна.

Зураг 30. Малчдын нутагладаг байршил зурга

3.2.2. Бэлчээрийн даац.

Сумын хэмжээгээр нийт бэлчээрийн даац төвийн багуудад их хэтрэлттэй байгаа нь суурин газар мал маллаж байгааг харуулж байна. Цаашид суурин газар тэр дундаа сумын төвд мал аж ахуйг эрхлэлтийг багасгаж суурин газраа эрчимжсэн мал аж ахуйн бүс тогтоож тэндээ өндөр ашиг шимтэй эрчимжсэн аж ахуйг хөгжүүлж эрхлэх хэрэгтэй юм. Хөдөөний багуудын хувьд авч үзвэл Баянгол багийн бэлчээрийн даац хамгийн бага зэрэг хэтрэлттэй, Баянсудал, Алагтолгой, Байтаг багуудын хувьд даац хэтрэлт байхгүй байна.

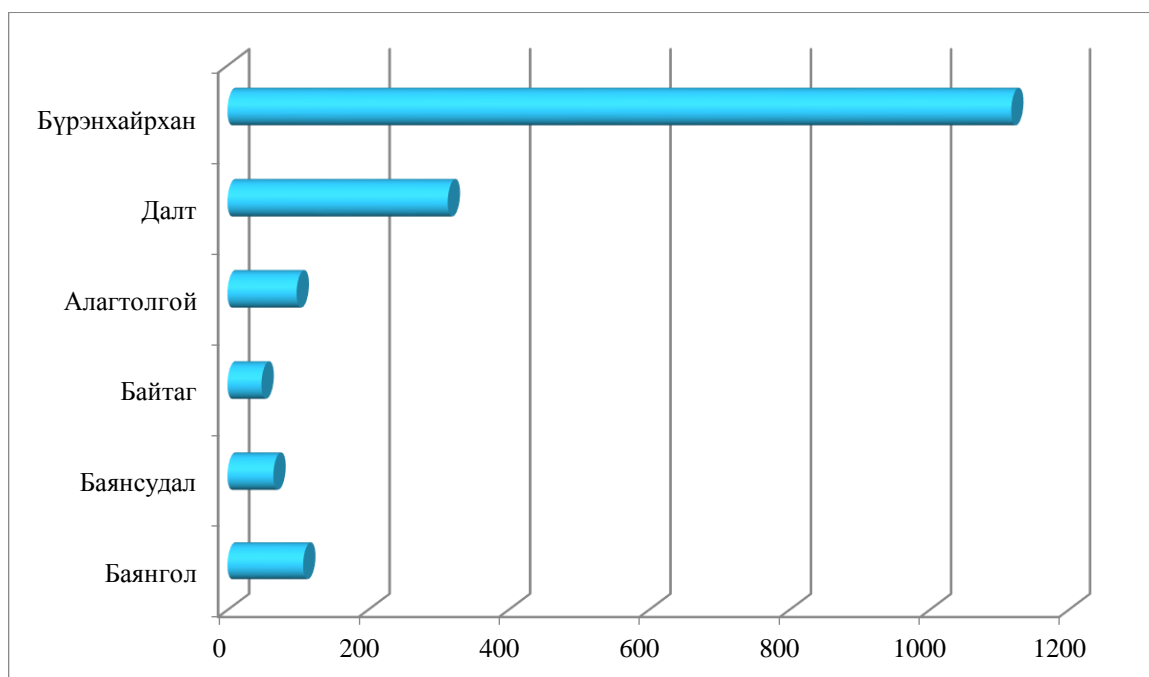
Сумын бэлчээрийн даац, багаар

Хүснэгт 27.

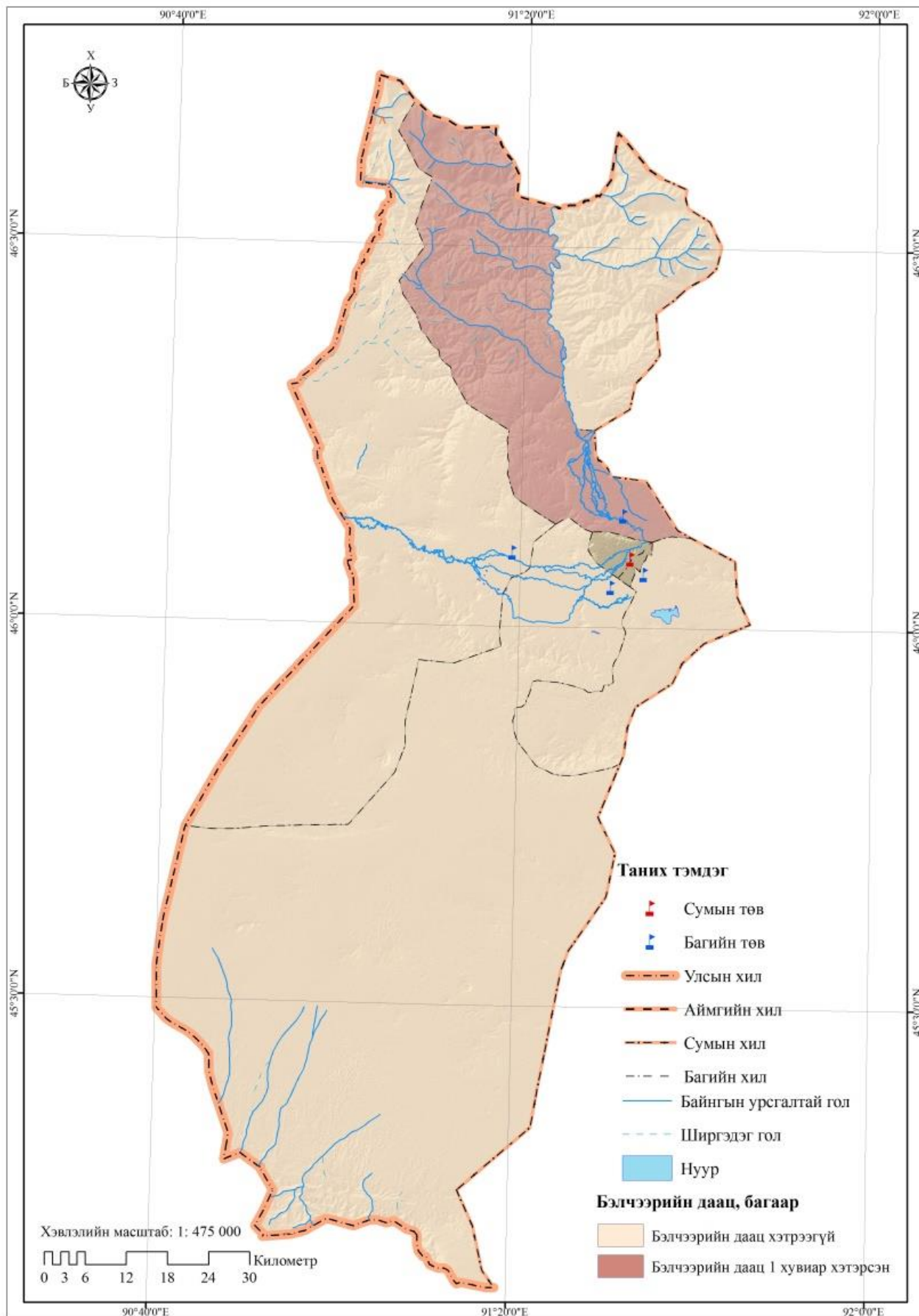
Багийн нэр	Малын тоо /хонин толгой/	Талбай /га/	Га-ийн ургац /цн/	Тэжээлийн нөөц, цн	Жилд идэх өвс /цн/	Багтаамж /хонь толгой/	Даац /хувь/
Баянгол	54,080	102922.24	2.05	210990.592	4.2	50235.9	107.7
Баянсудал	36,227	108854.55	2.14	232948.737	4.2	55464.0	65.3
Байтаг	91,316	394299.36	2.01	792541.7136	4.2	188700.4	48.4
Алагтолгой	75,486	200211.01	1.61	322339.7261	4.2	76747.6	98.4
Далт	7,265	3590.12	2.71	9729.2252	4.2	2316.5	313.6
Бүрэнхайрхан	7,260	992.22	2.75	2728.605	4.2	649.7	1117.5

Сумын бэлчээрийн даац хувиар

Диаграмм 19а.

Зураг 31. Бэлчээрийн даац, багаар

3.2.3. Малын өвчны тархалт:

Булган сум нь 14 төрлийн гоц халдварт болон халварт малын өвчин тарсан байгаа бөгөөд нийт 9598.5 га газрыг хамарч байна

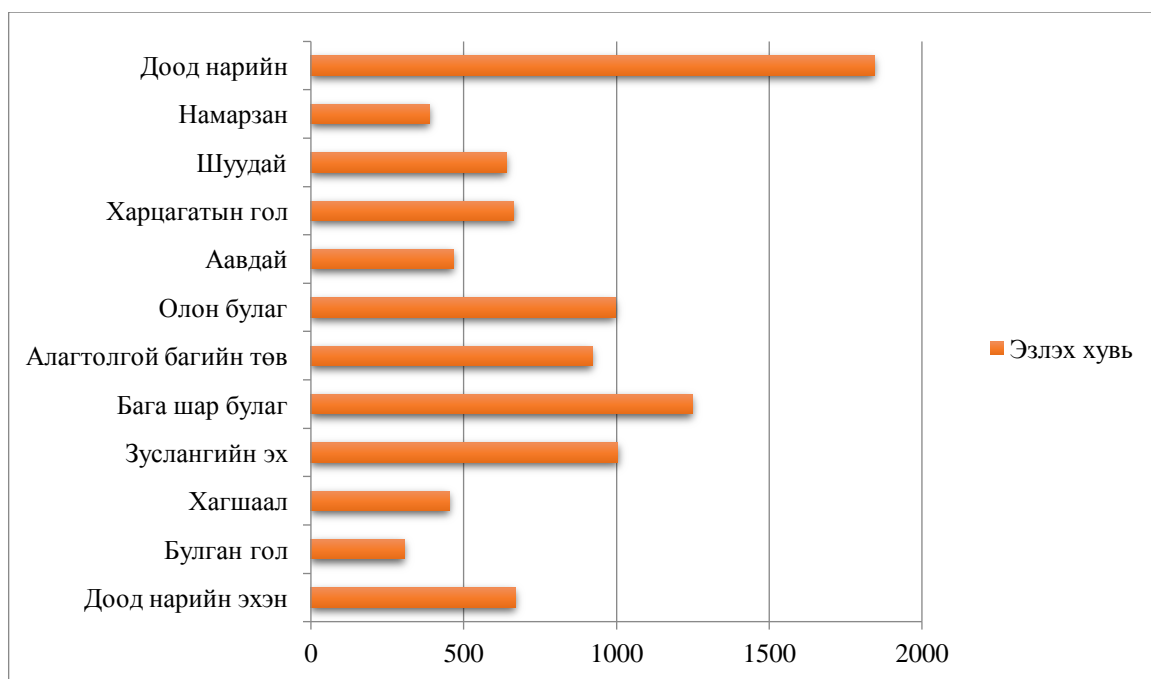
Малын өвчны тархалтын байршил, талбайн хэмжээ

Хүснэгт 28.

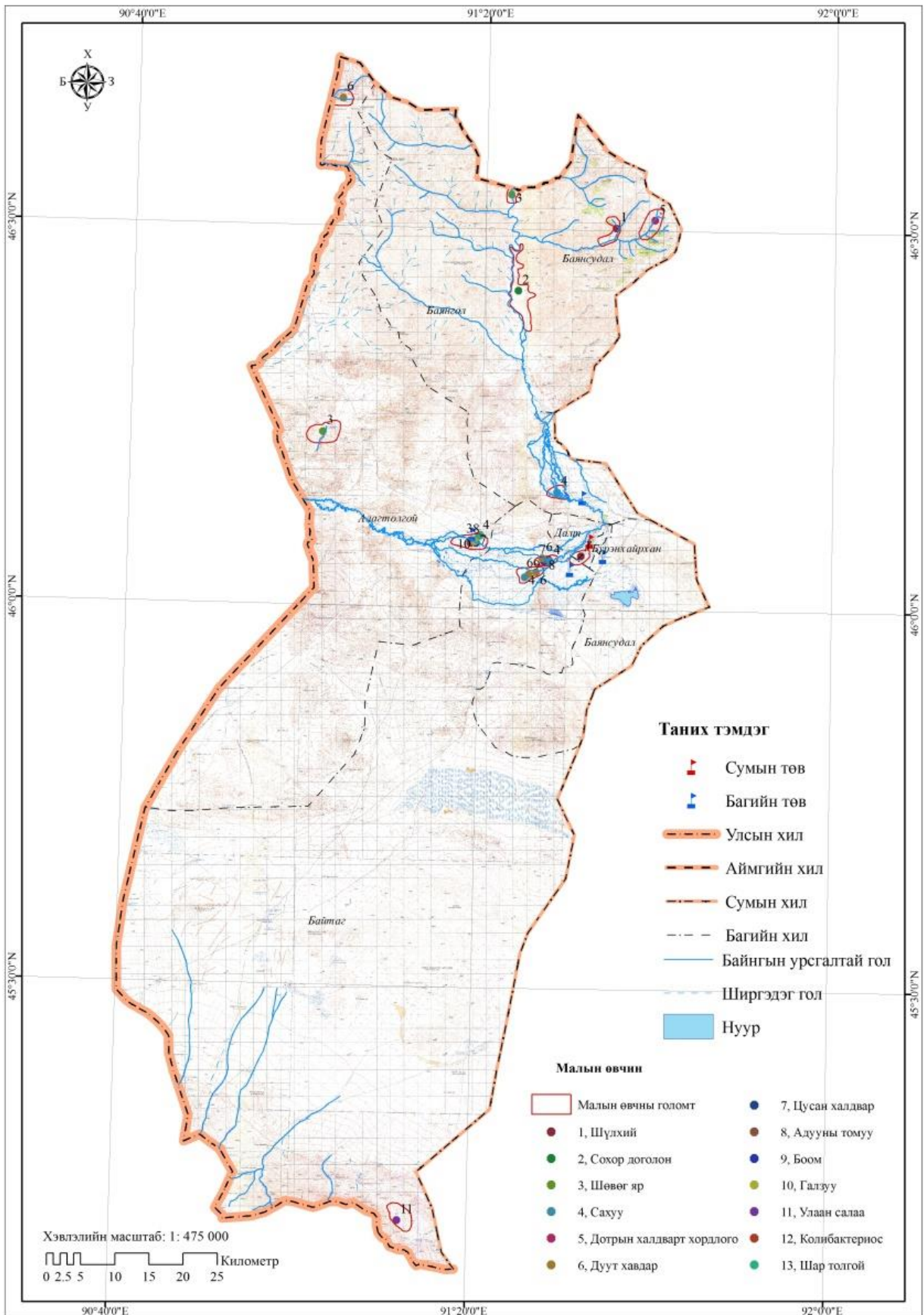
Д/д	Багийн нэр	Газрын нэр	Өвчний нэр	Талбай /га/
1	Баянсудал	Доод нарийн эхэн	Шүлхий	669.6
2	Баянсудал	Булган гол	Шөвөг яр	305.7
3	Баянгол	Хагшаал	Адууны сахуу	452.2
4	Баянсудал	Зуслангийн эх	Дотрын халдварт хордлого	1004.4
5	Алагтолгой	Бага шар булаг	Шөвөг яр	1249.0
6	Алагтлогой	Алагтолгой багийн төв	Адууны томуу, цусан халдвар	921.7
7	Байтаг	Олон булаг	Цусан халдвар	996.5
8	Сумын төв	Аавдай	Шүлхий 2-р голомт	465.2
9	Алагтолгой	Харцагатын гол	Дуут хавдар	663.6
10	Байтаг	Шуудай	Дуут хавдар, колибактериос,	639.3
11	Байтаг	Намарзан	Колибактериос, цусан халдв	386.9
12	Баянсудал	Доод нарийн	Сохор доголон	1844.4
Нийт				9598.5

Малын өвчны тархалтын байршил, хамрах талбай

Диаграмм 19б.

Зураг 31а. Малын өвчны тархалт

3.2.4. Хадлангийн газрын ашиглалт.

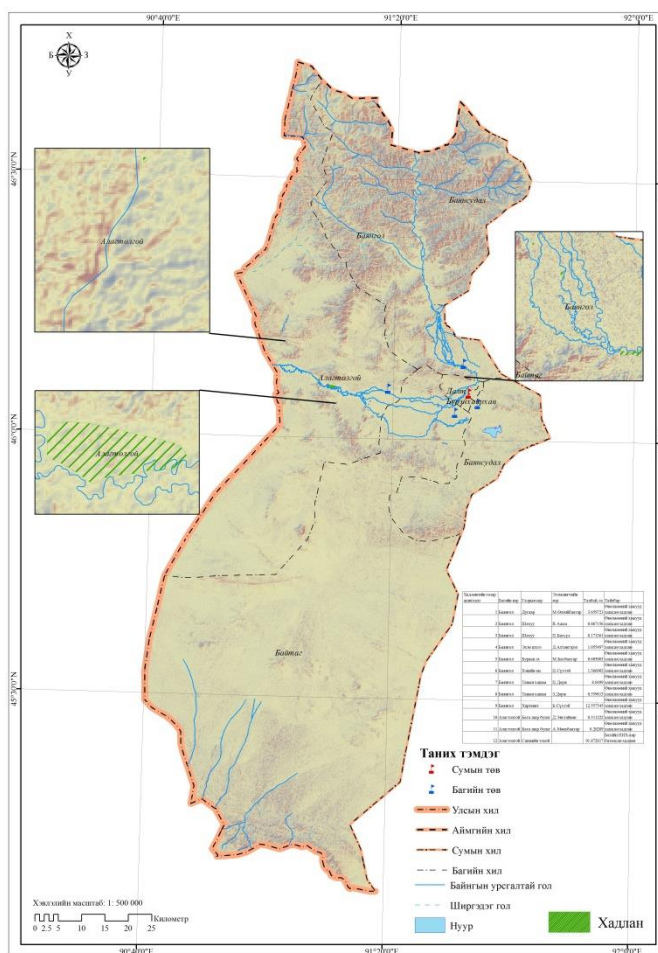
Тус сумын хувьд малчин өрхүүд өөрсдийн хэрэгцээний хадлангаа тус тусын баг болон бэлчээрээс бэлтгэдэг бөгөөд баталгаажсан албан бүртгэлтэй 12 хадлангийн байршил бүхий 122 га талбайд иргэд хадлангийн газрыг эзэмшсэн байна.

Хадлангийн газрын ашиглалт

Хүснэгт 29.

Д/д	Багийн нэр	Газрын нэр	Эзэмшигчийн нэр	Талбай, га
1	Баянгол	Дугаар	М.Өлзийбаатар	3.659721
2	Баянгол	Шахуу	В.Ажаа	0.867156
3	Баянгол	Шахуу	П.Батсүх	0.171361
4	Баянгол	Эхэн цэхээ	Д.Алтангэрэл	1.055497
5	Баянгол	Бураан эх	М.Батбаатар	0.605083
6	Баянгол	Хэвийн ам	Ц.Сүхтэй	1.366902
7	Баянгол	Тавын хашаа	Ц.Дорж	8.8499
8	Баянгол	Тавын хашаа	З.Дорж	0.559613
9	Баянгол	Харганат	Б.Сүхтэй	12.557545
10	Алагтолгой	Бага шар булаг	Д.Энхтайван	0.311222
11	Алагтолгой	Бага шар булаг	А.Мөнхбаатар	0.20289
12	Алагтолгой	Санжийн тохой		91.872817
		Дүн		122.079707

Зураг 32. Хадлангийн газар ашиглалт

3.2.5. Тариалангийн газрын ашиглалт

Тус сумын иргэд газар тариалан сайн эрхэлдэг бөгөөд төмс хүнсний ногоо, жимс жимсгэнэ сайн тариалдаг. Одоогийн байдлаар бүртгэлтэй байгаа 48 иргэн 74.4 га газар тариалангийн зориулалтаар газар ашиглаж байгаагийн 73.5 га-г хашаалж, 72.3 га-г усжуулж, 1.02 га-д хүлэмж барьж үйл ажиллагаа явуулж байна.

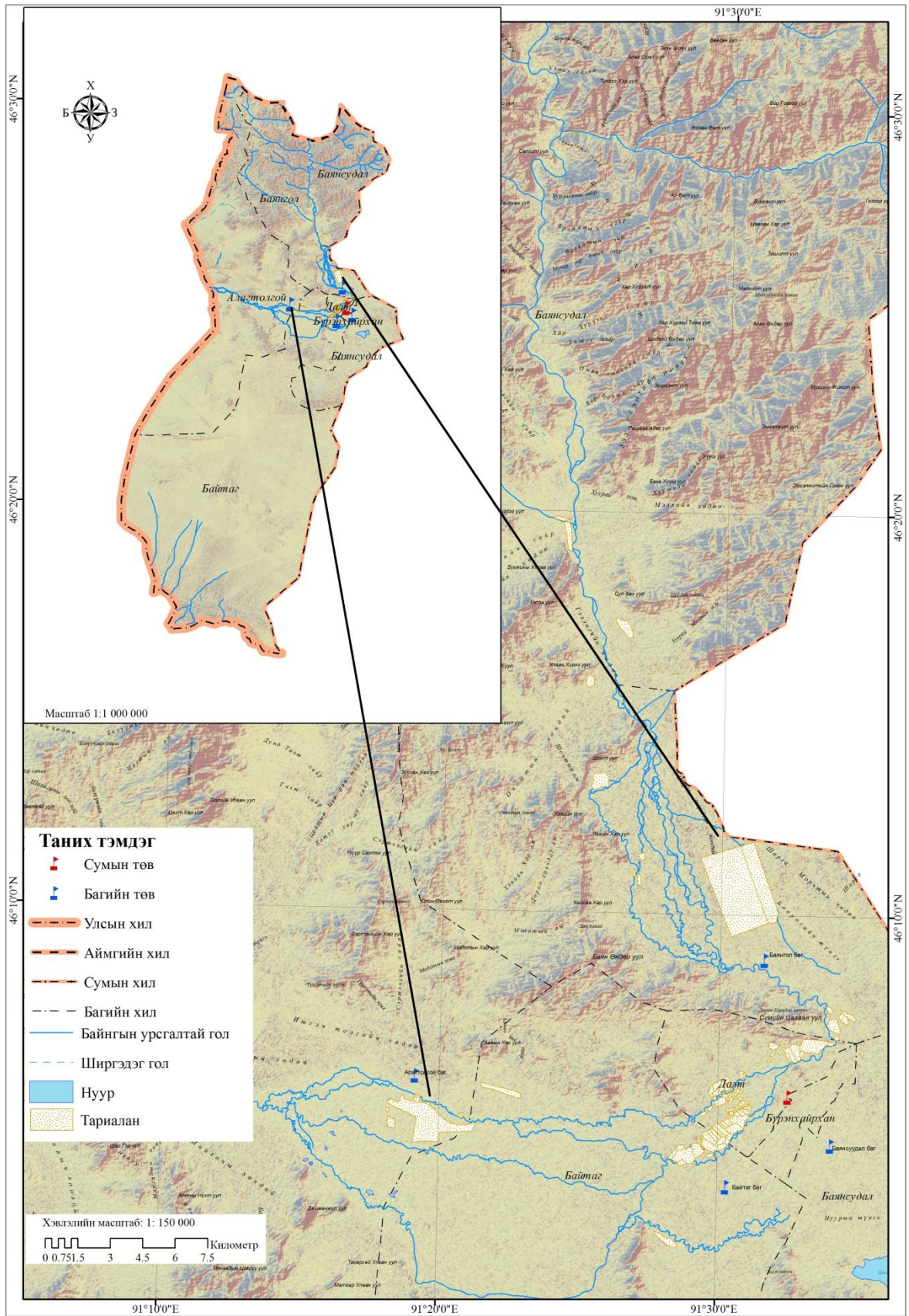
Тариалангийн аж ахуй эрхлэгчдийн судалгаа

Хүснэгт 30.

№	Хуулийн этгээдийн нэрс	Нийт талбай /га/	Тариалангийн мэдээлэл /га/				Тайлбар
			Хашсан эсэх	Усаагаагай эсэх	Гэрчилгээтэй эсэх	Хүлэмжтэй эсэх	
1	Ахмад салаа Хурман	5,0	5,0	5,0			
2	Ядамсүрэн Доржсүрэн	2,0	2,0	2,0			
3	Намжил Алтаночир	0,5	0,5	0,5			
4	Манж Батболд	1,6	1,6	1,6			99408466
5	Манж Батмөнх	1,5	1,5	1,5			
6	Хангиа Анхбаяр	1,2	1,2	1,2			99570350
7	Цахиу Намил	3,0	3,0	3,0			Ч-200ж-6
8	Махай Дохан	8,5	8,5	8,5		1	мтз-50+плуг ф-20тр
9	Пунцаг Гомбосүрэн	4,1	4,1	4,1			
10	Батжав Хүрэлтөмөр	1,3	1,3	1,3			95232695
11	Төлөөгөн Молдава	1,6	1,6	1,6			95438035
12	Чойжинжав Намсрай	1,8	1,8	1,8			95566800
13	Даш Батчулуун	1,6	1,6	1,6			99727781
14	Сумхөх Хорлоо	0,4	0,4	0,4			95193806
15	Мядаг Ядамсүрэн	0,5	0,5	0,5			99994901
16	Манж Бадамцэрэн	1,1	1,1	1,1			95690300
17	Лхаажав Янжмаа	1,2	1,2	1,2			99702318
18	Гомбожав Нэргүй	1,4	1,4	1,4			
19	Чагдаа Түмэнжаргал	1,0	1,0	1,0			
20	Өлзийт Баатарсүрэн	0,6	0,6	0,6			99476377
21	Ховдаш Бахатхан	0,2	0,2	0,2			99430944
22	Чойжин Тоониржав	6,0	6,0	6,0			
23	Батжав Очир	2,0	2,0	2,0			Юмз-6 тр1ш. плуг-1
24	Сүрэнхорлоо Цэвээндорж	1,0	1,0	1,0			99495980
25	Даниа Баярсайхан	1,5	1,5	1,5		0.01	F-200тр-1 ком чац-200
26	Чой Рагчаа	0,4	0,4	0,4			99430637
27	Манж Пүрэвдорж	0,6	0,6	0,6			
28	Зурмаа Ганзориг	1,0	1,0	1,0			
29	Санж Баатарсүрэн	1,0	1,0	1,0		0.01	95129028
30	Норов Цэвээндорж	0,3	0,3	0,3			95965416

31	Баяр Соёлундрах	0,5	0,5	0,5			99898677
32	Дандар Баттулга	0,5	0,5	0,5			
33	Молом Ядамжав	0,5	0,5	0,5			99430664
34	Удвал Батсүх	0,4	0,4	0,4			99273659
35	Сүрэн Өлзийбадрах	1,1	1,1	1,1			95787271
36	Жалцав Цэрэндорж	0,4	0,4	0,4			95772914
37	Сэмжид Ариунбаатар	5,5	5,5	5,5			40ш жимс мод.ч-1500ш
38	Хумжаа Балжинням	1,8	1,8	1,8			ч-0.8га +500 ш хү -2ш
39	Орших Дорж	2,5	2,5	2,5			99705968
40	Батжав Төмөрбаатар	3,0	3,0	3,0			ч-250 ж-1.5га юмз-1+шлуг
41	Пүрэв Энхбат	0,4	0,4	0,4			ч-200
42	Сүлеймен Сейтхан	0,5	0,5	0,5			
43	Хайрхан Бердхан	0,4	0,4	0,4			
44	Уатай Хойчбай	0,3	0,3	0,3			
45	Хайрхан Жалел	0,3	0,3	0,3	0,3		
46	Халякбар Арсилхан	1,5	1,5	0,3	0,3		ч-2400
47	Тапага Жиенбай	0,5	0,5				
48	Сүхтэй Баатарцол	0,4	0,4				

Зураг 33. Тариалангийн газрын зураг

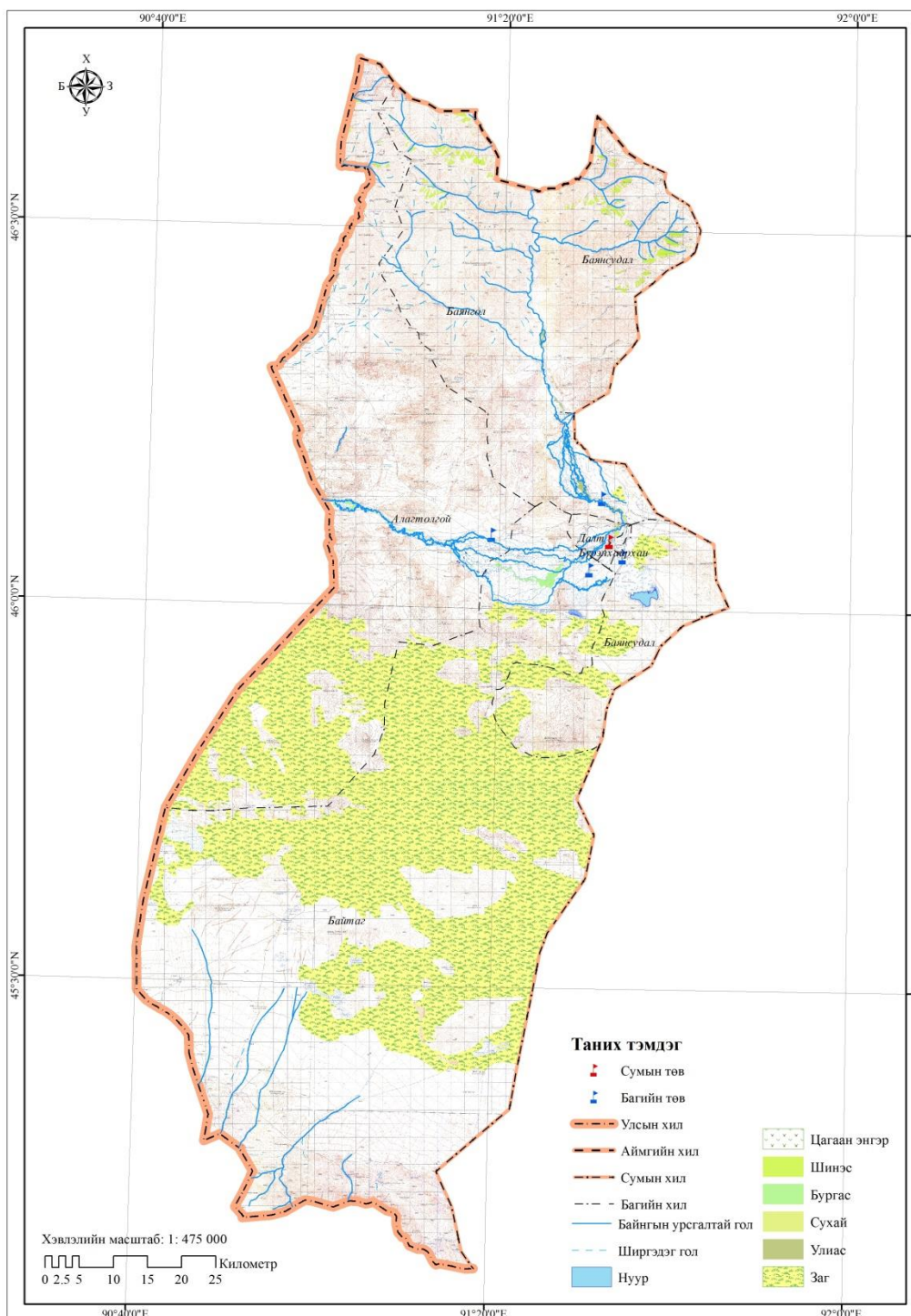

3.2.6. Ойн сан бүхий газрын ашиглалт

Байтаг баг болон Алагтолгой багийн урд хэсгээр заган ой тархсан. Булган гол дагаад бургас, улиас бага хэмжээгээр тархсан ба ой нийт талбайн нь сумын нутаг дэвсгэрийн 28,1 хувийг эзэлж байгаач ой ашиглалт хамгаалалтын арга хэмжээ, үйл ажиллагаа байхгүй байгаа болно.

Хамгийн их хувийг тармаг заг 81,5 хувийг, дунд насны заг 15,4 хувийг эзэлж байгаач заган ойн ашиглалт байхгүй. Мөн ойн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг ойн нөхөрлөл байгуулагдаагүй байна.

Зураг 34. Ойн төрлийн зураг

3.2.7. Уул уурхайн ашиглалт

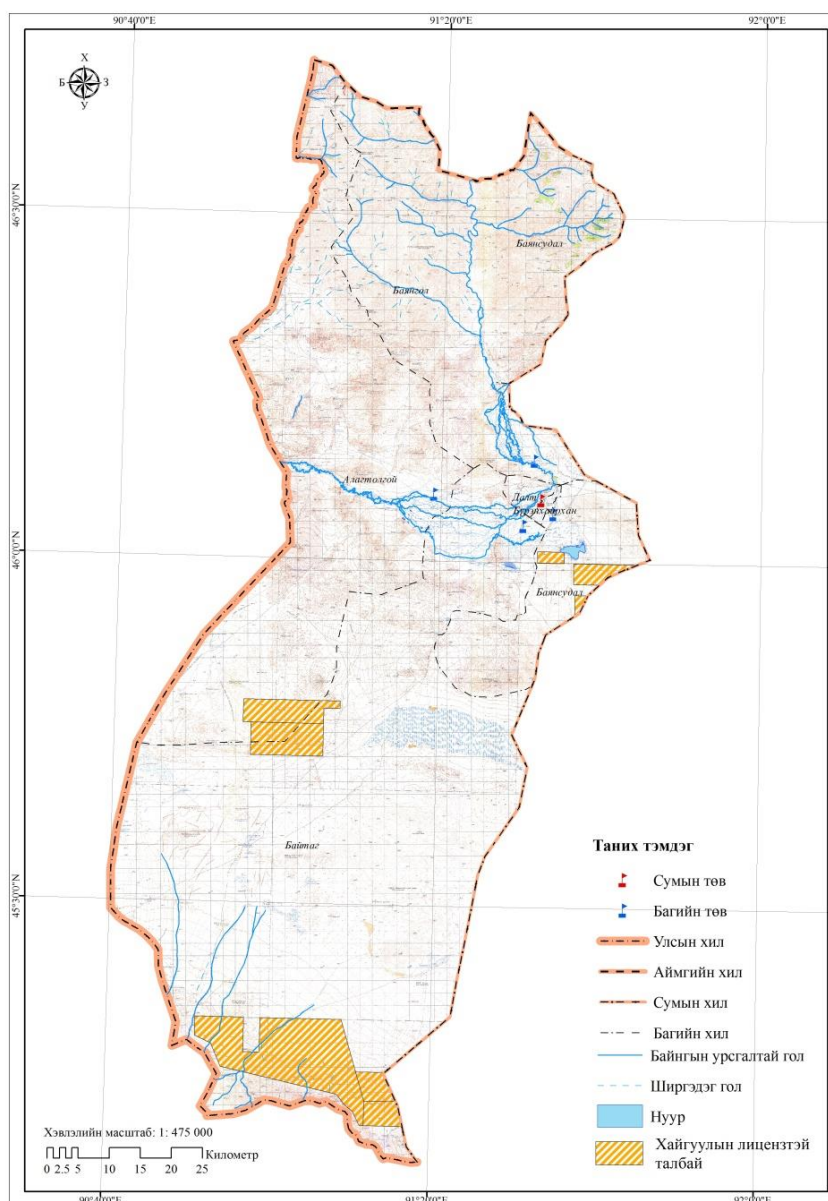
Сумын хэмжээнд нийт 8 уурхайн хайгуулийн талбайн 42567.5га газар байгаа бөгөөд одоогийн байдлаар албан ёсоор ашиглаагүй байна. Эдгээр газрууд нь Байтаг, Алагтолгой, Баянсудал багуудын нутагт байна.

Уул уурхайн газар ашиглалт

Хүснэгт 31.

Д/д	Лицензтэй талбайн нэр	Олгогдсон огноо	Дуусах огноо	Талбай, га
1	Цохоор	5/30/2007	5/30/2016	796.6741
2	Олонбулаг-1	5/4/2007	5/4/2016	2304.2072
3	Нарийн хярийн нуруу	11/22/2006	11/22/2018	6127.0414
4	Их өвхөөдөг уулын хөндий	1/14/2008	1/14/2017	5123.9197
5	Очирын булаг	8/10/2009	8/10/2018	23320.5018
6	Алт	5/1/2015	5/1/2018	415.4251
7	Цахир	3/16/2015	3/16/2018	2247.7437
8	Ар хадны овоо	3/2/2010	3/2/2016	2232.0235

Зураг 35. Уул уурхайн газар ашиглалтын зураг

3.2.8. Аялал жуулчлалын газрын ашиглалт.

Сумын хэмжээнд одоогийн байдлаар аялал жуулчлал байгууллага үйл ажиллагаа явуулаагүй байгаа ба цаашид аялал жуулчлал хөгжүүлэх боломжтой түүх дурсгал, уламжлалт соёл, байгалийн тогтоц, унаган төрх байдал зэрэг олон нөхцөл бүхий газрууд байна.

3.2.9. Тусгай хамгаалалттай газар.

Сумын хэмжээнд улсын тусгай хамгаалалттай газар 2, орон нутгийн тусгай хамгаалалтанд сумын түвшинд авсан 6 газар тус тус байна. Улсын тусгай хамгаалалтад 90045.0 га, орон нутгийн тусгай хамгаалалтад 129281.8 га нийт 219329.8 газрын хамарсан нь нийт нутгийн 27 %-ийг хамарч байна.

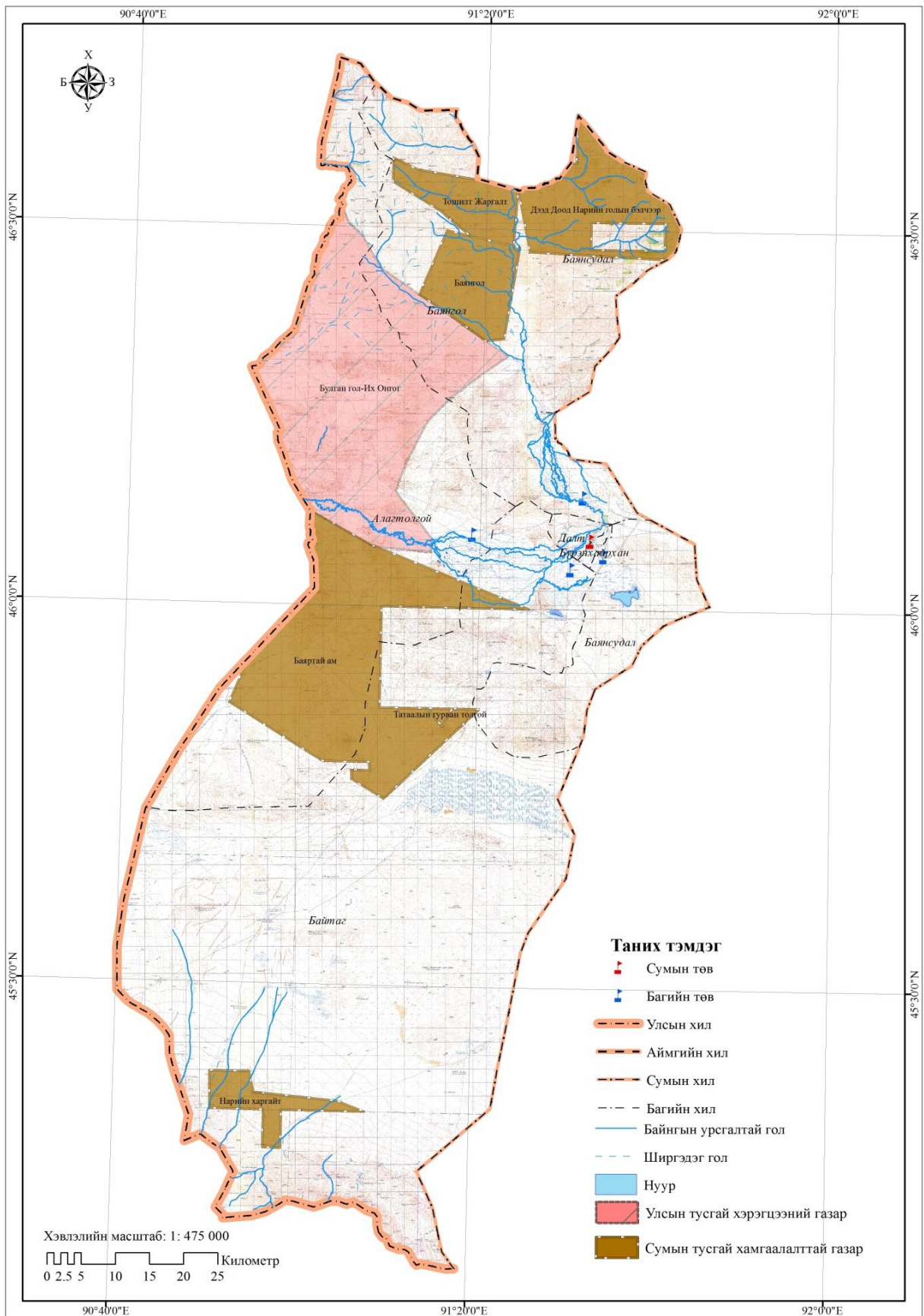
*Улсын тусгай хамгаалалттай газрын ашиглалт**Хүснэгт 32.*

<i>Д/д</i>	<i>Нэр</i>	<i>Төрөл</i>	<i>Огноо</i>	<i>Талбай, га</i>
1	Булган гол-Их Онгог	Байгалийн цогцолборт газар	5/5/2011	89983.6854
2	Мөнххайрхан уул-Үенчийн хавцал	Байгалийн цогцолборт газар	5/5/2011	64.30529

*Сумын тусгай хамгаалалттай газрын ашиглалт**Хүснэгт 33.*

<i>Д/д</i>	<i>Нэр</i>	<i>Түвшин</i>	<i>Огноо</i>	<i>Талбай, га</i>
1	Баяртай ам	Сумын	2011.9	70160.07231
2	Нарийн харгайт	Сумын	2011.09	7659.875345
3	Баянгол	Сумын	2007.12.28	15551.73062
4	Дээд Доод Нарийн голын бэлчээр	Сумын	2007.12.28	23832.90741
5	Тошилт Жаргалт	Сумын	2007.12.28	11604.23991
6	Татаалын гурван толгой	Сумын	2007.12.28	472.976938

Зураг 36. Улсын болон орон нутгийн тусгай хамгаалалттай газар

3.3. ГАЗАР БОЛОН БАЙГАЛИЙН НӨӨЦ

3.3.1. Бэлчээрийн газрын экологийн чадавхийн болон эдийн засгийн үнэлгээ

Ховд аймгийн Булган сумын бэлчээрийн чадавхийн зургыг зураглахдаа 2015 оны 8 дугаар сарын 4-нөөс 20-ны өдрийн “Ландсат 8” хиймэл дагуулын 2 сценэ мэдээг татаж авч ашигласан болно. Хиймэл дагуулын мэдээнд Erdas Imagine, ENVI програм хангамжийг ашиглан боловсруулалт хийв. Бэлчээрийн чадавхийн байдлаар ангилан зураглахдаа ГХГЗЗГ-ын даргын 2015 оны А/104 тушаалын хавсралтаар батлагдсан “Бэлчээрийн төлөв байдал, өөрчлөлтийн загварыг ашиглах зөвлөмж”-ийн дагуу монгол орны байгалийн бүс, бүслүүр бүрээр ангилсан 25 төрлийн бэлчээрийн ангиллыг ашиглаж, ArcGIS програм хангамжаар зурагласан.

Ховд аймгийн Булган сум нь Монгол орны байгалийн бүс, бүслүүрийн хуурай хээрийн бүс, цөлийн хээрийн бүс, цөлийн бүс гэсэн 3 бүсэд дамнан оршиж байгаа бөгөөд хуурай хээрийн бүс болон цөлийн хээрийн бүс нь нутгийн хойд хэсгээр, цөлийн бүс нь нутгийн төв, урд хэсгээр дийлэнх хэсгийг хамарч байна. Хуурай хээрийн бүсэд хамаарах 2 төрлийн бэлчээр 116526.13 га, цөлийн хээрийн бүсийн бэлчээр 135289.84 га, цөлийн бүсэд хамаарах 3 төрлийн бэлчээр 516064.9 га талбайг тус тус эзэлж байна. Бэлчээрийн ангиллын талбайн хэмжээг доорхи хүснэгтээр харуулав.

Бэлчээрийн ангилал

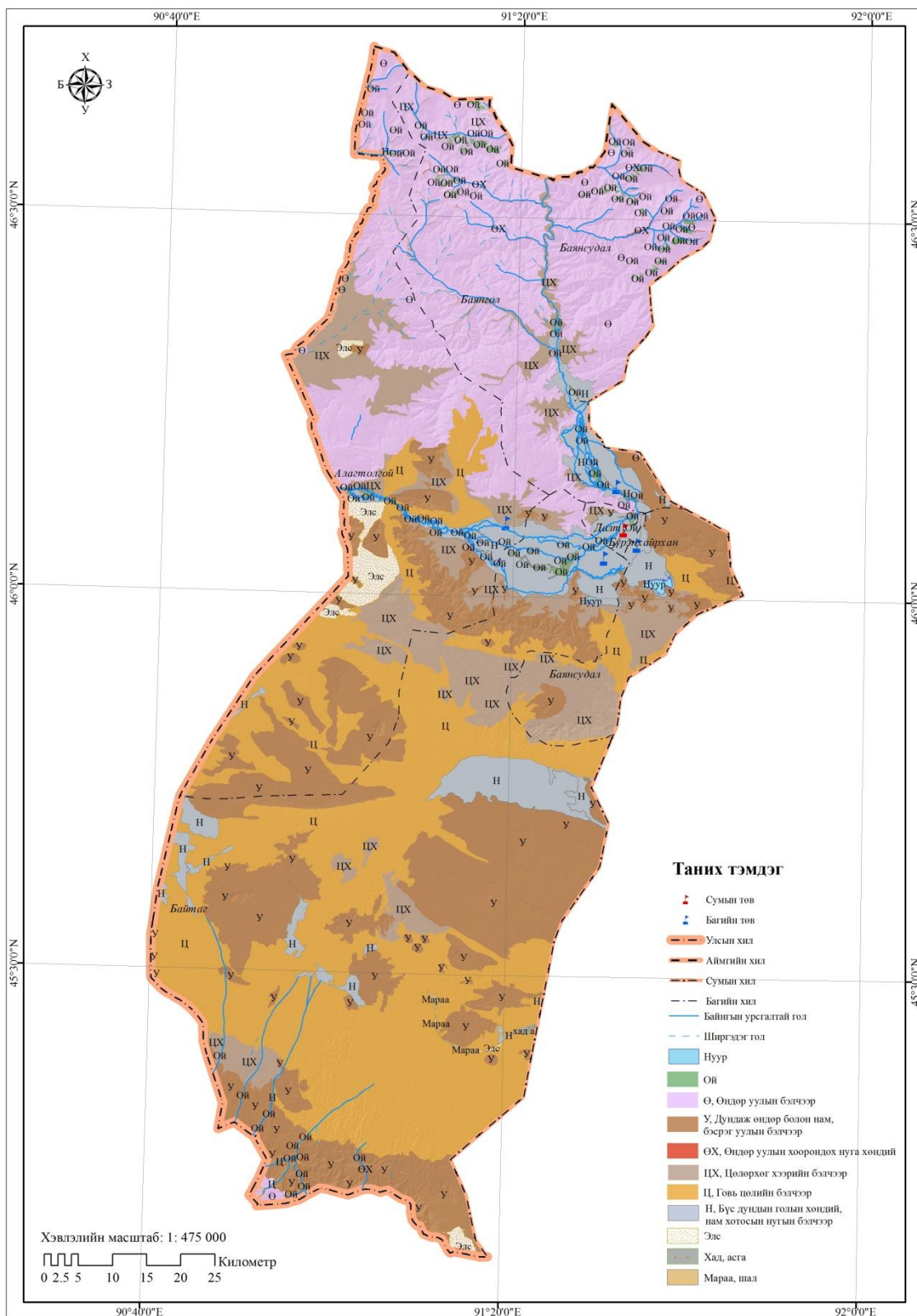
Хүснэгт 34.

№	Бэлчээрийн ангилал	Талбайн хэмжээ /га-аар/
1.Хуурай хээрийн бүс		
1	Чулуурхаг хөрстэй уулын орой болон энгэр хажуугийн крыловын хялгана-үетэн-алаг өвст бэлчээр	83422.05
2	Хөнгөн шавранцар хөрстэй уулын бэл хөндийн крыловын хялгана-хазаарт өвст бэлчээр	33104.08
2.Цөлийн хээрийн бүс		
1	Чулуурхаг хөрстэй тэгшивтэр тал хөндий өдлөг хялгана-үетэнт бэлчээр	135289.84
3.Цөлийн бүс		
1	Хайрган хучаас бүхий шавранцар хөрстэй тэгш хөндийн баглуурт бэлчээр	334355.41
2	Элсэнцэр хөрстэй сөөгт бэлчээр	164908.26
3	Хужирлаг хотос газрын бударгана-хармаг-дэрст тойрмын бэлчээр	16801.25

Бэлчээрийн чадавхийн зургаас харахад Булган сумын нутаг дэвсгэрийн хойд хэсгээр чулуурхаг хөрстэй уулын орой болон энгэр хажуугийн крыловын хялгана-үетэн-алаг өвст бэлчээр болон хөнгөн шавранцар хөрстэй уулын бэл хөндийн крыловын хялгана-хазаарт өвст бэлчээр зонхилж байна. Нутгийн хойд хагасын төв хэсэг болон өмнө хагасын дийлэнх хэсгээр хайрган хучаас бүхий шавранцар хөрстэй тэгш хөндийн баглуурт бэлчээр мөн хойд хагасын баруун болон зүүн хэсэг, өмнө хагасын төв хэсгээр элсэнцэр хөрстэй

сөөгт бэлчээртэй байна. Чулуурхаг хөрстэй тэгшивтэр тал хөндий өдлөг хялгана-үетэнт бэлчээр нь нутгийн төв хэсэг болон урд талын зарим хэсгээр тархсан байна. Булган голын сав газрын дагуу хужирлаг, хотос газрын бударгана-хармагт-дэрст тойрмын бэлчээр зонхилон байршиж байна.

Зураг 37. Ургамлын экологийн хэв шинжийн зураг

Бэлчээрийн газрын экологийн чадавхийн үнэлгээ

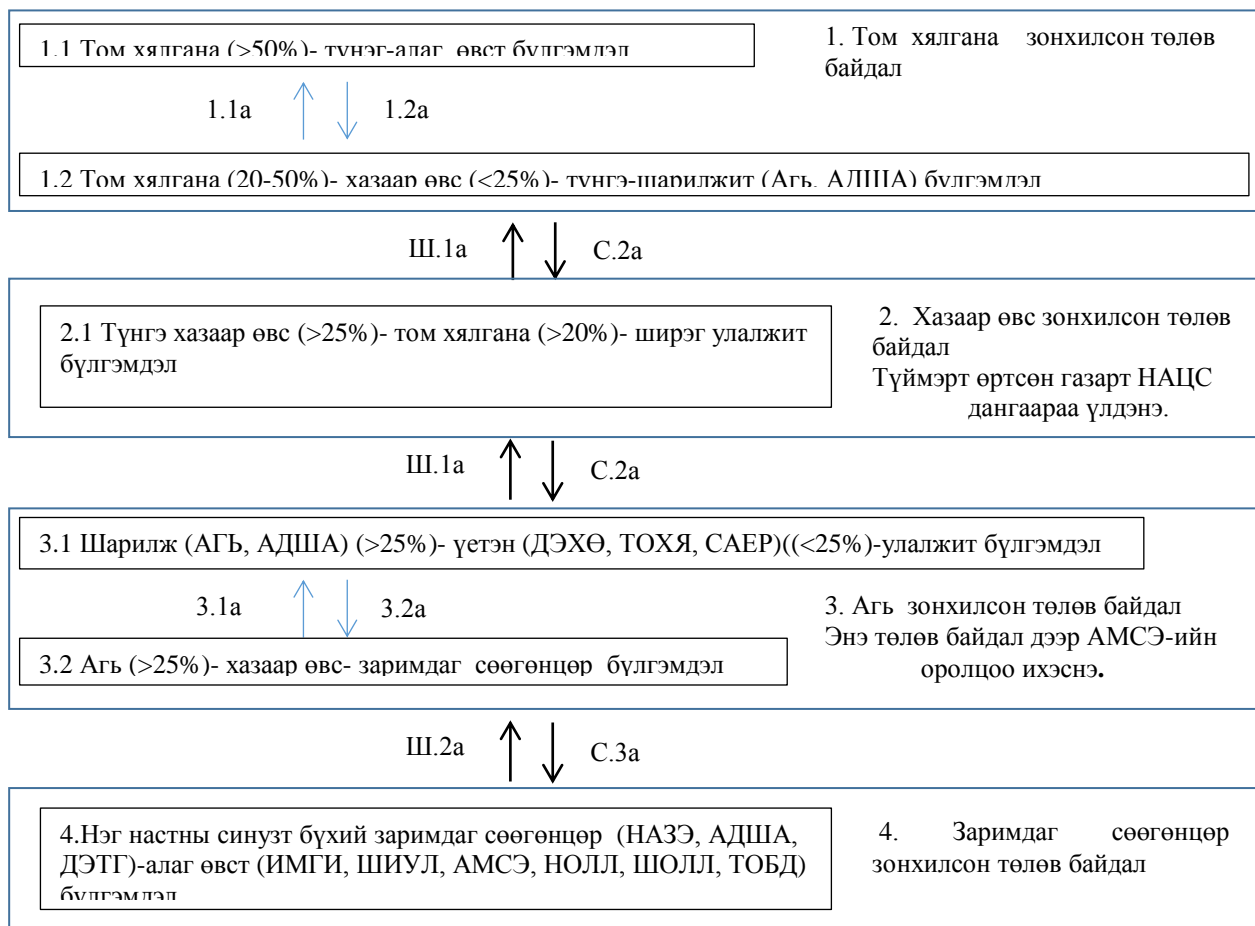
ГХГЗЗГ, УЦУОСМХ, ШХА, Ногоон Алт төслөөс хамтран боловсруулсан “Монгол орны бэлчээрийн төлөв байдал, өөрчлөлтийн загварууд, зөвлөмжөөс харахад Булган сумын бэлчээрийн газар нь газрын гадаргын тогтоц, хөрс уур амьсгалын нөхцлөөрөө цөлжүү хээрийн бүсд багтаж байна.

1) Чулуурхаг хөрстэй уулын энгэр болон жижиг нам уулсын орой, тэгш өндөрлөг газрын Заримдаг сөөгөнцөр бүхий Шивээт хялгана-өдлөг хялгана-үетэнт бэлчээр.

2) Хайрган хучлага бүхий Хөнгөн шавранцар хөрстэй Уулын бэл хөндийн Шивээт хялгана-өдлөг хялгана-хазаар өвст бэлчээр

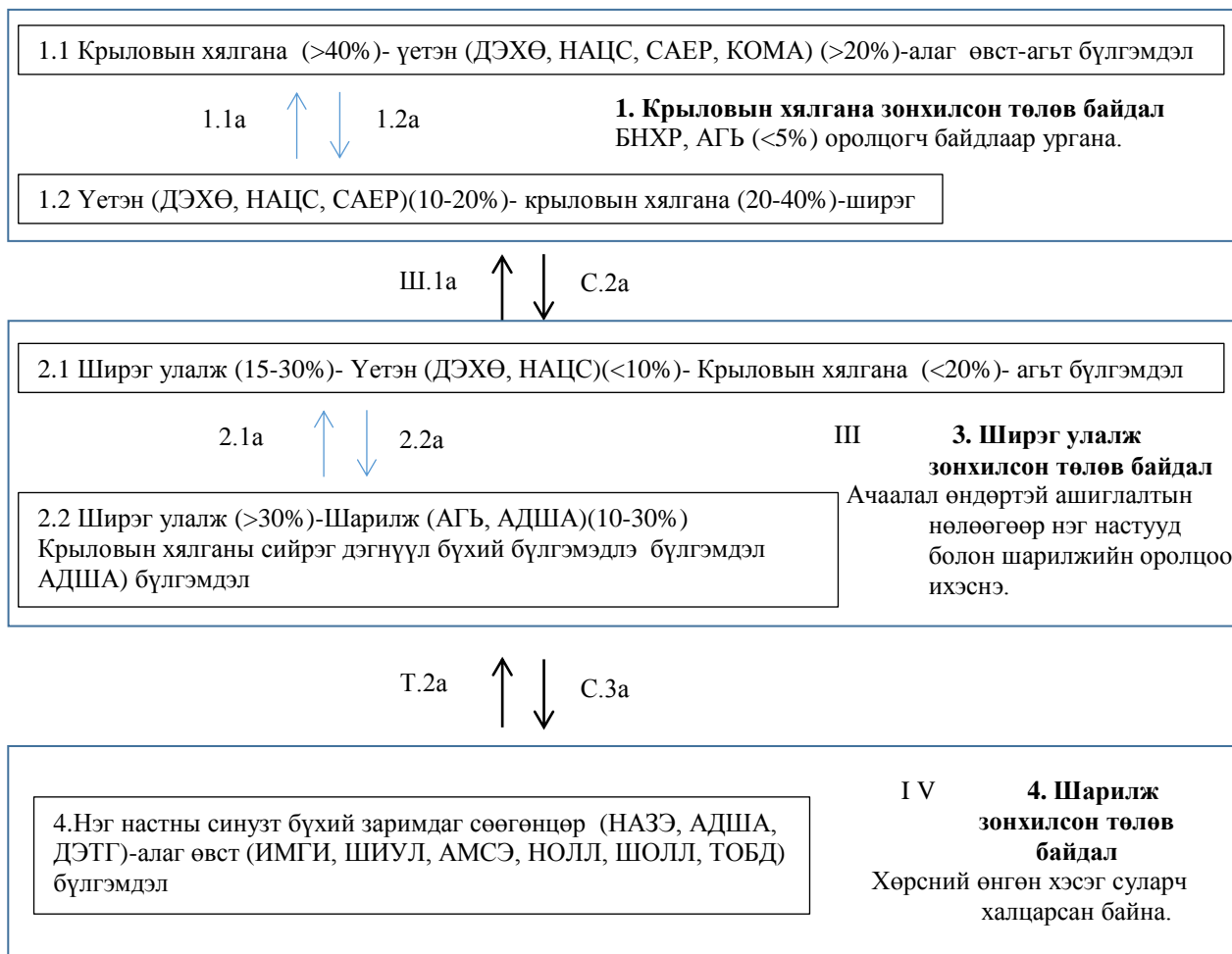
Цөлжүү хээр нь хээрийн бүсийн урд хилийн дагуу нарийн зурвасаар үргэлжилнэ. Энэ хээр нь харьцангуй сийрэг өвс урамалжилттай. Уг бэлчээрт крыловын хялгана, говьын хялгана, дэрвээн хазаар өвс, агь болон дэлхээ тогторгоно нэлээд элбэг тохиолдоно. Бусад зүйлүүдийн дотроос энд тэнд тархай ургадаг. Ширэг улалж, амманы сэдэргэнэ, нарийн сонгино, таана, цулбуур өвс, саман ерхөг, арзгар согсоолж, хоёр ишт бэриш, бууралдуу янгиц, ямаан анализуур, нарийн харгана, нэг настаас манан хамхаг, бага хурвалж, бүхэл навчит багадай зэрэг ургана. (Диаграмм-20)

Хөнгөн шавранцар хөрстэй уулын бэл хөндийн том хялгана-түнгэ-алаг өвст бэлчээрийн төлөв байдлын загвар.

1. Хөнгөн шавранцар хөрстэй уулын бэл хөндийн крыловын хялгана-хазаар өвст бэлчээр -Энэхүү бэлчээр нь Монгол орны хамгийн өргөн тархац бөгөөд ихэнх аймгуудын нутагт тааралдана. Ихэнхдээ уулсын хөндий, бэл хормой, тал газрыг эзлэн орших бөгөөд нам уулс, цав толгодын хажуу, бэл хормойгоор д.т.д 925-1980 м өндөрт тархдаг. Энэ төрлийн бэлчээрийн төлөв байдал нь унаган төрхөөсөө нилээд өөрчлөгдсөн крыловын хялганы сэргэлтийг дэмжихийн тулд 1. Энгийн хуваарьтай ашиглалтыг нэвтрүүлэх, өөрөөр хэлбэл бэлчээрээ 5-7 хэсэгт хувааж шон, чулуун овоо босгох, эсвэл байгалийн таних тэмдэг ашиглан ээлжлэн ашиглах, үүний тулд байнгын хариулга зайлшгүй чухал. Энгийн хуваарьтай ашиглалтыг нэвтрүүлсэнээр бэлчээрийн ачааллыг 10-25 хувиар бууруулах боломжтой. 2. Бутлалтын болон үр боловсрох үеэр бэлчээрийг аль болох чөлөөлөх зорилгоор 2 талбайт сэлгээг нэвтрүүлэх шаардлагатай. 3. Бэлчээрийн хүрэлцээтэй нөхцөлд 1 зуны турш ашиглалтаас чөлөөлөх үр дүнтэй. (Диаграмм-21).

Хөнгөн шавранцар хөрстэй уулын бэл хөндийн крыловын хялгана-хазаар өвст бэлчээрийн төлөв байдлын загвар.

Улалжийн хувь хэт өндөр байвал үетнээ барьж хувилбарт холбох буюу үетэн буюу КРХЯ байхгүй, улалж ихэссэн байвал 2-р төлөв байдал холбох.

Бэлчээрийн газрын эдийн засгийн үнэлгээ тооцох арга зүй

Бэлчээрийн газрын суурь үнэлгээг тооцохын тулд дараах 3 байдлаар үнэлж тооцлоо. Үүнд:

1. Хөрсийн чанарын үнэлгээ /Хчү/
2. Бэлчээрийн газрын бүтээгч чадавхийн үнэлгээ /БГбчү/
3. МАА үйлдвэрлэлийн бизнес тооцооллын аргаар үнэлсэн үнэлгээ /Окү/

Дээрх 3 үнэлгээгээр бэлчээрийн газрын суурь үнэлгээ/Гсү/ гарах юм.

$$\text{Гсү} = \text{Хчү} + \text{БГбчү} + \text{МААб}$$

Нэг. Хөрсийн чанарын үнэлгээ

Бэлчээрийн газрын бүтээгч чадавхийн үнэлгээ, бэлчээрийн багтаамжийг тооцох

Бэлчээрийн газрын жилийн нийт ургац(в)-ыг дараах хүснэгтээр тооцно. Хүснэгт 35.

Багийн нэр	Бэлчээрийн талбай /га/	1 га-гийн ургац /цн/	Нийт ургац /цн/
Алагтолгой	199236.59	1.61	320770.9099
Байтаг	394022.87	2.01	791985.9687
Баянгол	101700.97	2.05	208486.9885
Баянсудал	107120.80	2.14	229238.512
Нийт	802081.23		1550482.379

Малын бэлчээрээс өдөрт идэх өвсний хэмжээ улирал тус бүрээр Хүснэгт 36.

Малын төрөл	Улирал ба өвсний хэмжээ /кг/			
	Зун	Намар	Өвөл	Хавар
Адуу	7.8	8.1	6.5	5.8
Тэмээ	14.1	13	8.4	9.9
Үхэр	8.7	9.7	7.4	7.4
Хонь	1.9	1.6	1.1	1.1
Ямаа	1.3	1.4	1	1

Бэлчээрийн газрын нийт ургацыг мал жилийн 4 улиралд идэх бөгөөд ургац зун ногоон, намар хагдарч эхлэх, өвөл, хавар хагд байдлаар мал идэгддэг билээ. Тиймээс нэг хонин толгойн жилд идэх ургацыг дараах байдлаар тооцно.

$$a1 = \frac{H \cdot NMз}{100}, \quad a2 = \frac{H \cdot NMн}{100}, \quad a3 = \frac{H \cdot NMөх}{100},$$

a1-нэг хонин толгойд идэгдэх ургац /Зун/

a2-нэг хонин толгойд идэгдэх ургац /Намар/

a3-нэг хонин толгойд идэгдэх ургац /Өвөл, хавар/

H-ногоон масстай байх хоногийн тоо

NM- нэг өдөр идэх ургац

$$a1 = \frac{90 \cdot 1.9}{100} = 1.71 \text{ тн}, \quad a2 = \frac{45 \cdot 1.6}{100} = 0.504 \text{ тн}, \quad a3 = \frac{230 \cdot 1.1}{100} = 1.265 \text{ тн},$$

$$x1 = \frac{в * a1^2}{a1^2 + a1 * a3 - a1 * a2} = \frac{1550482.379 * 2.9241}{2.9241 + 2.16315 + 0.86184} = \frac{4533765.524}{5.94909} = 762093.95$$

Эндээс малд идэгдэх бодит ургац 762093.95 цн

Бэлчээрийн багтаамжийг малд идэгдэх бодит ургацыг нэг хонин толгойн өдөрт идэх ургацад харьцуулж үзэхэд 816043.35 хонин толгой болж байна.

Бэлчээрийн газрын бүтээгч чадавхийг тооцох.

Хонины махны ашиг шимийг бий болгох боломжийг дараах томъёогоор бодож гаргана.

$$M_T = \frac{\left[\frac{AJ_T}{100} + (AJ_D - AJ_T) \right] НГТ}{100}$$

M_T-Тухайн насны малын махны жилийн өсөлт буюу үйлдвэрлэгдэж буй махны хэмжээ

AЖД-Дараах насны малын амьдын жин

AЖТ-Тухайн насны малын амьдын жин

НГ-Тооцож буй малын нядалгааны гарц

Нядалгааны гарц тооцох хүснэгт

Хүснэгт 37.

№	Малын төрөл	Нядалгааны гарц хувиар
1	Үхэр	55-65
2	Хонь, ямаа	44-48
3	Адуу	47-54
4	Тэмээ	55-65

Монгол хонины махны гарц

Хүснэгт 38.

Насны ялгаа	Амьдын жин /кг/	Гулуузын жин /кг/	Гарц %/
12 сартай	28.9	10.16	42.5
1.5 настай	43.78	21.07	48.13
2.5 настай	51.0	26.89	52.73
3.5 настай	58.27	32.22	55.28
4.5 настай	60.46	33.46	55.34
5.5 настай	70.95	38.75	54.61

Хонин сүргийн зохистой харьцаа

Хүснэгт 39.

№	Нас	Сүрэгт эзлэх хувь	Бүгд
1	1.5	21.7	28146
2	2.5	14.4	18673
3	3.5	32.2	41656
4	Хээлтүүлэгч	0.5	606
5	Хээлтэгч	31.2	40387
	Бүгд	100	129468

Хонины махны ашиг шимийг бий болгох боломжийг тооцож гаргавал

дараах байдалтай байна.

Хүснэгт 40.

Нас, хүйс	Амьдын жин	Зун-намрын улиралд нэмэгдэх /нэг хонин толгойд/				Малын тоо	Бүгд нэмэгдэх
		Өвөл-хавар алдсан жин /кг/	Нас дэвших хүртлэх нэмэгдэх жин /кг/	Бүгд нэмэгдэх	Бүгд нэмэгдэл нядалгааны гарцаар		
1.5	43.8	13.1	7.2	20.3	9.7	28146	273016.2
2.5	51	15.3	7.3	22.6	10.8	18673	201668.4
3.5	58.3	17.5	2.2	19.7	9.5	41656	395732
Хээлтүүлэгч	57	17.1	14	31.1	14.9	606	9029.4
Хээлтэгч	47	14.1	13.5	27.6	13.2	40387	533108.4
Бүгд						129468	1412554.4

Дээрх хүснэгтээр тооцсон хонины махыг хонин толгойд шилжүүлвэл дараах томъёогоор тооцно.

$$T_x = \frac{AШмах + (AШмах * НГх)}{АЖэ/х}$$

T_x -хонины тоо, АШмах-махан ашиг, НГх-нядалгааны гарцыг өсгөх хэмжээ ($\frac{46}{100} = 0.46$),

АЖэ/х= хонины амьдын жин /дундажаар/

$$T_x = \frac{1412554.4 + (1412554.4 * 0.46)}{52.22} = 39493$$

Хонин толгойг сүргийн бүтцээр ангилвал дараах байдалтай байна *Хүснэгт 41.*

№	Нас	Сүрэгт эзлэх хувь	Бүгд
1	1.5	17	28146
2	2.5	13	18673
3	3.5	33	41656
4	Хээлтүүлэгч	1	606
5	Хээлтэгч	36	40387
	Бүгд	100	129468

Хонины сүү бий болгох чадавхийг дараах хүснэгтээр тооцно *Хүснэгт 42.*

Хүйс	Тоо, толгой	Нэгжээс авах сүү /л/	Бүгд /л/
Эм хонь	40387	30	1211610

Хонины ноос бий болгох чадавхийг даарх хүснэгтээр тооцно *Хүснэгт 43.*

№	Нас	Тоо, толгой	Нэгжээс авах ноос /кг/	Бүгд /кг/
1	1.5	28146	1	28146
2	2.5	18673	1.2	22407.6

3	3.5	41656	1.3	54152.8
4	Хээлтүүлэгч	606	1.7	1030.2
5	Хээлтэгч	40387	1.5	60580.5
	Бүгд	129468		166317.1

Арьс нэхий, дайвар бүтээгдэхүүн /толгой, цувдай, өлөн/ бий болгох чадавхи нь дээрх хүснэгтэнд тооцсон 159055 тэнцүү тооны байна.

Бэлчээрийн газрын газрын бүтээгч чадавхийг дараах хүснэгтээр тооцов. Хүснэгт 44.

Мах			Сүү			Ноос			Арьс			Дайвар бүтээгдэхүүн			Бүгд дүн /төгрөг/
Бий болгох /кг/	Нэгжийнүнэ /төгрөг/	Бүгд	Бий болгох /л/	Нэгжийнүнэ /төгрөг/	Бүгд	Бий болгох /кг/	Нэгжийнүнэ /төгрөг/	Бүгд	Бий болгох /ш/	Нэгжийнүнэ /төгрөг/	Бүгд	Бий болгох /ш/	Нэгжийнүнэ /төгрөг/	Бүгд	
39493	6,422.00	253624046	1211610	6,422.00	36348300	166317.1	500.00	83158550	129468	800.00	103574400	129468	2,500.00	161835000	638540296

Дээрх хүснэгтээс харахад Булган сумын 480828.95 га бэлчээрийн газрын бүтээгч чадавхи 638 540 296 төгрөг болж байна.

Эндээс 1 га бэлчээрийн газрын бүтээгч чадавхийн үнэлгээг дараах томъёогоор тооцож үзвэл

$$\text{БЧга} = \frac{\text{БЧ}}{S} = \frac{480828.95 \text{ төг}}{480828.95 \text{ га}} = 1327.999 \text{ төгрөг}$$

3.3.2. Түүх соёлын дурсгалт газар

Сумын хэмжээнд түүх дурсгал, уламжлалт соёл, байгалийн тогтоц, унаган төрх байдал зэрэг олон нөхцөл бүхий олон газрууд байна.

Түүхийн хөшөө, дурсгалууд: Булган сум нь Монгол улсын тусгаар тогтнол түүнийг хамгаалах тэмцэхэд оролцож байсан олон баатрууд төрсөн нутаг юм. Иймээс эдгээр баатруудад зориулсан олон хөшөө дурсгалуудтай /хүснэгт /.

Түүхийн дурсгалт хөшөөнүүд

Хүснэгт 45.

Д/д	Хөшөөний нэр	Байршил	Хөшөө босгосон он	Фото зураг
1	Баатаруудын цогцолбор	Бүдүүн харгайт, хилийн 4 дүгээр заставаас 18 км	1988.09.17	
2	Гурван баатарын туйрын хөшөө	Бүдүүн харгайт, хилийн 4 дүгээр заставаас 18 км	Тодорхойгүй	
3	Хилчин баатаруудын дурсгалд зориулсан хөшөө	Бүдүүн харгайт, хилийн 4 дүгээр заставаас 18 км	1974.05.01	
4	МУ-ын баатар Б.Гивааны хөшөө	Хужиртын гол, хилийн 4 дүгээр заставт	Тодорхойгүй	

5	МУ-ын баатар Б.Бадамын дурсгалын хөшөө	Уушигийн эхэн ус, хилийн 3 дугаар застваас 15 км	Тодорхойгүй	
6	Эх орончдын хөшөө	Алаг толгой, 1 дүгээр хилийн застав 45 км	1974.06.29	
7	МУ-ын баатар Б.Бадамын дурсгалын хөшөө	дугаар ангийн төвөөс 45 км	Тодорхойгүй	
8	Хилчин баатаруудын хөшөө	дугаар ангийн төвөөс 45 км	1982 он	
9	МУ-ын баатар Б.Тэгшээгийн дурсгалд зориулсан хөшөө	Хилийн 1 дүгээр задавт	2008 он	

Түүх соёлын олдворууд: Булган сумын нутаг дэвсгэрт 6 төрлийн 34 түүх соёлын олдворууд байгаа ба зонхилох нь хиргисүүр, хөшөөнүүд байна. Тус олдворуудын газрын байршил, нэр, тайлбар болон ашиглалтын байдлыг /шинж чанар/ хүснэгт 46-д үзүүлээ.

Түүх, соёлын олдворууд

Хүснэгт 46.

Д/д	Төрөл	Алагтолгой	Баянгол	Байтаг	Баянсудал	Далт	Дүн
1	Хадны зураг	1	2	2	2		7
2	Хиргисүүр	3	4	7	3		17
3	Тахилга тайлга				1		1
4	Барилга, архитектурын дурсгал	1		1			2
5	Хөшөө		2	2	1	1	6
6	Палеонтологийн дурсгал			1			1
	Нийт	5	8	13	7	1	34

Түүх, соёлын олдворуудын газрын мэдээлэл

Хүснэгт 47.

д/д	Ангилал	Газрын нэр	Тайлбар	Багийн нэр	Уртраг	Өргөрөг
1	Хөшөө	Хар үзүүр	Цулгуй хөшөө	Байтаг	91° 32' 25.860" E	46° 1' 50.943" N
2	Хиргисүүр	Хар үзүүр	Хиргисүүр	Байтаг	91° 31' 36.831" E	46° 1' 14.122" N
3	Палеонтологийн газар	Цагаан бургасны ам	Палеозойн эриний амьтан ургамлын олдвортууд	Байтаг	91° 4' 47.658" E	45° 14' 24.770" N
4	Хиргисүүр	Цагаан бургасны ам	Хиргисүүр	Байтаг	91° 4' 45.140" E	45° 14' 43.652" N
5	Хүн чулуу	Бүдүүн харгайт цахирын өвөлжөө	Түрэгийн үеийн хүн чулуу	Байтаг	90° 57' 0.172" E	45° 15' 16.819" N
6	Хөшөө Дурсгал	Бүдүүн хайргайтын тулалдаан болсон өндөрлөг	Тодорхой бус	Байтаг	90° 57' 30.674" E	45° 17' 9.651" N
7	Хиргисүүр	Бүдүүн харгайтын гол	Хиргисүүр	Байтаг	90° 57' 9.338" E	45° 15' 47.736" N
8	Хадны зураг	Түнгэт хар	Сийлмэл хадны зураг	Алагтолгой	91° 2' 52.386" E	46° 4' 9.359" N
9	Хиргисүүр	Баруун хаац	Хиргисүүр	Алагтолгой	91° 12' 35.211" E	46° 6' 2.944" N
10	Барилга Архитектурын дурсгал	Алаг толгой	Бусад	Алагтолгой	91° 19' 5.136" E	46° 6' 3.716" N
11	Хиргисүүр	Алаг толгой төвийн багын хойд тал	Хиргисүүр	Алагтолгой	91° 19' 27.929" E	46° 6' 12.378" N
12	Хиргисүүр	Борзонтын дугуй	Хиргисүүр	Байтаг	91° 22' 38.882" E	46° 6' 2.108" N
13	Хиргисүүр	Морины бариа	Хиргисүүр	Байтаг	91° 22' 38.882" E	46° 6' 2.108" N
14	Хиргисүүр	Морины барианы	Хиргисүүр	Байтаг	91° 24' 36.119" E	46° 5' 28.018" N

		толгой				
15	Хиргисүүр	Хөх үзүүрийн ар талын ар талын хөтөл	Хиргисүүр	Байтаг	91° 25' 41.858" E	46° 5' 23.711" N
16	Хадны зураг	Хөх үзүүрийн хадны зураг	Сийлмэл хадны зураг	Байтаг	91° 26' 5.960" E	46° 4' 59.740" N
17	Хадны зураг	Эргэнэгийн дугуй	Сийлмэл хадны зураг	Байтаг	91° 28' 39.792" E	46° 4' 55.047" N
18	Хөшөө Дурсгал	Эргэнэгийн хөдөө	Цулгуй хөшөө	Далт	91° 28' 37.610" E	46° 6' 14.335" N
19	Хөшөө Дурсгал	Сэнжит хад	Тодорхой бус	Байтаг	91° 18' 5.385" E	45° 7' 43.360" N
20	Хадны зураг	Багарын маань чулуутай мод	Төвдийн үеийн тамга, тэмдэг, бичгийн дурсгал	Баянгол	91° 28' 44.154" E	46° 10' 54.399" N
21	Хиргисүүр	Авын хөх уул	Хиргисүүр	Баянсудал	91° 23' 4.998" E	46° 25' 32.971" N
22	Хиргисүүр	Ягшын хөдөө	Хиргисүүр	Баянсудал	91° 26' 3.101" E	46° 24' 48.405" N
23	Тахил тайлгын газар	Жумагын чулууны дэрэгдэх Овоо	Тахил тайлгын Овоо	Баянсудал	91° 23' 12.702" E	46° 26' 50.093" N
24	Хөшөө	Зурагтын амны голын урд дэнж	Буган чулуун хөшөө	Баянгол	91° 24' 1.299" E	46° 21' 46.058" N
25	Хиргисүүр	Жумагын чулуунаас хар даваа	Хиргисүүр	Баянгол	91° 22' 33.666" E	46° 24' 27.858" N
26	Хиргисүүр	Загын дэнж	Хиргисүүр	Баянсудал	91° 24' 55.514" E	46° 19' 13.173" N
27	Хадны зураг	Цагийн манааны толгой	Сийлмэл хадны зураг	Баянсудал	91° 24' 53.409" E	46° 21' 55.014" N
28	Тахил тайлгын газар	Зурагт	Сийлмэл хадны зураг	Баянсудал	91° 24' 51.326" E	46° 22' 10.375" N
29	Хөшөө	Цоогын ам	Түрэгийн үеийн хүн чулуу	Баянгол	91° 23' 0.967" E	46° 20' 33.282" N
30	Хиргисүүр	Баянголын ам Цахиур үзүүр	Хиргисүүр	Баянгол	91° 16' 1.012" E	46° 23' 34.855" N
31	Хиргисүүр	Баянгол хуластай	Хиргисүүр	Баянгол	91° 15' 40.023" E	46° 23' 33.726" N
32	Хадны зураг	Агьдаг	Сийлмэл хадны зураг	Баянгол	91° 15' 39.976" E	46° 23' 33.725" N
33	Хиргисүүр	Цацын овоо	Хиргисүүр	Баянгол	91° 13' 6.748" E	46° 23' 58.647" N
34	Хиргисүүр	Баянголын ам	Хиргисүүр	Алагтолгой	91° 4' 33.749" E	46° 25' 41.302" N

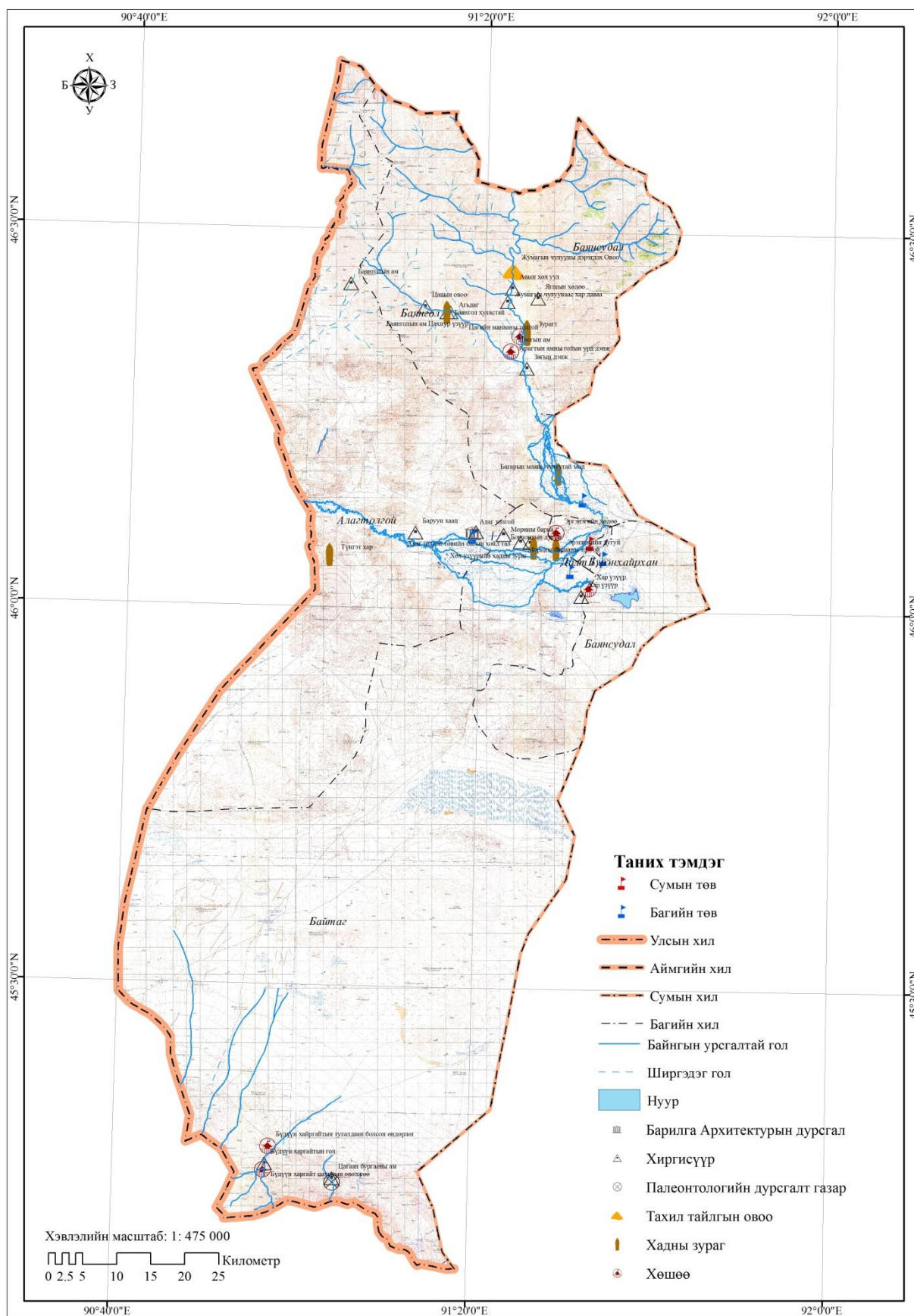
Түүх соёлын олдворуудын шинж чанарын мэдээлэл

Хүснэгт 48.

д/д	Зурган дээрхи ангилал	Бүртгэлийн дугаар	Тоо	Хамгаалалтан д авсан эсэх	Малт сан эсэх	Хүний үйл ажиллагаа	Байгалийн нөлөөлөл
1	Хөшөө	840100026	2	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл, Чулууны өгөршил
2	Хиргисүүр	840100033	13	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл
3	Палеонтологийн газар	840100068	1	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл
4	Хиргисүүр	840100073	6	Үгүй	Үгүй	Тоносон	Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл
5	Хүн чулуу	840100086	3	Үгүй	Үгүй	Сүйтгэсэн	Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл, Биологийн бохирдолтой (сангас), Чулууны өгөршил
6	Хөшөө Дурсгал	840100096	1	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл
7	Хиргисүүр	840100103	9	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл
8	Хадны зураг	840100112	81	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл
9	Хиргисүүр	840100123	31	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл
10	Барилга Архитектурын дурсгал	840100135	2	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл, Үер, усны нөлөөлөл
11	Хиргисүүр	840100143	2	Үгүй	Үгүй	Зөөгдсөн	Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл
12	Хиргисүүр	840100153	17	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл
13	Хиргисүүр	840100163	10	Үгүй	Тийм	Сүйтгэсэн	Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл
14	Хиргисүүр	840100173	24	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл
15	Хиргисүүр	840100183	20	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл, Чулууны өгөршил
16	Хадны зураг	840100192	80	Үгүй	Үгүй	Сүйтгэсэн, Будаг балалсан, Сийлсэн	Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл, Чулууны өгөршил
17	Хадны зураг	840100202	50	Үгүй	Үгүй	Сүйтгэсэн	Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл, Чулууны өгөршил
18	Хөшөө Дурсгал	840100216	1	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл, Чулууны өгөршил
19	Хөшөө Дурсгал	840100235	1	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл, Чулууны өгөршил

20	Хадны зураг	840100162	1	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл, Чулууны өгөршил
21	Хиргисүүр	840100173	93	Тийм	Тийм	Сүйтгэсэн, Зөөгдсөн	Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл, Чулууны өгөршил
22	Хиргисүүр	840100243	4	Үгүй	Тийм		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл, Чулууны өгөршил
23	Тахил тайлгын газар	840100254	21	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл, Чулууны өгөршил
24	Хөшөө	840100266	5	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл, Чулууны өгөршил
25	Хиргисүүр	840100183	32	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл, Чулууны өгөршил
26	Хиргисүүр	840100273	9	Үгүй	Үгүй	Сүйтгэсэн	Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл
27	Хадны зураг	840100192	400	Үгүй	Үгүй	Будаж балалсан	Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл, Чулууны өгөршил
28	Тахил тайлгын газар	840100282	200 0	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл, Чулууны өгөршил
29	Хөшөө	840100296	3	Үгүй	Үгүй	Тоносон, Сүйтгэсэн	Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл, Чулууны өгөршил
30	Хиргисүүр	840100303	15	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл
31	Хиргисүүр	840100313	7	Үгүй	Үгүй	Сүйтгэсэн	Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл
32	Хадны зураг	840100322	55	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл
33	Хиргисүүр	840100333	4	Үгүй	Үгүй	Сүйтгэсэн	Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл
34	Хиргисүүр	840100343	29	Үгүй	Үгүй		Нарны нөлөөлөл, Салхины нөлөөлөл

Зураг 38. Түүх соёлын дурсгалт газар

3.3.3. Амьтны тархалт

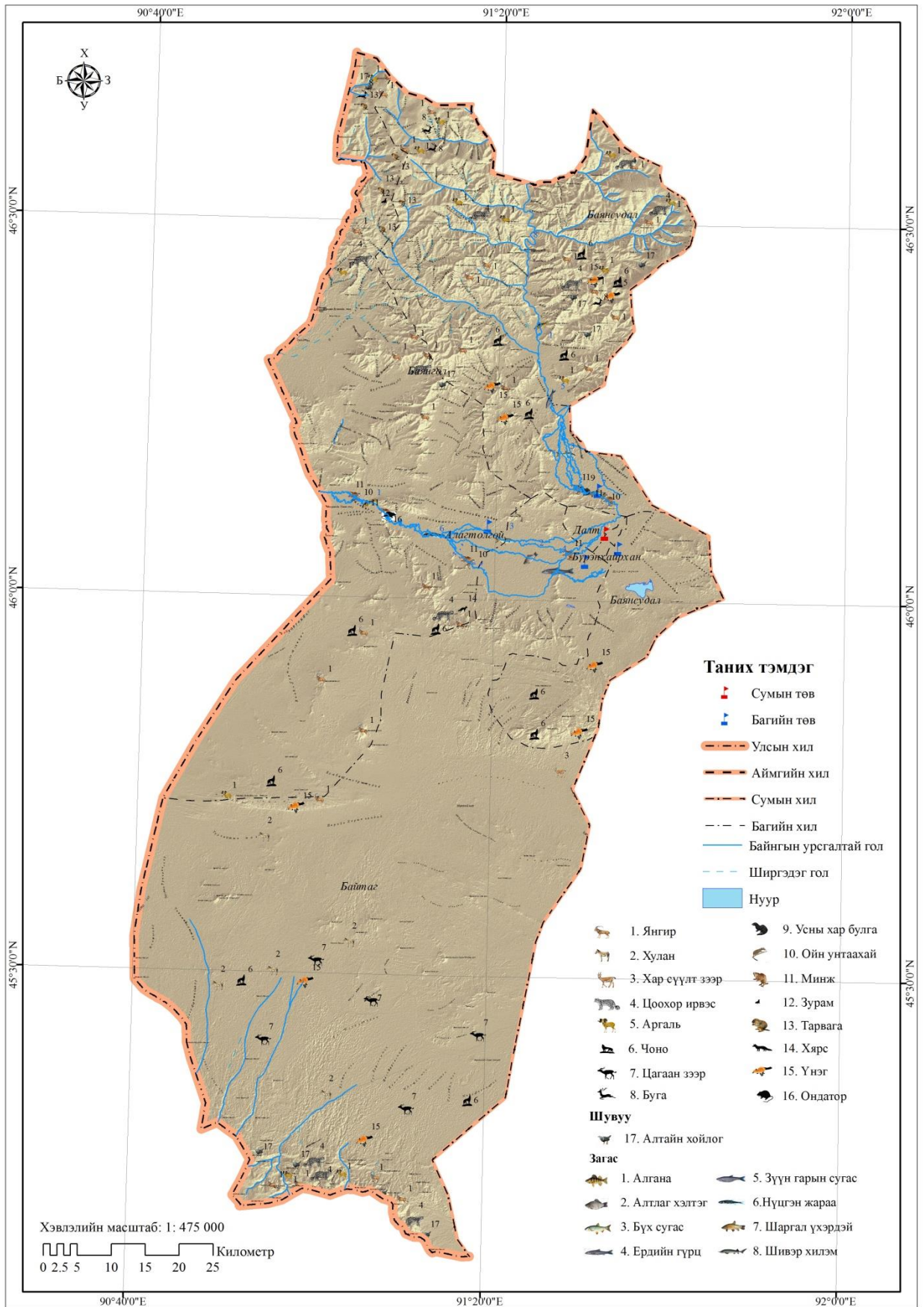
Тус сум нь өндөр уулс, говь хөндий хосолсон нутаг бөгөөд Монгол алтайн нурууны амьтдын төлөөлөл бүгд байдаг. Өндөр уулсаас эх авсан түргэн урсгалтай гол, горхи, булаг ихтэйгээс гадна говь хээрийн бүс хосолсон өвөрмөц байгалийн тогтоцтой нутаг бөгөөд нэн ховор, ховор зүйлийн амьтад элбэг тархжээ. Булган голыг дагаж Монголдоо ховор тархсан голын минж, усны хар булга, ойн унтаахай, ондатор зэрэг жижиг хөхтөн амьтад тархсан байна.

Сумын нурууд болох Тошилт, Индэртийн нуруу, Дэрвээдэг уул, Жаргалантын зоо, Шувуун бааст уул, Бахва уул, Цахт уул, Мэлхийт уул, Нарийн харын нуруу, Байтаг богд уулын орчим буга, аргаль, янгир, цоохор ирвэс тархсан байна. Нутгийн урд хэсэг Дамжингийн хүрэн өндөр уул, Бургастайн тал, Мөстийн тал, Бүдүүн уул орчим хулан, цагаан зээр, хар сүүлт зээр тархжээ.

Нутгийн ихэнхи хэсгээр үнэг, чоно, хярс, тарвага, зурам өргөн тархсан байна. Нэн ховордож буй Алтайн хойлог шувуу Байтаг богд, Олон булаг, Зээргэнтийн нуруу, Тошилт Индэртийн нуруунд байдаг байна.

Загасны тархалт: Булган голд хамгийн олон төрлийн буюу 7 төрлийн загастай. Үүнд: Шивэр халим, Алгана, Шаргал үхэрдэй, Алтлаг хэлтлэг, Ердийн гүрц, Зүүн гарын сугас, Нүцгэн жараа зэрэг олон зүйлийн загастай. Үүнээс монгол улсын Улаан номонд орсон Шаргал үхэрдэй загас дэлхийд ховор, Азийн шар минж монгол улсад экологийн амьдарлаараа оршиж байгаа ганц гол нь Булган гол юм.

Зураг 39. Амьтны тархалт

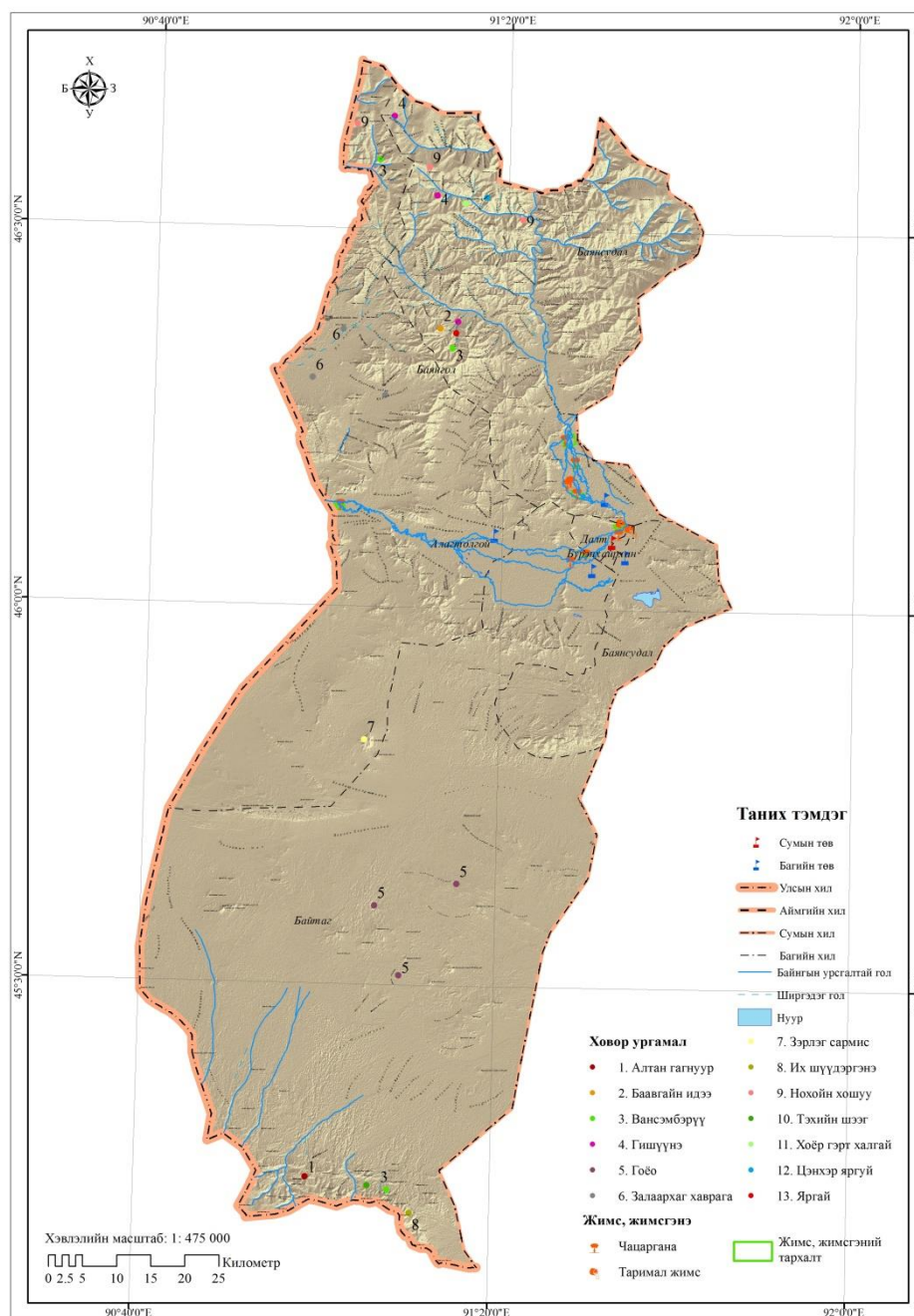
3.3.4. Ховор ургамлын тархалт

Булган сумд ургадаг ховор ургамлын тархалтыг багаар авч үзвэл:

- Байтаг багт – говийн нутгаар гоёо, Байтаг богд ууланд алтан гагнуур, вансэмбэрүү, их шүүдэргэнэ, тэхийн шээг;
- Алагтолгой багт - Их өвхөөдөг уулын хормойд зэрлэг сармис, Их, Бага онгогын хөндийд дэлхийд ховор тооцогдох залаархаг хаврага буюу Чийр;
- Баянгол багт - Бахва уул, Шувуун бааст уулын энгэрт баавгайн идээ, вансэмбэрүү, гишүүнэ, яргай;
- Баянгол багт - тошилтын салаанд нохойн хошуу, цэнхэр яргуй, гишүүнэ зэрэг ховор ургамлууд ургана.

Жимс, жимсгэний тархац: Булган гол сав дагуу байгалийн зэрлэг чацаргана, Баянгол, Баянсудал багийн шинэсэн ойд хад, нэрс зэрэг жимс жимсгэнэ ургахаас гадна таримал чацаргана, давжаа алим зэрэг олон төрлийн жимс ургадаг. /

Зураг 40. Ховор ургамал, жимс, жимсгэний тархалт

3.4. СУМЫН ГАЗАР АШИГЛАЛТЫН ТОХИРОМЖТОЙ БАЙДЛЫН ҮНЭЛГЭЭ

ГХГЗЗГ-ын даргын тушаалын 2015 оны 9-р сарын 9-ний өдрийн А/200 тоот Газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээний аргазүй, шалгуур үзүүлэлтүүд батлах тухай тушаалд зааснаар Булган суманд бэлчээр, тариалан, хот суурин, ой, зам, шугам сүлжээ болон аялал жуулчлалын газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээг дараахь шалгуур аргачлалын дагуу хийсэн.

3.4.1. Тариалангийн газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээ.

Тухайн орон нутаг, бүс нутгийн байгаль орчин, уур амьсгал, газар ашиглалтын онцлогоос хамаарч үндсэн болон дэд үзүүлэлтийг сонгон үнэлгээ өгөх ба эдгээр үзүүлэлтийг нэгтгэн “Тариалангийн газрын тохиромжтой байдлын иж бүрэн үнэлгээ”-г боловсруулна.

Тариаланд тохиромжтой газрын иж бүрэн үнэлгээ өгөхдөө хүрээлэн буй орчныг нэгдсэн систем гэж үзэж, байгаль болон нийгэм эдийн засгийн хүчин зүйлүүдийг хослуульж 5 шатлалтай ангиллаар үнэлгээний хүчин зүйлсийн үзүүлэлт бүрт тохируулан тогтоосон онооны (баллын) аргаар үнэлгээг боловсруулна. Үүнд:

1. Геофизик хүчин зүйлийн үнэлгээ

- 1.1. Газрын гадаргын үнэлгээ;
- 1.2. Гидрологийн үнэлгээ;
- 1.3. Инженер-геологийн үнэлгээ;
- 1.4. Хөрсний үнэлгээ;

2. Уур амьсгалын үнэлгээ

- 2.1. Агаарын температур;
- 2.2. Хур тунадас;
- 2.3. Дулаан хангамжийн нөхцөл;
- 2.4. Чийг хангамжийн нөхцөл;

3. Газар ашиглалтын суурь нөхцлийн үнэлгээ

- 3.1. Ой бүхий талбай;
- 3.2. Хот суурингийн газар;
- 3.3. Зам, шугам сүлжээний газар;
- 3.4. Тариалангийн талбай;
- 3.5. Уул уурхайн талбай;
- 3.6. Түүх соёлын дурсгалт газар;
- 3.7. Археологийн үнэт олдвор;
- 3.8. Гол, мөрөн;

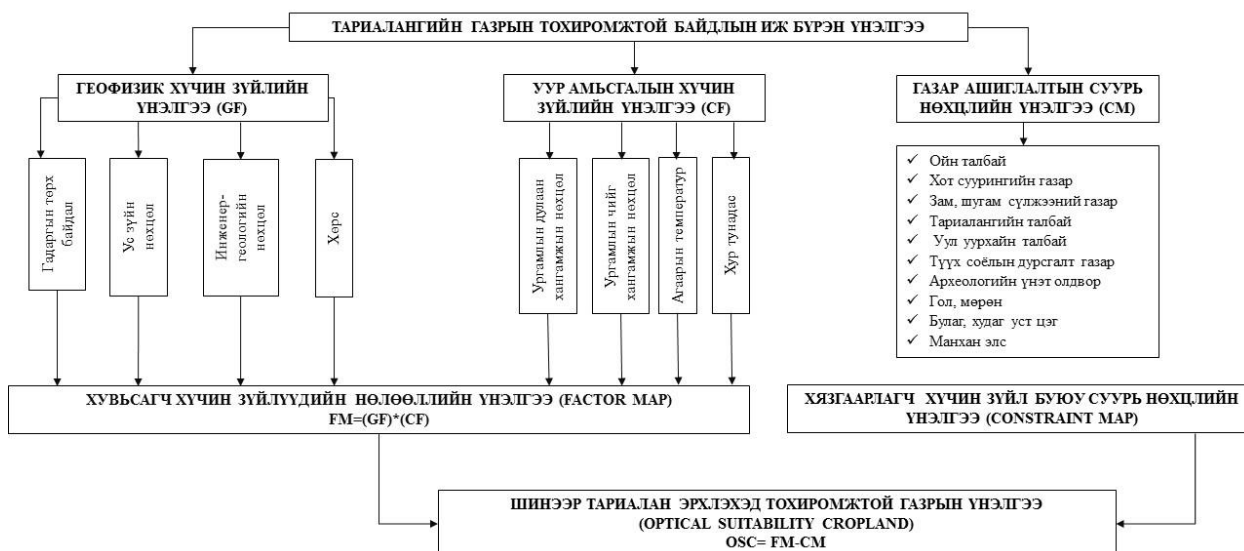
3.9. Булаг, худаг уст цэг;

3.7. Манхан элс;

Тариалангийн газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээг хийхэд Диаграм 15-д тусгагдсан нийт 3 үндсэн, 29 дэд үзүүлэлтийг үндэслэн гүйцэтгэсэн.

Тариалангийн газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээний шалгуур үзүүлэлтүүд

Диаграмм 22.

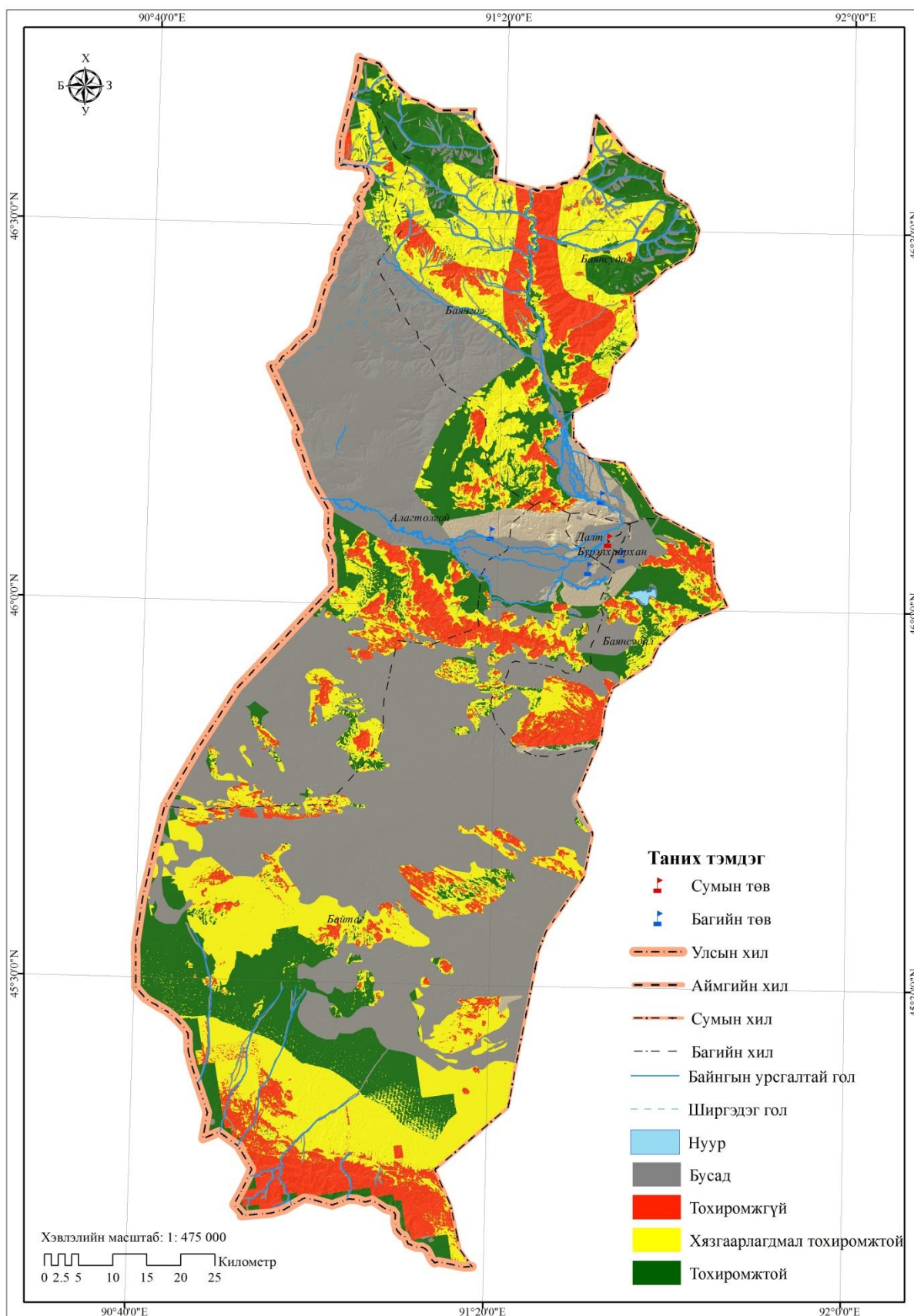
Тариаланд тохиромжтой газрын талбайн хэмжээ, га

Хүснэгт 49.

Үнэлгээ	Талбай, га	Эзлэх хувь
Бусад газар ашиглалт	360746.37	44.50
Нэн тохиромжгүй	93703.13	11.56
Тохиромжгүй	193437.18	23.86
Хязгаарлагдмал тохиромжтой	145116.2	17.90
Тохиромжтой	7811.03	0.96
Нэн тохиромжтой	9922.99	1.22
Нийт талбай	810736.9	100.00

Булган сумын хувьд газар тариаланд тохиромжтой 17000 орчим га газар байна. Энэ нь Булган гол дагуу байршсан байна.

Зураг 41. Тариалангийн тохиромжтой байдлын үнэлгээний зураг

3.4.2. Аялал жуулчлалын газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээ.

Байгалийн нөөц рекреацийн нутаг дэвсгэр ашиглалтын урьдчилсан нөхцлүүдийн нэг гол хүчин зүйл, байгалийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн төдийгүй түүний иж бүрдлийг бүхэлд нь хамардаг онцлогтой юм.

Булган сумын Ландшафт-рекреацийн чадавхийн үнэлгээнд дараах хүчин зүйлүүдийг харгалзан үзэж шалгуур үзүүлэлтүүдийг тодорхойлсон. Үүнд:

1. Ландшафтын үнэлгээ

1. Газрын гадаргын аялал-рекреацийн үнэлгээ
2. Уур амьсгалын аялал-рекреацийн үнэлгээ
3. Гадаргын ус- рашааны аялал-рекреацийн үнэлгээ
4. Био нөөцийн аялал-рекреацийн үнэлгээ
5. Ландшафтын гоо зүйн үнэлгээ

2. Байгаль, түүх, соёлын дурсгалт газрын үнэлгээ

1. Байгаль-соёлын дурсгалт газар
2. Түүх- соёлын дурсгалт газар

3. Дэд бүтцийн үнэлгээ

1. Гатлага, зам (даваа, ус, элс, намаг, шавар, сөөгөн ширгэнэ)
2. Хот болон байнгын оршин суух газарт ойрхон эсэх
3. Тохижилтын түвшин

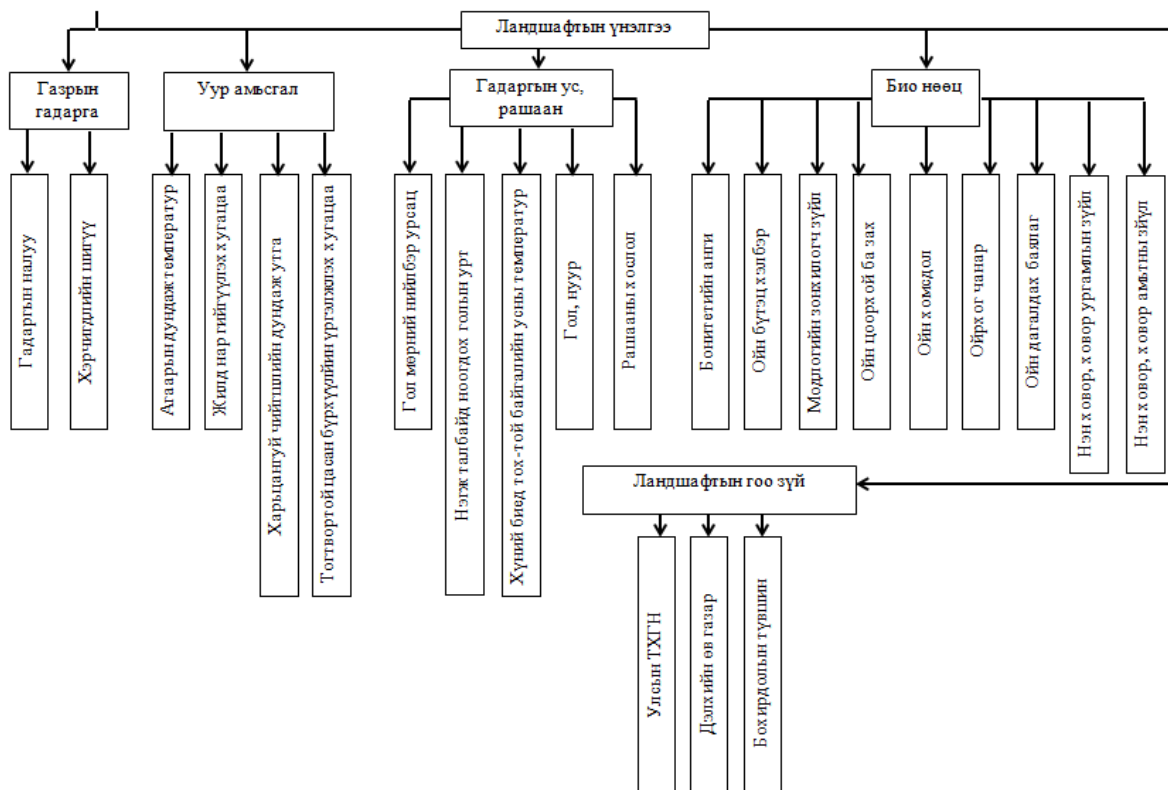
4. Газар ашиглалтын суурь нөхцөлийн үнэлгээ

1. Тариалангийн талбай
2. Одоо байгаа хот суурин газар
3. Уул уурхайн тусгай зөвшөөрөлтэй талбай
4. Улсын тусгай хамгаалалттай газар нутгийн онгон болон онцгой бүс

Тухайн орон нутаг, бүс нутгийн ландшафт, байгаль, түүх, соёлын дурсгалт, дэд бүтэц, газар ашиглалтын онцлогоос хамаарч үндсэн болон дэд үзүүлэлтийг сонгон үнэлгээ өгөх ба эдгээр үзүүлэлтийг нэгтгэн “Байгалийн аялал- рекреацийг хөгжүүлэхэд тохиромжтой газар нутгийн үнэлгээ”-г боловсруулна. Байгалийн аялал- рекреацийг хөгжүүлэхэд тохиромжтой газар нутгийн үнэлгээг 3 шатлалтай ангиллаар нийт 4 үндсэн, 27 дэд үзүүлэлтийг үндэслэн гүйцэтгэнэ.

Ландшафтын үнэлгээний схем

Диаграмм 23.

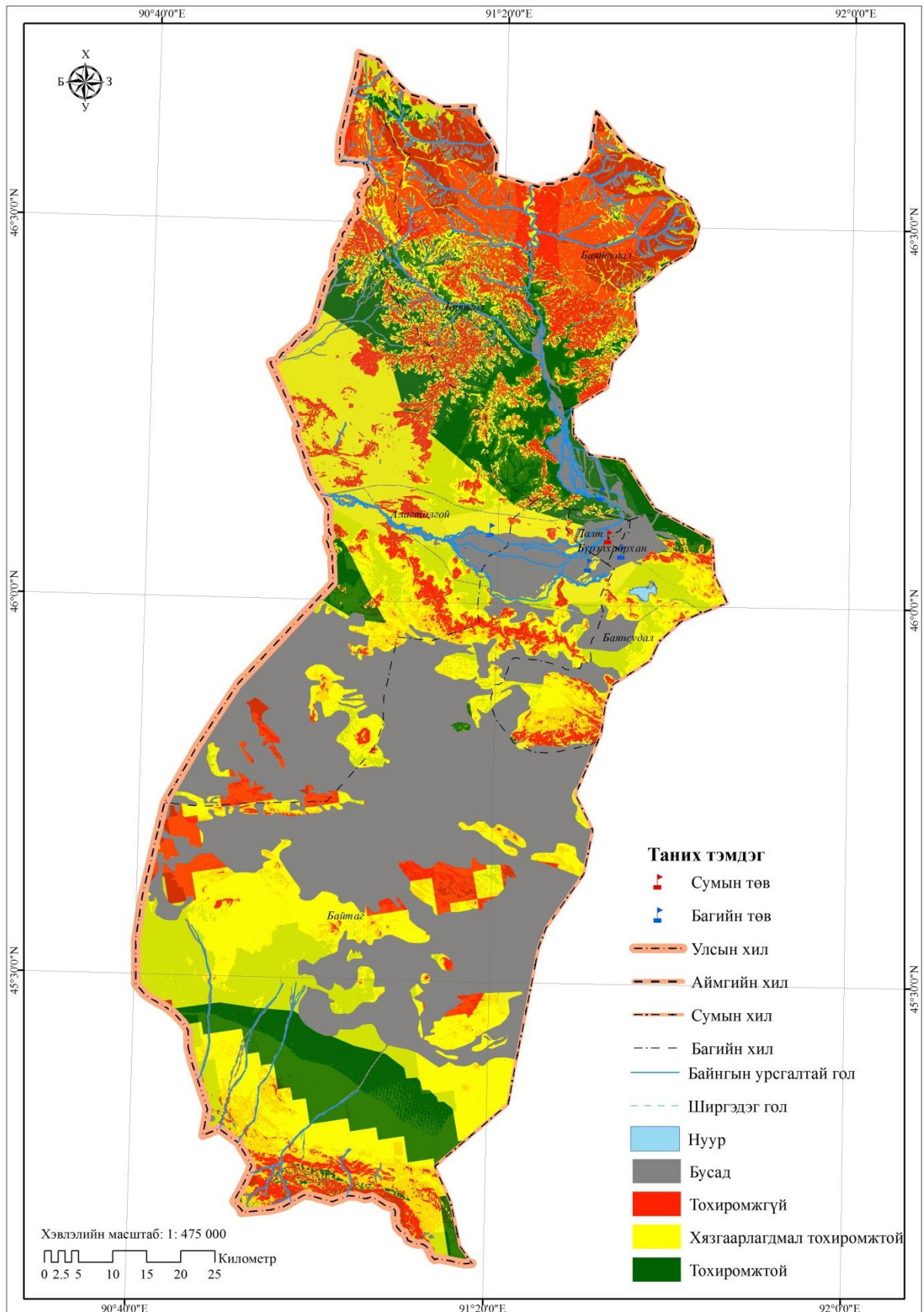

Аялал жуулчлалын газарт тохиромжтой газрын талбайн хэмжээ, га Хүснэгт 50.

Д/д	Үнэлгээ	Талбай, га	Эзлэх хувь
1	Бусад газар ашиглалт	276809.62	34.19
2	Тохиромжгүй	138353.69	17.09
3	Хязгаарлагдмал тохиромжтой	290722.72	35.91
4	Тохиромжтой	103809.24	12.82
	Дүн	809695.27	100.00

Тус сумын нутагт аялал жуулчлал хөгжүүлэх боломж нөхцөл байгаа бөгөөд нийт нутгийн 48,7% нь тохиромжтой байна. Энэхүү нутаг нь говийн хэсэг болон өндөр уулархаг газраас бусад нутгууд нь хамарч байна.

Зураг 42. Аялал рекреацийн газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээний зураг

3.4.3. Шинээр байгуулах хот, суурин газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээ.

Зорилго нь Монгол оронд хот, суурин газар байгуулахад тохиромжтой болон тохиромжгүй бүс нутгийг үнэлэх ажлыг нэгдсэн зааварчилгаагаар хангахад оршино.

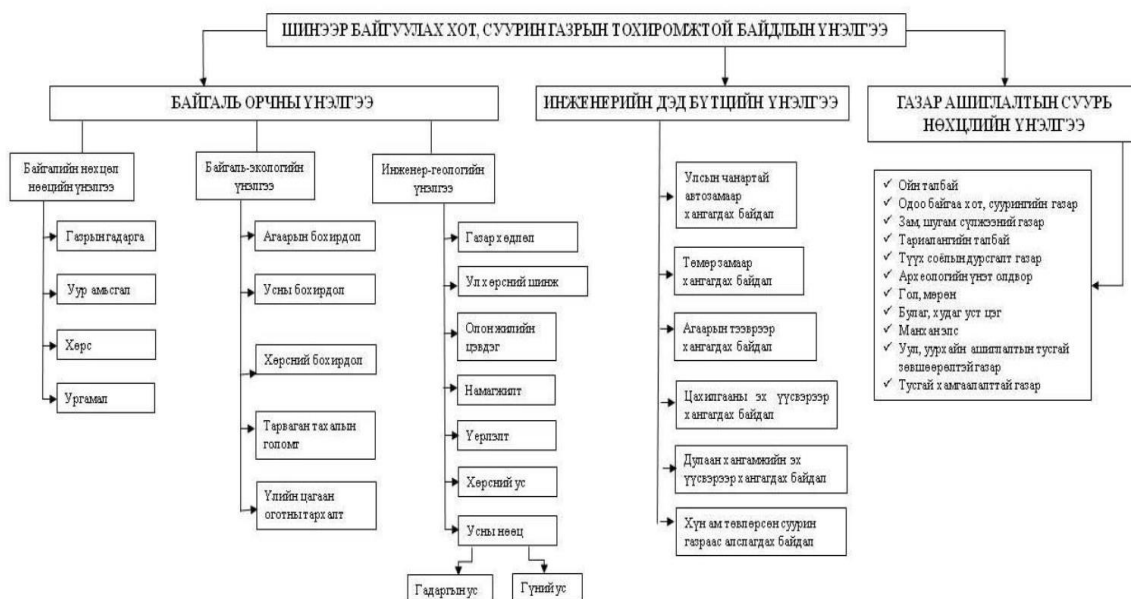
Шинээр байгуулах хот суурин газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээ хийхэд шаардагдах хүчин зүйл, тэдгээрийн шалгуур үзүүлэлтийн талаар Монгол улсын Зам, тээвэр, барилга, хот байгуулалтын яамны 2010 онд боловсруулсан "Хот, суурины дэвсгэр газарт хот байгуулалтын иж бүрэн үнэлгээ өгөх аргачилсан заавар" (УББ 30-201-09)-т бүрэн тусгагдсан учраас энэхүү батлагдсан баримт бичигт үндэслэн тохиромжтой байдлын үнэлгээг хийнэ. Ингэхдээ дээрх аргачилсан зааварт тусгагдсан 4 үндсэн, 43 дэд үзүүлэлтээс 3 үндсэн 19 дэд үзүүлэлтийг хэвээр үлдээж, 1 үндсэн, 16 дэд үзүүлэлтийг шалгуур үзүүлэлтийг боловсруулсан. Үүнд:

Тухайн орон нутаг, бүс нутгийн байгаль орчин, уур амьсгал, инженер геологийн нөхцөл, газар ашиглалтын онцлогоос хамаарч үндсэн болон дэд үзүүлэлтийг сонгон үнэлгээ өгөх ба эдгээр үзүүлэлтийг нэгтгэн “Шинээр байгуулах хот суурины дэвсгэр газрын тохиромжтой байдлын иж бүрэн үнэлгээ”-г боловсруулна.

Шинээр байгуулах хот суурины дэвсгэр газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээг хийхэд Диаграм 17-д тусгагдсан нийт 3 үндсэн, 35 дэд үзүүлэлтийг үндэслэн гүйцэтгэнэ.

Шинээр байгуулах хот, суурин газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээний

Диаграмм 24.

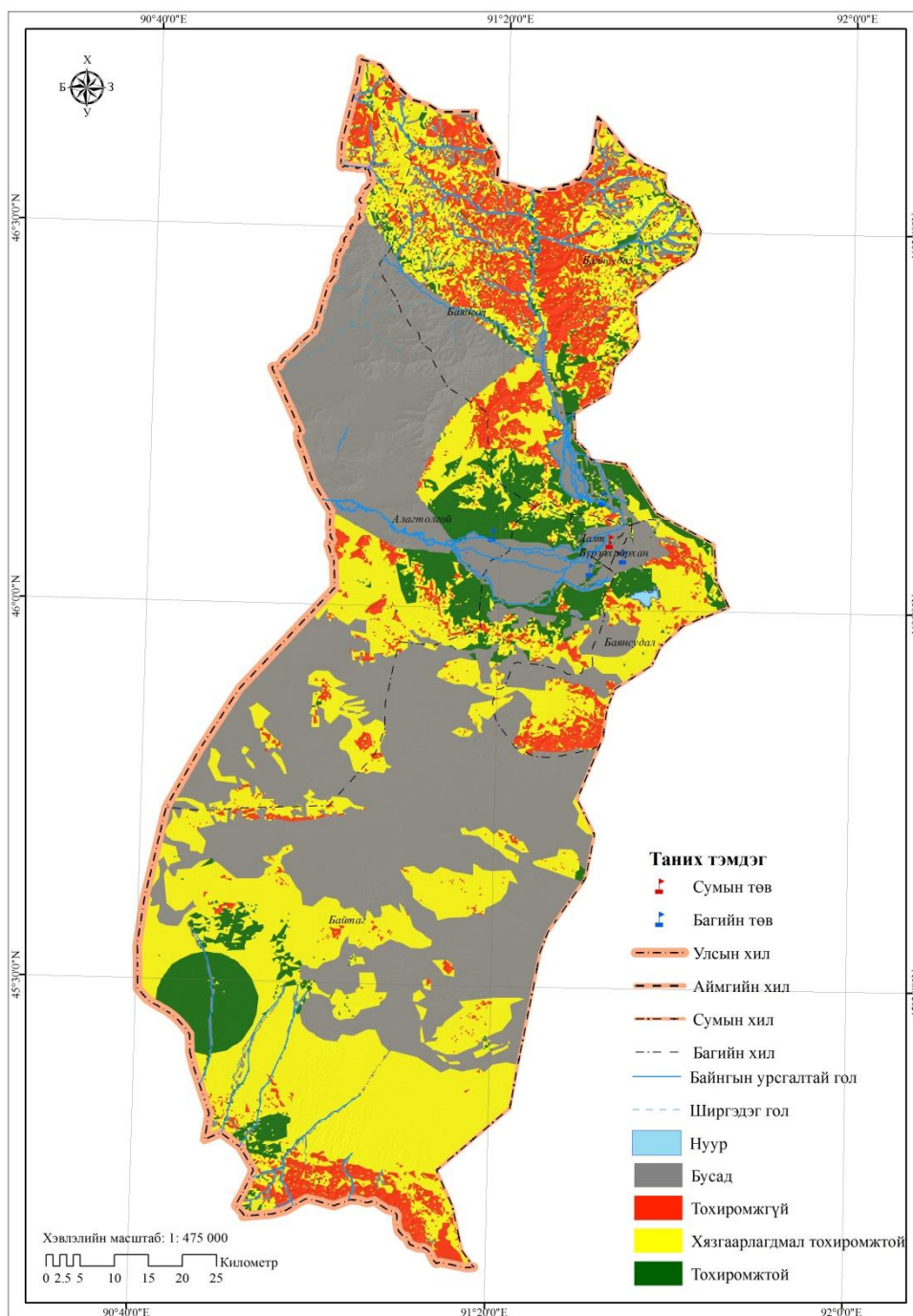

Шинээр байгуулах хот, суурин газарт тохиромжтой газрын талбайн хэмжээ, га

Хүснэгт 50а.

Д/д	Үнэлгээ	Талбай, га	Эзлэх хувь
1	Бусад газар ашиглалт	358585.72	44.52
2	Тохиромжгүй	89042.55	11.06
3	Хязгаарлагдмал тохиромжтой	283316.97	35.18
4	Тохиромжтой	74449.38	9.24
Дүн		805394.62	100.00

Зураг 43. Шинээр байгуулах хот, суурин газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээний зураг

3.4.4. Бэлчээрийн газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээ.

Тухайн орон нутаг, бүс нутгийн бэлчээрийн ургамлын анги, бүлэг төрөл, идэмж, байгалийн бүс бүслүүр, гадаргын нөхцөл, усан хангамж, бэлчээрийн хэв шинж зэрэг үзүүлэлтэд үндэслэн үнэлгээ өгөх ба эдгээр үзүүлэлтийг нэгтгэн “Хадлан, бэлчээрийн газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээ”-г боловсруулна. Хадлан, бэлчээрийн газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээг бэлчээрийн ургамлын 250 анги, бүлэг төрлөөр 7 үндсэн үзүүлэлтэд үндэслэн гүйцэтгэнэ. /Диаграм 18/

Бэлчээрийн газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээний схем Диаграмм 25.

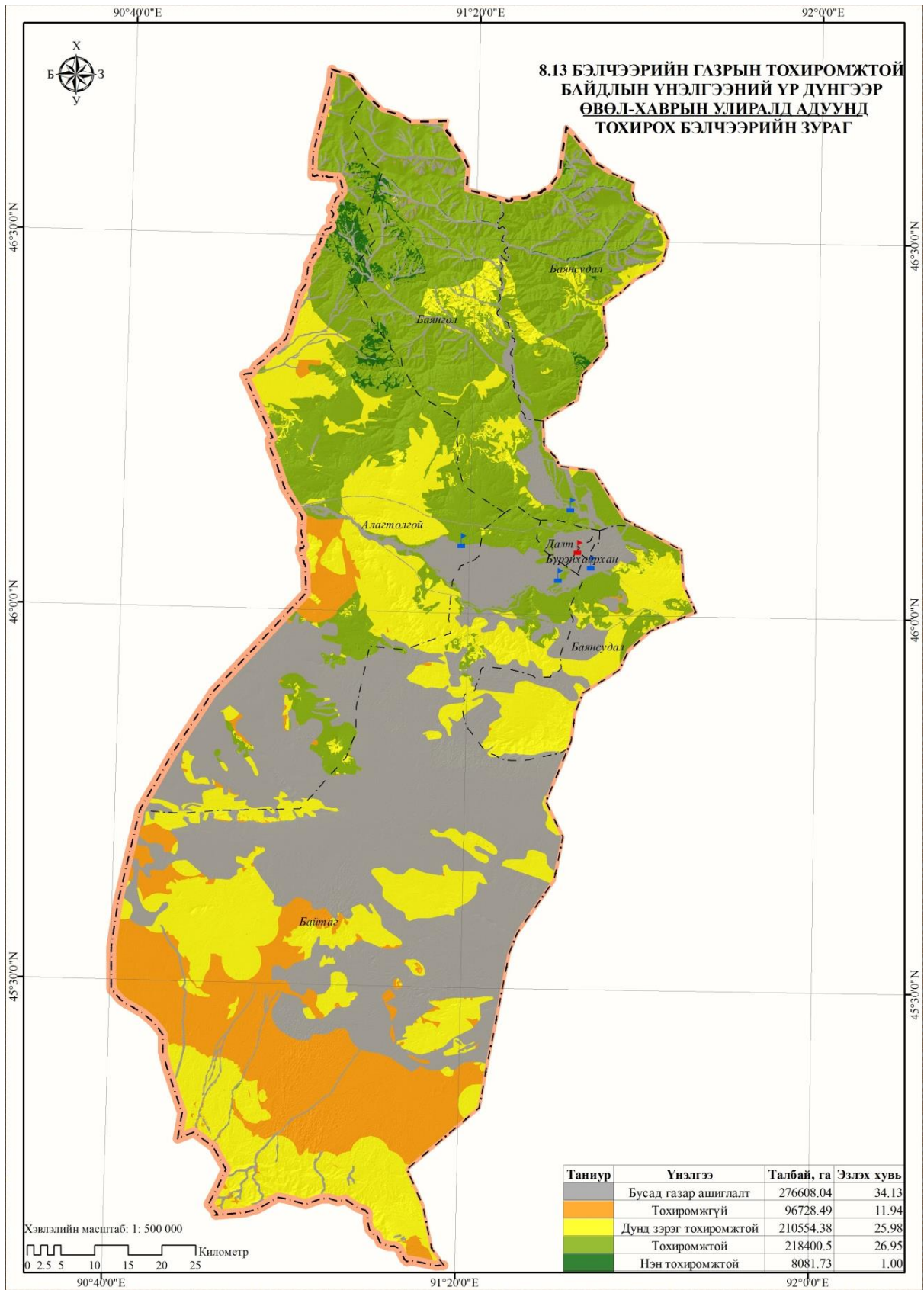
Бэлчээрт тохиромжтой газрын талбайн хэмжээ, га /Өвөл-Хавар/ Хүснэгт 51.

Д/д	Үнэлгээ	Адуу	Хонь	Тэмээ	Үхэр	Ямаа
1	Бусад газар ашиглалт	276608.04	276615.4	276615.4	276576.5	276615.4
2	Тохиромжгүй	96728.49	63013.09	63013.09	238387.9	63013.09
3	Дунд зэрэг тохиромжтой	210554.38	222084.9	222084.9	154946.6	222084.9
4	Тохиромжтой	218400.5	222127	222127	127195.7	222127
5	Нэн тохиромжтой	8081.73	26530.47	26530.47	13267.43	26530.47
Дүн		810373.14	810370.8	810370.8	810374.1	810370.8

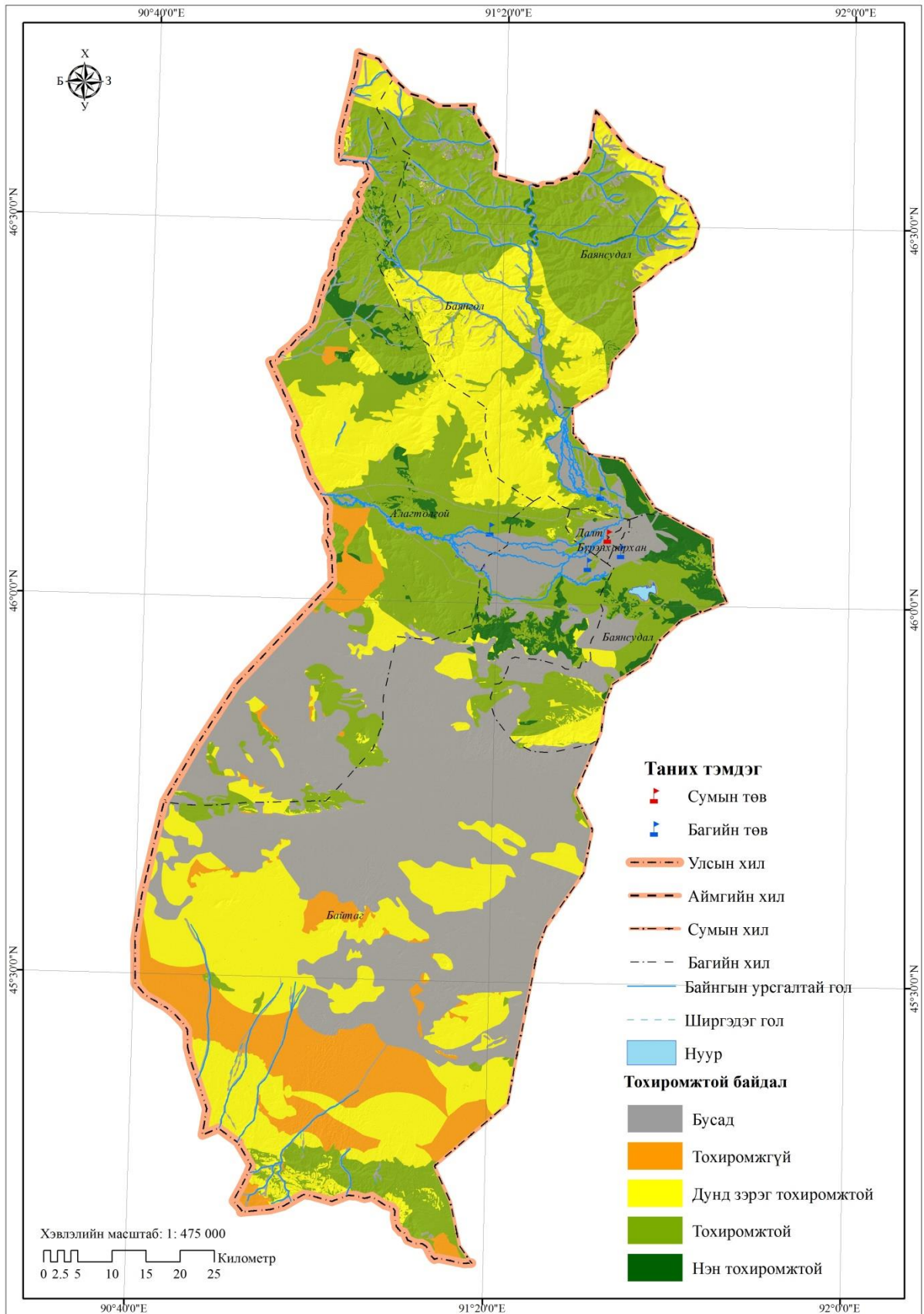
Бэлчээрт тохиромжтой газрын талбайн хэмжээ, га /Зун-Намар/ Хүснэгт 52.

Д/д	Үнэлгээ	Адуу	Хонь	Тэмээ	Үхэр	Ямаа
1	Бусад газар ашиглалт	276677.95	276589.4	276250.5	276576.2	276589.4
2	Тохиромжгүй	97193.73	65078.61	47025.86	170910.6	65078.61
3	Дунд зэрэг тохиромжтой	325999.17	141353.3	144455.5	145012.8	141353.3
4	Тохиромжтой	103776.1	139848.7	41572.25	208889.3	139848.7
5	Нэн тохиромжтой	6744.89	187364.3	295545	8984.77	187364.3
Дүн		810391.84	810234.4	804849.1	810373.7	810234.4

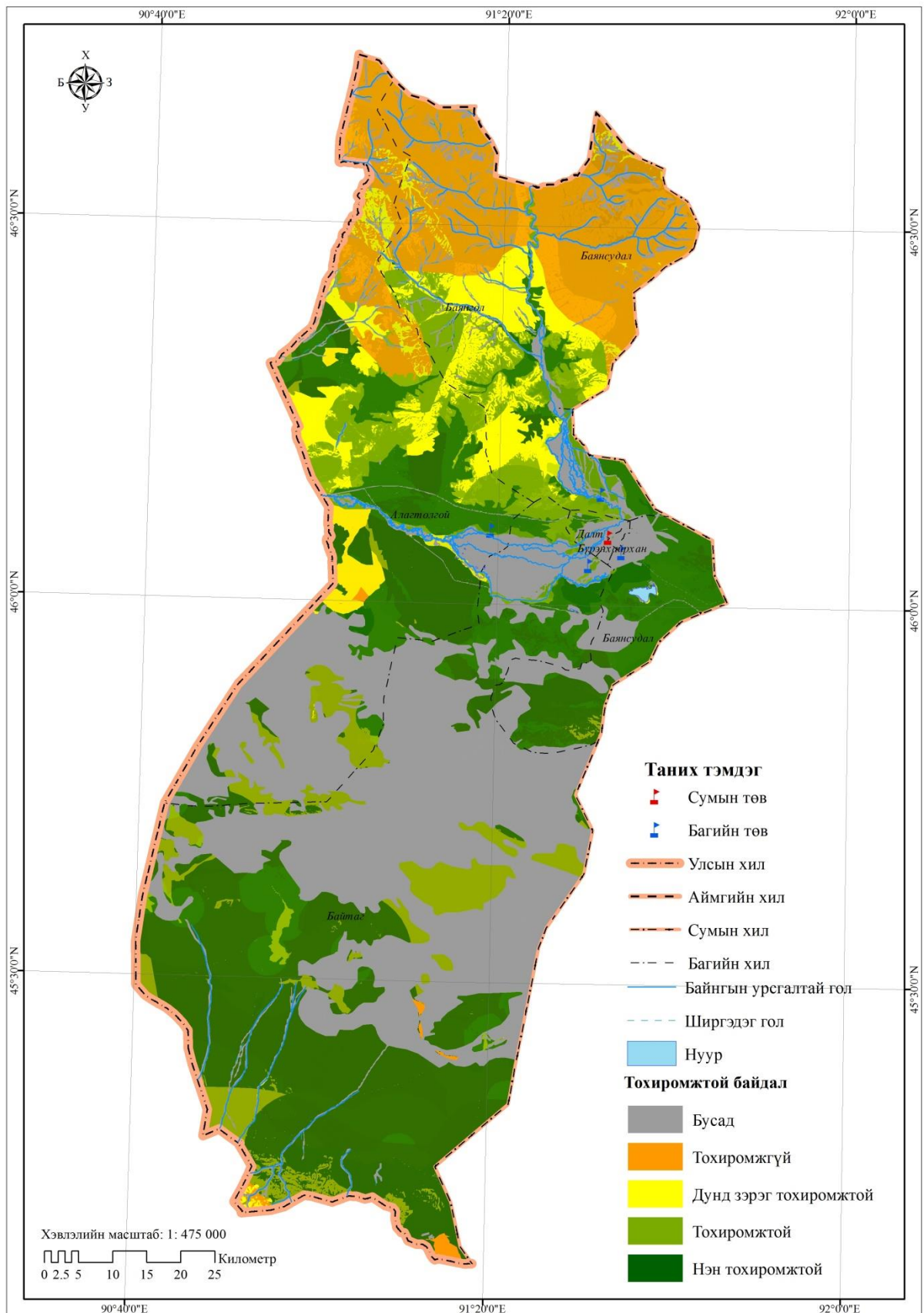
Зураг 44. Өвөл-Хаврын бэлчээрийн газарт тохиромжтой байдлын үнэлгээний зураг / таван төрлөөр/

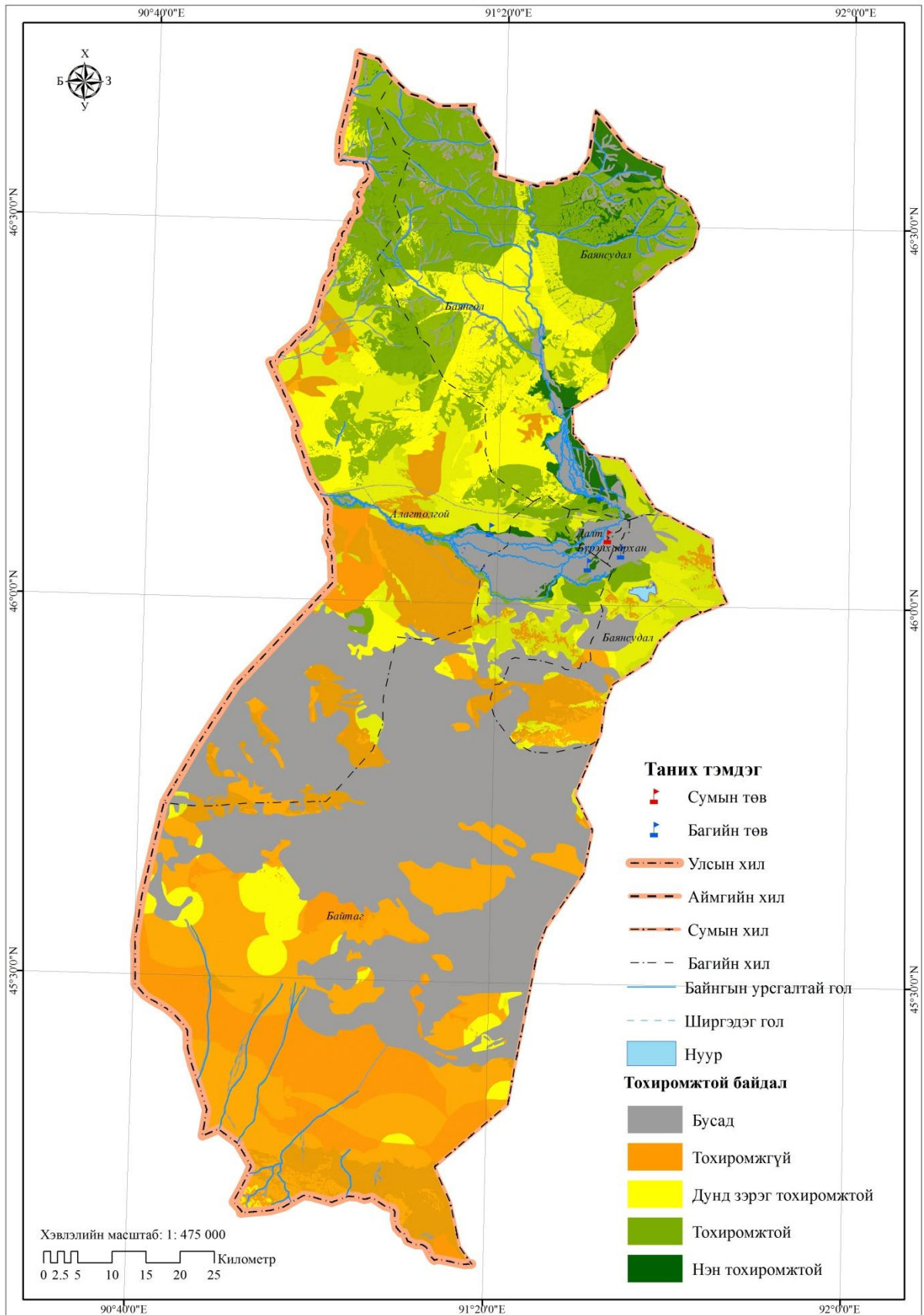
Зураг 45. Өвөл-Хаврын улиралд бог малд тохирох бэлчээрийн зураг

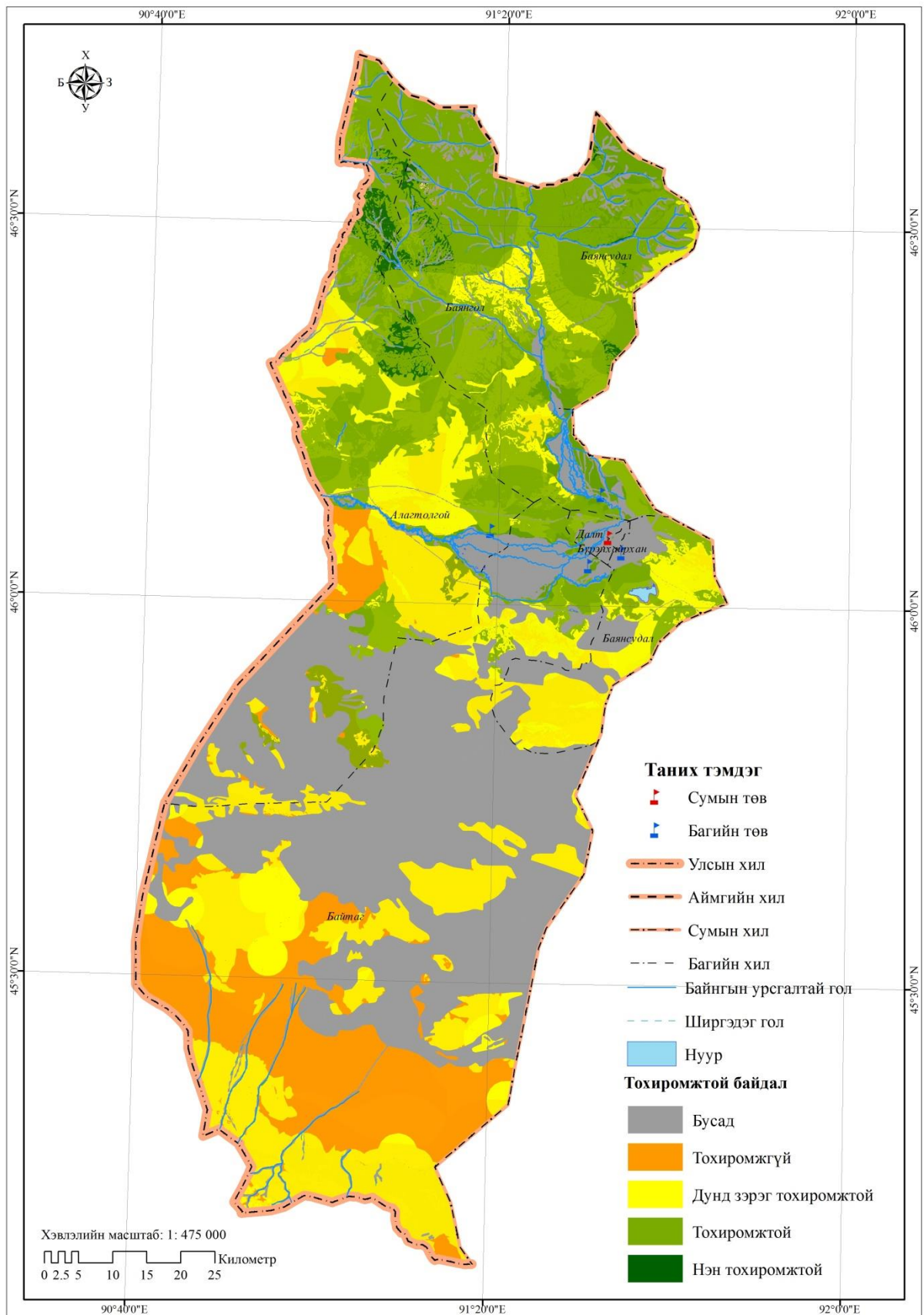
Зураг 46. Өвөл-Хаврын улиралд тэмээнд тохирох бэлчээрийн зураг

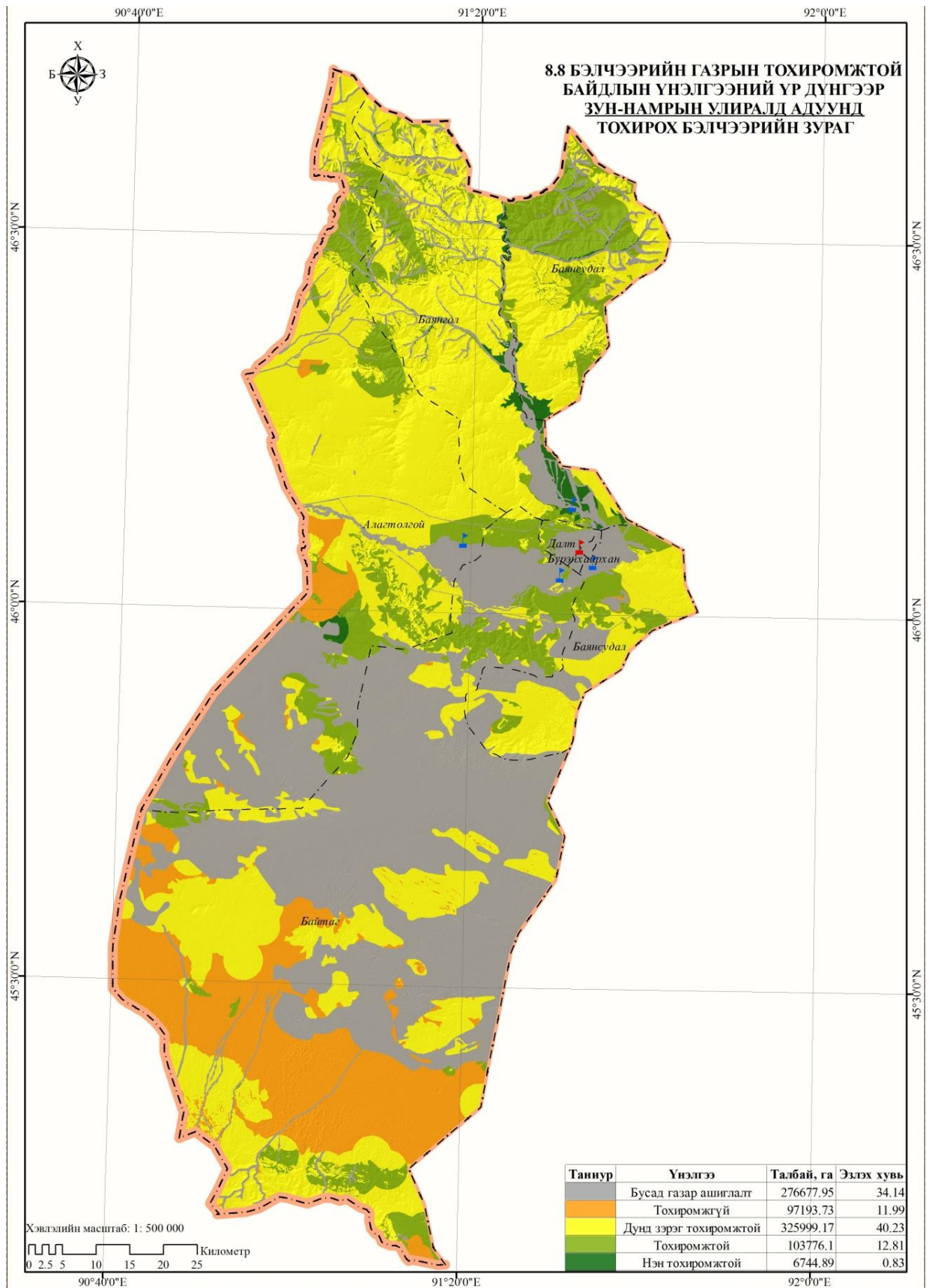
Зураг 47. Өвөл-Хаврын улиралд үхэрт тохирох бэлчээрийн зураг

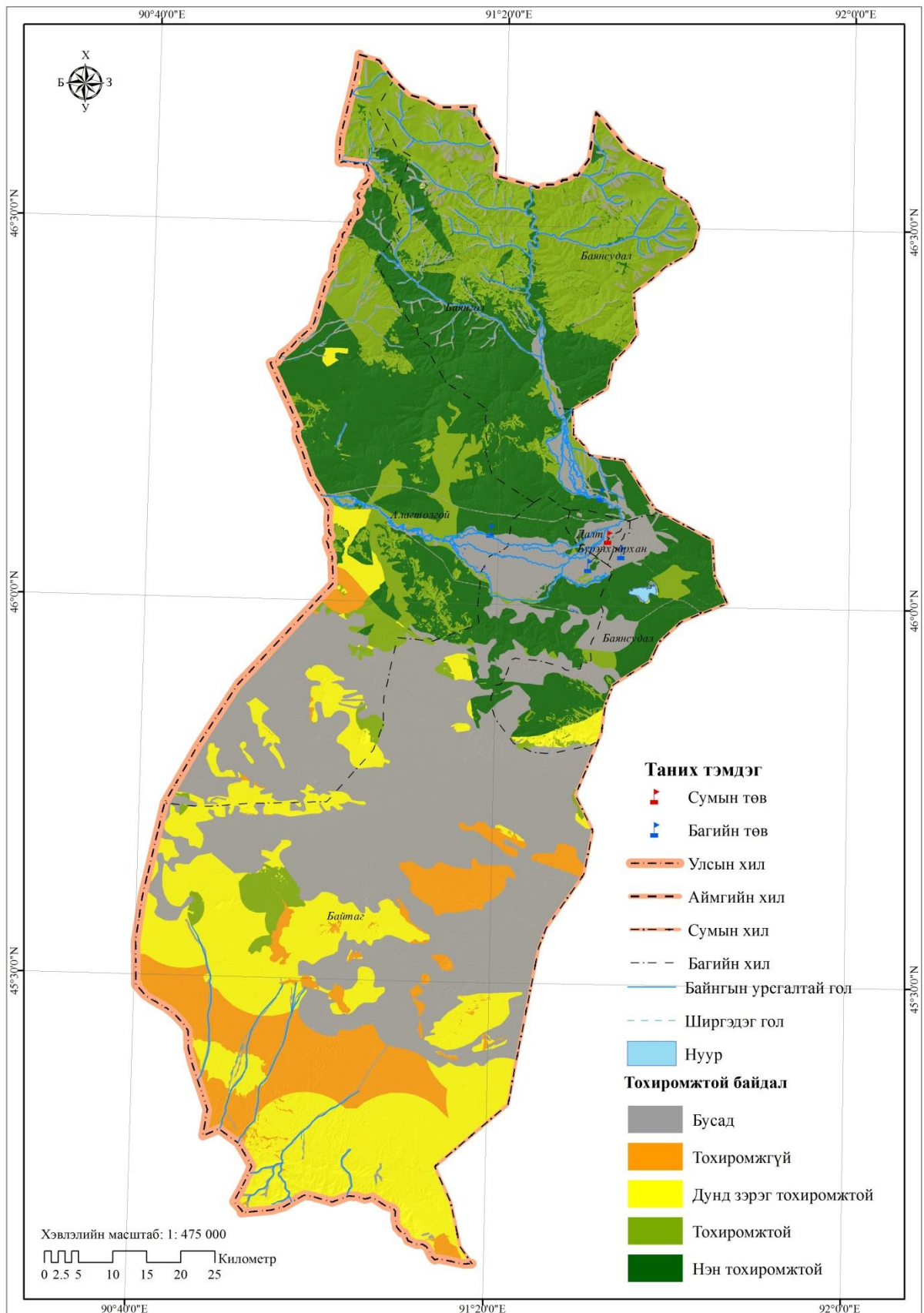
Зураг 48. Өвөл-Хаврын улиралд адуунд тохирох бэлчээрийн зураг

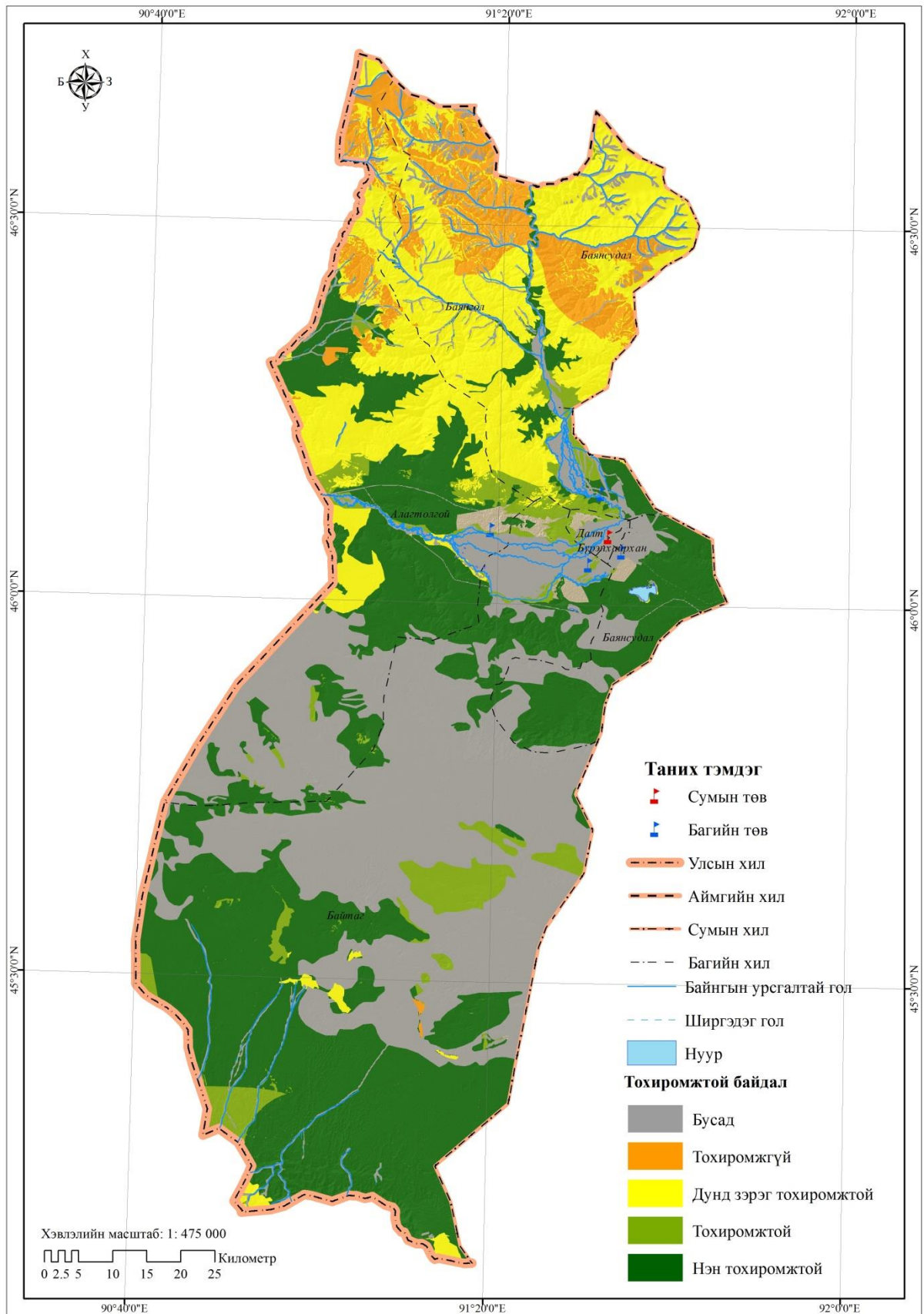
Зураг 49. Зун-Намрын бэлчээрийн газарт тохиромжтой байдлын үнэлгээний зураг / таван төрлөөр/

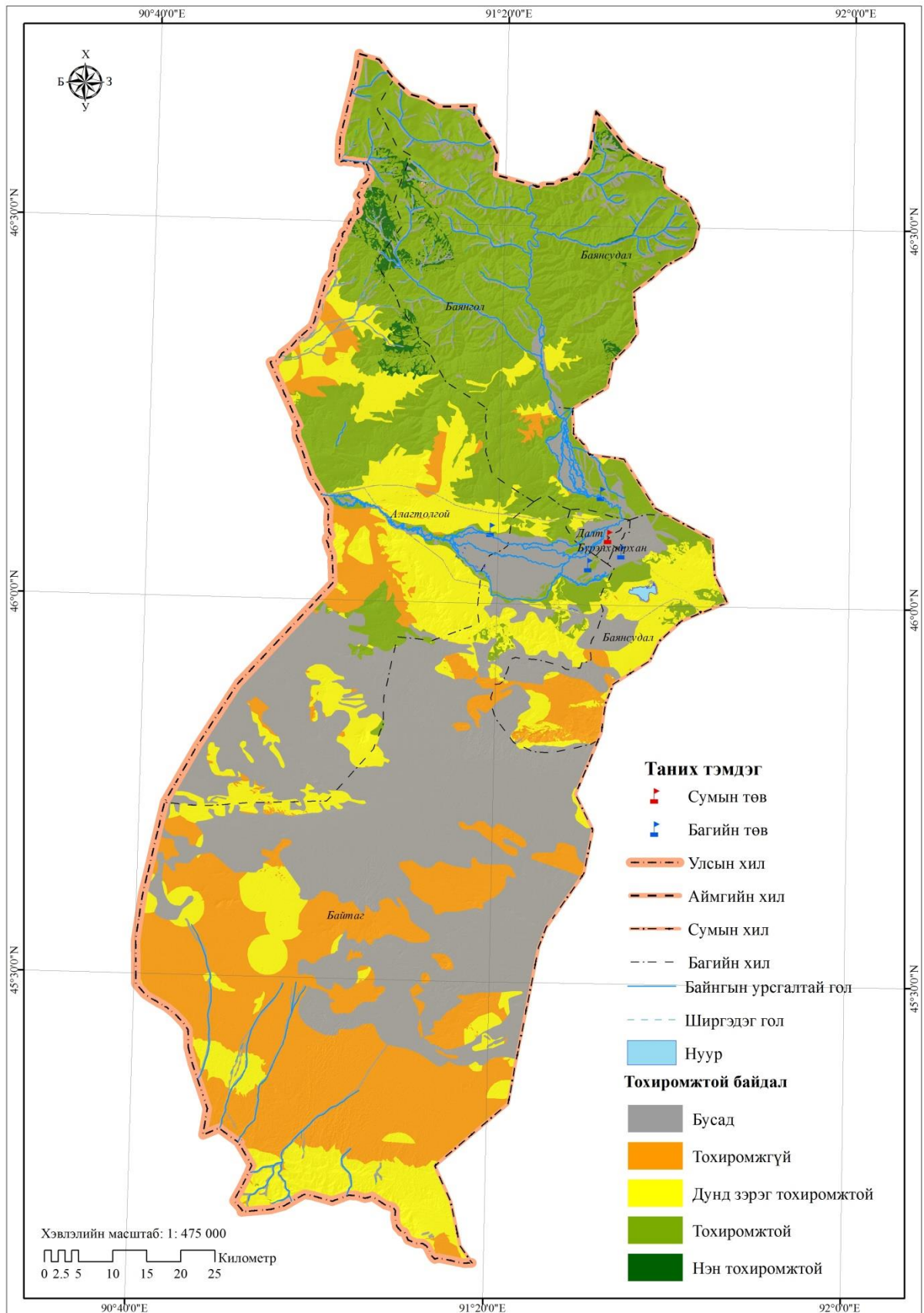
Зураг 50. Зун-Намрын улиралд бог малд тохирох бэлчээрийн зураг

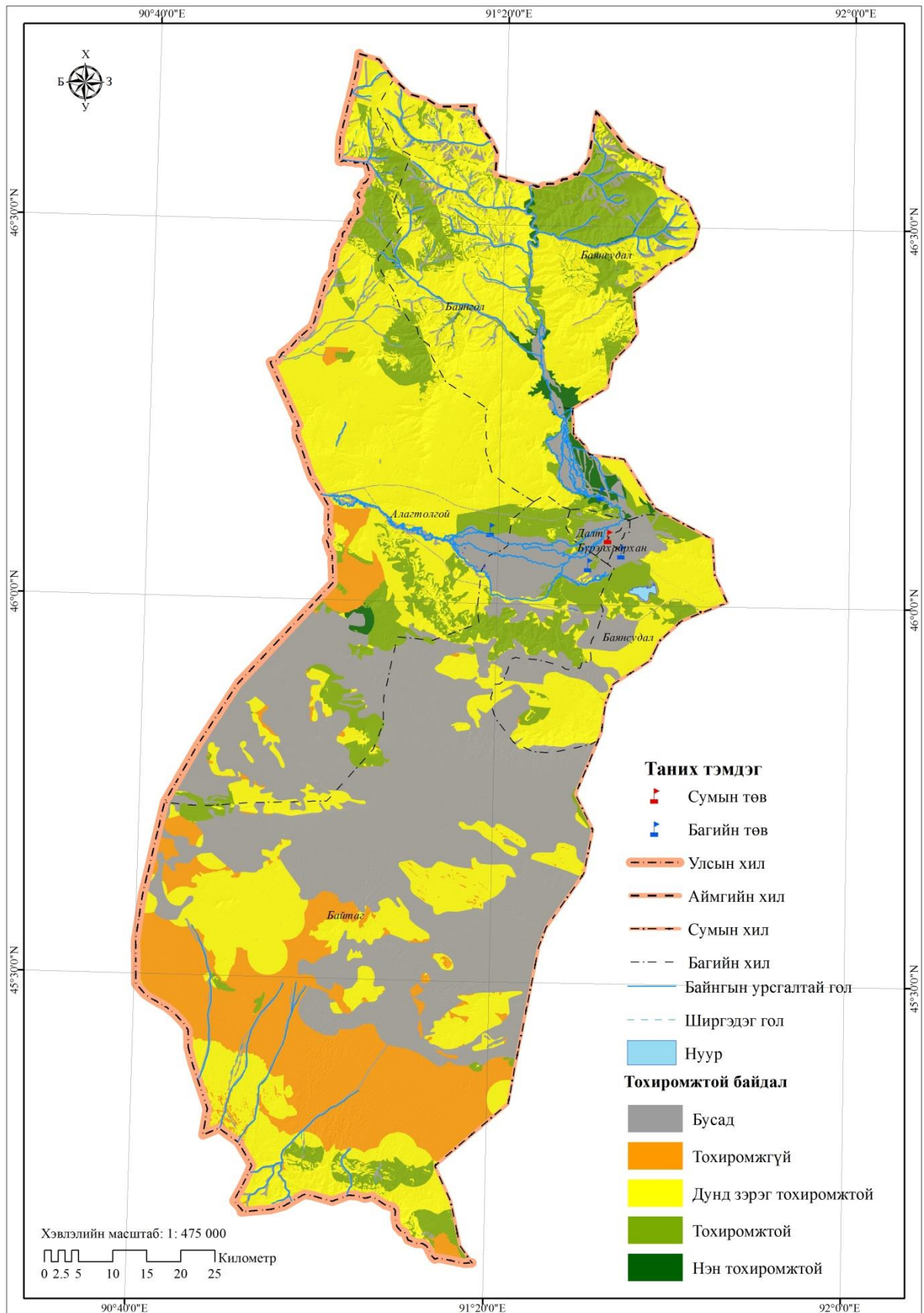
Зураг 51. Зун-Намрын улиралд тэмээнд тохирох бэлчээрийн зураг

Зураг 52. Зун-Намрын улиралд үхэрт тохирох бэлчээрийн зураг

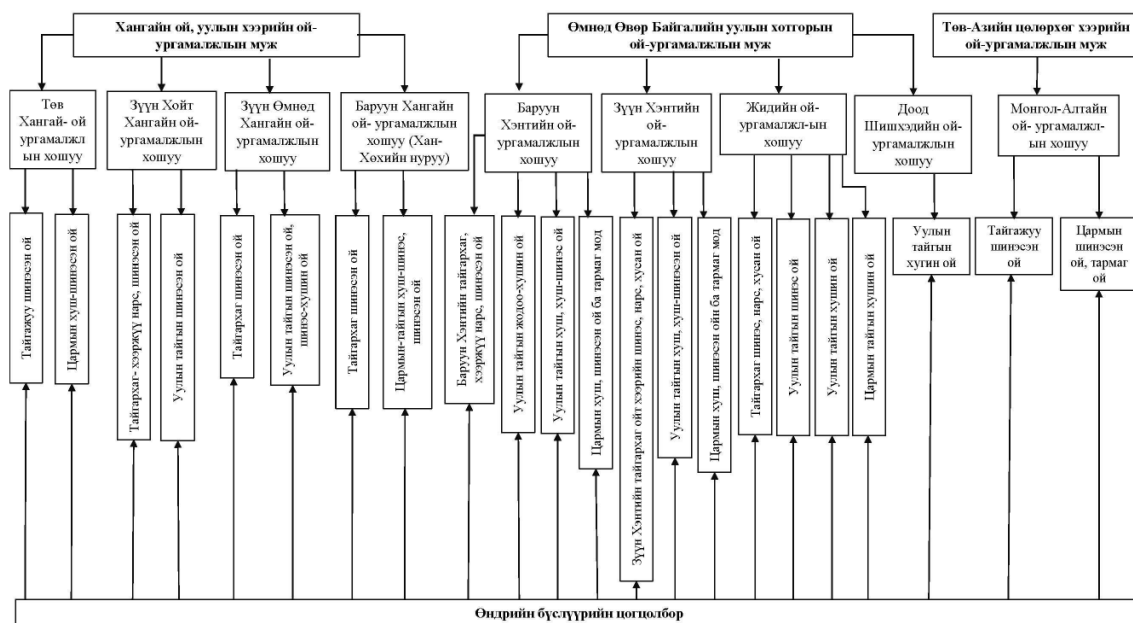
Зураг 53. Зун-Намрын улиралд адуунд тохирох бэлчээрийн зураг

3.4.5. Ойн сангийн газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээ.

Тухайн орон нутаг, бүс нутгийн ой- ургамалжлын муж, хошуу, өндрийн бүслүүр ангилалд үндэслэн гадаргын нөхцөл, хөрсний шинж чанарыг илтгэх үндсэн болон дэд үзүүлэлтийг сонгон үнэлгээ өгөх ба эдгээр үзүүлэлтийг нэгтгэн “Ойн сангийн тохиромжтой байдлын үнэлгээ”-г боловсруулна. Ойн сангийн тохиромжтой байдлын үнэлгээг байгалийн 3 өөр муж, 9 хошуу, өндрийн бүслүүрээр ялгаатай 22 ойн хэв шинжид үндэслэн нийт 3 үндсэн, 11 дэд үзүүлэлтийг үндэслэн гүйцэтгэнэ.

Ойн сангийн тохиромжтой байдлын үнэлгээний Диаграмм 26.

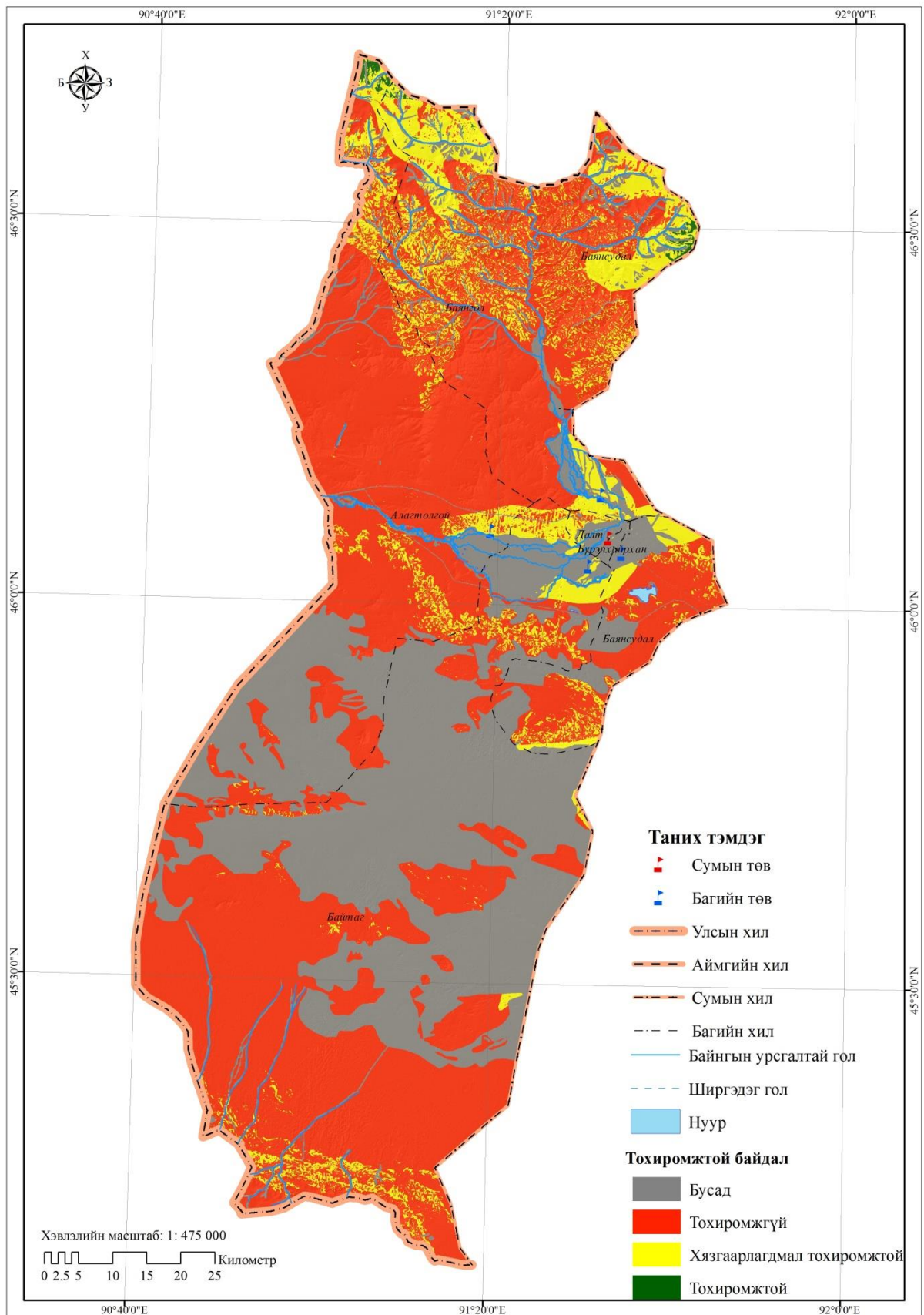

Ой санд тохиромжтой газрын талбайн хэмжээ, га Хүснэгт 53.

Д/д	Үнэлгээ	Талбай, га	Эзлэх хувь
1	Бусад газар ашиглалт	276759.1	34.18
2	Тохиромжгүй	443658.85	54.80
3	Хязгаарлагдмал тохиромжтой	87110.41	10.76
4	Тохиромжтой	2088.07	0.26
Дүн		809616.43	100.00

Булган голын сав болон жижиг голуудын хөндийгөөр мод тарихад тохиромжтой газрууд байгаа ба нийт нутгийн 11% хувийг хамарч байна.

Зураг 54. Ойн сангийн газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээний зураг

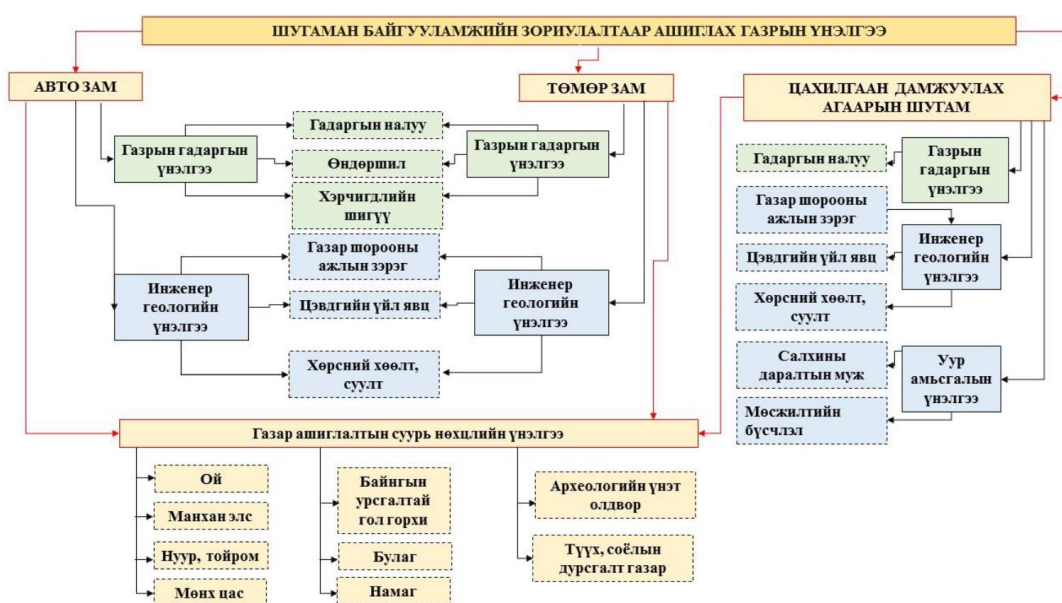

3.4.6. Шугаман байгууламжийн зориулалтаар ашиглах газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээ.

Тухайн орон нутаг, бүс нутгийн байгаль орчин, уур амьсгал, инженер геологийн нөхцөл, газар ашиглалтын онцлогоос хамаарч үндсэн болон дэд үзүүлэлтийг сонгон үнэлгээ өгөх ба эдгээр үзүүлэлтийг нэгтгэн “Шугаман байгууламжийн зориулалтаар ашиглах газрын үнэлгээ”-г боловсруулна.

Шугаман байгууламжийн зориулалтаар ашиглах газрын үнэлгээг хийхэд зураг 1-д тусгагдсан нийт 3 үндсэн, 6 дэд үзүүлэлтийг үндэслэн гүйцэтгэнэ.

Шугаман байгууламжийн тохиромжтой байдлын үнэлгээ Диаграмм 27.

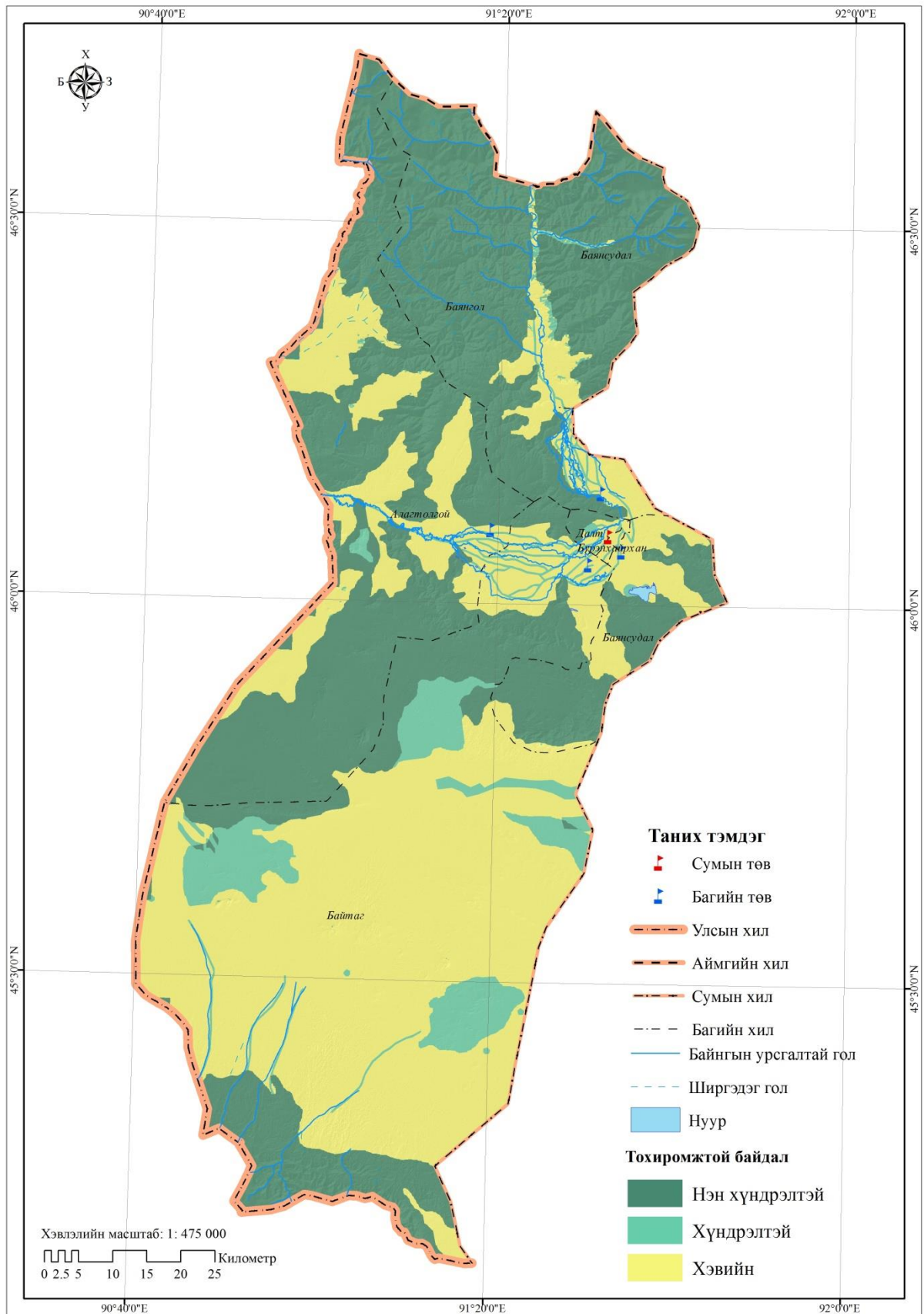
Авто замд тохиромжтой газрын талбайн хэмжээ, га Хүснэгт 54.

Д/д	Үнэлгээ	Талбай, га	Эзлэх хувь
1	Нэн хүндрэлтэй	174863.8	21.57
2	Хүндрэлтэй	227071.95	28.01
3	Хэвийн	408744.83	50.42
Дүн		810680.58	100.00

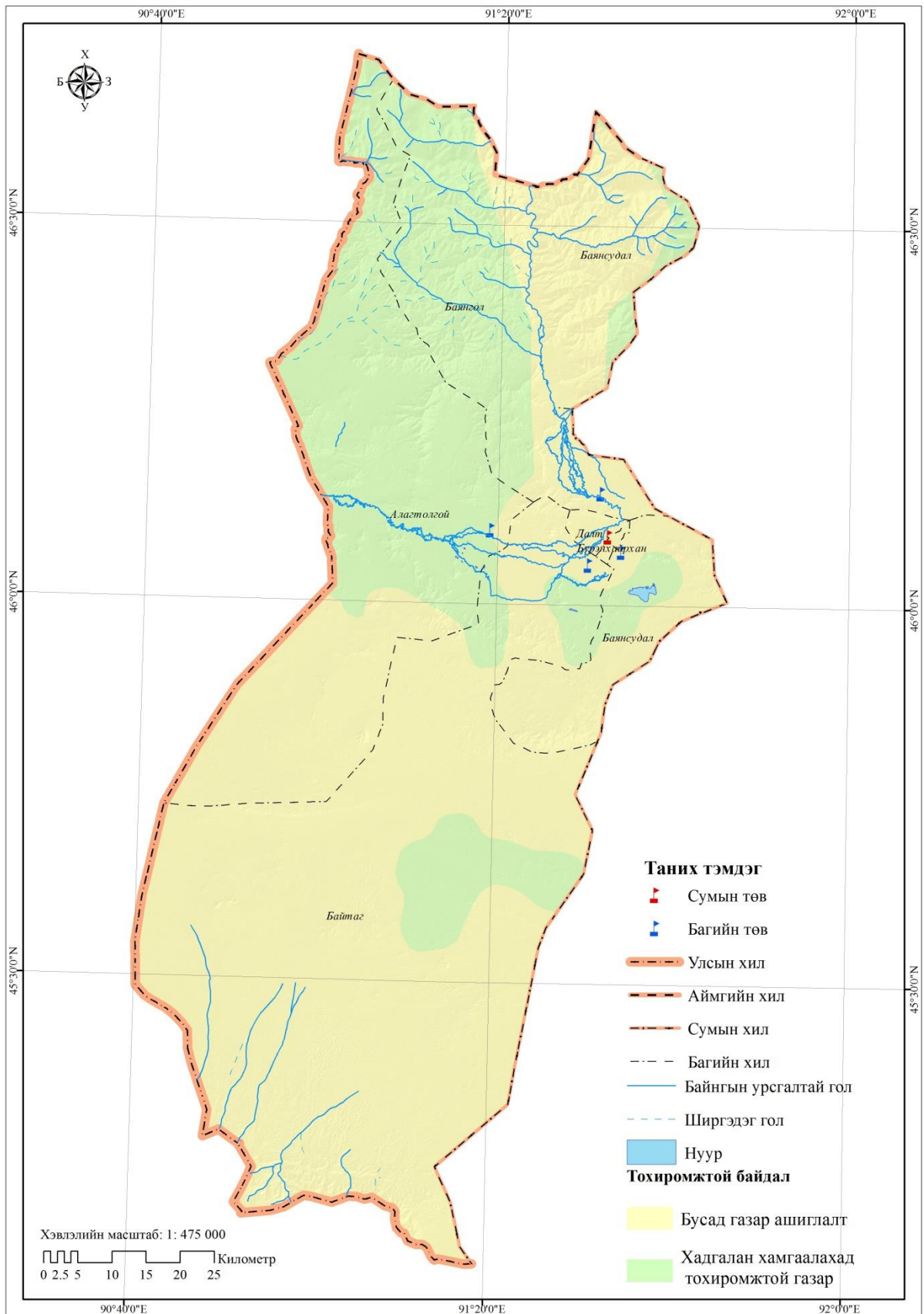
Шугам сүлжээд тохиромжтой газрын талбайн хэмжээ, га Хүснэгт 55.

Д/д	Үнэлгээ	Талбай, га	Эзлэх хувь
1	Нэн хүндрэлтэй	390246.53	48.14
2	Хүндрэлтэй	56244.68	6.94
3	Хэвийн	364074.3	44.92
Дүн		810565.51	100.00

Зураг 55. Авто зам болон шугам сүлжээний зориулалтаар ашиглах газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээний зураг

Зураг 56. Хадгалан хамгаалах газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээний зураг

IV. СУМЫН НУТАГ ДЭВСГЭРИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

4.1.Иргэдийн оролцоотой ашиглалтын олон хэлбэр бүхий газрын хэрэгцээт байдлыг тогтоох

Сумын нутаг дэвсгэрийн төлөвлөгөөнд нутгийн иргэдийн оролцоо хамгаас чухал. Төлөвлөгөөнд орон нутгийн иргэд оролцож, тэдний санал тусгагдаж байж хэрэгжих боломж хангагдана. Иймээс төлөвлөгөөнд иргэдийг оролцуулах нөхцлийг бүрдүүлж ажиллалаа.

Иргэдийн санал бодлыг нутаг дэвсгэрийн төлөвлөлтөнд тусгуулах, ашиглалтын олон хэлбэр бүхий газрын хэрэгцээг тодорхойлох нь сумын тогтвортой хөгжилд чухал ач холбогдолтой. Иргэд, аж ахуйн нэгж нь газрыг хууль эрх зүйн дагуу албан болон албан бус хэлбэрээр ашиглан эзэмшдэг. Газар ашиглалтын олон хэлбэр үүсч байгаа цаг үед иргэн, аж ахуйн нэгжид газрыг зориулалтаар нь зүй ёсны эрхээр баталгаажуулах нь сумын хөгжил болон иргэдийн амьдрал ахуйд ойрхон шийдвэр болно. Иймээс төлөвлөлтөнд иргэдийн оролцоог хангах үүднээс дараахь аргуудыг хэрэглэнэ. Үүнд: нүүр тулсан уулзалт, уулзалт ярилцлага, зорилтот бүлгийн хэлэлцүүлэг, асуулгын судалгаа, зорилтот бүлгийн саналаар хийгдсэн зураглал, хэмжилт болон сумын онцлогыг харуулах дүн шинжилгээг хийж төлөвлөлтөд тусгалаа.

Сумын нутаг дэвсгэрийн төлөвлөгөөг боловсруулахад иргэдийн оролцоог хангах үүднээс малчин, тариалан эрхлэгчдийн 15%, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэгчдийн 25%, сумын засаг даргын тамгын газрын ажилтнуудын 70%-ийг судалгаанд хамруулж санал авч хэлэлцүүлэг зохион байгууллаа.

Сумын нутаг дэвсгэрийн төлөвлөлтөнд дараах байдлаар санал, хэлэлцүүлгийн зохион байгууллаа. Үүнд:

- Булган сумын иргэд, хуулийн этгээд, малчин өрхөөс түүвэрлэх байдлаар санал авах. Сумын төвийн үйлдвэрлэл үйлчилгээ эрхэлж байгаа иргэдээс эхлэн хөдөөгийн малчдыг хамруулж саналын хуудасаар санал авсан.
- Сумын Засаг даргын тамгын газрын удирдлага, мэргэжилтнүүдын саналыг авах, хэлэлцүүлэг хийх. Сумын удирдлага, багийн засаг дарга нар, МЭҮТ-ын мэргэжилтнүүд, нийгмийн ажилтнууд зэрэг ЗДТГ-ын холбогдох мэргэжилтэнгүүдтэй уулзаж хэлэлцүүлэг зохион байгуулж тэдгээрийн бодлого болон мэргэжлийн чиглэлээр сум орондоо бариж ажиллаж байгаа хөтөлбөр, чиглэлүүдийн саналыг авч төлөвлөгөөнд тусгасан.
- Багийн Иргэдийн нийтийн хурал болон сумын Иргэдийн төлөөлөгчдын тэргүүлэгчдийн хурлаар хэлэлцүүлэх, санал авах. Дөрвөн багийн Иргэдийн

нийтийн хурлыг зохион байгуулж тэдний саналыг авч төлөвлөгөөний загвар төслийг танилцуулж холбогдох санал хэлэлцүүлгийг хийж төлөвлөгөөндөө тусган энэхүү багийн Иргэдийн нийтийн хурлаас гарсан тогтоол, шийдвэрүүдийг /тэмдэглэл/ зурагт буулган боловсруулалт хийж сумын Иргэдийн төлөөлөгчдийн тэргүүлэгчдийн хурлаар оруулж хэлэлцүүлэн санал бодлыг авч төлөвлөгөөг боловсрууллаа.

Иргэдээс авсан саналын судалгаа /4 иргэний жишээн дээр/ Хүснэгт 5б.

№	Асуулт:	1	2	3	4
1	<i>Санал өгөгчийн овог нэр</i>	И.Нугман	Б.Сүхтэй	Б.Батмөнх	Төмөрчөдөр Батхуяг
2	<i>Төрөл</i>	Иргэн	Иргэн	Иргэн	Иргэн
3	<i>Утас, хаяг</i>	Баянсудал 99430495	Бянгол 99917269	Алагтолгой 95734748	Далт 99431182
4	<i>Санал</i>	1. Булган голын салаалуулан урсгах шугам шуудуй татаж, жимс жимсгэний ургацыг нэмэгдүүлнэ. 2.Хадлангийн талбайг багуудад хувиарлах	1. Бургас улиас хамгаалах 2. Минж үржүүлэх 3. Хар булга, унтаахай зэрэг ховор ан амьтанг өсгөн үржүүлэх, 4. чачаргана, ховор эмийн ургамал тарьж ургуулах 5. эмчилгээ, сувилалын газар байгуулах	1. Худаг уст цэгийг сэргээх, 2.Шинээр худаг гаргах	1. Усны эхүүд гаргах төлөвлөгөө зохиож усжуулалтын зураг хийх 2. 1-р багийн "Загт" гэдэг газрыг усжуулж хадлан бэлчээрт ашиглах
5	<i>Төслийн зориулалт</i>	Хадлан, тариалан	Улиас, бургас тарих, үржүүлэх, хамгаалах, ховор ан амьтан, эмийн ургамалыг тарьж ургуулах	Хуучин ашиглагдаж байсан худгууд бүгд ажиллахаа байсан ба бэлчээр ашиглагдахгүй болсон. Худгийг сэргээж ашиглавал бэлчээр бүрэн ашиглагдана	Инженерийн худаг гаргуулах
6	<i>Туршлага</i>	Мал аж ахуй эрхэлдэг. Туршлагатай	Өөрийн биеэр газар нутаг, ан амьтанаа хамгаалж байгаа туршлагатай	20 жил мал малласан туршлагатай	Худаг гаргаж байсан
7	<i>Нөөц боломж /өөрийн болон</i>	1..Боловсон хүчинтэй	6-7 айлд гэрийн мод бэлтгэх	Бэлчээрийн ургамлын гарч	Гүний усны нөөцтэй

	<i>бусад/</i>	2. Ажлын багаж хэрэгсэлтэй 3. Шуудуу татаж Булган голын усыг усалгаанд ашиглана.	бургас, улиас модыг өгсөн, 6-7 минж үржүүлж байгаа. 2 га газарт чачаргана, эмийн ургамал тариалж байгаа туршлагатай	сайн ба хаврын улиралд ашиглахад тохиромжтой	
8	<i>Бусад газар ашиглалттай уялдаатай эсэх</i>	Бусад хадлангийн газар болон тариалангийн газар ашиглагчтай	Хадлан, тариалан ашиглагч нартай	зарим уст цэгүүд улсын тусгай хамгаалалттай газарт багтаж байна.	Өвс сайтай бэлчээр, усны гачигдалтай
Санал болгож буй төслийн мэдээлэл:					
9	<i>Харьяалагдах засаг захиргаа, багийн нэр</i>	Баянсудал баг	Баянгол баг, Харгант	Алагтолгой баг,	Баянгол баг, Загт
10	<i>Байршил /координат/ газрын нэр</i>	Далан	Харгант	Улаан үзүүрийн урд хөндий	Загт
11	<i>Шаардагдах талбайн хэмжээ</i>	20 га	13 га	4-5 худаг	300 га
12	<i>Хөрөнгө оруулалтын байдал</i>	Хувийн	Хувийн	орон нутгийн төсөв	Хөрөнгийн туслалцаа шаардлагатай
13	<i>Орон нутагт үзүүлэх нөлөөлөл</i>	Эерэг, сайн	Эерэг	Бэлчээрийн газраа сэлгээтэй ашиглана.	Мал, малчид усаар хангагдана.
14	<i>Хэрэгжих хугацааны төсөөлөл /жил, сар/</i>	Ойрын 5 жил	2015-2020 он	1 жил	
15	<i>Орон нутгийн хөгжилтэй уялдсан эсэх</i>	Голын усыг ашиглан усалгаатай тариалан эрхэлж жимс жимсгэний ургацыг нэмэгдүүлэн сум орон нутгийн эдийн засаг, зорилтот нөлөөлнө.	Ховох эмийн ургамал, ан амьтанг өсгөж үржүүлэх	Уялдаа муу	Уялдсан
16	<i>Байгаль орчин, түүнд үзүүлэх нөлөөлөл</i>	Эерэг	Маш сайн, Газар нутгаа хамгаалж, ан амьтан өсөж үржинэ	Сайн	Малын бэлчээрийн даац саармагжиж байгальд эерэг нөлөө үзүүлнэ.

Нийт иргэдийн дийлэнх хувь нь хадлангийн талбайтай болох, бэлчээрийг гэрээгээр ашиглах, жимс жимсгэнэ, төмс хүнсний ногооны талбайтай болох, ан амьтан үржүүлгийн газар, өрхийн аж ахуй эрхлэх чиглэлээр санал өгсөн байна.

Иргэдийн саналын нэгтгэл

Хүснэгт 57.

№	Ашиглалтын чиглэл	Алагтолгой	Байгаг	Далт	Бүрэнхайрхан	Баянсудал	Баянгол	Нийт
1	Загасны аж ахуй эрхлэх	1						1
2	Хадлан эрхлэх	4	3	4	2	2		15
3	Газар тариалан		4	6	5	1	8	24
6	Ногоон тэжээл, бэлчээрийн ургамал тариалах						1	1
7	Хадлан малын тэжээл тариалах		4	3	2	3	1	13
8	Бэлчээрийг гэрээгээр ашиглах	10	31			8	17	66
9	Ан амьтан үржүүлэх минж, унтаахай, хар булга, хүдэр/		1				1	2
13	Жимс жимсгэнэ, төмс хүнсний ногооны талбай		3	8	12	3	5	31
14	Амралтын газар /рашаан түшиглэсэн/	1					1	2
15	Малын гаралтай түүхий эдийн нэгдсэн цэг байгуулах			1	2			3
16	Арьс шир боловсруулах цех байгуулах			2	1			3
17	Махны зоорь			1	1			2
19	Чацарганы мод тарьж үржүүлэх		2	3	4	2	1	12
20	Мод үржүүлгийн газар		2	5	4		2	13
22	Иргэдэд өмчлүүлэх бүсийг нэмэгдүүлэх			4	6			10
НИЙТ		16	50	37	39	19	37	198

Булган суманд нийт 198 саналын хуудсаар санал авсан ба үүний 66 санал буюу 33.3% нь малчдын бүлгээр бэлчээрийг гэрээгээр ашиглах саналтай байгаа бол удаад нь жимс, жимсгэнэ, төмс хүнсний ногоо тариалах, хадлан хашиж хадах зэрэг саналууд байна.

4.2. СУМЫН НУТАГ ДЭВСГЭРИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Сумын нутаг дэвсгэрийн төлөвлөлтийг газрын болон байгалийн нөөц нөхцөлд тулгуурлан дараахь эрхзүйн баримт бичгүүдийг үндэслэн боловсруулсан. Үүнд:

- “Аймаг, Нийслэлийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө боловсруулах аргазүйн заавар” УБ, 2008 он
- Ховд аймгийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөний тайлан
- “Сумын газар зохион байгуулалтын тухайн жилийн төлөвлөгөө боловсруулах аргачлал” УБ, 2011 он
- Монгол улсын жижиг гол, усны хамгаалалтын бүсийн дүрэм
- Монгол улсын стандарт MNS 4652-28
- Монгол улсын стандарт MNS 4628-98 “Шатахуун түгээх станц, барилга байгууламж, тоног төхөөрөмжийн техникийн ерөнхий шаардлага” УБ, 1998 он
- “Харилцаа холбооны тухай хууль”, Засгийн газрын 2001 оны 263 дугаар тогтоол
- "Авто замын тухай хууль"-ийн 12.2 зүйл
- “Ойн тухай хууль” 2012 оны 5-р сарын 17
- “Аялал жуулчлалын тухай хууль” 2000 оны 5-р сарын 5

Нутаг дэвсгэрийн төлөвлөгөөнд дараахь үндсэн шийдлүүдийг тусгасан. Үүнд:

- Сумын нутаг дэвсгэрийн одоо байгаа газар ашиглалтыг хэвээр хадгалан үлдээх; Энэ ерөнхий төлөвлөгөө боловсруулах болон хэрэгжүүлэх бүхий л үе шатанд энэ зарчмыг хэвээр хадгалж үргэлжлүүлэх нь зүйтэй.
- Сумын хэмжээнд усан сан, ойн сан, зам шугам сүлжээ зэрэг заавал хамгаалах шаардлагатай хамгаалалтын бүсүүдийг тогтоох;
- Бэлчээрийн улирлын хуваарийн хил заагийг тогтоон улирлын бэлчээрийн даацыг тооцох;
- Бэлчээр ашиглалтын хэсгийн хил түүнд багтах багтах малын багтаамжийг тооцох;
- Хөрс ургамлын төрлөөс нь хамааран хадлангийн газрыг тогтоох;
- Аялал жуулчлал, амрал зугаалгын бүс нутаг, явган болон морин аялал зохион байгуулах боломжтой маршрутыг гаргах;
- Сумын төв болон зохих шаардлагатай газруудыг аймаг болон хооронд нь холбосон авто зам, эрчим хүч, харилцаа холбоо зэрэг дэд бүтцийг төлөвлөж зурагжуулах;
- Байгаль экологи, биологийн олон янз байдлын тогтоц нөөцтэй газруудыг судлан тогтоож орон нутаг болон улсын тусгай хэрэгцээнд авах;

➤ Баталгаажуулах боломжтой Байгалийн нөөц эдэлбэрийн эрхүүдийг тогтоох;
Нутаг дэвсгэрийн төлөвлөгөө боловсруулахад олон чиглэлийн заавар стандартуудыг ашигласан бөгөөд дараах хүснэгтээр харуулав.

*Нутаг дэвсгэрийн төлөвлөгөө боловсруулахад хэрэглэгдэх
заавар, стандартууд*

Хүснэгт 58.

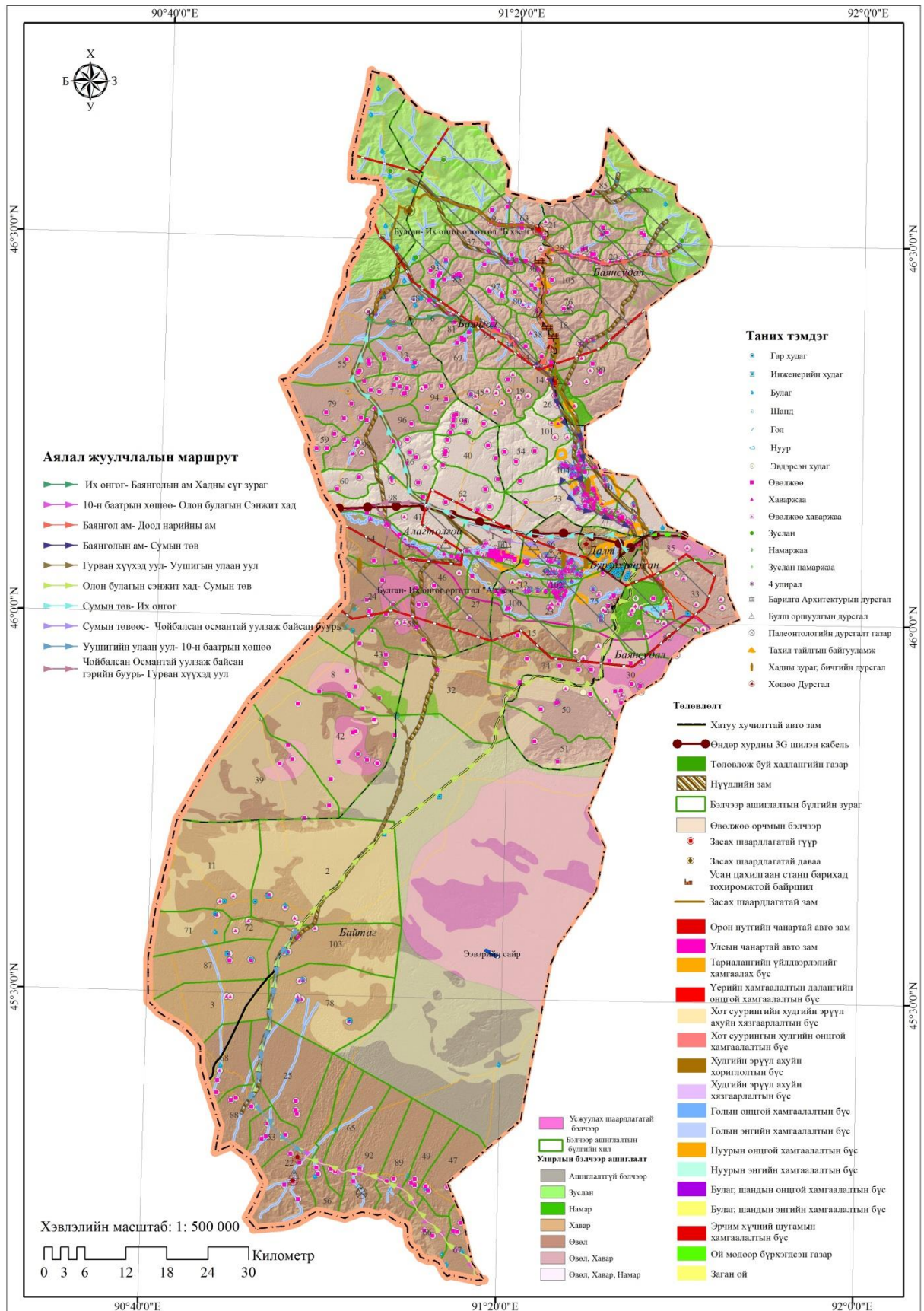
Аргачлал, стандарт	Тайлбар	
Тохиромжтой байдлын үнэлгээ хийх арга	ГЗГЗЗГ-ын даргын 2015 оны 09-р сарын 09-ны өдрийн А/200 тоот тушаал	
Бэлчээрийн ургац тодорхойлох арга зүй	БОНХ-ын сайдын 2011 оны А114 дүгээр тушаал	
Ургамлан нөмрөгийн тусгаг бүрхэцийг тодорхойлох	Л.Г.Раменскийн квадрат торыг ашиглах арга. /Избранные работы. Проблемы и методы изучения растительного покрова/ Изд. Наука. 1971 г.	
Бэлчээрийн багтаамж	ХХАА-н сайдын 2010 оны 148-р тушаал	
Бэлчээрийн хөрсний элэгдэл эвдрэл, зэрэглэл тогтоох	Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль тогтоомжийн хялбаршуулсан лавлах Улаанбаатар 2012 “Бэлчээрийн хөрсний элэгдэл эвдрэл, ургамлын талхлагдлыг тогтоох ерөнхий шаардлага” MNS 5546:2005	
Бэлчээрийн ургамлын зүйлийн бүрэлдэхүүн, талхлагдал, зэрэглэл тогтоох		
Хөрсний бохирдолт	Хөрсний бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 5850:2008	
Хар тугалга, Кадмы, Хром, Зэс Никель, Кобальт, Цайр	Атом шингэлтийн спектрометрийн арга MNS ISO 11047:2001	
Ургамлын арви үнэлэх	О.Друдегийн 1913 В ведение в геоботанику Изд. Ленинградского университета. 1964 г.	
Усжуулагдсан бэлчээрийн талбайг тодорхойлох	Усны аж ахуйн яам, УХСЗТИ “Усжуулагдсан бэлчээрийн талбайг тодорхойлох аргачлал”. Улаанбаатар 1971 он	
Эрчимжсэн мал аж ахуй эрхлэх аймаг, сумын жагсаалт	“Хөтөлбөр батлах тухай” Засгийн газрын 2002 оны 160-р тогтоолын 2-р хавсралт	
Малын төрлийг хонин толгойд шилжүүлэх	1997 оны Газрын төлбөрийн хуулийн 6-2, Үндэсний Статистикийн хорооны хөдөө аж ахуйн салбарын тайлан, 2013	
Нийгэм-эдийн засгийн судалгаа	Философи, социологи, эрхийн хүрээлэнгийн боловсруулсан “Социологийн судалгааны арга зүй, аргачлал” УБ 2008	
Шатсан ой, хортон мэрэгчид идэгдсэн ой	Ой зохион байгуулалтын материал.	
ГЗБТөлөвлөгөөний зураг боловсруулах	MNS 6317: 2012, MNS 6316:2012 стандарт	
Усны чанарыг тодорхойлох стандартууд	Шинжилгээний үзүүлэлт	Хэрэглэж буй арга

Төлөвлөлтийг газар ашиглалтын бүсүүдээр дараахь диаграммын дагуу хийж гүйцэтгэсэн.

Нутаг дэвсгэрийн төлөвлөлтийн бүсүүд Диаграмм 28.

Зураг 57. Нутаг дэвсгэрийн төлөвлөгөөний зураг

4.2.1. Хамгаалалтын бүсийн төлөвлөлт

Гадаргын ус, худаг, шатахуун түгээх станц, өндөр хүчдэлийн шугам, авто замуудад дараахь төрлийн хамгаалалтын бүсүүдийг төлөвлөсөн.

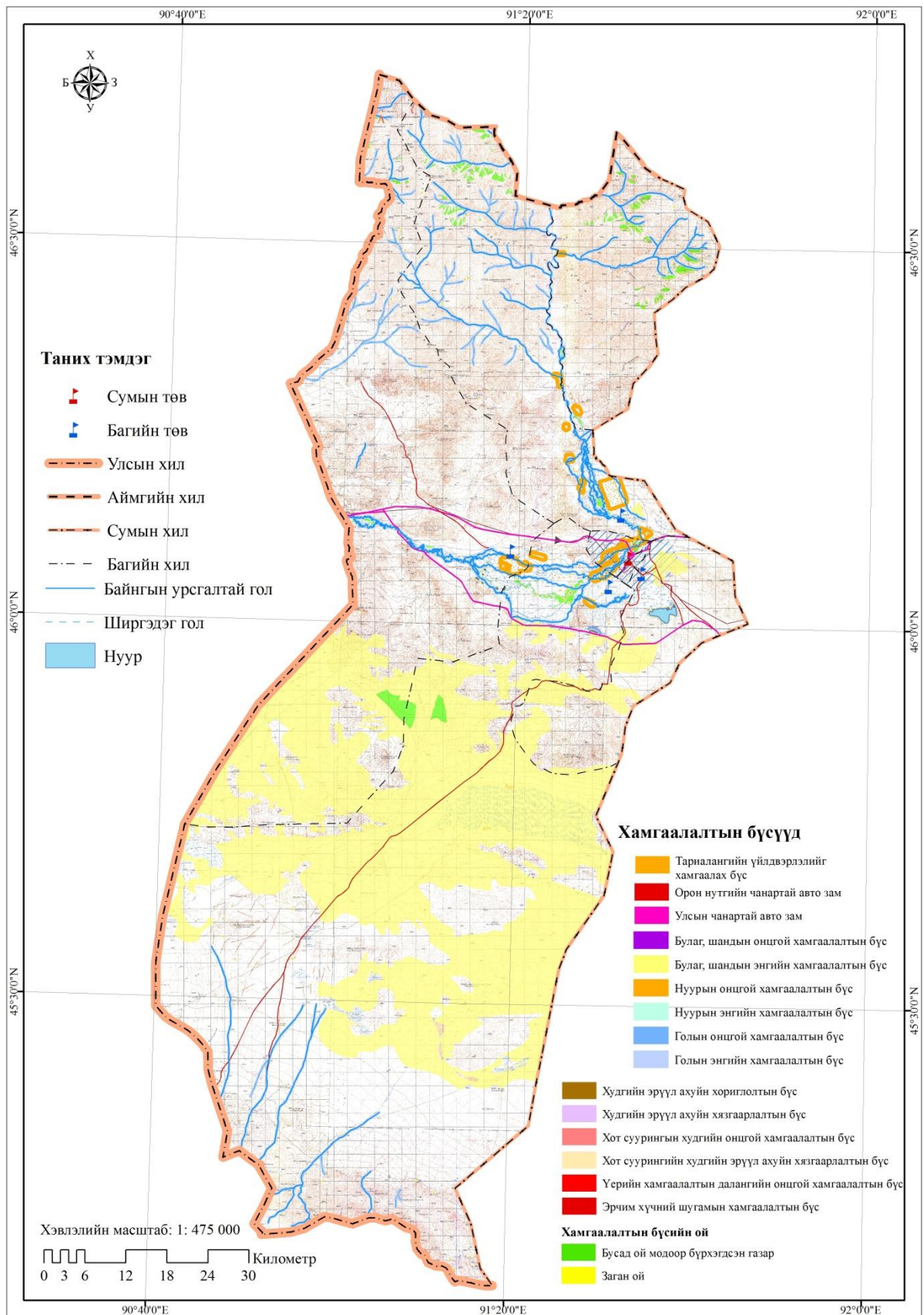
Сумын хамгаалалтын бүсүүдийн төлөвлөлт

Хүснэгт 59.

№	Барилга байгууламжийн төрөл	Хамгаалалтын бүсийн төрөл	Эрхзүйн баримт бичиг	Хамгаалалтын бүсийн өргөн, м
1	Голууд	Хориглох бүс	Монгол улсын жижиг гол, усны хамгаалалтын бүсийн дүрэм	25
2	Голууд	Хязгаарлах бүс	Монгол улсын жижиг гол, усны хамгаалалтын бүсийн дүрэм	50
3	Нуурууд	Хориглох бүс	Монгол улсын жижиг гол, усны хамгаалалтын бүсийн дүрэм	25
4	Нуурууд	Хязгаарлах бүс	Монгол улсын жижиг гол, усны хамгаалалтын бүсийн дүрэм	50
5	Худаг	Хамгаалалтын бүс	Монгол улсын стандарт MNS 4652-28	50
6	Шатахуун түгээх станц	Хамгаалалтын бүс	Монгол улсын стандарт MNS 4628-98	50
7	Өндөр хүчдэлийн шугам	Хамгаалалтын бүс	"Харилцаа холбооны тухай хууль", Засгийн газрын 2001 оны 263 дугаар тогтоол	25
8	Улсын чанартай авто зам	Зурвас газар	"Авто замын тухай хууль"-ийн 12.2 зүйл	100
9	Орон нутгийн чанартай авто зам	Зурвас газар	"Авто замын тухай хууль"-ийн 12.2 зүйл	60

Булган сумын газар нутагт гадаргын усны хамгаалалтын бүсүүд, ойн хамгаалалтын бүс, тариалангийн хамгаалалтын бүс, зам шугам сүлжээний хамгаалалтын бүсүүдийг тогтоож зохих газрын хэмжээг тогтооход нийт 510396.0 га газар хамарч байна. Үүнийн 7.3%-ийг усны хамгаалалтын бүс, 44.7%-ийг ойн хамгаалалтын бүс, 45.7%-ийг зам, шугам сүлжээний газрын хамгаалалтын бүс, 2.3%-ийг тариалангийн газрын хамгаалалтын бүс тус тус эзэлж байна.

Зураг 58. Хамгаалалтын бүсүүдийн төлөвлөлтийн зураг

Сумын хамгаалалтын бүсүүдийн талбайн хэмжээ

Хүснэгт 60.

Д/д	Хамгаалалтын бүс	Хамгаалалтын бүсийн өргөн	Талбай, га	Үндэслэл
1	Булаг шандын онцгой хамгаалалтын бүс	50 м	48.55	Усны сан бүхий газар, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн бүсийн дэглэмийг мөрдөх журам
2	Булаг шандынн энгийн хамгаалалтын бүс	200 м	662.08	
3	Нуурын онцгой хамгаалалтын бүс	100 м	264.26	
4	Нуурын энгийн хамгаалалтын бүс	200 м	294.22	
5	Голын онцгой хамгаалалтын бүс	50 м	9068.27	
6	Голын энгийн хамгаалалтын бүс	200 м	25049.64	
7	Худгийн эрүүл ахуйн хориглолтын бүс	50 м	64.99	
8	Худгийн эрүүл ахуйн хязгаарлалтын бүс	200 м	909.76	
9	Хот суурингийн худгийн онцгой хамгаалалтын бүс	100 м	43.90	
10	Хот суурингийн худгийн эрүүл ахуйн хязгаарлалтын бүс	500 м	1020.05	
11	Үерийн далангийн хамгаалалтын бүс	50 м	0.78	
12	Хамгаалалтын бүсийн ой		228222.90	Ойн тухай хууль
13	Эрчим хүчний шугамын хамгаалалтын зурвас	15 м	198.86	Эрчим хүчний шугам хамгаалах сүлжээг хамгаалах дүрэм
14	Улсын чанартай авто зам	100 м	2458.27	"Авто замын тухай хууль"-ийн 12.2 зүйл
15	Орон нутгийн чанартай авто зам	60 м	2220.94	
16	Тариалангийн үйлдвэрлэлийг хамгаалах бүс	500 м	11645.63	Тариалангийн тухай хууль

“Монгол улсын жижиг гол, усны хамгаалалтын бүсийн дүрэм” –д зааснаар гадаргын усны нөөцийг бохирдох хомсдохоос хамгаалах зорилгоор хориглох болон хязгаарлах бүсүүд тогтоох бөгөөд дараахь зориулалтаар газар ашиглахыг хориглоно.

Хориглох бүсэд дараахь зориулалтаар газар ашиглахыг хориглоно. Үүнд:

- Гол нуур цөөрөм, булгийн усыг хомсдуулж, ширгээх болон чанарыг нь муутган өөрчлөх нөлөөлөлтэй үйлдвэр, барилга байгууламж /цэвэрлэх байгууламж, нефть бааз, цахилгаан станц/ барьж ашиглах (энэ заалтанд зөвхөн ус хангамжийн төвлөрсөн системийн барилга байгууламжийг үл хамааруулна).
- Химийн хорт бодис, төрөл бүрийн бордоо, цацраг идэвхт бодис болон түүнийг агуулсан ашигт малтмал хадгалах, агуулах, халдварт өвчин тарааж болзошгүй барилга байгууламж байрлуулах
- Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын орд газрыг ашиглах
- Барилгын карьер гаргах

- Гахай шувууны байр, саалийн механикжсан ферм, мал угаах цэг байршуулах.
- Автомашины шатахуун түгээх газар байгуулах, машин техник угаах, засварлах, бохир усны нүх, бие засах газар барих.
- Байгаль хамгаалах зохих арга хэмжээг авахгүйгээр амралт сувилалын газар байгуулах.

Хязгаарлах бүсэд дараахь зориулалтаар газар ашиглахыг хориглоно. Үүнд:

- Гол нуур цөөрөм, булгийн усыг хомсдуулж, ширгээх болон чанарыг нь муутган өөрчлөх нөлөөлөлтэй үйлдвэр, барилга байгууламж /цэвэрлэх байгууламж, нефть бааз, цахилгаан станц/ барьж ашиглах (энэ заалтанд зөвхөн ус хангамжийн төвлөрсөн системийн барилга байгууламжийг үл хамааруулна).
- Химийн хорт бодис, төрөл бүрийн бордоо, цацраг идэвхт бодис болон түүнийг агуулсан ашигт малтмал хадгалах, агуулах, халдварт өвчин тарааж болзошгүй барилга байгууламж байрлуулах.
- Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын орд газрыг ашиглах.
- Автомашины шатахуун түгээх газар байгуулах.

Шатахуун түгээх станцын хамгаалалтын бүсэд дараахь зориулалтаар газар ашиглахыг хориглоно. Үүнд:

- Орон сууц, нийтийн үйлчилгээний газар
- Хүнсний үйлдвэрлэлийн объект
- Гэр хороолол
- Албан газрын барилга байгууламж

4.2.2. Бэлчээрийн газрын төлөвлөлт

Газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд тухайн нутгийн онцлог, бэлчээрийг ашиглаж ирсан уламжлал, зохистой ашиглах, хамгаалах, нөхөн сэргээх шаардлагыг харгалзан өвөлжөө, хаваржаа, зуслан, намаржаа, отрын нөөц нутгуудад хуваарилан сумын ИТХ-аар хэлэлцүүлж батлуулж ажиллах боломжтой тул бэлчээрийн газрыг хуваарилан төлөвлөгөөнд тусгалаа.

Бэлчээрийн газарт нөлөөлөх хүчин зүйлүүдэд газарзүйн байрлал, газрын гадаргын хэв шинж, байгаль цаг уурын онцлогтой уялдуулан бэлчээрийн улирлын ашиглалтын байршлыг тогтоож зураглалаа. Бэлчээрийн улирлын ашиглалтыг дараах төрлүүдэд хуваана. Үүнд:

1. Өвлийн бэлчээр – өвлийн улирал нь агаарын температур хамгийн хүйтэн, бэлчээрийн ургамлын шим муудаж, хагдарч унасан, цасанд дарагдсан, ил задгай усгүй болсон хамгийн ширүүн улирал юм. Иймд өвлийн бэлчээрээр салхи багатай нөмөр нөөлөгтэй, нимгэн цас унадаг, үетэн ургамал зонхилсон, уул толгодын өвөр энгэр ээвэр болон дэрс буттай хотгор газрыг сонгоно.
2. Хаврын бэлчээр – Агаарын температур нэмэх градус тилжиж дулаарах боловч огцом хүйтрэх, хүчтэй шуурга тавих зэрэг эрс тэс нөхцөл байнга тохиолдож мал төллөж эхэлддэг. Иймд малчид гарсан төлийг бойжуулахад онцгой анхаардаг учраам хаврын улирлын бэлчээр нь малыг салхинаас нөмөрлөсөн, цас түрүүлж хайлдаг энгэр ээвэр, чийг сайтай, зөөлөн хөрстэй бууцнаасаа холгүй газрыг сонгоно.
3. Өвөл хаврын бэлчээр – Өвөл хаврын улиралд дараалан нутаглах боломжтой өвөл хаврын бэлчээрийн төрх, нөхцлийг хангасан газрыг сонгоно.
4. Зун намрын бэлчээр - Зун намрын улиралд дараалан нутаглах боломжтой зун намрын бэлчээрийн бэлчээрийн төрх, нөхцөлийг хангасан газрыг сонгоно.
5. 4 улирал буюу эрчимжсэн мал аж ахуй хөгжүүлэх бэлчээр – Сүүлийн жилүүдэд төв суурин газар луу шинжих хөдөлгөөн нэмэгдэж бэлчээрийн сэлгээ хийх нөөц хомсдсон, нөгөөтэйгүүр малчид маань нэг газраа төвхинөж цөөн тооний ашиг шим өндөртэй малтай өрх нэмэгдсэн зэрэг шалтгаанаас болж нэг доороо жил тойрон нутаглах болсон. Иймд 4 улиралд ашиглах боломжтой нөхцөл бүрдсэн газрын сонгоно.
6. Бусад – алслагдсан болон худаг уст цэг байхгүйн улмаас ашиглагдахгүй байгаа бэлчээр .

Булган сумын хувьд бэлчээрийн газар нь 7 хэв шинжийн улирлын хэсгээр бэлчээрийг ашиглаж байгаа бөгөөд сумын нийт бэлчээрийн 20.2% буюу 157938.6 га

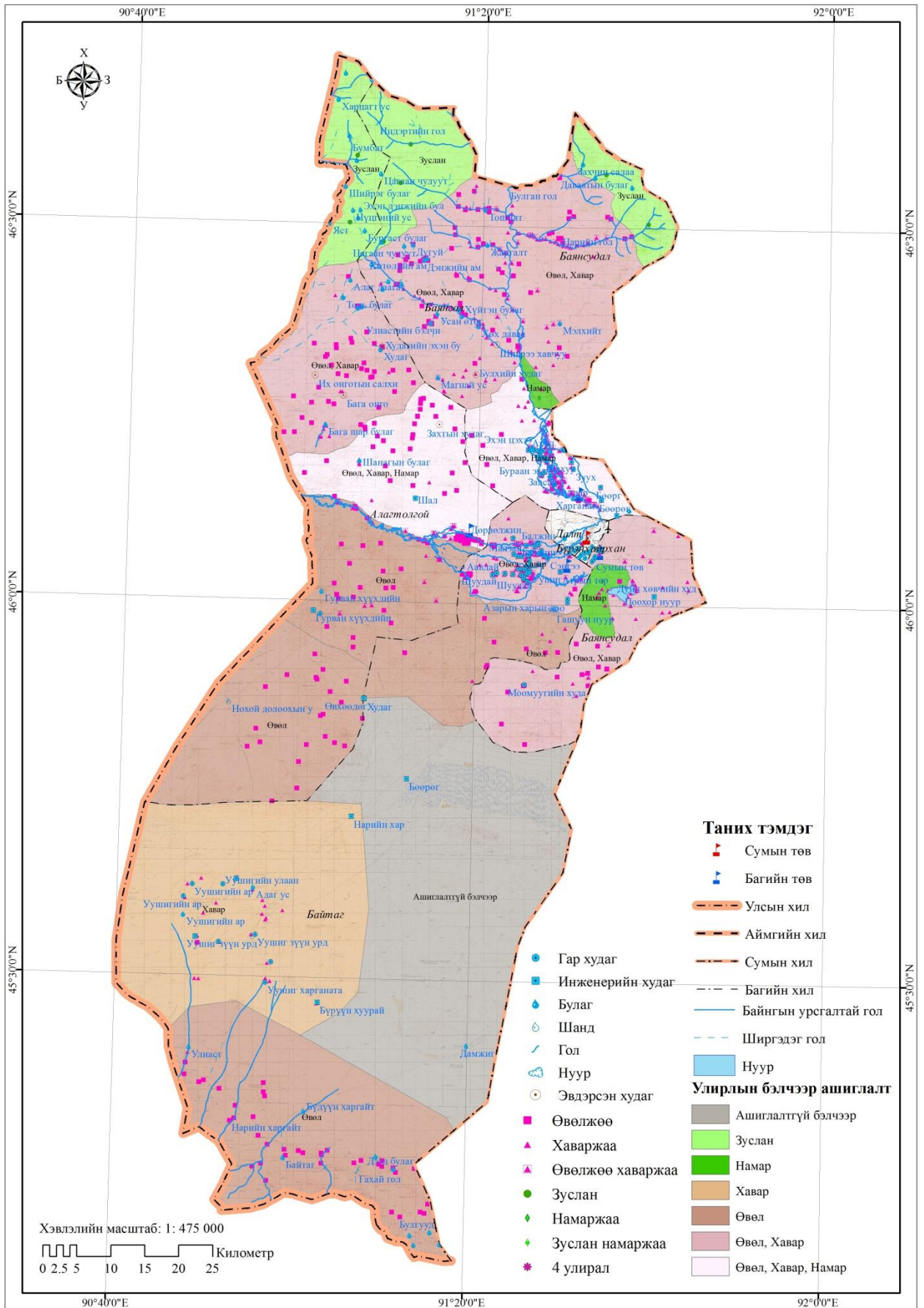
бэлчээрийг өвлын улиралд, 13.9% буюу 108487.3 га бэлчээрийг хаврын улиралд, 30.3% буюу 236515.9 га бэлчээрийг өвөл-хаврын улиралд, 7% буюу 54968.5 га бэлчээрийг зуны улиралд, 8.7% буюу 68035.7 га бэлчээрийг намар-өвөл, хаврын улиралд тус тус ашигладагыг хээрийн хэмжилт судалгаа, тохиромжтой байдлын үнэлгээ, одоогийн ашиглалтын байдал, санал асуулга, хэлэлцүүлэг зэрэг олон хүчин зүйлийн хамаарлаас судлан тогтоолоо. Харин ашиглалтгүй бэлчээр Байтаг багийн нутагт 148250,8 га газар байгаа ба жилийн дөрвөн улиралд байнга нэг дороо нутагладаг хөдөөгийн малчин өрх байхгүй байна.

Сумын улирлын бэлчээр ашиглалт, багаар

Хүснэгт 61.

№	Улирлын бэлчээр ашиглалт	Алагтолгой	Байтаг	Баянсудал	Баянгол	Бэлчээрийн талбай	
						Талбай,га	Хувь, %
1	Өвлийн бэлчээр	71641.36	86297.23	0	0	157938.59	20.2
2	Хаврын бэлчээр	0	108487.31	0	0	108487.31	13.9
3	Өвөл хаврын бэлчээр	43675.41	51261.56	89451.11	52127.8	236515.88	30.3
4	Зуны бэлчээр	18839.31	0	12776.06	23353.1	54968.47	7.0
5	Намрын бэлчээр	0	0	6722.6		6722.6	0.9
6	Өвөл, хавар, намрын бэлчээр	40689.22	0	0	27346.2	68035.42	8.7
7	Ашиглалтгүй бэлчээр	0	148250.84	0		148250.84	19.0
Дүн		174845.3	394296.94	108949.8	102827.1	780919.11	100

Зураг-59. Улирлын бэлчээр ашиглалтын зураг

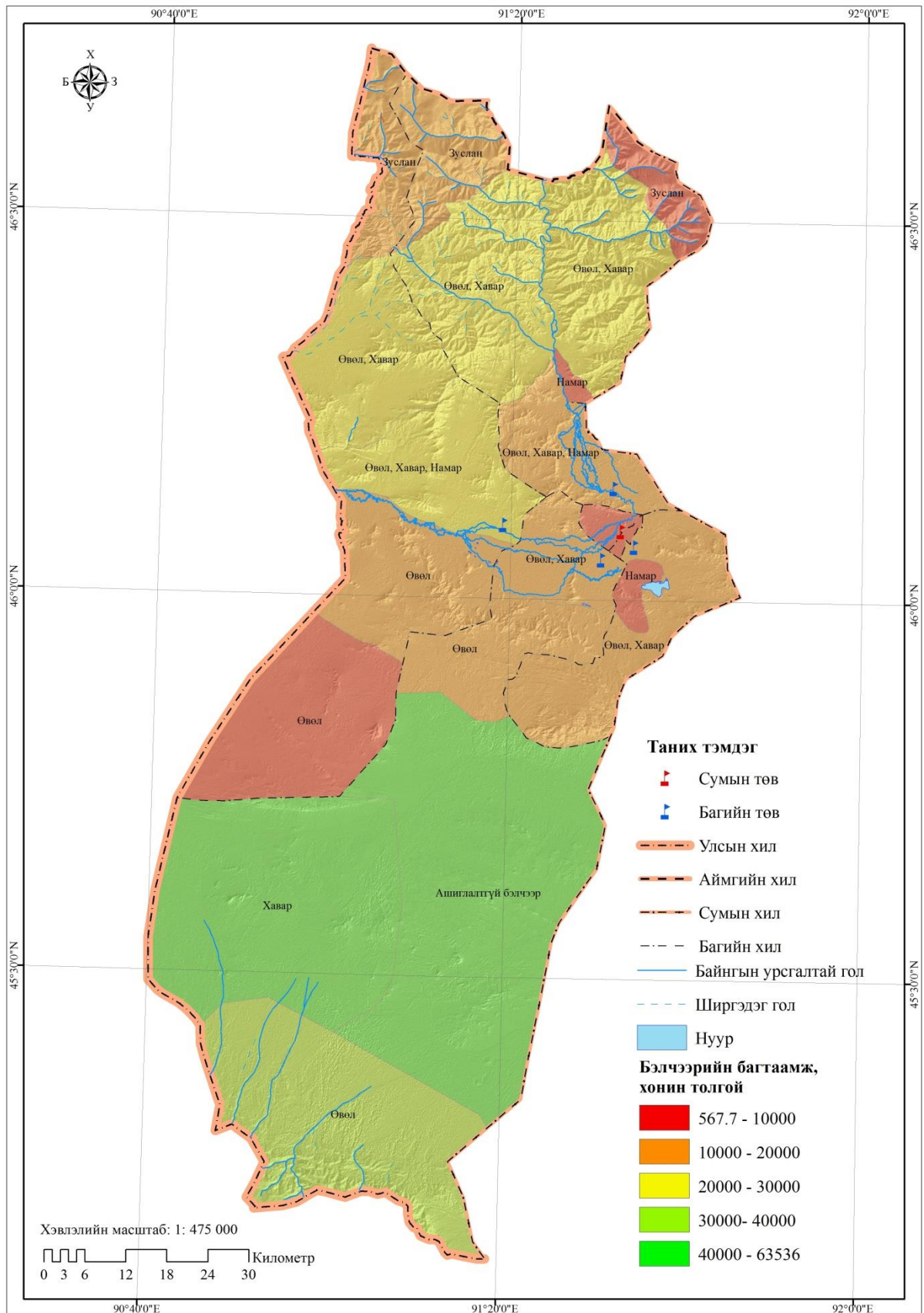
Булган сумд тодорхойлсон бэлчээрийн улирлын ашиглалтуудын багтаамжыг сумын хэмжээгээр авч үзэхэд зун, намрын бэлчээрийн даац багтаамж сайтай, өвлийн бэлчээрийн даац багтаамж харьцангуй бага байна. Иймд өвлийн улирлын бэлчээрийг хугацаандаа ашиглах, мөн өвөлжөөний нутагт малчин өрхүүдийг бага нэмэх хэрэгтэй. Зуслангийн бэлчээр нь богино хугацаанд ашиглагддаг тул харьцангуй ургац сайтай байна.

Сумын бэлчээрийн даац багтаамж, улиралаар

Хүснэгт 62.

Д/д	Багийн нэр	Бэлчээр ашиглалт	Талбай /га/	Га-ийн ургац /цн/	Тэжээл ийн нөөц, цн	Хонь жилд идэх өвс /цн/	Багтаамж /хонь толгой/	Даац /хувь/
1	Бүрэнхайрхан		993.5	2.4	2384.3	4.2	397.4	0,0
2	Далт		3592.8	2.4	8622.7	4.2	1437.1	0.00
3	Алагтолгой	Өвөл	54905.1	2.7	148243.8	4.2	24707.3	0.19
4	Алагтолгой	Зуслан	18633.8	2.4	44721.1	4.2	7453.5	5.62
5	Алагтолгой	Өвөл, Хавар	43675.4	2.3	100453.4	4.2	16742.2	0.97
6	Алагтолгой	Өвөл, Хавар, Намар	40670.3	3	122010.9	4.2	20335.2	2.06
7	Алагтолгой	Өвөл	41352.0	1.7	70298.4	4.2	11716.4	1.07
8	Байтаг	Ашиглалтгүй бэлчээр	148250.8		0.0		0.0	0.00
9	Байтаг	Өвөл, Хавар	20001.2	3.0	59146.4	4.2	9857.7	4.83
10	Байтаг	Өвөл	31002.1	1.5	46503.1	4.2	7750.5	0.69
11	Байтаг	Өвөл	86281.5	1.7	146678.5	4.2	24446.4	0.87
12	Байтаг	Хавар	108487.3	1.7	184428.4	4.2	30738.1	0.54
13	Баянгол	Өвөл, Хавар	52127.8	2.1	109468.3	4.2	18244.7	0.93
14	Баянгол	Зуслан	22227.0	3	66681.1	4.2	11113.5	3.98
15	Баянгол	Өвөл, Хавар, Намар	27346.2	2.9	79303.8	4.2	13217.3	2.20
16	Баянсудал	Өвөл, Хавар	43091.3	1.9	81873.4	4.2	13645.6	1.19
17	Баянсудал	Өвөл, Хавар	45051.7	2	90103.3	4.2	15017.2	1.21
18	Баянсудал	Зуслан	12263.9	3	36791.6	4.2	6131.9	14.36
19	Баянсудал	Намар	1993.6	3	5980.7	4.2	996.8	139.50
20	Баянсудал	Намар	4720.4	3	14161.3	4.2	2360.2	111.35

Зураг 60. Бэлчээрийн улирлын даац, багтаамж

4.2.3. Бэлчээр усжуулалт

Гадаргын усны судалгааг гаргасны үндсэн дээр Булган сумын хэмжээнд усжуулагдсан нутаг 713380.7 га байгаа бөгөөд харин усжуулах шаардлагатай нутаг бэлчээр 97307.0 га байна. Үүний 71.9% буюу 69955.6 га бэлчээр нутаг Байтаг багт, 15% буюу 14661.4 га бэлчээр Алагтолгой багт, үлдсэн 13% буюу 11092.1 га бэлчээр нь Баянсудал багт тус тус байна. Эдгээрийн гидрогеологийн судалгаа нь Байтаг болон Алагтолгой багуудад ихэвчлэн байх ба боржин диорит, граосиенит, диорит, элс, шавар, алевролит, алетрит, ховроор элсжин, хайргажин, хөрзөн, брекчи, цахирчин зэрэг хурдас чулуулаг тогтоцтой бөгөөд бараг усжилтгүй бүс байдаг тул нарийн хайгуул хийж байж усжуулах шаардлагатай.

*Усжуулах шаардлагатай газрын судалгаа**Хүснэгт 63.*

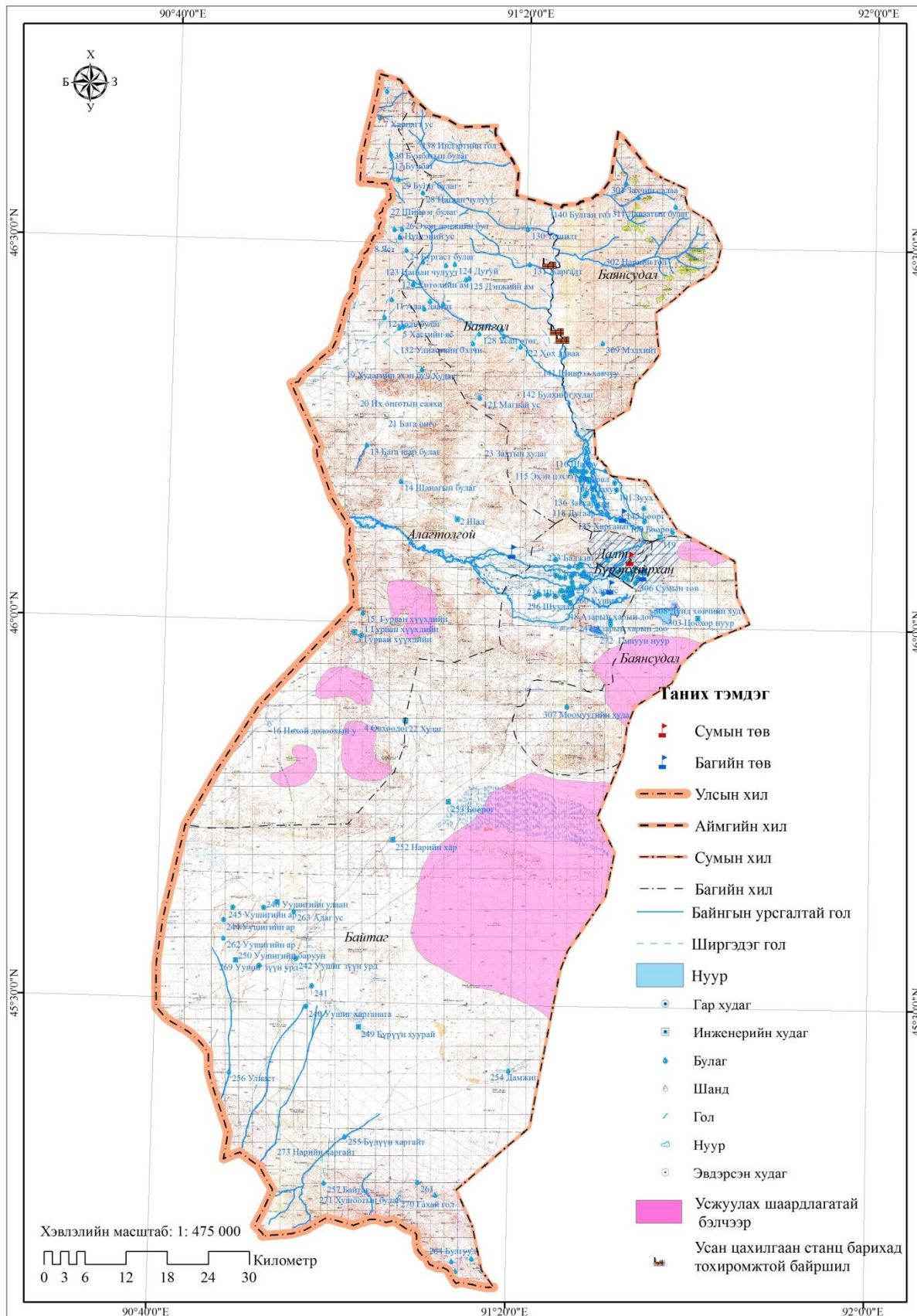
<i>Д/д</i>	<i>Багийн нэр</i>	<i>Газрын нэр</i>	<i>Талбай /га/</i>
1	Алагтолгой	Их Өвхөөдөг уулын баруун хөндий	4353.1
2	Алагтолгой	Загийн хар уул орчим	2401.7
3	Алагтолгой	Бага өвхөөдөг уулын хойд хөндий	3379.3
4	Алагтолгой	Гурван Хүүхэдийн хөндий	4527.0
5	Байтаг	Баруун хуурайн түнгээс-Дамжин Хүрэн өндөр уул	69955.6
6	Баянсудал	Доод хөвч	11092.07
7	Баянсудал	Дээд хөвч	1597.9

Булган гол дагуу дараах байршлуудад усан цахилгаан станц байгуулах нөхцөлтэй байршлууд байгаа бөгөөд цаашид эдгээр газрууд дээр нарийвчилсан судалгаа үнэлгээ хийж сонголт хийж усан цахилгаан станц барих хэрэгтэй.

*Усан цахилгаан станц барих тохиромжтой газрын тойм байршил**Хүснэгт 64.*

<i>Дугаар</i>	<i>Уртраг</i>	<i>Өргөрөг</i>	<i>Тайлбар</i>
1	91° 24' 21.3" E	46° 22' 47.3" N	Булган гол
2	91° 23' 41.0" E	46° 23' 25.9" N	Булган гол
3	91° 22' 39.5" E	46° 28' 40.9" N	Булган гол

Зураг 61. Усжуулах шаардлагатай бэлчээр болон усан цахилгаан станц барих тохиромжтой газрын байршил

4.2.4. Бэлчээр ашиглалтын төлөвлөлт

Бэлчээрийн газар ашиглалт нь сумын үндсэн газар ашиглалт байгаа бөгөөд цаашид бэлчээрийг өнө удаан хугацаанд тогтвортой ашиглахын тулд улирлын сэлгээг сайн хийх, бэлчээрийн даац багтаамжид тааруулж малаа өсгөх, хамгаалах, тордох, эзэнтэй болгох, нөхөн сэргээдэг байх шаардлагатай. Иймд бид энэхүү нутаг дэвсгэрийн төлөвлөгөөнд бэлчээр ашиглалтын хэсэг, бэлчээрийн ашиглалтын бүлэг гэсэн бэлчээр ашиглалтын хэлбэрийг тогтоож төлөвлөгөөнд тусгалаа. Энэхүү бэлчээр ашиглалтын хэсэг, бүлгүүдийг малчдын саналын үндсэн дээр тогтоосон ба багийн Иргэдийн нийтийн хурал болон сумын Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын тэргүүлэгчдээр тус тус хэлэлцүүлж тогтоосон болно. Булган сумын хэмжээнд бэлчээр ашиглалтын 72 хэсгийг тогтоож энэхүү төлөвлөгөөнд тусгасан ба хэсэг бүрт багтах малчдын байршлын тоог хүснэгт 65 харуулав.

Бэлчээр ашиглалтын хэсгийн талбай

Хүснэгт 65.

Д/д	Бэлчээр ашиглалтын хэсгийн нэр	Талбай /га/	Малчдын байршлын тоо				
			Өвөлжөө	Хаваржаа	Өвөлжөө, Хаваржаа	Зуслан	Намаржаа
1	Ашиглалтгүй бэлчээр	148250.8					
2	Алагтолгой зуслан	18839.3				2	
3	Баянгол зуслан	23353.1				3	
4	Баянсудал, зуслан	12776.1				2	
5	Баянсудал намаржаа	1993.6					1
6	Баянсудал намаржаа	4729.0					1
7	Адаг ус	31894.1		5			
8	Алаг толгой	10327.2		2			
9	Арал	1241.3	1		14		
10	Бадаан хар	17811.9		2			
11	Бага онгог	9326.3	14	1			
12	Багар	2984.5	5	3	19		
13	Балжин	1982.3	2		9		
14	Баянголын ам	1983.0	3	4	3		
15	Баяртайн ар	5784.2	1				
16	Бүдүүн харгайт	12435.2	5				
17	Булган гол	7417.0	3		6		
18	Бүрэн булаг	8052.4	15	2			
19	Дашваанжил	13589.5	6	2	6		
20	Дээд хөвч	6097.1		2	2		
21	Дээд нарийн	7203.0	2	3			
22	Доод хөвч	10207.8	8	6	2		

23	Доод нарийн	12668.9	12	11	14		
24	Дунд хөвч	9751.0		17	2		
25	Дунд сухай	15792.9	1	1			
26	Эхэн цэхээ	3809.4	1	2	23		
27	Эхэн ус	12535.0		6			
28	Гарьд	2868.4	1		12		
29	Гэдэнгийн хар	12516.8	3				
30	Гүн зуух	15138.5	21	1			
31	Гурван хүүхэд	16230.7	11		4		
32	Хаац	12086.8	79	1	13		
33	Худаг	9947.5	1	3			
34	Хулстай	7027.6	2				
35	Хөндийн ам	4007.9	1	5			
36	Ихэр тольбулаг	19751.8	15	2			
37	Жаргалант	8938.2	10	5	2		
38	Хагшаал	5159.9	2		43		
39	Хар сайр	9425.0	6	4			
40	Хар ус	5011.8	2	5	6		
41	Харганат	1211.7			7		
42	Харганатай	17507.7		6			
43	Хөх дав	5506.7	3	5	2		
44	Хөх үзүүр	5678.7			22		
45	Хүйтэн булаг	4381.0	4	4			
46	Хужирт	5231.6	3				
47	Магнайн ус	7163.9	1	13	1		
48	Мэргэн	17523.0	7	3			
49	Модон овоо	5723.1	3				
50	Морин улаан	4227.8			3		
51	Намарзан	2213.1	1	3	19		
52	Нарийн харгайт	4132.0	4				
53	Очирийн булаг	5306.7	2				
54	Шанагд	13462.1	12	3			
55	Шар булаг	14597.3	10	10			
56	Шар толгой	1606.8	19	3			
57	Чонот	9148.3	4	6			
58	Шуудай	898.4	27				
59	Согогын хөх	11774.7	8		3		
60	Сүмийн цагаан	3790.9	1	1	10		
61	Тэрэм хад	6549.3	2				
62	Тошилт	5423.8	9	4	1		
63	Цагаан бургас	9022.7	4				
64	Цөө	3175.6	4	4			
65	Улаан салаа	3968.3	2				
66	Улаан толгой	3376.8	3				

67	Улиаст	3495.4	6				
68	Улиастай	6779.3	2	1			
69	Уст мэлхий	18583.3	2	4	3		
70	Уушигийн ар	6326.7		1			
71	Уушигийн өвөр	2137.1		2			
72	Өвхөөдөг	55412.4			23		
Дүн		806283.3	376	168	274	7	2

Бэлчээр ашиглалтын хэсгийн багтаамж

Хүснэгт 66.

Д/д	Хэсгийн		Талбай /га/	Га-ийн ургац /цн/	Тэжээлийн нөөц, цн	Хоньны жилд идэх өвс /цн/	Багтаамж /хонь толгой/
	Баг	Нэр					
1	Байтаг	Адаг ус	31894.1	1.7	54220.0	4.2	12909.5
2	Байтаг	Алаг толгой	10327.2	1.4	14458.1	4.2	3442.4
3	Баянгол	Арал	1241.3	2.4	2979.2	4.2	709.3
4	Байтаг	Бадаан хар	17811.9	1.8	32061.4	4.2	7633.7
5	Алагтолгой	Бага онгог	9326.3	1.8	16787.4	4.2	3997.0
6	Баянгол	Багар	2984.5	3	8953.6	4.2	2131.8
7	Байтаг	Балжин	1982.3	3	5946.8	4.2	1415.9
8	Баянгол	Баянголын ам	1983.0	4	7932.0	4.2	1888.6
9	Байтаг	Баяртайн ар	5784.2	1.3	7519.4	4.2	1790.3
10	Байтаг	Бүдүүн харгайт	12435.2	1.5	18652.9	4.2	4441.2
11	Баянсудал	Булган гол	7417.0	1.7	12608.9	4.2	3002.1
12	Баянгол	Бүрэн булаг	8052.4	1.1	8857.6	4.2	2109.0
13	Алагтолгой	Дашваанжил	13589.5	1.9	25820.0	4.2	6147.6
14	Баянсудал	Дээд хөвч	6097.1	1.8	10974.7	4.2	2613.0
15	Баянсудал	Дээд нарийн	7203.0	2.1	15126.3	4.2	3601.5
16	Баянсудал	Доод хөвч	10207.8	1.5	15311.7	4.2	3645.6
17	Баянсудал	Доод нарийн	12668.9	2	25337.8	4.2	6032.8
18	Баянсудал	Дунд хөвч	9751.0	1.6	15601.6	4.2	3714.7
19	Байтаг	Дунд сухай	15792.9	1.5	23689.3	4.2	5640.3
20	Баянгол	Эхэн цэхээ	3809.4	3	11428.3	4.2	2721.0
21	Байтаг	Эхэн ус	12535.0	2.2	27577.1	4.2	6566.0
22	Байтаг	Гарьд	2868.4	3	8605.3	4.2	2048.9
23	Байтаг	Гэдэнгийн хар	12516.8	2.2	27537.0	4.2	6556.4
24	Алагтолгой	Гүн зуух	15138.5	2	30277.0	4.2	7208.8
25	Алагтолгой	Гурван хүүхэд	16230.7	1.7	27592.2	4.2	6569.6
26	Алагтолгой	Хаац	12086.8	3	36260.4	4.2	8633.4
27	Байтаг	Худаг	9947.5	1.3	12931.7	4.2	3079.0
28	Байтаг	Хулстай	7027.6	1.8	12649.7	4.2	3011.8
29	Баянгол	Хөндийн ам	4007.9	1.9	7615.1	4.2	1813.1
30	Алагтолгой	Ихэр тольбулаг	19751.8	2.3	45429.1	4.2	10816.4
31	Баянгол	Жаргалант	8938.2	2	17876.4	4.2	4256.3
32	Баянгол	Хагшаал	5159.9	5	25799.3	4.2	6142.7
33	Байтаг	Хар сайр	9425.0	1.7	16022.5	4.2	3814.9

34	Байтаг	Хар ус	5011.8	1.7	8520.1	4.2	2028.6
35	Баянгол	Харганат	1211.7	2.5	3029.4	4.2	721.3
36	Байтаг	Харганатай	17507.7	2.6	45520.0	4.2	10838.1
37	Баянгол	Хөх дав	5506.7	1.9	10462.7	4.2	2491.1
38	Байтаг	Хөх үзүүр	5678.7	3	17036.2	4.2	4056.2
39	Баянгол	Хүйтэн булаг	4381.0	1.9	8323.8	4.2	1981.9
40	Байтаг	Хужирт	5231.6	2.7	14125.3	4.2	3363.2
41	Баянгол	Магнайн ус	7163.9	1.9	13611.4	4.2	3240.8
42	Баянсудал	Мэргэн	17523.0	1.4	24532.2	4.2	5841.0
43	Байтаг	Модон овоо	5723.1	1.5	8584.6	4.2	2044.0
44	Байтаг	Морин улаан	4227.8	1.5	6341.8	4.2	1509.9
45	Байтаг	Намарзан	2213.1	3	6639.2	4.2	1580.8
46	Байтаг	Нарийн харгайт	4132.0	1.7	7024.4	4.2	1672.5
47	Байтаг	Очирийн булаг	5306.7	1.5	7960.0	4.2	1895.2
48	Алагтолгой	Шанагд	13462.1	1.9	25578.0	4.2	6090.0
49	Алагтолгой	Шар булаг	14597.3	2	29194.6	4.2	6951.1
50	Байтаг	Шар толгой	1606.8	3	4820.4	4.2	1147.7
51	Баянгол	Чонот	9148.3	1.8	16466.9	4.2	3920.7
52	Байтаг	Шуудай	898.4	4	3593.5	4.2	855.6
53	Алагтолгой	Согогын хөх	11774.7	1.5	17662.1	4.2	4205.3
54	Баянгол	Сүмийн цагаан	3790.9	2.5	9477.4	4.2	2256.5
55	Байтаг	Тэрэм хад	6549.3	1.5	9823.9	4.2	2339.0
56	Баянгол	Тошилт	5423.8	2.2	11932.3	4.2	2841.0
57	Байтаг	Цагаан бургас	9022.7	1.6	14436.3	4.2	3437.2
58	Баянгол	Цөө	3175.6	1.9	6033.6	4.2	1436.6
59	Байтаг	Улаан салаа	3968.3	0.8	3174.7	4.2	755.9
60	Байтаг	Улаан толгой	3376.8	1.6	5402.8	4.2	1286.4
61	Баянгол	Улиаст	3495.4	1.9	6641.2	4.2	1581.2
62	Байтаг	Улиастай	6779.3	2.1	14236.5	4.2	3389.7
63	Баянсудал	Уст мэлхий	18583.3	1.9	35308.3	4.2	8406.7
64	Байтаг	Уушигийн ар	6326.7	1.9	12020.8	4.2	2862.1
65	Байтаг	Уушигийн өвөр	2137.1	1	2137.1	4.2	508.8
66	Алагтолгой	Өвхөөдөг	55412.4	2.3	127448.6	4.2	30344.9

Бэлчээрийг гэрээгээр ашиглах нь: Газрын тухай хуулийн 52.2-т заасан “Өвөлжөө, хаваржааны тодорхой нутаг бэлчээрийг талхлагдлаас хамгаалах, нөхөн сэргээх зорилгоор тухайн бүс нутгийн онцлог, бэлчээр ашиглаж ирсэн уламжлал, даац, чадавхийг харгалзан, багийн Иргэдийн нийтийн хурлын саналыг үндэслэн сумын Засаг дарга малчдад болзол гэрээний дагуу хэсэг бүлгээр ашиглуулж болно” гэсэн заалтын дагуу бид гэрээгээр бэлчээрээ ашиглах боломжтой малчдын хуваарийг гаргаж төлөвлөгөөнд тусгалаа.

Булган сумын хэмжээнд тогтоосон өвөлжөө, хаваржааны нутаг бэлчээрийг хэсэгт хуваасан ашиглалтыг үндэслэн 109 бэлчээр ашиглалтын бүлэгт хуваарилж төлөвлөсөн.

Цаашид малчин өрхүүд нэгдэж бүлэг байгуулан энэхүү хуваарыг хэлэлцэн тохиролцож бэлчээрийн газраа гэрээгээр ашиглаж болно.

Бэлчээр ашиглалтын бүлэг

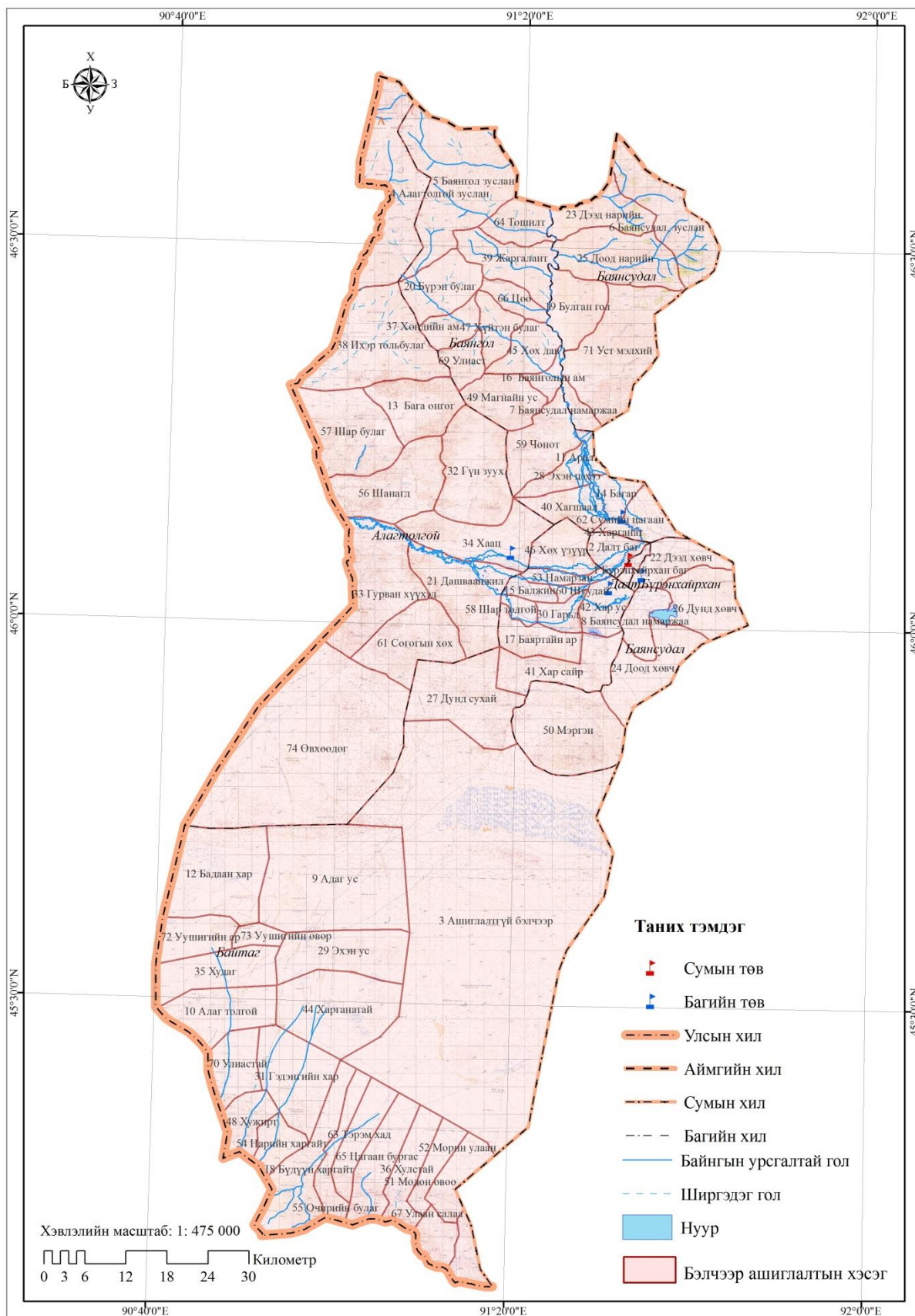
Хүснэгт 67.

Д/д	Багийн нэр	Бүлгийн нэр	Газрын нэр	Талбай /га/	Өрхийн тоо
1	Алагтолгой	Өвхөөдөг	Их Өвхөөдөг уул	21590.38	11
2	Алагтолгой	Шар булаг	Шар булагын хөдөө	5533.38	13
3	Алагтолгой	Гүн зуух	Сэртэнгийн Хар уул	6636.92	6
4	Алагтолгой	Ихэр тольбулаг	Ихэр толь булаг	9034.66	6
5	Алагтолгой	Бага онгог	Цахтын улаан уул	3441.06	5
6	Алагтолгой	Шанагд	Билүүтийн сайр	5235.69	8
7	Алагтолгой	Хаац	Аавын хөх уул	7293.67	81
8	Алагтолгой	Дашваанжил	Майханы хөндий	5882.74	11
9	Алагтолгой	Согогын хөх	Сувагийн хөх	7915.06	7
10	Алагтолгой	Гурван хүүхэд	Гурван хүүхэд	10237.75	6
11	Алагтолгой	Ихэр тольбулаг	Бахвайн хойд ам	4739.12	6
12	Алагтолгой	Ихэр тольбулаг	Онгийн тал	5977.99	5
13	Алагтолгой	Шар булаг	Харуулт хар уул	6404.44	4
14	Алагтолгой	Шар булаг	Суврага уул	2659.50	3
15	Алагтолгой	Бага онгог	Бага Онгогийн хөдөө	3624.61	9
16	Алагтолгой	Бага онгог	Цахтын хойд ам	2260.65	1
17	Алагтолгой	Шанагд	Сухайтын хөндий	3070.87	2
18	Алагтолгой	Шанагд	Шанагын булаг	5155.57	5
19	Алагтолгой	Хаац	Зүүн хаац уул	4793.13	2
20	Алагтолгой	Гүн зуух	Цахтын урд ам	3024.43	9
21	Алагтолгой	Гүн зуух	Захтын худаг	5477.15	6
22	Алагтолгой	Дашваанжил	Дашваанжил уулын урд	6584.34	2
23	Алагтолгой	Дашваанжил	Санжийн тохой	1122.40	1
24	Алагтолгой	Согогын хөх	Ихэр толгой	3859.68	4
25	Алагтолгой	Өвхөөдөг	Загын Хар	22719.21	5
26	Алагтолгой	Өвхөөдөг	Бага Өвхөөдөг уул	11102.83	7
27	Алагтолгой	Гурван хүүхэд	Түнгэтийн хар уул	5992.98	9
28	Байтаг	Хар ус	Хар ус	5011.82	13
29	Байтаг	Дунд сухай	Дунд сухай	15792.86	2
30	Байтаг	Модон овоо	Модон овоо	5723.07	3
31	Байтаг	Харганатай	Харганатай	17507.68	6
32	Байтаг	Хөх үзүүр	Хөх үзүүр	5678.74	27
33	Байтаг	Намарзан	Намарзан	2213.05	23
34	Байтаг	Шуудай	Шуудай	898.38	27
35	Байтаг	Балжин	Балжин	1982.26	11
36	Байтаг	Шар толгой	Шар толгой	1606.81	22
37	Байтаг	Гарьд	Гарьд	2868.44	12
38	Байтаг	Баяртайн ар	Баяртайн ар	5784.17	1
39	Байтаг	Хар сайр	Хар сайр	9425.02	10

40	Байтаг	Бадаан хар	Бадаан хар	17811.87	13
41	Байтаг	Адаг ус	Адаг ус	31894.13	5
42	Байтаг	Алаг толгой	Алаг толгой	10327.24	2
43	Байтаг	Худаг	Худаг	9947.47	4
44	Байтаг	Уушигийн өвөр	Уушигийн өвөр	2137.13	2
45	Байтаг	Уушигийн ар	Уушигийн ар	6326.75	1
46	Байтаг	Эхэн ус	Эхэн ус	12535.05	6
47	Байтаг	Улиастай	Улиастай	6779.31	3
48	Байтаг	Хужирт	Хужирт	5231.60	3
49	Байтаг	Нарийн харгайт	Нарийн харгайт	4132.00	4
50	Байтаг	Гэдэнгийн хар	Гэдэнгийн хар	12516.83	3
51	Байтаг	Тэр хад	Тэрэм хад	6549.30	2
52	Байтаг	Цагаан бургас	Цагаан бургас	9022.69	4
53	Байтаг	Хулстай	Хулстай	7027.59	2
54	Байтаг	Морин улаан	Морин улаан	4227.84	3
55	Байтаг	Улаан толгой	Улаан толгой	3376.77	3
56	Байтаг	Улаан салаа	Улаан салаа	3968.34	2
57	Байтаг	Очирийн булаг	Очирийн булаг	5306.65	2
58	Байтаг	Бүдүүн харгайт	Бүдүүн харгайт	12435.24	5
59	Баянгол	Магнайн ус	Магнайн ус	4821.87	10
60	Баянгол	Хагшаал	Хагшаал	5159.87	45
61	Баянгол	Тошилт	Тошилтын ам	2965.04	7
62	Баянгол	Жаргалант	Жаргалантын адаг	3334.24	9
63	Баянгол	Бүрэн булаг	Моомойн сайр	2182.46	5
64	Баянгол	Цөө	Цөө	1619.73	4
65	Баянгол	Хөндийн ам	Бага дэвсэг ам	2583.14	3
66	Баянгол	Улиаст	Улиастайн ам	3495.36	6
67	Баянгол	Хүйтэн булаг	Хүйтэн булаг	4301.77	9
68	Баянгол	Хөх дав	Дунд хөх дов	2303.37	5
69	Баянгол	Баянголын ам	Баянголын ам	1982.99	10
70	Баянгол	Сүмийн цагаан	Сүмийн цагаан	3790.95	14
71	Баянгол	Чонот	Овоотын даваа	4566.20	3
72	Баянгол	Эхэн цэхээ	Эхэн цэхээ	3809.44	26
73	Баянгол	Харганат	Харганат	1211.75	7
74	Баянгол	Арал	Арал	1241.34	15
75	Баянгол	Багар	Багар	2984.52	27
76	Баянгол	Тошилт	Бага Сонгинот	2458.75	7
77	Баянгол	Жаргалант	Жаргалантын эхэн	3019.60	2
78	Баянгол	Жаргалант	Бударгант	2584.35	6
79	Баянгол	Цөө	Хойд Цөөгийн сайр	1517.17	4
80	Баянгол	Бүрэн булаг	Хөтөлийн ам	2469.80	5
81	Баянгол	Хөндийн ам	Хөндийн ам	1373.99	3
82	Баянгол	Хөх дав	Заагийн сайр	2057.11	2
83	Баянгол	Хөх дав	Хөх довын адаг	1314.89	3
84	Баянгол	Магнайн ус	Булхийн худаг	2342.03	5

85	Баянгол	Чонот	Шонтын ам	3097.60	5
86	Баянгол	Чонот	Гэдэнгийн хөдө	1484.48	2
87	Баянгол	Бүрэн булаг	Хужирт булаг	1069.49	0
88	Баянгол	Бүрэн булаг	Цагаан чулуутын ам	2330.64	7
89	Баянсудал	Мэргэн	Мэргэн уулын ар	9801.03	10
90	Баянсудал	Уст мэлхий	Хуурай мэлхийт салаа	5091.49	5
91	Баянсудал	Дээд хөвч	Дээд хөвч	6097.06	4
92	Баянсудал	Дунд хөвч	Дунд хөвч	9751.02	19
93	Баянсудал	Доод хөвч	Доод хөвч	6706.82	13
94	Баянсудал	Дээд нарийн	Дээд нарийн	5598.63	0
95	Баянсудал	Доод нарийн	Дунд Доод нарийн	3006.89	14
96	Баянсудал	Булган гол	Хар хүрээт уул	2789.18	2
97	Баянсудал	Дээд нарийн	Хөх уулын ар	812.40	2
98	Баянсудал	Дээд нарийн	Бургастын ам	791.96	2
99	Баянсудал	Доод нарийн	Баасан уулын өвөр	1103.42	6
100	Баянсудал	Доод нарийн	Доод нарийн эхэн	3667.79	6
101	Баянсудал	Доод нарийн	Бургаст уул	3076.89	7
102	Баянсудал	Доод нарийн	Доод нарийн адаг	1813.90	10
103	Баянсудал	Булган гол	Булган гол	2156.55	3
104	Баянсудал	Булган гол	Яргайт	2471.26	4
105	Баянсудал	Уст мэлхий	Хуурай мэлхийт ам	2145.31	0
106	Баянсудал	Мэргэн	Мэргэн уулын өвөр	7722.00	2
107	Баянсудал	Доод хөвч	Хөөвөн хөх уул	3500.97	4
108	Баянсудал	Уст мэлхий	Ашиглалтгүй бэлчээр	7670.57	0
109	Баянсудал	Уст мэлхий	Уст мэлхийт	3675.96	4

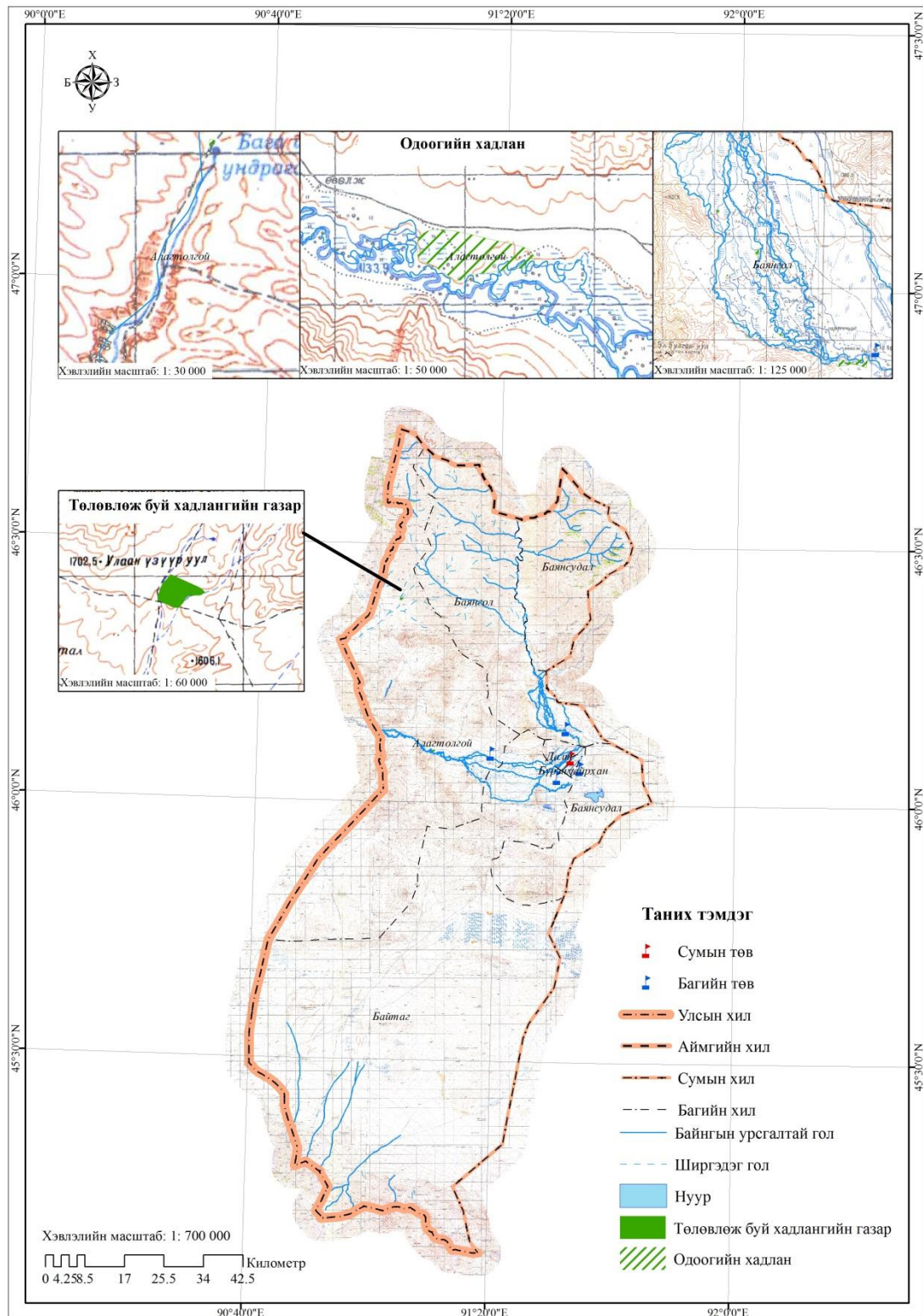
Зураг 62. Бэлчээр ашиглалтын хэсгийн төлөвлөлтийн зураг

4.2.5. Хадлангийн газрын төлөвлөлт

Сумын хэмжээнд шинээр хадлан эрхлэхэд боломжтой хөрс, ургамлан нөмрөг бүхий газрууд тохиромжтой байдлын үнэлгээгээр тодорхойлогдсон боловч хээрийн хэмжилт судалгаа, иргэдийн санал, орон нутгийн мэргэжилтэн удирдлагуудын санал хэлэлцүүлгийг үндэслэн Алагтолгой багийн нутаг Улаан үзүүр уулын өвөрт 30 газар төлөвлөж нутаг дэвсгэрийн төлөвлөгөөнд тусгалаа.

Зураг 63. Хадлангийн газрын төлөвлөлтийн зураг

4.2.6. Ойн ашиглалт, хамгаалалтын бүс төлөвлөлт

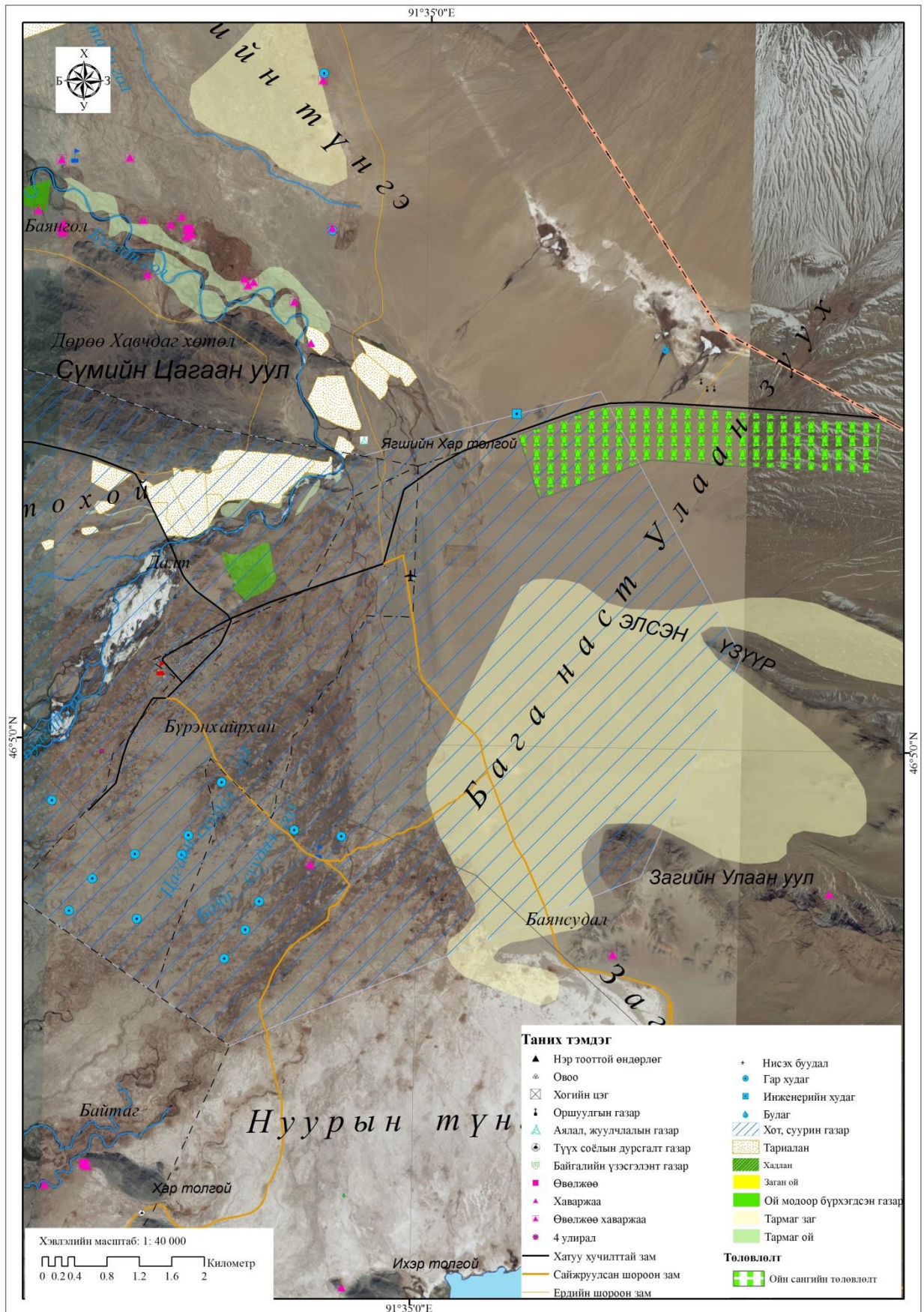
Булган голоо дагаад бургас, улиас ургадаг ба усны нөөц сайтай загас, ургамал, амьтан элбэг гол юм. Сумын төвийн дундуур Булган гол нь урсдаг тул сумын төвийн иргэд нөгөө тарих, хадлан бэлтгэх, жимсний мод тарих зэрэг чиглэлээр голын усыг татаж газар ашиглаж байна. Бид орон нутгийн иргэдийн санал, нөхцөл байдлыг судлан сумын төвийн зүүн болон зүүн хойд хэсгээр мод үржүүлэг, жимсний мод тариалах 8000 га газрыг төлөвлөгөөнд тусгалаа. Нөгөөтэйгүүр Булган сум нь Ховд аймаг цаашид баруун бүсийг жимс, жимсгэнээр хангах зорилго, хөтөлбөртэй байгаа ба энэхүү боломжийг хангах үүднээс төлөвлөсөн.

Ойн ашиглалт, хамгаалалтад дараах шаардлага нөхцөлийг хангаж ажиллах шаардлагатай.

- Газрын нэгдмэл сангийн тооллогын аргачилсан зааврын дагуу сумын ойн сан бүхий газарт ойн захаас гадагш 100 м зурвас газар нь ой тэлэн ургах нөөц газарт бүртгэгддэг тул уг газарт бэлчээрээс бусад зориулалтаар газар ашиглахыг хориглоно.
- Хөрсийг усны эвдрэлээс хамгаалах, газрын доорхи болон гадаргуугийн усны тэнцлийг хадгалах зорилгоор гол горхины эх, нуурын эргэн тойронд 5 км-ээс дотогш, голын эргээс хоёр тийш урсгалын дагуу, булаг шандын тархины эргэн тойрны 3 км доторхи газарт хориотой бүсийн ойн хилийг татдаг бөгөөд тус сумын хувьд тус бүс нь хамгаалалтын бүсэд багтаж байгаа юм.
- Ойн нөхөн төлжилтийг хангах ойн захаас 100 метр хүртэлх зай болон ойн цоорхойд даацаас хэтэрсэн мал бэлчээх, сэлгээгүй хадлан бэлтгэх зэргээр ой мод байгалийн жамаар үрээ хаяж, нөхөн төлжих боломжийг алдагдуулахгүй байх, ашиглалтын явцад зохистой хэмжээний төлбөр ногдуулах арга хэмжээ авбал зохино.

- Ойн хөнөөлт шавьж хүр эрвээхэйн өндөг ихээр тархсан газруудад устгал хийх, ойгоос их хэмжээгээр мод огтлохгүй байх зэрэг нийтлэг арга хэмжээ авахаас гадна ойн ашиглалт болон хамгаалалтын бүсүүдэд ашиглалтын горимыг мөрдөнө.

Зураг 64. Мод тарих, үржүүлэх

4.2.7. Аялал жуулчлалын бүсийн төлөвлөлт

Булган сум нь түүх, соёлын дурсгалт газар маш ихтэй бөгөөд үүнийг түшиглэн байгалийн тогтоц сайтай тул байгалийн аялал жуулчлал хөгжих боломжтой юм. Тус нутагт дахь Баатаруудын хөшөө дурсгалууд, тэдгээрийн түүхийг өгүүлсэн газрууд, соёлын олдворууд, байгалийн унаган төрх тогтоц зэргийг түшиглэн аялал жуулчлал хөгжүүлэхээс гадна эдгээрийн холбосон явган болон морин аялал зохион байгуулах боломжтой аялал жуулчлалын маршрутыг төлөвлөж тусгалаа. Нийт сумын төвөөс эхлэн аялах боломжтой 10 чиглэл бүхий 520 орчим км аялалын маршрутыг гаргалаа. Цаашид сумаас эдгээр байршлуудыг түшиглэсэн аялал жуулчлал, амралт сувиллын газруудыг байгуулснаар сумын иргэд, аж ахуй нэгж, байгууллагуудын эдийн засагт ихээхэн хөрөнгө оруулалт оруулах боломж бүрдэнэ. Ялангуяа хил залгаа БНХАУ, цаашлаад Казакстан, ОХУ зэрэг олон улсыг хамарсан аялал жуулчлал хөгжүүлэх бүрэн боломжтой.

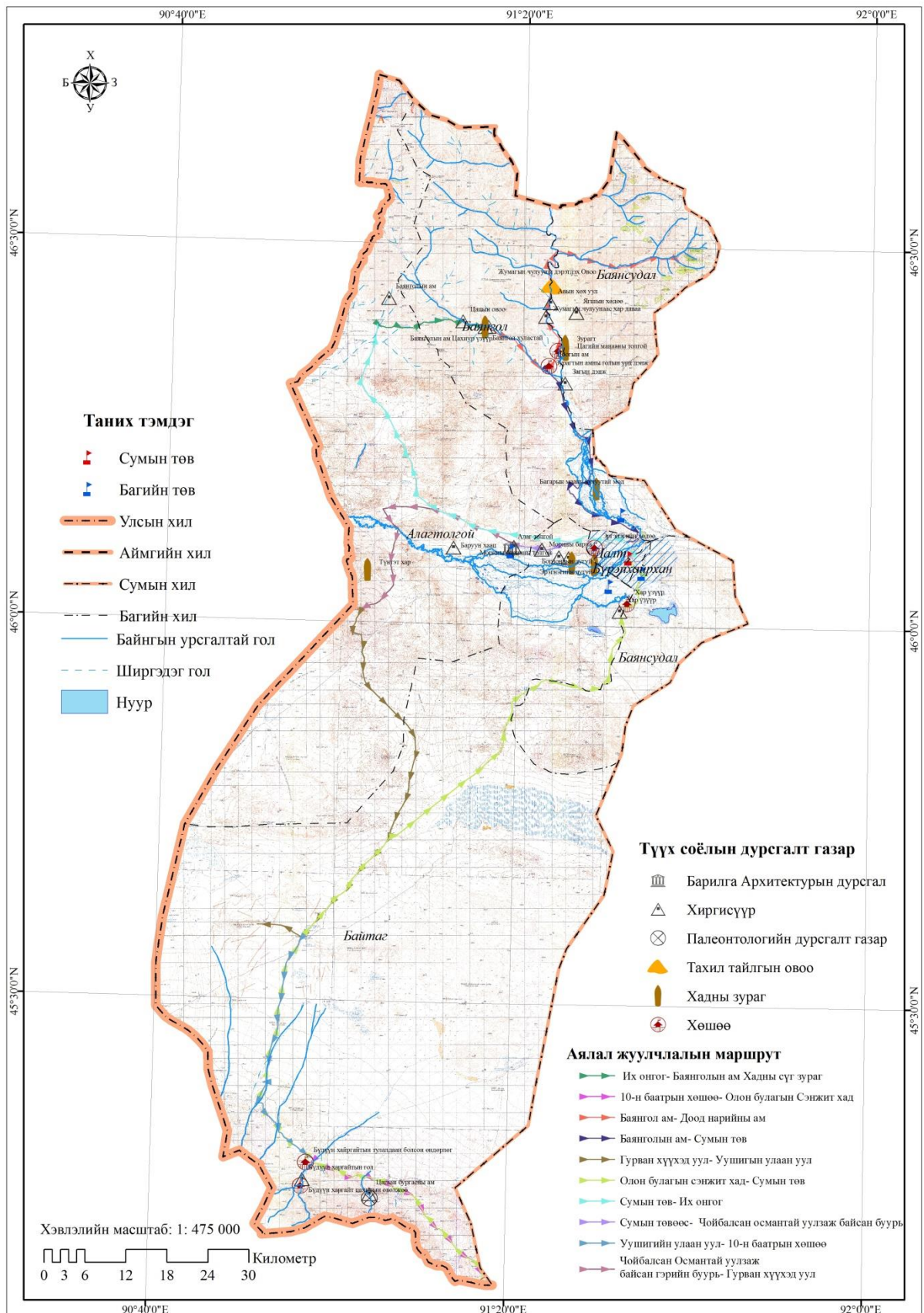
Сумын аялал жуулчлалын үндсэн маршрут, төлөвлөлтөөр

Хүснэгт 68.

<i>Д/д</i>	<i>Аялал жуулчлалын маршрут</i>	<i>Урт /км/</i>
1	Их онгог- Баянголын ам Хадны зураг	16.81
2	10-н баатрын хөшөө- Олон булагын Сэнжит хад	33.70
3	Баянгол ам- Доод нарийн	51.22
4	Баянголын ам- Сумын төв	37.99
5	Гурван хүүхэд уул- Уушигын улаан уул	64.94
6	Олон булагын сэнжит хад- Сумын төв	157.52
7	Сумын төв- Их онгог	62.79
8	Сумын төвөөс- Чойбалсан Османтай уулзаж байсан буурь	19.19
9	Уушигийн улаан уул- 10-н баатрын хөшөө	38.88
10	Чойбалсан Османтай уулзаж байсан буурь- Гурван хүүхэд уул	39.13

522.17

Зураг 65. Аялал жуулчлалын төлөвлөлтийн зураг

4.2.8. Зам, шугам сүлжээний газрын төлөвлөлт

Булган сум нь Улаанбаатар хотоос 1588 км, баруун бүсийн төв Ховд хотоос 487 км-ийн зайтай бөгөөд хатуу хучилттай замд холбогдсон сумдуудын нэг юм. Цаашид сумын төвөөс Байтагийн хилийн боомт руу хатуу хучилттай зам тавихаар төлөвлөсөн ба зарим бартаа саад ихтэй замуудыг сайжруулах, гүүр, даваануудыг засах байршлуудыг тогтоож төлөвлөгөөнд тусгалаа. Мөн сумын төв болон хилийн боомтуудыг өндөр хурдны шилэн кабелиар холбох байршлыг төлөвлөгөөнд тусгалаа.

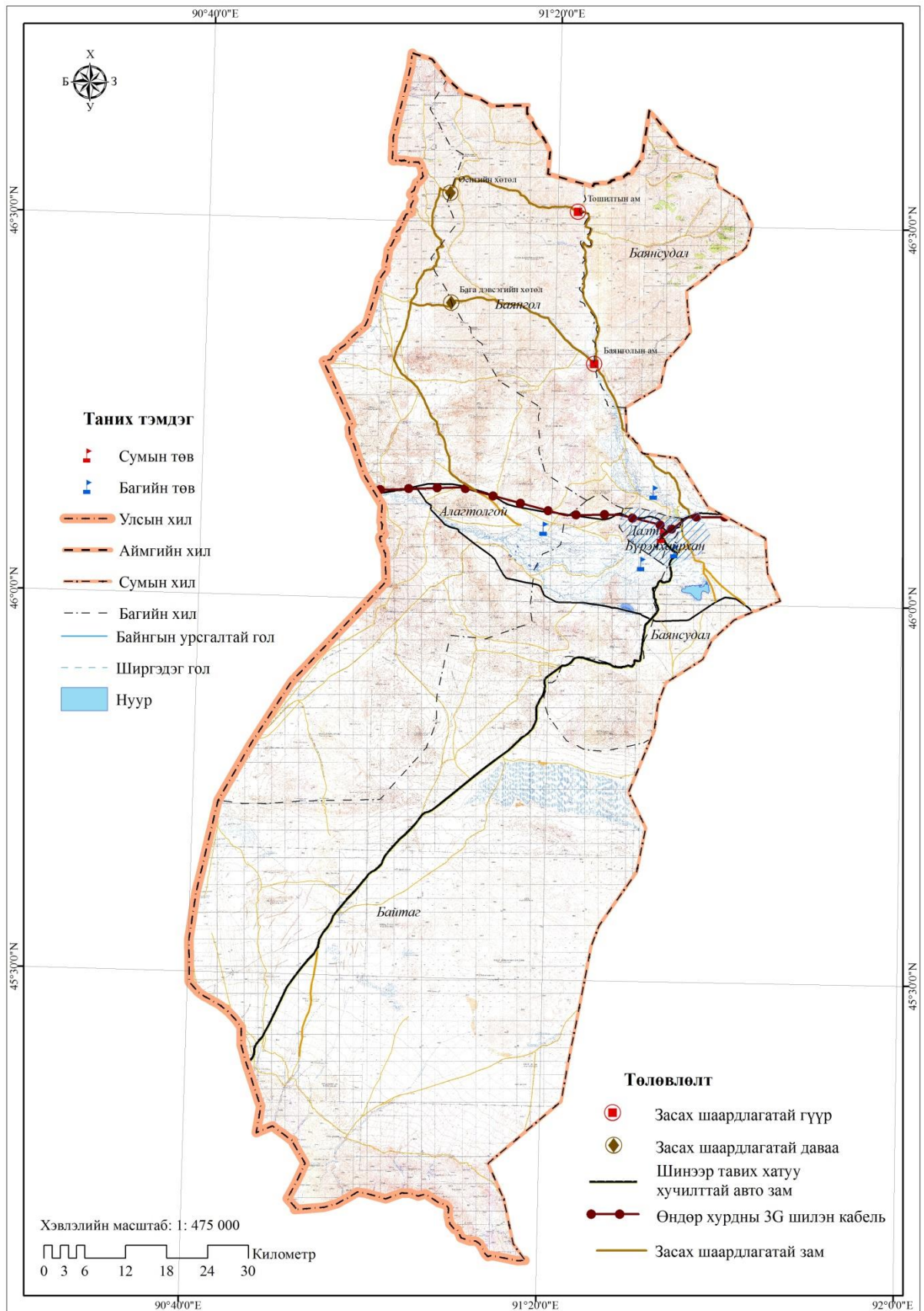
*Зам шугам сүлжээний төлөвлөлт**Хүснэгт 69.*

<i>Д/д</i>	<i>Төрөл</i>	<i>Газрын нэр</i>	<i>Урт /км/</i>
1	Хатуу хучилттай авто зам	Сумын төв-Байтаг хилийн боомт	109.6
2	Өндөр хурдны 3G шилэн кабель	Үенч сум- Булган сумын төв- Ярант хилийн боомт	54.7

*Гүүр даваа засах, сайжруулах замын төлөвлөлт**Хүснэгт 70.*

<i>Д/д</i>	<i>Төрөл</i>	<i>Багийн нэр</i>	<i>Уртраг</i>	<i>Өргөрөг</i>	<i>Газрын нэр</i>
1	Гүүр засах	Баянгол, Баянсудал	91° 24' 39.8" E	46° 19' 0.6" N	Баянголын ам
2	Гүүр засах	Баянгол	91° 22' 28.1" E	46° 31' 2.6" N	Тошилтын ам
3	Даваа засах	Алагтолгой, Баянгол	91° 8' 0.2" E	46° 23' 37.0" N	Бага дэвсэгийн хөтөл
4	Даваа засах	Алагтлогой, Баянгол	91° 7' 35.7" E	46° 32' 20.1" N	Өенгийн хөтөл

Зураг 66. Авто зам, шугам сүлжээний төлөвлөлтийн зураг

4.2.9. Тусгай хамгаалалттай газрын төлөвлөлт.

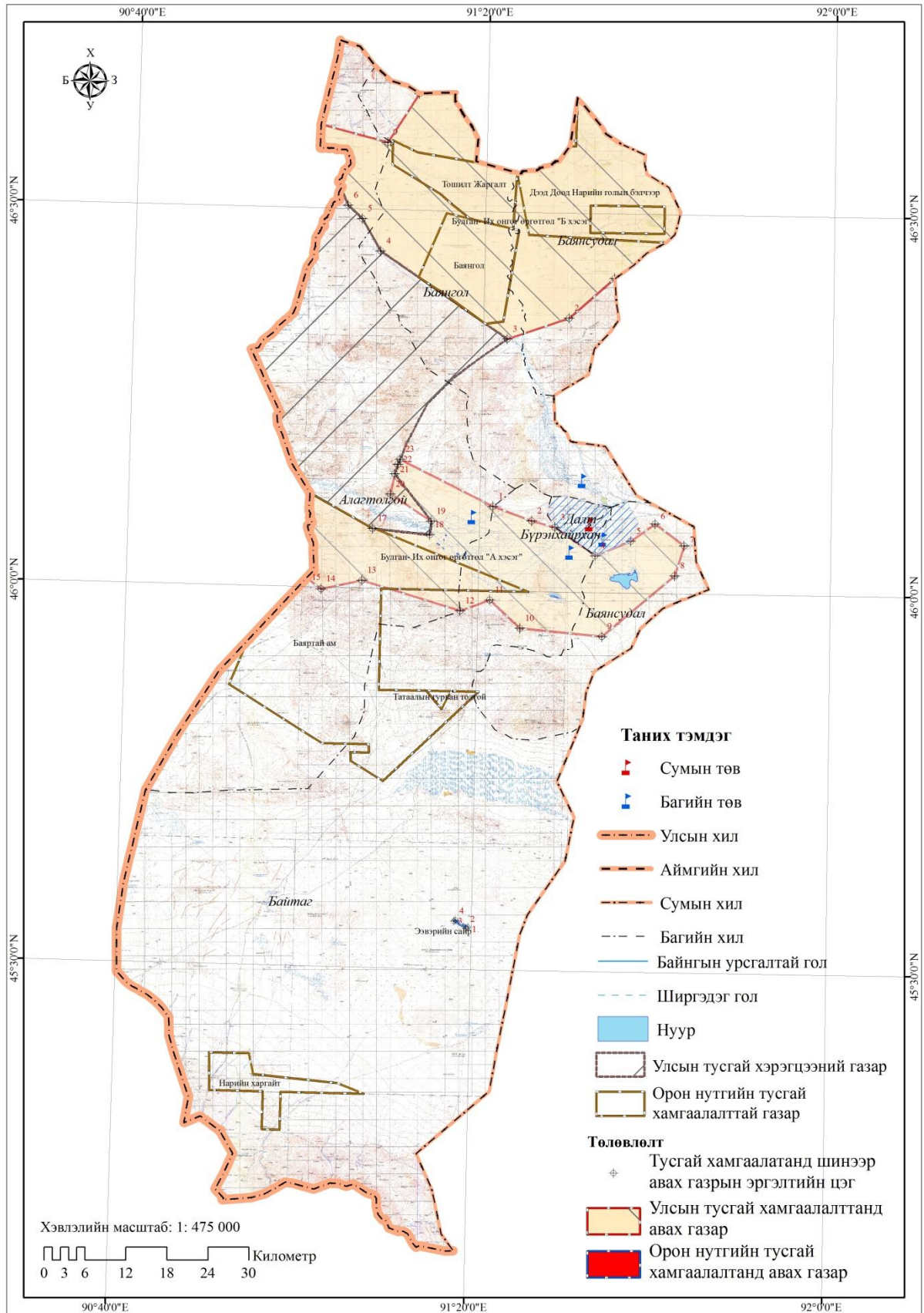
Сумын хэмжээнд орон нутгийн тусгай хамгаалалтанд Эвэрийн сайр орчмын газар, улсын тусгай хамгаалалтанд Булган-Их онгог өргөтгөл “А хэсэг” “Б хэсэг” гэсэн 2 газрыг төлөвлөгөөнд тусгалаа.

Улсын тусгай хамгаалалтанд авах газар

Хүснэгт 71.

Нэр	Талбайн хэмжээ, га	Эргэлтийн цэгийн дугаар	Уртраг	Өргөрөг
Булган-Их онгог өргөтгөл "Б хэсэг"	72986.4	1	91° 34' 55.0" E	46° 24' 56.8" N
		2	91° 29' 46.2" E	46° 21' 43.7" N
		3	91° 22' 45.5" E	46° 19' 58.8" N
		4	91° 8' 4.3" E	46° 26' 44.2" N
		5	91° 5' 51.7" E	46° 29' 15.5" N
		6	91° 4' 12.0" E	46° 30' 17.5" N
		7	91° 3' 19.3" E	46° 31' 37.8" N
		8	91° 0' 51.3" E	46° 36' 39.1" N
		9	91° 8' 34.8" E	46° 35' 20.8" N
		10	91° 12' 4.7" E	46° 39' 14.8" N
Булган-Их онгог өргөтгөл "А хэсэг"	105384.9	1	91° 21' 30.2" E	46° 6' 42.5" N
		2	91° 25' 56.5" E	46° 5' 37.3" N
		3	91° 28' 37.2" E	46° 5' 9.5" N
		4	91° 33' 14.5" E	46° 2' 58.4" N
		5	91° 37' 15.1" E	46° 4' 9.4" N
		6	91° 39' 59.4" E	46° 5' 33.9" N
		7	91° 43' 21.3" E	46° 3' 51.8" N
		8	91° 42' 19.4" E	46° 1' 29.0" N
		9	91° 34' 9.7" E	45° 56' 35.0" N
		10	91° 24' 50.7" E	45° 57' 7.3" N
		11	91° 21' 21.0" E	45° 59' 17.7" N
		12	91° 18' 1.5" E	45° 58' 24.1" N
		13	91° 6' 48.1" E	46° 0' 38.3" N
		14	91° 2' 10.6" E	45° 59' 53.1" N
		15	91° 0' 29.1" E	46° 0' 43.9" N
		16	91° 0' 37.6" E	46° 7' 26.2" N
		17	91° 7' 51.6" E	46° 4' 46.2" N
		18	91° 14' 22.6" E	46° 4' 21.9" N
		19	91° 14' 31.3" E	46° 5' 26.1" N
		20	91° 9' 47.9" E	46° 7' 30.6" N
		21	91° 10' 15.1" E	46° 9' 7.9" N
		22	91° 10' 34.0" E	46° 9' 52.3" N
		23	91° 10' 47.4" E	46° 10' 17.3" N
Эвэрийн сайр	53.78	1	91° 19' 38.8" E	45° 33' 23.6" N
		2	91° 19' 26.5" E	45° 33' 17.4" N
		3	91° 18' 3.3" E	45° 33' 50.8" N
		4	91° 18' 12.0" E	45° 33' 55.4" N

Зураг 67. Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн төлөвлөлтийн зураг

АШИГЛАСАН НОМ, БҮТЭЭЛИЙН ЖАГСААЛТ

- 1 Д.Доржготов “Монгол орны хөрс” УБ, 2003 он
- 2 БНМАУ-ын уур амьсгал, гадаргын усны нөөцийн атлас. (1985)
- 3 Ш.Цэгмид. Монгол орны физик газар зүй УБ-1967
- 4 Ховд аймгийн хөрс судалгааны материал 1986 он
- 5 Г. Цолмон “Монгол орны бэлчээр хадлангийн ангилаа” ГБХ.1993
- 6 Ш.Баясгалан Д.Даваадорж . Монгол орны ХАА-н уур амьсгалын лавлах.1996.
- 7 Г.Пүрэвцэрэн., Ж.Наранцацралт. Газрын менежментийн онолын үндэс. 2000 он
- 8 Г.Пүрэвцэрэн Газрын сангийн менежмент 2000 он
- 9 Ш.Хашбат. Саалийн фермерийн аж ахуйн үйлдвэрлэлийн технологи 2003 он
- 10 Р.Цэрэндулам. Тэжээлийн шимт чанарын хүрд 1980 он
- 11 Газрын нэгдмэл сангийн үндсэн ангиллын тайлан. ГХГЗЗГ. 2012, 2013, 2014 он
- 12 Монгол орны гадаргын усны тооллого, 2011 он
- 13 Л.Уранбилэг “Нийслэл орчимд сүүний эрчимжсэн аж ахуй хөгжүүлэхэд тохиромжтой газар нутгийн агроэкологийн үнэлгээ” сэдэвт магистрын ажил 2003 он
- 14 Ховд аймгийн статистикийн эмхтгэл. 2014 он
- 15 Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн үндэсний сүлжээ, түүний үнэлгээ. 2003 он.
- 16 Ховд аймгийн бэлчээрийн хянан баталгааны судалгааны 2012 он

Хууль тогтоомж, дүрэм журам

1. Газрын тухай хууль. Байгаль орчны тухай Монгол Улсын хуулиуд, 1997 он
2. Монгол улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хууль.
3. Газрын хэвлийн тухай хууль. Байгаль орчны тухай Монгол Улсын хуулиуд, 1997 он
4. Хот байгуулалтын тухай хууль 1998 он
5. Хот тосгоны төлөвлөлт, барилгажилтын норм, дүрэм. 2004 он
6. “Аймаг, Нийслэлийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө боловсруулах аргазүйн заавар” УБ, 2008 он
7. “Сумын газар зохион байгуулалтын тухайн жилийн төлөвлөгөө боловсруулах аргачлал” УБ, 2011 он
8. Монгол улсын жижиг гол, усны хамгаалалтын бүсийн дүрэм
9. Монгол улсын стандарт MNS 4652-28

10. Монгол улсын стандарт MNS 4628-98 “Шатахуун түгээх станц, барилга байгууламж, тоног төхөөрөмжийн техникийн ерөнхий шаардлага” УБ, 1998 он
11. “Харилцаа холбооны тухай хууль”, Засгийн газрын 2001 оны 263 дугаар тогтоол
12. "Авто замын тухай хууль"-ийн 12.2 зүйл
13. “Ойн тухай хууль” 2012 оны 5-р сарын 17
14. “Аялал жуулчлалын тухай хууль” 2000 оны 5-р сарын 5

ХАВСРАЛТ

ГАДАРГЫН УСНЫ СУДАЛГАА

Хавсралт 1.

Булаг, шандны судалгаа

Хавсралт 1.1

№	Багийн нэр	Булаг шандны нэр	Оршин буй газрын нэр	Сумын төвөөс хэдэн км-т орших
1	Алагтолгой	Халзангийн булаг	Халзан	120
2	Алагтолгой	Харцагат булаг	Харцагат	95
3	Алагтолгой	Ендэртийн Адуучын салаан булаг	Ендэртийн адууч	90
4	Алагтолгой	Ендэртийн Шангын салаан булаг	Ендэртийн шангийн салаа	93
5	Алагтолгой	Даршаантын булаг	даршаант	65
6	Алагтолгой	Хулхын булаг	харгайт хулх	85
7	Алагтолгой	Үстын булаг	үст	70
8	Алагтолгой	Бураа галтын булаг	бураагалт	75
9	Алагтолгой	Газарчын булаг	газарч	90
10	Алагтолгой	Мухар шарилжитын булаг	Мухар шарилжит	85
11	Алагтолгой	Цагаан чулуутын булаг	Цагаан чулуут	80
12	Алагтолгой	Нүцгэний булаг	Нүцгэн	78
13	Алагтолгой	Ганц модтын булаг	ганц модод	78
14	Алагтолгой	Шээрэнгийн булаг	Шээрэн	77
15	Алагтолгой	Баруун салаан булаг	Баруун салаа	76
16	Алагтолгой	Гол салаан булаг	Гол салаа	75
17	Алагтолгой	Эхэн дэнжийн булаг	Эхэн дэнж	70
18	Алагтолгой	Адаг дэнжийн булаг	Адаг дэнж	69
19	Алагтолгой	Аюурзаны булаг	Аюурзаны булаг	65
20	Алагтолгой	Цагаан булаг	Цагаан булаг	65
21	Алагтолгой	Хар Самганы булаг	Хар самганы булаг	64
22	Алагтолгой	Өеөн булаг	Өеө	70
23	Баянгол	Түвшин салаан булаг	Түвшин салаа	68
24	Баянгол	Маамтын салаан булаг	Маамтын салаа	67
25	Баянгол	Улаан хадны булаг	Улаан хад	70
26	Баянгол	Тангадын салаан булаг	Тангадын салаа	68
27	Баянгол	Бураа голтын булаг	Өеөн бураагалт	68
28	Алагтолгой	Түвдийн нүхний булаг	Түвдийн нүх	65
29	Баянгол	Зүүн салаан булаг	Өеөн зүүн салаа	65
30	Баянгол	Өмнө салаан булаг	Өеөн өмнө салаа	64
31	Баянгол	Харалдаа 1,2 булгууд	Харалдаа	64
32	Алагтолгой	Рашаантын булаг	рашаант	60
33	Алагтолгой	Их хужиртын булаг	Их хужирт	60
34	Алагтолгой	Бага хужиртын булаг	Бага хужирт	60
35	Алагтолгой	Хуурай салаан булаг	Хуурай салаа	55
36	Баянгол	Моомоон бургастын булаг	Моомоон бургаст	54
37	Баянгол	Бүрэн булаг	Бүрэн булаг	54
38	Баянгол	Салхитын булаг	Салхит	54

39	Баянгол	Цагаан овоон булаг	Цагаан овоо	50
40	Баянгол	Хөндийн эхэн булаг	Хөндийн эхэн	50
41	Баянгол	Хөндийн адаг булаг	Хөндийн адаг	50
42	Баянгол	Хөндийн довуучын булаг	Хөндийн довчуу	54
43	Баянгол	Хандгайтын булаг	Хандгайт	55
44	Баянгол	Баянгол цагаан бургастын булаг	Баянгол цагаан бургаст	53
45	Баянгол	Хэц булаг	Хэц булаг	45
46	Баянгол	Хүйтэн булаг	Хүйтэн булаг	44
47	Баянгол	Үмхий булаг	Үмхий булаг	43
48	Баянгол	Шангийн булаг	Шангийн салаа	40
49	Баянгол	Тариатын булаг	Тариат	38
50	Баянгол	Магнайн булаг	Магнай	35
51	Баянгол	Устай салаа	Устай салаа	33
52	Алагтолгой	Худгийн хэц булаг	Худаг	55
53	Алагтолгой	Бахvain цагаан булаг	Худагийн бахвай	54
54	Алагтолгой	Төмөржөөний харын булаг	Төмөржөөний хар	50
55	Алагтолгой	Худгийн хэц булаг	Худаг	55
56	Алагтолгой	Хасгийн яс булаг	Хасгийн яс	60
57	Алагтолгой	Хулстайн булаг	Хулстай	65
58	Алагтолгой	Ихэр толын булаг	Ихэр толь	70
59	Алагтолгой	Хавчиг булаг	Хавчиг	71
60	Алагтолгой	Алаг даагатын булаг	Алаг даагат	72
61	Алагтолгой	Баян модны булаг	Баян мод	70
62	Алагтолгой	Их шар булаг	Их шар булаг	60
63	Алагтолгой	Бага шар булаг	Бага шар булаг	50
64	Алагтолгой	Сухайтын булаг	Сухайт	50
65	Алагтолгой	Шангын булаг	Шанга	45
66	Баянгол	Тахилт хар дав	Тахилт хар дав	40
67	Баянгол	Цахир үзүүрийн бургастын булаг	Цахир үзүүрийн бургаст	42
68	Баянгол	Хойд цөөгийн булаг	Хойд цөө	68
69	Баянгол	Урд цөөгийн булаг	Урд цөө	65
70	Баянгол	Хулстайн булаг	Хулстай	65
71	Баянгол	Жаргалант булаг	Жаргалант	60
72	Баянгол	Доод нарийны булаг	Доод нарийн	50
73	Баянгол	Дээд нарийны булаг	Дээд нарийн	50
74	Баянгол	Ендэртийн амны булаг	Ендэрт	110
75	Баянгол	Хар Шаттын булаг	Хар шат	90
76	Баянгол	Хундагатын булаг	Хундагат	95
77	Баянгол	Цагаан давын булаг	Цагаан дав	85
78	Баянгол	Хөх давын булаг	Хөх дав	80
79	Баянгол	Улаан шаттын булаг	Улаан шатад	80
80	Баянгол	Сүхийн булаг	Сүх	79
81	Баянгол	Шар гэргийн булаг	Шар гэрт	78
82	Баянгол	Санжитын булаг	Санжит	75
83	Баянгол	Хөх давийн булаг	Хөх дав	90
84	Алагтолгой	Адуучын будаг	Ендэртийн адууч	95

85	Алагтолгой	Хар цасны булаг	Хар цас	100
86	Алагтолгой	Бугын бүүрний булаг	Бугын бүүр	102
87	Алагтолгой	Хамар бүүрний булаг	Хамар бүүр	100
88	Алагтолгой	Хэрцийн амны булаг	Хэрцийн ам	90
89	Алагтолгой	Хөх булаг	Хөх булаг	90
90	Алагтолгой	Харгайтын хулхын булаг	Харгайтын хулх	85
91	Алагтолгой	Чахарын салаан булаг	Чахарын салаа	100
92	Алагтолгой	Шангын салаан булаг	Шангийн салаа	99
93	Алагтолгой	Хөх хөтлийн булаг	Хөх хөтөл	110
94	Алагтолгой	Ендэртийн хөтлийн булаг	Ендэрт	100
95	Байтаг	Захчин салаа булаг	Захчин салаа	95
96	Байтаг	Хөшөөн хөтөл булаг	Хөшөөн хөтөл	85
97	Байтаг	Хөх хөтөл булаг	Хөх хөтөл	86
98	Байтаг	Шар хайргай булаг	Шар хайргай	89
99	Байтаг	Бэлчир	Бэлчир	86
100	Баянсудал	Зуслангийн эхэн	Зуслангийн эхэн	100
101	Баянсудал	Тарвагатай	Тарвагатай	99
102	Баянсудал	Баасан салаа	Баасан салаа	86
103	Баянсудал	Бургас салаа	Бургас салаа	88
104	Баянсудал	Шар булаг	Шар булаг	89
105	Баянсудал	Хойд салаа	Хойд салаа	89
106	Баянсудал	Нүцгэнэ	Нүцгэнэ	85
107	Баянсудал	Торлог	Торлог	83
108	Баянсудал	Алтиш	Алтиш	75
109	Баянсудал	Нарийн салаа	Нарийн салаа	70
110	Баянсудал	Ар мэлхийт;	Ар мэлхийт;	74
111	Байтаг	Бөхөн харгайтын булаг	Бөхөн харгайтын	90
112	Байтаг	Бэлийн булаг	Бэлийн булаг	80
113	Байтаг	Гахайн булаг	Гахайн булаг	85
114	Байтаг	Мөст булаг	Мөст булаг	86
115	Байтаг	Гомбоон булаг	Гомбоон булаг	90
116	Байтаг	Буянтын булаг	Буянтын булаг	85
117	Байтаг	Хулстайн эхэн булаг	Хулстайн эхэн булаг	86
118	Байтаг	Хулстайн дун булаг	Хулстайн дун булаг	85
119	Байтаг	Хулстайн адаг булаг	Хулстайн адаг булаг	85
120	Байтаг	Цагаан бургастын эхэн булаг	Цагаан бургастын эхэн булаг	100
121	Байтаг	Их шивээтын булаг	Их шивээтын булаг	99
122	Байтаг	Хэрэмтийн булаг	Хэрэмтийн булаг	86
123	Байтаг	Ганц модны булаг	Ганц модны булаг	90
124	Байтаг	Их хамуугийн булаг /Цагаан асгат/	Их хамуугийн булаг /Цагаан асгат/	86
125	Байтаг	Очирын булаг	Очирын булаг	90
126	Байтаг	Араат улааны булаг	Араат улааны булаг	100
127	Байтаг	Хүнхэрээ	Хүнхэрээ	110
128	Байтаг	Хар толгойн булаг	Хар толгойн булаг	100
129	Байтаг	Хөндлөн булаг	Хөндлөн булаг	90
130	Байтаг	Хөх булаг	Хөх булаг	85
131	Байтаг	Улаан салаан булаг	Улаан салаан булаг	90

132	Байтаг	Чойсүрэнгийн булаг	Чойсүрэнгийн булаг	90
133	Байтаг	Гашуун булаг	Гашуун булаг	95
134	Байтаг	Нарийн харгайтын булаг	Нарийн харгайтын булаг	95
135	Байтаг	Цалуугийн булаг	Цалуугийн булаг	90
136	Байтаг	Дондогийн булаг	Дондогийн булаг	90
137	Байтаг	Гэдэнгийн харийн булаг	Гэдэнгийн харийн булаг	85
138	Байтаг	Үзүүр байтой булаг	Үзүүр байтой булаг	86
139	Байтаг	Хонгион булаг	Хонгион булаг	96
140	Байтаг	Хүйсийн толгойн булаг	Хүйсийн толгойн булаг	96
141	Байтаг	77-ыг булаг	77-ыг булаг	100
142	Байтаг	Цагаан гүүний булаг	Цагаан гүүний булаг	89
143	Байтаг	Төмөр харийн булаг	Төмөр харийн булаг	110

Нуурын судалгаа

Хавсралт 1.2.

№	Багийн нэр	Нуур, тойрмын нэр	Оришин буй газрын нэр	Тухайн булаг сумын төвөөс хэдэн км-т ориших	Ашиглалт	
					Устай	Усгүй
1	Баянсудал	Цоохор нуур	Булагт харын урд талд	6	Гийм	
2	Байтаг	Гашуун нуур	Улаан үзүүрийн урд талд	8		Усгүй
Дүн	2	2				

Голын судалгаа

Хавсралт 1.3

№	Багийн нэр	Гол, горхины нэр	Оришин буй газрын нэр	Сумын төвөөс хэдэн км-т ориших
1	Алагтолгой	Шуугиантын гол	Шуугиантын гол	110
2	Алагтолгой	Бумбатын гол	Бумбатын гол	100
3	Алагтолгой	Харгайтын гол	Харгайтын гол	80
4	Баянгол	Сонгинотын гол	Сонгинотын гол	70
5	Баянгол	Баянгол улиастын гол	Баянгол улиастын гол	50
6	Байтаг	Дээд нарийн	Дээд нарийн	75
7	Байтаг	Доод нарийн	Доод нарийн	65
8	Байтаг	Цагаан бургастын гол	Цагаан бургастын гол	130
9	Байтаг	Бүдүүн харгайтын гол	Бүдүүн харгайтын гол	130
10	Байтаг	Хужиртын гол	Хужиртын гол	130
11	Байтаг	Улиастын гол	Улиастын гол	130

Худаг, уст цэгийн судалгаа

Хавсралт 1.4

Д/д	Худгийн төрөл	Худгийн нэр	Эзэмшигчийн нэр	Өргөрөг	Уртраг
1	Гар худаг	Баянсудал	Сидам	46° 4' 22.9" N	91° 34' 16.4" E
2	Гар худаг	Булган гол	Т. Төрбат	46° 4' 43.8" N	91° 25' 36.3" E
3	Гар худаг	Сумын төв	Б. Ганзориг	46° 4' 22.3" N	91° 32' 48.6" E
4	Гар худаг	Сумын төв	А. Шагдарсүрэн	46° 4' 14.4" N	91° 32' 18.1" E
5	Гар худаг	Сумын төв	Н. Нансал	46° 3' 48.4" N	91° 32' 19.8" E
6	Гар худаг	Сумын төв	Ц. Даваажав	46° 3' 56.3" N	91° 33' 30.0" E
7	Гар худаг	Сумын төв	п. Ядамсүрэн	46° 4' 25.1" N	91° 33' 49.4" E
8	Гар худаг	Сумын төв	Ц. Оюунцэцэг	46° 4' 43.6" N	91° 33' 7.1" E
9	Гар худаг	Сумын төв	Д. Батнасан	46° 4' 4.2" N	91° 31' 53.9" E
10	Гар худаг	Сумын төв	Т. Батэрдэнэ	46° 3' 51.3" N	91° 31' 40.9" E
11	Гар худаг	Сумын төв	Ч. Отгонсүрэн	46° 4' 14.4" N	91° 32' 44.9" E
12	Гар худаг	Сумын төв	Я. Батхүү	46° 3' 33.2" N	91° 33' 10.6" E
13	Гар худаг	Сумын төв	И. Анхбаяр	46° 3' 44.9" N	91° 33' 22.3" E
14	Гар худаг	Сумын төв	Б. Анхбаяр	46° 4' 22.4" N	91° 31' 5.9" E
15	Гар худаг	Дөвөржин	Д. Эрдэнэ баатар	46° 5' 20.3" N	91° 29' 57.2" E
16	Гар худаг	Сумын төв	Д. Ганхуяг	46° 4' 35.2" N	91° 31' 30.0" E
17	Гар худаг	Сумын төв	Д. Даваажав	46° 4' 9.3" N	91° 30' 33.0" E
18	Гар худаг	Дөрвөлжин	л. Сүхбаатар	46° 1' 53.7" N	91° 25' 49.5" E
19	Гар худаг	Дөрвөлжин	О. Отгонбулаг	46° 3' 57.3" N	91° 25' 53.7" E
20	Гар худаг	намарзаа		46° 4' 5.3" N	91° 27' 7.6" E
21	Гар худаг	намарзаа	Х. Ариунбулаг	46° 2' 30.4" N	91° 22' 13.7" E
22	Гар худаг	Балжин	Д. Баторгил	46° 4' 10.3" N	91° 26' 7.2" E
23	Гар худаг	намарзаа	Т. Баатарсүрэн	46° 3' 51.9" N	91° 25' 9.8" E
24	Гар худаг	Сэнгээ	Ц. Баточир	46° 3' 57.1" N	91° 27' 39.9" E
25	Гар худаг	Дөрвөлжин	Д. Батмөнх	46° 5' 17.3" N	91° 24' 5.1" E
26	Гар худаг	Авай хөх	Я. Батсүх	46° 4' 41.1" N	91° 26' 36.8" E
27	Гар худаг	Хөх үзүүр	Г. Батэрдэнэ	46° 4' 20.9" N	91° 27' 19.4" E
28	Гар худаг	Дөрвөн улиас	Д. Баярсайхан	46° 4' 1.1" N	91° 24' 10.7" E
29	Гар худаг	Малзан	Н. Баатаржав	46° 3' 51.9" N	91° 24' 38.8" E
30	Гар худаг	Сэнгээ	Р. Дашаа	46° 3' 46.4" N	91° 28' 4.7" E
31	Гар худаг	Сэнгээ	М. Пагваа	46° 3' 33.2" N	91° 25' 58.6" E
32	Гар худаг	Харгантгохой	Д. Ариунболд	46° 2' 19.4" N	91° 25' 7.6" E
33	Гар худаг	Үргээдэг	И. Батмөнх	46° 2' 50.5" N	91° 24' 54.7" E
34	Гар худаг	Сумын төв	С. Баатарцол	46° 3' 7.3" N	91° 26' 10.3" E
35	Гар худаг	хар судал	Д. Отгонбаатар	46° 3' 13.5" N	91° 26' 4.5" E
36	Гар худаг	хар судал	Д. Хурцбаатар	46° 3' 1.2" N	91° 25' 35.8" E
37	Гар худаг	Элсэн богоо	д. Цэвээнравдан	46° 3' 2.6" N	91° 25' 38.4" E
38	Гар худаг	Балжин	Н. Батмөнх	46° 4' 51.5" N	91° 26' 58.9" E
39	Гар худаг	Балжин	у. Удаанжаргал	46° 2' 27.9" N	91° 23' 14.9" E
40	Гар худаг	Үргээдэг	Д. Бадрах	46° 2' 23.9" N	91° 24' 8.7" E

41	Гар худаг	Балжин	У. Эрдэнэбаатар	46° 2' 50.7" N	91° 24' 44.8" E
42	Гар худаг	Атрын тор	Ж. Мөнхдалай	46° 2' 40.4" N	91° 29' 31.5" E
43	Гар худаг	Аавдай	Б. Цэгмэд	46° 2' 19.2" N	91° 21' 49.4" E
44	Гар худаг	Жувжаа	М. Ядамжав	46° 2' 44.6" N	91° 25' 59.7" E
45	Гар худаг	Аавдай	Ц. Даваасүрэн	46° 2' 38.1" N	91° 26' 1.5" E
46	Гар худаг	Үргээдэг	И. Баянмөнх	46° 2' 27.8" N	91° 25' 43.6" E
47	Гар худаг	Балжин	С. Дүгрээ	46° 4' 50.6" N	91° 27' 0.3" E
48	Гар худаг	Шуудай	б. Хонгхоржоон	46° 2' 49.9" N	91° 25' 27.8" E
49	Гар худаг	Шуудай	Д. Бааст	46° 2' 29.3" N	91° 22' 17.6" E
50	Гар худаг	Шуудай	Р. Бадам	46° 2' 4.7" N	91° 25' 21.8" E
51	Гар худаг	Шуудай	Д. Ноостой	46° 2' 11.2" N	91° 25' 23.7" E
52	Гар худаг	Харган тохой	Ч. Дүгэрсүрэн	46° 2' 33.7" N	91° 25' 50.1" E
53	Гар худаг	Улаан чулуут	Б. Дамбий	46° 2' 22.07" N	91° 25' 06.0" E
54	Гар худаг	Шуудайн адаг	Л. Батхишиг	46° 1' 52.1" N	91° 25' 49.2" E
55	Гар худаг	Гурван хүүхдийн	Гурван хүүхдийн	45° 58' 57.5" N	91° 2' 14.2" E
56	Инженерийн худаг	Шал	М.Дэгжих	46° 8' 18.5" N	91° 12' 49.1" E
57	Инженерийн худаг	Гурван хүүхдийн	Гурван хүүхдийн	45° 59' 13.8" N	91° 1' 27.7" E
58	Гар худаг	Бөөрөг	З.Бужаа	46° 8' 25.0" N	91° 34' 5.1" E
59	Гар худаг	Зуух	Б.Цэрэндорж	46° 10' 51.7" N	91° 30' 50.2" E
60	Гар худаг	Чацарганат	А.Цээсүрэн	46° 11' 25.4" N	91° 30' 36.1" E
61	Гар худаг	Хар үзүүр	Б.Насанжаргал	46° 12' 21.7" N	91° 29' 35.0" E
62	Гар худаг	Бураан эх		46° 10' 23.7" N	91° 27' 13.6" E
63	Гар худаг	Бураан эх	Ж.Жумахан	46° 10' 35.1" N	91° 27' 27.8" E
64	Гар худаг	Шахуу	Ш.Гантөмөр	46° 11' 29.6" N	91° 27' 40.3" E
65	Гар худаг	Шахуу	В.Мөнхбат	46° 11' 42.1" N	91° 27' 35.7" E
66	Гар худаг	Шахуу	Б.Батхуяг	46° 11' 43.1" N	91° 27' 15.0" E
67	Гар худаг	Эхэн цэхээ	Д.Алтангэрэл	46° 11' 37.1" N	91° 26' 48.0" E
68	Гар худаг	Эхэн цэхээ	С.Баярсайхан	46° 11' 53.3" N	91° 26' 53.5" E
69	Гар худаг	Эхэн цэхээ		46° 12' 16.6" N	91° 26' 53.7" E
70	Гар худаг	Эхэн цэхээ	Д.Балдаа	46° 12' 17.3" N	91° 26' 26.5" E
71	Гар худаг	Эхэн цэхээ	А.Зуурыхан	46° 12' 20.5" N	91° 26' 5.3" E
72	Гар худаг	Эхэн цэхээ		46° 12' 18.3" N	91° 25' 37.0" E
73	Гар худаг	Эхэн цэхээ	Ж.Ноосомхоон	46° 12' 29.9" N	91° 26' 2.9" E
74	Гар худаг	Шахуу	Б.Хасчулуун	46° 12' 16.2" N	91° 27' 19.5" E
75	Гар худаг	Дугаар	М.Өлзий-Баатар	46° 10' 57.7" N	91° 28' 2.7" E
76	Гар худаг	Дугаар	М.Раднаа	46° 9' 37.4" N	91° 28' 45.3" E
77	Инженерийн худаг	Бүрүүн хуурай	Д.Дүгэржав	45° 28' 3.7" N	91° 2' 58.9" E
78	Инженерийн худаг	Уушигийн баруун	Х.Үржиндорж	45° 33' 5.4" N	90° 49' 0.3" E
79	Инженерийн худаг	Уушигийн адаг ус	Г.Дамдинсүрэн	45° 37' 45.4" N	90° 53' 29.0" E
80	Инженерийн худаг	Нарийн хар		45° 42' 54.0" N	91° 6' 20.1" E
81	Инженерийн	Бөөрөг		45° 45' 59.3" N	91° 12' 30.9" E

	худаг				
82	Гар худаг	Уушиг харганата	Н.Мөнхбаяр	45° 29' 34.3" N	90° 57' 2.9" E
83	Гар худаг			45° 31' 12.0" N	90° 57' 36.8" E
84	Гар худаг	Уушиг зүүн урд		45° 33' 20.8" N	90° 55' 46.5" E
85	Гар худаг	Байгалийн худаг	Ш.Жавзаа	45° 32' 42.2" N	90° 51' 40.5" E
86	Гар худаг	Уушигийн ар	Б.Бат-Эрдэнэ	45° 36' 15.1" N	90° 47' 32.4" E
87	Гар худаг	Уушигийн ар	Д.Дүгэржав	45° 37' 15.5" N	90° 48' 31.0" E
88	Гар худаг	Уушигийн улаан	Ч.Мажигсүрэн	45° 37' 17.7" N	90° 51' 58.8" E
89	Гар худаг	Азарын харын доо	Ж.Хожимжор	46° 0' 32.2" N	91° 30' 26.1" E
90	Гар худаг	Азарын харын доо	Х.Халил	46° 0' 15.2" N	91° 30' 26.3" E
91	Инженерийн худаг	Дунд хөвчийн худ		46° 0' 50.4" N	91° 40' 19.2" E
92	Гар худаг	Моомуугийн худа	К.Жүнсбек	45° 53' 39.5" N	91° 25' 40.8" E
93	Инженерийн худаг			46° 7' 13.0" N	91° 35' 53.0" E
94	Инженерийн худаг	Өвхөөдөг		45° 52' 18.9" N	91° 7' 27.4" E
95	Гар худаг		У.Ууганбаатар	46° 10' 12.0" N	91° 28' 12.3" E
96	Гар худаг	Бөөрг	О.Ариунаа	46° 9' 27.6" N	91° 33' 58.8" E

Эвдэрсэн худгийн судалгаа

Хавсралт 1.5

Д/д	Худгийн төрөл	Худгийн нэр	Өргөрөг	Уртраг
1	Эвдэрсэн худаг	Худагийн эхэн булаг	91° 08' 36.9" E	46° 20' 16.2" N
2	Эвдэрсэн худаг	Их онгогын салхи	91° 01' 1.1" E	46° 17' 54.6" N
3	Эвдэрсэн худаг	Бага онгого	91° 04' 19.4" E	46° 16' 22.8" N
4	Эвдэрсэн худаг	Худаг	91° 07' 28.9" E	45° 52' 19.4" N
5	Эвдэрсэн худаг	Шиврээ хавчуу	91° 21' 46.0" E	46° 20' 38.2" N
6	Эвдэрсэн худаг	Булхийн худаг	91° 19' 28.1" E	46° 18' 12.7" N
7	Эвдэрсэн худаг	Захтын худаг	91° 15' 22.5" E	46° 14' 12.2" N

Булган суманд үйл ажиллагаа явуулж байгаа иргэн хуулийн этгээдийн судалгаа

Хавсралт 2

Д/д	Хуулийн этгээдийн нэр	Хэлбэр	Үүсгэн байгуулсан огноо	Удирдлагын нэр	Үйл ажиллагаа явуулж байгаа эсэх
1	Алгуун шарга	ЗБН	2016,04,10	Бадамоюун	тийм
2	Аяны жолоо өөдөө	ХХК	1995,02,05	дамдинжав	тийм
3	Баатарбулган	ХХК	2010,11,30		тийм
4	Байтаг алтан овоо	ХХК	2011,07,07	Батнасан	тийм

5	Байтаг сүрэг	ЗБН	2005,12,07	Дүгэр	тийм
6	Байшинт ямаан ус	ХХК	2003,01,11	Лхагвадорж	тийм
7	БИЭС тур	ХХК	2013,05,14	Сэлэнгэ	тийм
8	Бүрэнбаян бүрд	ХОРШОО	2012,09,13	Оюунцэцэг	тийм
9	Бүрэнхайрханы шим	ХХК	2013,04,04	дүгэрсүрэн	тийм
10	Булган алтан эрдэм	ТӨРИЙН БУС	2014,05,27	Тохтар	тийм
11	Булган голын сав газрын захиргаа	ТӨСӨВТ	2014,02,14	Батзориг	тийм
12	Булган сум дундын 2-р шүүх	ТӨСӨВТ	2006,04,13	Бадрахгэрэл	тийм
13	Булган сумын голомт банк	САЛБАР	2012,07,09	Балжинням	тийм
14	Булган таван шүтээн	ХХК	2015,04,24	Дэлгэр	тийм
15	Булган эрдэнэ заяа	ББН	2013,03,20	Мөнхцэцэг	тийм
16	Булган бага баруун	ББН	2008,05,27	Сүхчулуун	тийм
17	Булган баян буудай	ХХК	2008,02,26	Мөнхбаяр	тийм
18	Булган баян гол	ХХК	2005,07,19	Загдгарав	тийм
19	Булганбаян сүрэг	ЗБН	2013,12,06	Аманжол	тийм
20	Булган боомын өндөр/ ам	ЗБН	2008,04,01	Баяртогтох	тийм
21	Булган ган зул	ХХК	2008,12,22	Золбоо	тийм
22	Булган голын шим	ХХК	2014,02,20	Батболд	тийм
24	Булган хүүхдийн буян/ 6557/	ЗБН	2009,09,17	Цэцгээ	тийм
25	Дашванжил буянт сүрэг	ББН	2012,03,22	Даваахүү	тийм
26	Дашванжил шүтээн	ХХК	2012,08,31	Оошоожав	тийм
28	Дэлхүрэн	ХОРШОО	2003,04,22		тийм
29	Жоожка	ХХК	2013,07,01	Эрдэнэбаяр	тийм
30	Ирмүүн булган	ЗБН	2012,05,03	Амгаа	тийм
31	Итгэлт жинчид	ХХК	2012,03,22	Мөнхбат	тийм
32	Луудайн булаг	ХХК	2011,07,20	Хосбаяр	тийм
33	Магнай трейд	САЛБАР	2006,07,28		тийм
34	Майхан улаан	ББН	2009,09,07	Гансүрэн	тийм
35	Манз чулуу	ББН	2004,05,05	Цэцэгмаа	тийм
36	Минжит булган цогцолбор /0701/	ТӨСӨВТ	2005,01,01	Сонгууль	тийм
37	Минж төгөл	ХХК	2011,06,21	Номинэрдэнэ	тийм
38	Нандин хүрэл	ХХК	2013.03.29	Нандинцэцэг	тийм
39	Оч нандин гуа och nandingua	ХХК	2015,05,28	Очсүрэн	тийм
40	Төвшин минж	ХХК	2014,11,07	Пама	тийм
41	Уранчадамж чанар	ХХК	2014.06.26	Юура	тийм
42	Хаан говь	ЗБН	2000,11,13	Сувдэрдэнэ	тийм
43	Харлагманан	ББН	2010,12,24	Оюунцэцэг	тийм
44	Цацын овоо	ХХК	2009,08,14	Дагваочир	тийм
45	Эхдэлхий шинтай	ХХК	2007,02,16	Алтанцоож	тийм
46	Ярх уул	ЗБН	2003,04,28	Энхжаргал	тийм
47	0305-р анги	ТӨСӨВТ	2003,01,01	Цагаанцоож	тийм
48	Байбулган збн	ЗБН	2008.02.03	Мэргэн	тийм
49	Байтагийн гэгээн овоо ххк	ХХК		Батзориг	тийм
50	Булган Баян алтай	ЗБН	2009.04.20	Цэндэнпүрэв	тийм
51	Булган буян амгалан	ЗБН	2013.05.29	Буянтогтох	тийм

	згбх				
52	Булган дэлгэрэх	ЗБН	2002.11.06	Үрээ	тийм
53	Булган жимсэн төгөл	ХХК	2014.02.06	Баттулга	тийм
54	Булган Манхан элс	ХХК	2013.05.03	Цэндсүрэн	тийм
55	Булган мөнх оргил ххк	ххк	2013.05.23	Отгонбаатар	тийм
56	Булган Нар ойрхон	ЗБН	2009.03.09	Батжав	тийм
57	Булган Өрх	ЗБН	200.07.27	Батэрдэнэ	тийм
59	Булган таван хошуу згбх	збн	2009.05.20	Мөнхжаргал	тийм
60	Булган Таван -Эрдэнэ	хоршоо	2012.02.02	Батамгалан	тийм
61	Булган түшиг	хоршоо	2008.12.31	Амгаланбадрах	тийм
62	Булган хөх хөтөл	ХХК	2009.03.23	Болормаа	тийм
63	Бурагалт	ЗБН	2009.03.19	Баатаржав	тийм
64	Бүрэндүүрэн згбх	збн	2008.11.21	Бороо	тийм
65	Даваач найрамдал	ХХК		Хасгаа	тийм
66	Дэвших санаа	ББН	2006.06.25	Аюушжав	тийм
67	ДЭШН	ХХК	2013.03.11	Дуламцэрэн	тийм
68	жумагийн чулуу	ХХК	2013.05.15	Бадрахбаатар	тийм
69	Их цоохор нуур	ХХК	2008.02.26	Батнасан	тийм
70	КӨКТЕМ	ЗБН	2011.07.09	Арсалхаан	тийм
71	Малчидийн түншлэл байтаг	хоршоо	2011.09.28	Оюунцэцэг	тийм
72	Мөнх алтан аалз	ХХК	2013.03.13	Хандсүрэн	тийм
73	Мянган жаргалт	хоршоо	2002	Нина	тийм
74	Мянган түрүү	хоршоо		Ядмаа	тийм
75	НАЗБЭБ	ХХК	2009.10.19	Нямдаваа	тийм
76	НАОЛ ххк	ХХК	2011.01.19	Оломбаяр	тийм
77	Нямзул алтай	ХХК	2013.03.17	Нямдаваа	тийм
78	Омар мишет хийд	шашин	2012.07.06	Амербек	тийм
79	ОТТС	ЗБН	2011.12.23	Тунгалаг	тийм
80	Тохой -УУл	ХХК	2014.05.12	Өлзий	тийм
81	Ховд хайрхан бүрэн	ХХК	2008.07.23	Гантулга	тийм
82	Ховдхишигт булган	төрийн бус	2013.01.22	Отгонбаяр	тийм
83	Хөх тохой	ХХК	2008.02.03	Бааст	тийм
84	Хэмбүг ххк	ХХК	2009.03.19	Отгонбат	тийм
85	Цахт магнай згбх	ББН	2010.09.14	Жаргалсайхан	тийм
86	Чонотын арал	ХХК	2013.05.13	Амараа	тийм
87	Шангай булаг	ББН	2009.01.12	Мөнхамгалан	тийм
88	Шар гэрт	ХХК	2015.02.10	Ганболд	тийм
89	Ягшын тохой	ББН	2008.05.14	нас барсан	тийм
90	Эргэлтийн эмийн сан	збн	2008.05.10	Мөнхцэцэг	тийм
91	Булган хишиг өгөөж	ххк	2015.08.11	Цогбадрах	тийм
92	өвхөөдөг	хоршоо	2011.11.10	ээбаатар	тийм
93	минжит булган мандал	ХХК	2011.01.13	ганбаатар	тийм
94	тайгын хар чулуу	ББН	2011.02.25	ээбаатар	тийм
95	Амин булган	ХХК	2010,04,01	Ч,Энхтуяа	тийм
96	Ариунгэрэлманд	ХХК	2008.04.01	С.Ариунбат	тийм
97	Байтаг цагаан бургаст	ххк	2013.03.21	Д Баточир	тийм
98	Баянбог	ХХК	2006.10.10	Ц.Баасүрэн	тийм
99	Бест дөл	ххк	2008.05.09	Б,Эрдэнэжаргал	тийм
100	Будуун харгайт	ХХК	2013.11.19	Пагмахорлоо	тийм
101	Булган баян дүүрэн	ЗБН	2008.04.01	Дэлгэрцэцэг	тийм
102	Булган ариун буян	ххк	2013.10.03	Буяндалай	тийм

103	Булган Баян -Өндөр	хоришоо	2003.06.07	Ш,Мөнхчулуун	тийм
104	Булган Баяр эрдэнэ	ЗБН	2011.10.03	дулмаа	тийм
105	Булган болор	ЗГБХ	2008.03.06	Д.Цэцэгжаргал	тийм
106	Булган Боомтын захиргаа	Төсөвт/б	2014.10.22	Баяраа	тийм
107	Булган Бямба	ЗБН	2003.04.15	Б.Мөнхбат	тийм
108	Булган Бямба оргил	ХХК	2013.12.06	Батжаргал	тийм
109	Булган загт	ЗБН	2003.04.11	Загдгарав	тийм
110	Булган мөнгөн дөл	ххк	2014.02.27	Баянмөнх	тийм
111	Булган мөнгөн сүрэг	ххк	2014.02.18	Цэрэндорж	тийм
112	Булган өрнөх	згбх	2008,06,03	О,Мягмар	тийм
113	Эмнэлэг	Төсөвт/б	2001.11.08	Отгондалай	тийм
114	Булган түмэн түрүү	ххк	2013.03.28	Б Мөнхцагаан	тийм
115	Булган хөрс	ХХК	11/5/2010	Ч.Уламсайн	тийм
116	Булган энх мөнх	ХХК	2014.02.13	Энхболд	тийм
117	Бүрэнхайрхан сүлд	ххк	2014.02.27		тийм
118	Галын Бурхан	ХХК	2010.12.22	С.Мөнхзул	тийм
119	Гоё сүрэг	ЗБН	2014.12.02		тийм
120	ЗДТГ	төсөвт/б	2001.11.08	Азжаргал	тийм
121	ИТХ	төсөвт/б	1999.02.01	Азжаргал	тийм
122	Ихэр толь	БГБХ	2008.12.22	Эрвээхэй	тийм
123	Минжийн өлгий	ХХК	2014.04.25	Дэлгэрцэцэг	тийм
124	Минжит булган заяа	ХХК	2011.02.09	Мөнхзул	тийм
125	Миний булган	хоришоо	2003,02,20	Г,Алтанцэцэг	тийм
126	Ньютел	Салбар	2013.06.28	ганцэцэг	тийм
127	Таван түрүү	збн	2003,04,11	Б,Ариунжаргал	тийм
128	төрийн банк	Төсөвт/б	2006.01.01	батхуяг	тийм
129	Тэнгэрлэг нутаг	ХХК	4/11/2007	Б. Батхуяг	тийм
130	Хазрети омар сүм	Шашнын/б	2012.07.06		тийм
131	Хаш наран эрдэнэ	ХХК	2014.02.21	Хашэрдэнэ	тийм
132	Хообугын сайр	ХХК	2014.04.10	Ганбат	тийм
133	Хөндий ам	ххк	2003,03,31	Н,Оюунцэцэг	тийм
134	Хөрс авто сервис	Салбар	2013.06.28		тийм
135	Хүсэл ирээдүй	ЗБН	2009.03.30	эрдэнэ	тийм
136	Цэцэрлэг	Төсөвт	2011.11.08	Нурболат	тийм
137	Эвийн хошуу	ББН	2012.03.22	Энхамгалан	тийм
138	Эмээл чулуу	ЗБН	2007.05.30	Хүрэлтөмөр	тийм
139	энгүй алтай	ХХК	2013.07.01	Жоёо	тийм
140	1-рсургууль	Төсөвт		Баярсайхан	тийм
141	Булган гааль	Төсөвт		Лхагва-эрдэнэ	тийм
142	Булган сум дундын прокурор	Төсөвт		Түвшинтөгс	тийм
143	Булган соёлын төв	Төсөвт		Мөнхдалай	тийм
144	Булган ХААН банк	Төсөвт		Ганбаатар	тийм

Малчдын байршлын судалгаа

Хавсралт-3

Д/д	Төрөл	Зургийн дугаар	Эзэмшигчийн нэр	Газрын нэр	Уртраг	Өргөрөг
1	Өвөлжөө	1	З.Даваажав	Дүгэрийн өтөг	91° 16' 59.4" E	46° 10' 23.3" N

2	Өвөлжөө	2	Ч.Ганбаатар	Хатуу хар	91° 18' 7.900" E	46° 12' 54.100" N
3	Өвөлжөө	3	Т.Цагаан	Хатуу хар	91° 17' 11.200" E	46° 13' 52.800" N
4	Өвөлжөө	4	Ц.Батхуяг	Давхар хөтөл	91° 16' 39.121" E	46° 15' 35.385" N
5	Өвөлжөө	5	С.Кабай	Цахт	91° 14' 57.553" E	46° 14' 50.944" N
6	Өвөлжөө	6	Д.Ганбаатар	Цахт	91° 13' 10.730" E	46° 15' 50.784" N
7	Өвөлжөө	7	О.Алтангэрэл	Цахт	91° 13' 9.267" E	46° 15' 22.743" N
8	Өвөлжөө	8	Т.Купан	Цахт	91° 12' 52.484" E	46° 14' 50.731" N
9	Өвөлжөө	9	Т.Купан	Цахт	91° 12' 52.280" E	46° 14' 49.125" N
10	Өвөлжөө	10	Ц.Ганболд	Цахт	91° 12' 31.585" E	46° 14' 13.865" N
11	Өвөлжөө	11	Ш.Ганхуяг	Цахт	91° 12' 22.214" E	46° 13' 21.551" N
12	Өвөлжөө	12	Ш.Отгонзаяа	Цахтын хонд	91° 12' 19.370" E	46° 13' 5.827" N
13	Өвөлжөө	13	М.Муудай	Цахт	91° 12' 5.595" E	46° 12' 13.568" N
14	Өвөлжөө	14	Н.Будгаа	Сэнчиг	91° 12' 30.400" E	46° 9' 19.100" N
15	Өвөлжөө	15	Ш.Батсүх	Эхэн өтөг	91° 9' 54.400" E	46° 9' 40.500" N
16	Өвөлжөө	16	Д.Ариунболд	Улаан хөтөл	91° 9' 18.644" E	46° 10' 49.144" N
17	Өвөлжөө	17	Д.Энхбуян	Билүүтын цагаан	91° 7' 50.900" E	46° 12' 19.000" N
18	Өвөлжөө	18	Ц.Баттулга	Сээрийн бууц	91° 7' 56.700" E	46° 14' 12.300" N
19	Өвөлжөө	19	Ц.Батхуяг	Цахтын хойт ам	91° 8' 23.044" E	46° 15' 27.156" N
20	Өвөлжөө	20	У.Гантулга	Даваан өтөг	91° 10' 9.100" E	46° 16' 45.500" N
21	Өвөлжөө	21	К.Бахатбек	Жалцаа	91° 9' 55.700" E	46° 18' 26.400" N
22	Өвөлжөө	22	Д.Бийцээ, Т.Китан	Улаан дугуй	91° 7' 32.912" E	46° 17' 52.604" N
23	Өвөлжөө	23	Б.Мөнхбат	Улаан дугуй	91° 7' 23.337" E	46° 17' 50.169" N
24	Өвөлжөө	24	Н.Баянмөнх	Худгийн хөтөл	91° 7' 47.844" E	46° 18' 17.416" N
25	Өвөлжөө	25	Ш.Гансүх	Улаан толгой	91° 6' 57.600" E	46° 18' 23.300" N
26	Өвөлжөө	26	Ш.Майбаяр	Аавдайн бууц	91° 6' 34.626" E	46° 18' 58.829" N
27	Өвөлжөө	27	Д.Баатарцог	Дашаа хавчуу	91° 6' 19.058" E	46° 18' 30.129" N
28	Өвөлжөө	28	У.Цэдэвсүрэн	Батын өтөг	91° 4' 37.687" E	46° 17' 55.445" N
29	Өвөлжөө	29	Г.Гансүх	Улааны үзүүр Их	91° 3' 39.092" E	46° 18' 3.275" N
30	Өвөлжөө	30	Г.Ганзориг	Нохой хуцдаг	91° 2' 52.470" E	46° 18' 44.699" N
31	Өвөлжөө	31	Г.Ганбат	Дорлиг гануу	91° 2' 8.277" E	46° 19' 23.392" N
32	Өвөлжөө	32	Ч.Байтаг	Улааны үзүүрийн гануу	91° 2' 19.804" E	46° 19' 34.180" N
33	Өвөлжөө	33	Д.Батсүрэн	Цахирын их өтөг	91° 3' 23.398" E	46° 20' 6.714" N
34	Өвөлжөө	34	Д.Батсүрэн	Цахирын бага өтөг	91° 3' 19.244" E	46° 20' 22.823" N
35	Өвөлжөө	35	А.Хүнсбек	Төөхөйн хар толгой	91° 4' 59.915" E	46° 20' 54.505" N
36	Өвөлжөө	36	М.Баатар	Төөхөйн хар толгой	91° 5' 9.533" E	46° 20' 34.074" N
37	Өвөлжөө	37	О.Алтангэрэл	Модон хашаа	91° 0' 48.800" E	46° 20' 26.000" N
38	Өвөлжөө	38	Ч.Түмэш	Худагийн эхэн бууц	91° 8' 35.640" E	46° 20' 17.781" N
39	Өвөлжөө	39	Ч.Түмэш	Худагийн эхэн бууц	91° 8' 38.200" E	46° 20' 16.300" N
40	Өвөлжөө	40	А.Кэнзбек	Худагийн урд бууц	91° 7' 43.586" E	46° 20' 31.748" N
41	Өвөлжөө	41	А.Отгонцагаан	Бахвай цагааны өтөг	91° 6' 48.345" E	46° 21' 25.838" N

42	Өвөлжөө	42	Т.Хуанбек	Бахбай	91° 6' 0.886" E	46° 23' 22.989" N
43	Өвөлжөө	43	Г.Гансүх	Хасгийн яс	91° 5' 40.053" E	46° 23' 26.365" N
44	Өвөлжөө	44	Г.Ганзориг	Хасгийн яс	91° 5' 38.500" E	46° 23' 28.700" N
45	Өвөлжөө	45	П.Магсаржав	Алаг даагат	91° 4' 33.375" E	46° 25' 47.824" N
46	Өвөлжөө	46	Н.Нэргүй	Үнэгт улааны баг	91° 3' 15.800" E	46° 15' 39.700" N
47	Өвөлжөө	47	И.Батсүх	Үнэгт улаан	91° 2' 36.500" E	46° 15' 50.400" N
48	Өвөлжөө	48	Пү.Дорж	Сүхайтын хуудас	91° 2' 33.600" E	46° 11' 8.200" N
49	Өвөлжөө	49	Ж.Батаа	Хаацын хүүш өтөг	91° 3' 33.900" E	46° 8' 19.300" N
50	Өвөлжөө	50	Ж.Нэргүй	Цэврүүлийн ам	91° 11' 23.200" E	46° 2' 39.900" N
51	Өвөлжөө	51	Ш.Ганболд	Мянгадын ам	91° 8' 57.869" E	46° 4' 41.086" N
52	Өвөлжөө	52		Мянгадын хөтөл	91° 9' 20.045" E	46° 2' 27.490" N
53	Өвөлжөө	53	Б.Тогтоо	Мянгад	91° 9' 41.136" E	46° 1' 8.007" N
54	Өвөлжөө	54	А.Баатарсүрэн	Тэрэм хад	91° 10' 32.200" E	46° 1' 11.500" N
55	Өвөлжөө	55	Кенжхан	Бямбаан босрого	91° 9' 31.342" E	45° 59' 20.402" N
56	Өвөлжөө	56	Г.Анхбат	Балжирын үнс	91° 10' 21.834" E	45° 58' 21.406" N
57	Өвөлжөө	57	П.Батаа	Тэмээний хонд	91° 3' 4.200" E	45° 57' 56.811" N
58	Өвөлжөө	58	А.Баянгаа	Согогын хөх	91° 6' 0.300" E	46° 0' 21.000" N
59	Өвөлжөө	59	Ш.Гансүх	Согогын хар толгой	91° 6' 45.602" E	46° 1' 6.989" N
60	Өвөлжөө	60	Очирбат	Гурван хүүхдийн урд хаваржаа	91° 4' 18.200" E	46° 0' 13.200" N
61	Өвөлжөө	61	О.Баатарсүрэн	Гурван хүүхдийн дунд хаваржаа	91° 4' 5.759" E	46° 0' 31.789" N
62	Өвөлжөө	62	Б.Алтанмөнх	Гурван хүүхдийн хойд хаваржаа	91° 3' 46.300" E	46° 1' 25.400" N
63	Өвөлжөө	63	Б.Алтанмөнх	Хавтгай харын өвөр	91° 5' 29.000" E	46° 3' 0.300" N
64	Өвөлжөө	64	Дамдинсүрэн	Бумбаан өтөг	91° 6' 56.894" E	46° 4' 26.739" N
65	Өвөлжөө	65		Бетонтой гануу	91° 1' 46.136" E	45° 55' 46.041" N
66	Өвөлжөө	66	М.Батгөмөр	Цахир толгой	91° 2' 44.600" E	45° 54' 32.200" N
67	Өвөлжөө	67	А.Баатархуяг	Өвхөөдөг	91° 1' 58.225" E	45° 53' 54.018" N
68	Өвөлжөө	68	А.Баатархуяг	Өвхөөдөг хоо толгой	91° 2' 5.211" E	45° 53' 44.364" N
69	Өвөлжөө	69	Т.Батхуяг	Өвхөөдөг	91° 3' 36.705" E	45° 52' 47.863" N
70	Өвөлжөө	71	Н.Цээжав	Отгоны үнс	91° 7' 20.803" E	45° 50' 43.833" N
71	Өвөлжөө	72	Л.Чулуунцэцэг	Өвхөөдөгийн сээрийн цагаан	91° 3' 11.161" E	45° 49' 12.740" N
72	Өвөлжөө	73	А.Энхтайван	Бумбайн хотгор	91° 1' 3.000" E	45° 48' 31.600" N
73	Өвөлжөө	74	Д.Батзориг	Бумбайн хотгор	91° 0' 12.100" E	45° 47' 10.100" N
74	Өвөлжөө	75	Б.Алтангэрэл	Арзан холбоо	91° 0' 5.900" E	45° 45' 3.700" N
75	Өвөлжөө	76	О.Хавсалем	Очирбатын нарийн хар	90° 57' 18.400" E	45° 43' 59.500" N
76	Өвөлжөө	77	Н.Цээжав	Дэл хүрэн	90° 54' 20.600" E	45° 48' 16.600" N
77	Өвөлжөө	78	О.Хавдалкарим	Дэл хүрэн	90° 55' 46.200" E	45° 48' 39.300" N
78	Өвөлжөө	79	Ш.Цэрэнхүү	Дэл хүрэн	90° 55' 16.100" E	45° 49' 44.500" N
79	Өвөлжөө	80	Х.Батсайхан	Хоо толгой	90° 56' 14.824" E	45° 53' 3.816" N
80	Өвөлжөө	81	Б.Батаа	Өвхөөдөгийн хар	90° 58' 38.963" E	45° 54' 3.538" N

				толгой		
81	Өвөлжөө	82	Д.Дамдинсүрэн	Хавтгай хар	91° 4' 28.947" E	46° 4' 31.975" N
82	Өвөлжөө	83	Батчулуун	Сүхайтын хуудас	91° 0' 4.538" E	46° 10' 9.039" N
83	Өвөлжөө	84	О.Мөнхдалай	Дарит өнгөт	91° 19' 5.780" E	46° 13' 23.493" N
84	Өвөлжөө	85	Ш.Ганболд	Сэртэнгийн хөтөл	91° 18' 24.238" E	46° 11' 13.330" N
85	Өвөлжөө	86	Ч.Гэрэлтбаяр	Цахтын урд ам	91° 13' 11.873" E	46° 16' 10.925" N
86	Өвөлжөө	87	Ч.Гансүх	Цахтын урд ам	91° 13' 29.489" E	46° 16' 16.161" N
87	Өвөлжөө	88	А.Ганболд	Цахтын цахир толгой	91° 14' 32.199" E	46° 15' 44.330" N
88	Өвөлжөө	89	Т.Китан	Китаны хаваржаа	91° 11' 43.925" E	46° 18' 29.780" N
89	Өвөлжөө	90	Т.Хуанбек	Хоёч	91° 12' 18.489" E	46° 17' 28.824" N
90	Өвөлжөө	91	Ч.Цоодол	Суваргын пост	90° 58' 36.160" E	46° 16' 11.928" N
91	Өвөлжөө	92	М.Мажигсүрэн	Суваргын нарны өтөг	91° 0' 40.882" E	46° 15' 45.202" N
92	Өвөлжөө	93	Ц.Уртнасан	Баатарын өтөг	90° 59' 36.940" E	46° 14' 30.135" N
93	Өвөлжөө	94	Ц.Баатаржав	Тал өтөг	90° 58' 48.156" E	46° 13' 21.419" N
94	Өвөлжөө	95	Д.Энхтайван	Намын өтөг	91° 0' 44.679" E	46° 14' 6.448" N
95	Өвөлжөө	96	Д.Эрхэмбаяр	Мөөдгөө өтөг	90° 57' 37.247" E	46° 13' 20.100" N
96	Өвөлжөө	97	Т.Бямбаа	Цоохорын өтөг	91° 16' 9.459" E	46° 8' 43.866" N
97	Өвөлжөө	98	М.Дэгжих	Сэртэнгийн өтөг	91° 17' 31.693" E	46° 9' 0.420" N
98	Өвөлжөө	99	А.Хүрэлбаатар	Хаясаа	91° 21' 37.146" E	46° 9' 25.819" N
99	Өвөлжөө	100	Жанамхай	Олон овоотын өтөг	91° 20' 55.669" E	46° 11' 6.544" N
100	Өвөлжөө	101	П.Энхбат	Цагаан чулуут	91° 20' 25.205" E	46° 12' 38.035" N
101	Өвөлжөө	102	Б.Бааст	Замын өтөг	91° 1' 27.399" E	46° 16' 56.551" N
102	Өвөлжөө	103	П.Маатиш	Улааны хаваржаа	91° 10' 8.238" E	46° 12' 1.697" N
103	Өвөлжөө	104	У.Отгонбаяр	Оолоо улааны их	91° 9' 0.446" E	46° 12' 48.884" N
104	Өвөлжөө	105	Ж.Нямсүрэн	Живхээ өтөг	91° 8' 18.573" E	46° 13' 10.485" N
105	Өвөлжөө	106	Ж.Батаа	Мөндөрлөө өтөг	91° 6' 53.247" E	46° 13' 42.093" N
106	Өвөлжөө	107	Ж.Батхишиг	Мөндөрлөө өтөг	91° 6' 50.742" E	46° 13' 52.880" N
107	Өвөлжөө	108	Н.Энхболд	Бямбаа бэсрэг	91° 6' 22.888" E	46° 14' 3.459" N
108	Өвөлжөө	109	Т.Батчулуун	Шар хулс	91° 19' 12.339" E	46° 5' 26.624" N
109	Өвөлжөө	110	Д.Баярсайхан	Шар хулс	91° 18' 39.761" E	46° 5' 27.580" N
110	Өвөлжөө	111	М.Мижигсүрэн	Шар хулс	91° 18' 36.188" E	46° 5' 24.035" N
111	Өвөлжөө	112	Д.Бааст	Шар хулс	91° 18' 33.537" E	46° 5' 27.682" N
112	Өвөлжөө	113	С.Бямбадорж	Шар хулс	91° 19' 18.071" E	46° 5' 11.746" N
113	Өвөлжөө	114	Т.Бямбаа	Шар хулс	91° 19' 19.580" E	46° 5' 12.088" N
114	Өвөлжөө	115	Д.Гантөмөр	Шар хулс	91° 19' 21.599" E	46° 5' 12.133" N
115	Өвөлжөө	116	Э.Батмөнх	Шар хулс	91° 19' 41.690" E	46° 5' 8.304" N
116	Өвөлжөө	117	Э.Батзаяа	Шар хулс	91° 19' 42.181" E	46° 5' 10.322" N
117	Өвөлжөө	118	З.Даваажав	Шар хулс	91° 19' 43.467" E	46° 5' 5.397" N
118	Өвөлжөө	119	А.Ганбаатар	Шар хулс	91° 19' 50.726" E	46° 5' 4.032" N
119	Өвөлжөө	120	М.Дэгжих	Шар хулс	91° 20' 7.004" E	46° 5' 6.177" N
120	Өвөлжөө	121	М.Дорж	Шар хулс	91° 20' 12.162" E	46° 5' 2.727" N

121	Өвөлжөө	122	Ш.Отгонзаяа	Шар хулс	91° 20' 31.681" E	46° 4' 56.530" N
122	Өвөлжөө	123	Б.Болд	Шар хулс	91° 20' 29.146" E	46° 4' 49.127" N
123	Өвөлжөө	124	Г.Баттөмөр	Тавын төв	91° 21' 39.716" E	46° 4' 44.616" N
124	Өвөлжөө	125	Ц.Сүхбаатар	Тавын төв	91° 21' 56.999" E	46° 4' 43.724" N
125	Өвөлжөө	126	Ш.Эрдэнэбат	Тавын төв	91° 21' 57.124" E	46° 4' 39.470" N
126	Өвөлжөө	127	Г.Анхбат	Тавын төв	91° 21' 55.507" E	46° 4' 35.768" N
127	Өвөлжөө	128	Н.Энхбаяр	Тавын төв	91° 17' 45.292" E	46° 5' 30.753" N
128	Өвөлжөө	129	Б.Шагдаржав	Тавын төв	91° 17' 45.505" E	46° 5' 30.867" N
129	Өвөлжөө	130	М.Батбаяр	Тавын төв	91° 17' 46.715" E	46° 5' 30.505" N
130	Өвөлжөө	131	Ч.Цэдэндаш	Тавын төв	91° 17' 47.358" E	46° 5' 30.325" N
131	Өвөлжөө	132	Д.Эрхэмбаяр	Тавын төв	91° 17' 50.013" E	46° 5' 30.234" N
132	Өвөлжөө	133	Ц.Гантулга	Тавын төв	91° 17' 55.358" E	46° 5' 28.655" N
133	Өвөлжөө	134	У.Ганзориг	Тавын төв	91° 17' 57.118" E	46° 5' 27.865" N
134	Өвөлжөө	135	Д.Батхүү	Тавын төв	91° 18' 0.557" E	46° 5' 27.138" N
135	Өвөлжөө	136	Д.Отгонбат	Тавын төв	91° 18' 0.712" E	46° 5' 27.162" N
136	Өвөлжөө	137	Б.Цэцэгсүрэн	Тавын төв	91° 18' 3.245" E	46° 5' 26.589" N
137	Өвөлжөө	138	Ш.Батсүх	Тавын төв	91° 18' 1.221" E	46° 5' 26.151" N
138	Өвөлжөө	139	Д.Энхбуян	Тавын төв	91° 18' 6.570" E	46° 5' 26.643" N
139	Өвөлжөө	140	Ч.Батхуяг	Шархулс	91° 18' 5.091" E	46° 5' 26.249" N
140	Өвөлжөө	141	Д.Бийцээ	Шархулс	91° 18' 2.591" E	46° 5' 25.032" N
141	Өвөлжөө	142	П.Алтангэрэл	Шархулс	91° 18' 4.676" E	46° 5' 24.075" N
142	Өвөлжөө	143	О.Батсүх	Шархулс	91° 18' 17.111" E	46° 5' 18.362" N
143	Өвөлжөө	144	О.Алтангэрэл	Шархулс	91° 18' 17.532" E	46° 5' 17.560" N
144	Өвөлжөө	145	Ж.Батаа	Шархулс	91° 18' 17.303" E	46° 5' 16.308" N
145	Өвөлжөө	146	Ж.Батхишиг	Шархулс	91° 18' 17.894" E	46° 5' 16.065" N
146	Өвөлжөө	147	М.Лхагвасүрэн	Шархулс	91° 18' 20.847" E	46° 5' 14.737" N
147	Өвөлжөө	148	М.Нэргүй	Шархулс	91° 18' 21.930" E	46° 5' 14.162" N
148	Өвөлжөө	149	Ж.Уртнасан	Хуучин багийн төв	91° 18' 24.520" E	46° 5' 13.824" N
149	Өвөлжөө	150	Ч.Байтаг	Хуучин багийн төв	91° 18' 25.222" E	46° 5' 17.713" N
150	Өвөлжөө	151	Ч.Гангаа	Хуучин багийн төв	91° 18' 25.576" E	46° 5' 17.739" N
151	Өвөлжөө	152	Ш.Майбаяр	Дунд гол	91° 18' 38.663" E	46° 5' 8.612" N
152	Өвөлжөө	153	Т.Энхбаяр	Дунд гол	91° 18' 45.943" E	46° 5' 4.645" N
153	Өвөлжөө	154	А.Отгонбаяр	Дунд гол	91° 18' 41.659" E	46° 5' 3.381" N
154	Өвөлжөө	155	А.Ганболд	Дунд гол	91° 18' 40.998" E	46° 5' 3.082" N
155	Өвөлжөө	156	А.Ганбаатар	Дунд гол	91° 18' 42.046" E	46° 5' 3.553" N
156	Өвөлжөө	157	Б.Баянгаа	Дунд гол	91° 18' 42.267" E	46° 5' 3.090" N
157	Өвөлжөө	158	Д.Ганзориг	Дөрвийн төв	91° 19' 26.558" E	46° 5' 7.343" N
158	Өвөлжөө	159	Б.Тогтоо	Дөрвийн төв	91° 19' 19.884" E	46° 5' 6.936" N
159	Өвөлжөө	160	Ч.Чинбаатар	Далан	91° 17' 36.956" E	46° 5' 13.010" N
160	Өвөлжөө	161	Д.Тогтбек	Далан	91° 17' 35.819" E	46° 5' 11.473" N
161	Өвөлжөө	162	У.Отгонбаяр	Далан	91° 17' 38.043" E	46° 5' 12.815" N
162	Өвөлжөө	163	Ш.Ганболд	Далан	91° 17' 33.186" E	46° 5' 10.760" N
163	Өвөлжөө	164	Х.Чулуун	Далан	91° 17' 35.709" E	46° 5' 9.312" N

164	Өвөлжөө	165	У.Батаа	Далан	91° 17' 46.352" E	46° 5' 8.579" N
165	Өвөлжөө	166	Ж.Нэргүй	Далан	91° 17' 45.575" E	46° 5' 7.743" N
166	Өвөлжөө	167	Д.Ариунболд	Далан	91° 17' 44.768" E	46° 5' 6.798" N
167	Өвөлжөө	168	А.Баатарсүрэн	Шар мод	91° 18' 7.481" E	46° 5' 5.275" N
168	Өвөлжөө	169	Б.Бат-Эрдэнэ	Шар мод	91° 18' 6.311" E	46° 5' 2.891" N
169	Өвөлжөө	170	Г.Даакаа	Шар мод	91° 18' 7.021" E	46° 5' 2.614" N
170	Өвөлжөө	171	П.Баатарсүрэн	Шар мод	91° 18' 11.478" E	46° 5' 0.995" N
171	Өвөлжөө	172	Ч.Гэрэлтбаяр	Шар мод	91° 18' 33.790" E	46° 4' 50.682" N
172	Өвөлжөө	173	Б.Энхбат	Шар мод	91° 18' 35.296" E	46° 4' 50.053" N
173	Өвөлжөө	174	Б.Төмөрбаатар	Шар мод	91° 18' 33.791" E	46° 4' 48.890" N
174	Өвөлжөө	175	Ч.Батнасан	Шар мод	91° 18' 32.199" E	46° 4' 48.310" N
175	Өвөлжөө	176	Б.Алтангэрэл	Шар мод	91° 18' 41.284" E	46° 4' 47.915" N
176	Өвөлжөө	177	Б.Цэдэв	Шар мод	91° 18' 44.134" E	46° 4' 49.532" N
177	Өвөлжөө	178	Ж.Баатарсүрэн	Шар мод	91° 18' 54.915" E	46° 4' 54.780" N
178	Өвөлжөө	179	Д.Энхтайван	Шар мод	91° 18' 56.180" E	46° 4' 56.230" N
179	Өвөлжөө	180	Д.Булганбаатар	Шар мод	91° 18' 59.108" E	46° 4' 51.062" N
180	Өвөлжөө	181	Ш.Өөбаяр	Шар мод	91° 18' 59.759" E	46° 4' 49.710" N
181	Өвөлжөө	182	Б.Даваахүү	Шар мод	91° 19' 11.080" E	46° 2' 25.335" N
182	Өвөлжөө	183	А.Баянгаа	Яам	91° 19' 10.649" E	46° 2' 23.976" N
183	Өвөлжөө	184	Ш.Цэрэнхүү	Яам	91° 19' 11.502" E	46° 2' 24.021" N
184	Өвөлжөө	185	Х.Батсүх	Яам	91° 19' 13.531" E	46° 2' 25.074" N
185	Өвөлжөө	186	Б.Баттөмөр	Яам	91° 19' 13.862" E	46° 2' 23.717" N
186	Өвөлжөө	187	Г.Төмөрбаатар	Яам	91° 19' 18.151" E	46° 2' 23.414" N
187	Өвөлжөө	188	П.Ганхуяг	Яам	91° 19' 16.809" E	46° 2' 23.091" N
188	Өвөлжөө	189	Ж.Жудгаа	Яам	91° 19' 17.579" E	46° 2' 22.364" N
189	Өвөлжөө	190	Ш.Хатанбаатар	Яам	91° 19' 17.538" E	46° 2' 21.334" N
190	Өвөлжөө	191	Б.Баяржаргал	Яам	91° 19' 12.594" E	46° 2' 22.690" N
191	Өвөлжөө	192	П.Батаа	Яам	91° 19' 12.894" E	46° 2' 21.789" N
192	Өвөлжөө	193	Б.Батмөнх	Яам	91° 19' 5.582" E	46° 2' 22.721" N
193	Өвөлжөө	194	Н.Мөнхбаатар	Яам	91° 19' 0.063" E	46° 2' 22.319" N
194	Өвөлжөө	195	П.Цэвээнжав	Яам	91° 18' 58.570" E	46° 2' 22.331" N
195	Өвөлжөө	196	Х.Батсайхан	Яам	91° 19' 11.844" E	46° 2' 20.279" N
196	Өвөлжөө	197	Х.Батмөнх	Яам	91° 19' 13.717" E	46° 2' 15.966" N
197	Өвөлжөө	198	Ч.Баатарсүрэн	Яам	91° 18' 47.155" E	46° 2' 4.994" N
198	Өвөлжөө	199	П.Батхуяг	Яам	91° 18' 22.861" E	46° 2' 20.570" N
199	Өвөлжөө	200	Б.Баярмагнай	Яам	91° 15' 43.383" E	46° 3' 29.232" N
200	Өвөлжөө	201	М.Цээжав	Дашваанжил	91° 14' 20.988" E	46° 4' 46.541" N
201	Өвөлжөө	202	М.Ээбаатар	Майхан	91° 13' 53.831" E	46° 4' 56.242" N
202	Өвөлжөө	203	Б.Баянболд	Майхан	91° 13' 19.525" E	46° 5' 2.592" N
203	Өвөлжөө	204	Ч.Гомбосүрэн	Майхан	91° 7' 20.094" E	46° 6' 40.105" N

			н			
204	Өвөлжөө	205	Б.Хаштогтох	Санжийн тохой	91° 5' 55.642" E	46° 7' 33.423" N
205	Өвөлжөө	206	О.Баатарсүрэн	Ярантын чулуу	91° 5' 55.642" E	46° 7' 33.423" N
206	Хаваржаа	207	Т.Цагаан	Гүн зуух	91° 14' 11.900" E	46° 3' 44.500" N
207	Хаваржаа	208	Б.Цэдэв	Гүн зуух	91° 14' 22.619" E	46° 9' 34.974" N
208	Хаваржаа	209	Т.Ачбай	Улаан дугуй	91° 9' 27.700" E	46° 18' 15.500" N
209	Хаваржаа	210	П.Магсаржав	Толь булаг	91° 4' 1.565" E	46° 24' 6.521" N
210	Хаваржаа	211	П.Магсаржав	Бага хар дов	91° 3' 5.613" E	46° 24' 17.030" N
211	Хаваржаа	212	П.Алтангэрэл	Хуучин штаб	91° 4' 9.897" E	46° 16' 38.918" N
212	Хаваржаа	213	П.Алтангэрэл	Хуучин штаб	91° 3' 58.674" E	46° 16' 38.895" N
213	Хаваржаа	214	Д.Энхтайван	Бага шар булаг	91° 2' 15.720" E	46° 14' 2.773" N
214	Хаваржаа	215	Б.Цэдэв	Бага шар булаг	91° 2' 24.208" E	46° 13' 59.765" N
215	Хаваржаа	216	Т.Купан	Бага шар булаг	91° 2' 23.720" E	46° 13' 53.564" N
216	Хаваржаа	217	Ш.Майбаяр	Бага шар булаг	91° 2' 9.867" E	46° 13' 53.580" N
217	Хаваржаа	218	Б.Ганзориг	Бага шар булаг	91° 2' 7.482" E	46° 13' 38.821" N
218	Хаваржаа	219	М.Цэнд-Аюуш	Шар булаг	91° 2' 47.900" E	46° 13' 3.700" N
219	Хаваржаа	220	Ц.Уртнасан	Шар булаг	91° 1' 51.959" E	46° 13' 1.456" N
220	Хаваржаа	221	А.Мөнхбаатар	Шар булаг	91° 1' 41.181" E	46° 12' 58.432" N
221	Хаваржаа	222	Д.Даваадорж	Шанага	91° 6' 13.403" E	46° 11' 12.047" N
222	Хаваржаа	223	Д.Дамдиндорж	Шанагын булаг	91° 6' 17.353" E	46° 11' 1.468" N
223	Хаваржаа	224	Ш.Цэндээ	Шанага	91° 6' 19.336" E	46° 10' 53.520" N
224	Хаваржаа	225	Ц.Даваахүү	Зүүн хаацын хүүш	91° 7' 48.900" E	46° 8' 4.500" N
225	Хаваржаа	226	Б.Алтанмөнх	Шургуйгийн цагаан	91° 7' 57.671" E	46° 6' 20.072" N
226	Өвөлжөө, хаваржаа	227	Ч.Батбаяр	Матигарын улаан	91° 15' 28.000" E	46° 0' 13.000" N
227	Өвөлжөө, хаваржаа	228	Д.Булганбаатар	Дашваанжил гануу	91° 14' 3.979" E	46° 1' 40.151" N
228	Өвөлжөө, хаваржаа	229	О.Алтангэрэл	Баруун штаб	91° 8' 7.417" E	45° 59' 44.358" N
229	Өвөлжөө, хаваржаа	230	Н.Ээбаатар	Согогын хөх	91° 7' 18.900" E	45° 59' 40.400" N
230	Өвөлжөө, хаваржаа	231		Хоо толгой	91° 4' 29.773" E	45° 59' 0.521" N
231	Өвөлжөө, хаваржаа	232	П.Дорж	Ярант	91° 3' 58.129" E	46° 7' 53.750" N
232	Өвөлжөө, хаваржаа	233	Д.Дамдинсүрэн	Ярант	91° 3' 56.727" E	46° 7' 52.365" N
233	Өвөлжөө, хаваржаа	234	Ч.Гомбосүрэн	Ярант	91° 3' 59.500" E	46° 7' 50.800" N
234	Өвөлжөө, хаваржаа	235	Ц.Даваадорж	Ярант	91° 5' 39.700" E	46° 7' 25.000" N
235	Өвөлжөө, хаваржаа	236	И.Батсүх	Хасгийн яс	91° 11' 46.294" E	46° 5' 41.279" N
236	Өвөлжөө, хаваржаа	237	Т.Цэдэндорж	Хасгийн яс	91° 12' 29.764" E	46° 5' 13.818" N
237	Өвөлжөө,	238	Б.Чулуунхүү	Хасгийн яс	91° 12' 26.691" E	46° 5' 14.775" N

	хаваржаа					
238	Өвөлжөө, хаваржаа	239	П.Маатиш	Эрүүгийн ам	91° 14' 0.584" E	46° 5' 4.544" N
239	Өвөлжөө, хаваржаа	240	М.Шараа	Эрүүгийн амны зүүн	91° 14' 4.879" E	46° 5' 5.391" N
240	Өвөлжөө, хаваржаа	241	Б.Бадамцэцэг	Хөндлөн тэжээлийн цэг	91° 14' 59.881" E	46° 5' 34.233" N
241	Өвөлжөө, хаваржаа	242	Дамдиндорж	Хөндлөн тэжээлийн цэг	91° 15' 0.000" E	46° 5' 30.000" N
242	Өвөлжөө, хаваржаа	243	Ц.Баттулга	Хөндлөн тэжээлийн цэг	91° 15' 0.692" E	46° 5' 27.714" N
243	Өвөлжөө, хаваржаа	244	Шаймаа	Хөндлөн тэжээлийн цэг	91° 15' 20.000" E	46° 5' 30.000" N
244	Өвөлжөө, хаваржаа	245	Н.Нэмэхбаяр	Хулсны үзүүр	91° 16' 16.500" E	46° 5' 25.000" N
245	Өвөлжөө, хаваржаа	246	Г.Нямжав	Хулсны үзүүр	91° 16' 16.300" E	46° 5' 20.000" N
246	Өвөлжөө, хаваржаа	247	Д.Баттулга	Хулсны үзүүр	91° 16' 57.420" E	46° 5' 55.529" N
247	Өвөлжөө, хаваржаа	248	Д.Батсуурь	Хулсны үзүүр	91° 16' 57.000" E	46° 5' 10.000" N
248	Өвөлжөө, хаваржаа	249	Г.Ганбат	Хулсны үзүүрийн цагаан дэрс	91° 17' 8.000" E	46° 6' 9.000" N
249	Өвөлжөө, хаваржаа	250		Хулсны үзүүрийн цагаан дэрс	91° 17' 21.000" E	46° 6' 11.000" N
250	Өвөлжөө, хаваржаа	251	П.Цагаан	Хулсны үзүүрийн цагаан дэрс	91° 18' 15.330" E	46° 5' 42.331" N
251	Өвөлжөө, хаваржаа	252	Батгэрэл	Хулсны үзүүрийн цагаан дэрс	91° 18' 35.000" E	46° 5' 30.000" N
252	Өвөлжөө	253	Ш.Эрдэнэбат	Өвхөөдийн үлдсэн өтөг	91° 4' 14.520" E	45° 48' 44.820" N
253	Өвөлжөө	254	Ш.Мөнхбаатар	Өвхөөдөг нүхний өтөг	91° 5' 25.250" E	45° 48' 29.860" N
254	Өвөлжөө	255	Б.Баттөмөр	Жимбийн хавчуу	91° 2' 33.000" E	45° 50' 52.000" N
255	Өвөлжөө	256	Ш.Банзрагч	Балдаан хавчуу	91° 2' 51.970" E	45° 50' 58.940" N
256	Өвөлжөө	257	Н.Цэвдэнпүрэв	Өвхөөдийн цагаан өтөг	91° 4' 56.100" E	45° 51' 57.900" N
257	Өвөлжөө	258	П.Бүрэнжаргал	Түмбээн хар толгой	91° 5' 26.280" E	45° 53' 39.000" N
258	Өвөлжөө	259	Ш.Хатанбаатар	Бямбаан шовгор	91° 6' 6.370" E	45° 56' 23.010" N
259	Өвөлжөө	260	Ж.Пилээ	Бямбаан цагаан	91° 6' 5.190" E	45° 57' 7.490" N
260	Өвөлжөө	261	О.Баатарсүрэн	Гүүрийн доод талд	91° 6' 4.995" E	46° 7' 22.590" N
261	Хаваржаа	264	Б.Хөхөө	Балжин	91° 21' 3.622" E	46° 3' 8.158" N
262	Хаваржаа	265	Т.Нацагням	Хар гол	91° 19' 38.833" E	46° 0' 55.764" N
263	Хаваржаа	266	Д.Баатархүү	Хар гол	91° 20' 3.868" E	46° 1' 3.281" N
264	Хаваржаа	267	Г.Баяраа	Хар гол	91° 19' 56.815" E	46° 0' 57.635" N
265	Өвөлжөө, хаваржаа	400	Ш.Сүхбаатар	Хар дав	91° 22' 27.172" E	46° 27' 56.904" N

266	Хаваржаа	401	Ч. Жапамхан	Магнай	91° 16' 55.763" E	46° 18' 12.798" N
267	Хаваржаа	402	С.Билемхан	Магнай хөтөл	91° 15' 48.677" E	46° 16' 52.500" N
268	Хаваржаа	403	А.Аделхан	Магнай хөтөл	91° 15' 53.378" E	46° 16' 48.798" N
269	Хаваржаа	404	Т.Баделхан	Магнай ус	91° 15' 3.086" E	46° 17' 57.996" N
270	Хаваржаа	405	А.Вайрхан	Магнай ус	91° 15' 38.000" E	46° 17' 45.800" N
271	Хаваржаа	406	Ж.Нурамхаан	Магнай буулга	91° 18' 40.549" E	46° 17' 17.813" N
272	Хаваржаа	407	А.Хавалхан	Магнай хөтөл	91° 17' 54.025" E	46° 16' 29.743" N
273	Хаваржаа	408	Д.Баярсайхан	Магнай тариат	91° 17' 58.783" E	46° 18' 3.036" N
274	Хаваржаа	409	Т.Аделбек	Магнай хавтгайн	91° 18' 17.219" E	46° 18' 34.448" N
275	Өвөлжөө	411	С.Баярсайхан	Магнай сонгинот	91° 19' 18.769" E	46° 19' 7.667" N
276	Хаваржаа	412	Ж.Маусимхан	Магнайн бөгс	91° 19' 51.562" E	46° 19' 32.875" N
277	Хаваржаа	413	Ц.Батбаяр	Баянгол шивэр	91° 21' 14.331" E	46° 20' 41.738" N
278	Өвөлжөө	414	Б.Ганхуяг	Хөх даваа	91° 19' 36.389" E	46° 22' 4.531" N
279	Хаваржаа	415	М.Батгөмөр	Ац толгой	91° 16' 34.494" E	46° 23' 24.518" N
280	Хаваржаа	416	Б.Бадамдорж	Цэг	91° 16' 8.482" E	46° 23' 35.237" N
281	Хаваржаа	417	О.Амарбаяр	Улиастын ам	91° 15' 38.089" E	46° 23' 42.880" N
282	Хаваржаа	418	С.Батхуяг	Шагшаг	91° 14' 16.584" E	46° 23' 46.779" N
283	Хаваржаа	419	Д.Гандорж	Улаан энгэцэг	91° 13' 10.479" E	46° 24' 1.973" N
284	Хаваржаа	420	У.Ууганбаатар	Улаан энгэцэг	91° 12' 49.218" E	46° 24' 11.926" N
285	Хаваржаа	421	Х.Човжоо	Цагаан овоон ам	91° 12' 11.932" E	46° 24' 21.217" N
286	Хаваржаа	422	З.Оюун	Салхит	91° 10' 58.537" E	46° 24' 55.060" N
287	Хаваржаа	423	Даваадорж	Мөөмөөн бургаст	91° 8' 18.968" E	46° 25' 18.283" N
288	Өвөлжөө	424	З.Батболд	Бүрэнбулаг	91° 10' 28.766" E	46° 26' 38.364" N
289	Өвөлжөө	425	Т.Батсүх	Бөрөн булаг шилиг	91° 10' 26.873" E	46° 26' 47.193" N
290	Өвөлжөө	426	С.Билемхан	Хуурай салаа	91° 10' 9.947" E	46° 27' 37.232" N
291	Өвөлжөө	427	Ж.Нурамхаан	Голын салаан эхэн	91° 11' 53.903" E	46° 28' 29.527" N
292	Өвөлжөө	428	Д.Гэрэлчулуун	Цагаан чулуут бэл	91° 11' 16.679" E	46° 27' 27.260" N
293	Өвөлжөө	429	С.Баярсайхан	Улаан хад	91° 11' 6.653" E	46° 27' 14.747" N
294	Өвөлжөө	430	Д.Баярсайхан	Улаан хад	91° 11' 46.666" E	46° 26' 56.807" N
295	Өвөлжөө	431	Д.Баярсайхан	Чимийн амны дээд	91° 12' 47.178" E	46° 27' 9.482" N
296	Өвөлжөө	432	Д.Батболд	Дэнжийн амны улаан	91° 13' 9.041" E	46° 27' 18.907" N
297	Өвөлжөө	433	Э.Гагаа	Хөтөлийн ам	91° 13' 26.271" E	46° 27' 26.697" N
298	Өвөлжөө	434	Ц.Батбаяр	Дэнжийн өтөг	91° 13' 39.377" E	46° 27' 14.492" N
299	Өвөлжөө	435	М.Батбаатар	Судар хад	91° 10' 27.198" E	46° 26' 22.761" N
300	Өвөлжөө	436	Б.Батгулга	Бүрөн булаг ам	91° 10' 12.714" E	46° 25' 17.856" N
301	Өвөлжөө	438	Ч.Гансүх	Бүрэн булагын ам	91° 10' 3.358" E	46° 25' 15.794" N
302	Өвөлжөө	439	Ш.Магаасүрэн	Хөндий	91° 13' 3.958" E	46° 23' 35.566" N
303	Өвөлжөө	440	Ш.Баясгалан	Улиастын ам	91° 14' 12.631" E	46° 22' 14.562" N
304	Өвөлжөө	441	Ч.Сүрэнжав	Улиастын хүүш	91° 13' 55.582" E	46° 22' 14.301" N
305	Өвөлжөө	442	Ж.Зугдай	Гол салаа	91° 14' 14.386" E	46° 22' 11.075" N

306	Өвөлжөө	443	Ш.Мөнхбаатар	Манхир	91° 13' 54.054" E	46° 22' 23.578" N
307	Өвөлжөө	444	З.Алтангэрэл	Улиастайн бэлчир	91° 13' 24.338" E	46° 21' 57.606" N
308	Өвөлжөө	445	Б.Бадамдорж	Усан өтөг	91° 14' 43.162" E	46° 22' 48.193" N
309	Өвөлжөө	446	Б.Сүхбаатар	Бургаст магшиг	91° 17' 27.545" E	46° 23' 53.156" N
310	Өвөлжөө	447	Батсоёл	Бургаст өмссөн өтөг	91° 17' 27.867" E	46° 23' 33.052" N
311	Өвөлжөө	448	О.Амарбаяр	Бургаст битүү	91° 17' 27.886" E	46° 23' 31.272" N
312	Өвөлжөө	449	С.Анхбаяр	Баянгол эргэн өтөг	91° 17' 42.007" E	46° 23' 9.697" N
313	Өвөлжөө	450	Д.Гэрэлчулуун	Чулуун цохидог	91° 18' 6.880" E	46° 22' 57.031" N
314	Хаваржаа	451	Өлзий баатар	Гэлэг өтөг	91° 19' 8.224" E	46° 22' 41.580" N
315	Хаваржаа	452	Ш.Магаяа	Баянголын ам	91° 19' 37.882" E	46° 22' 28.968" N
316	Хаваржаа	453	П.Баачаа	Хөх давын ам	91° 20' 8.089" E	46° 22' 16.532" N
317	Хаваржаа	454	Д.Гэрэлчулуун	Нүхэн өтөг	91° 20' 7.642" E	46° 21' 58.281" N
318	Өвөлжөө	455	З.Цахиуртай	Алгын өтөг	91° 21' 14.796" E	46° 21' 47.740" N
319	Өвөлжөө	456	Б.Батсүх	Цэцэн овоо	91° 23' 7.239" E	46° 21' 1.734" N
320	Өвөлжөө	457	М.Батхуяг	Агьтиг	91° 24' 13.207" E	46° 20' 34.698" N
321	Өвөлжөө	458	Б.Батсүх	Баянголын ам	91° 24' 14.553" E	46° 20' 33.942" N
322	Хаваржаа	459	А.Тихат	Морь барیداг	91° 23' 50.500" E	46° 19' 15.000" N
323	Өвөлжөө	460	А.Тихат	Гэлэнгийн ам	91° 24' 44.288" E	46° 17' 56.791" N
324	Хаваржаа	461	Пүрэвсүрэн	Дарьтийн эхт	91° 24' 59.777" E	46° 17' 12.757" N
325	Хаваржаа	462	А.Зурайхан	Хагийн үзүүр	91° 25' 29.455" E	46° 16' 10.094" N
326	Хаваржаа	463	Б.Мөнхбат	Дарьт цагаан дав	91° 25' 10.262" E	46° 15' 44.748" N
327	Хаваржаа	464	В.Ажаа	Нарийн дав	91° 24' 23.917" E	46° 15' 48.966" N
328	Хаваржаа	465	Л.Гэрэлжав	Улаан хүрээ	91° 24' 49.721" E	46° 14' 38.435" N
329	Хаваржаа	466	Ш.Батгөмөр	Улаан хүрээн дугуй	91° 26' 13.871" E	46° 14' 40.898" N
330	Хаваржаа	467	Б.Мөнхбат	Толгойн өтөг	91° 27' 34.214" E	46° 12' 35.077" N
331	Өвөлжөө	468	М. Баатар	Цөөгийн ам	91° 22' 31.385" E	46° 24' 38.317" N
332	Өвөлжөө	469	Эрдэнэбаатар	Улаан дав	91° 19' 53.166" E	46° 26' 4.296" N
333	Өвөлжөө	470	Х.Хандсүрэн	Усны эх	91° 18' 27.744" E	46° 25' 45.309" N
334	Өвөлжөө	471	Отгонбаатар	Нарын дав	91° 16' 59.928" E	46° 26' 4.741" N
335	Өвөлжөө	472	Ж. Алтангэрэл	Дамбарын эхэн	91° 17' 3.025" E	46° 32' 31.639" N
336	Өвөлжөө	473	Б.Тогтбек	Эмгэний ам	91° 16' 59.957" E	46° 31' 33.345" N
337	Өвөлжөө	474	Б.Эрдэнэ очир	Нүхний өтөг	91° 19' 17.122" E	46° 31' 21.826" N
338	Өвөлжөө	475	Ж.Матархан	Улаан даваан ам	91° 20' 9.468" E	46° 31' 23.582" N
339	Өвөлжөө	476	Б.Эрдэнэбаатар	Зивэртийн ам	91° 20' 33.650" E	46° 31' 10.249" N
340	Өвөлжөө	477	Ч.Азат	Тэмээний хонд	91° 20' 33.194" E	46° 31' 29.101" N
341	Өвөлжөө	478	Т.Жапаанхан	Битүү өтөг	91° 22' 43.434" E	46° 30' 44.952" N
342	Өвөлжөө	479	Ч.Калембай	Харгана тохой	91° 23' 7.334" E	46° 30' 25.437" N
343	Өвөлжөө	480	Б. Батхуяг	Жаргалантын нар	91° 16' 21.230" E	46° 28' 13.170" N
344	Өвөлжөө	481	Ц. Ганболд	Ганхилийн ам	91° 16' 45.794" E	46° 29' 18.887" N

345	Өвөлжөө	482	Ж.Нямдаваа	Ганхилийн хар өтөг	91° 16' 40.692" E	46° 29' 53.126" N
346	Өвөлжөө	483	Б.Хашчулуун	Хөх хад	91° 19' 22.910" E	46° 28' 21.635" N
347	Өвөлжөө	484	Т.Халтар	Чийрт	91° 19' 59.826" E	46° 28' 38.488" N
348	Өвөлжөө	485	Ц.Ууганбаяр	Хүвэгт	91° 19' 25.333" E	46° 28' 59.779" N
349	Өвөлжөө	486	А.Норжмаа	Буурлын худаг	91° 21' 5.546" E	46° 28' 34.617" N
350	Өвөлжөө	487	Ж.Матархан	Алаг	91° 22' 13.624" E	46° 26' 22.369" N
351	Өвөлжөө	488	А.Тихат	Гоогийн ам	91° 17' 48.939" E	46° 31' 19.076" N
352	Өвөлжөө	489	Додоо	Бургастын өтөг	91° 18' 49.759" E	46° 32' 48.165" N
353	Өвөлжөө	490	Б.Эрдэнэцог	Алагийн ам	91° 21' 48.527" E	46° 26' 39.447" N
354	Хаваржаа	491	Эрдэнэцог	Түймэрт	91° 22' 32.388" E	46° 27' 9.692" N
355	Хаваржаа	492	М. Баатар	Хэц	91° 21' 30.275" E	46° 24' 57.914" N
356	Хаваржаа	493	Эрдэнэбаатар	Улаан дав ам	91° 20' 50.265" E	46° 25' 6.073" N
357	Хаваржаа	494	Хандсүрэн	Баруун салай	91° 18' 20.893" E	46° 25' 58.961" N
358	Хаваржаа	495	М.Бат-эрдэнэ	Зурагт	91° 16' 53.371" E	46° 26' 16.054" N
359	Хаваржаа	496	Ч.Азат	Тошилтын ам	91° 21' 35.303" E	46° 31' 22.453" N
360	Хаваржаа	497	Т.Жапаанхан	Салхитийн адаг	91° 22' 46.988" E	46° 29' 34.050" N
361	Хаваржаа	498	Ж.Нямдаваа	Тажийн дав	91° 18' 32.253" E	46° 28' 24.580" N
362	Хаваржаа	499	Н. Ганбат	Эмгэлжитийн ам	91° 18' 22.848" E	46° 28' 46.977" N
363	Хаваржаа	500	Хурметхан	Мухууз	91° 17' 56.743" E	46° 31' 32.148" N
364	Хаваржаа	501	Б.Тогтбек	Эхний өтөг	91° 19' 3.389" E	46° 33' 12.853" N
365	Хаваржаа	502	А.Зурайхан	Бургастын ам	91° 18' 24.037" E	46° 31' 24.155" N
366	Өвөлжөө	506	Д.Алтангэрэл	Голын хойд	91° 22' 31.244" E	46° 13' 31.703" N
367	Өвөлжөө	507	Б.Энхбат	Хар үзүүр	91° 30' 28.347" E	46° 11' 48.889" N
368	Өвөлжөө	508	Ж.Батсүх	Хар үзүүр	91° 30' 34.212" E	46° 11' 52.122" N
369	Өвөлжөө	509	Г.Цэрэндорж	Хар үзүүр	91° 30' 37.107" E	46° 11' 57.145" N
370	Өвөлжөө	510	С.Дашдаваа	Хар үзүүр	91° 30' 34.177" E	46° 11' 58.726" N
371	Өвөлжөө	511	Б.Дүгэржав	Таван улиас	91° 28' 2.902" E	46° 14' 31.119" N
372	Өвөлжөө, хаваржаа	512	А.Нурейхан	Магнайн ус	91° 15' 6.700" E	46° 17' 55.200" N
373	Өвөлжөө, хаваржаа	513	Ш.Баттулга	Баянголын ам	91° 24' 20.200" E	46° 20' 26.300" N
374	Өвөлжөө, хаваржаа	514	Ж.Оюун	Баянголын ам	91° 24' 11.600" E	46° 20' 33.500" N
375	Өвөлжөө, хаваржаа	515	А.Батсуурь	Баянголын ам	91° 24' 11.600" E	46° 20' 30.200" N
376	Өвөлжөө, хаваржаа	516	З.Бужаа	Бөөрөг	91° 34' 5.100" E	46° 8' 25.800" N
377	Өвөлжөө, хаваржаа	517	Б.Цэрэндорж	Зуух	91° 30' 46.900" E	46° 10' 51.100" N
378	Өвөлжөө, хаваржаа	518	Б.Цэрэндорж	Зуух	91° 30' 38.100" E	46° 11' 2.100" N
379	Өвөлжөө, хаваржаа	519	А.Цээсүрэн	Чацарганат	91° 30' 33.400" E	46° 11' 24.600" N
380	Өвөлжөө, хаваржаа	520	Б.Насанжаргал	Хар үзүүр	91° 29' 34.400" E	46° 12' 22.600" N
381	Өвөлжөө, хаваржаа	521	А.Баярхүү	Хар үзүүр	91° 29' 10.200" E	46° 12' 18.600" N
382	Өвөлжөө, хаваржаа	522	У.Батгөмөр	Арлын адаг	91° 28' 27.200" E	46° 12' 31.500" N

383	Өвөлжөө, хаваржаа	523	Б.Цагаан	Арлын эхэн	91° 27' 36.506" E	46° 14' 25.940" N
384	Өвөлжөө, хаваржаа	524	М.Банзрагч	Арлын эхэн	91° 27' 45.925" E	46° 14' 27.004" N
385	Өвөлжөө, хаваржаа	525	Б.Халтар	Арал	91° 27' 37.768" E	46° 13' 34.506" N
386	Өвөлжөө, хаваржаа	526	Х.Бүүвэй	Арал	91° 27' 36.169" E	46° 13' 34.541" N
387	Өвөлжөө, хаваржаа	527	Л.Коодоо	Арал	91° 27' 41.160" E	46° 13' 22.452" N
388	Өвөлжөө, хаваржаа	528	Л.Коодоо	Арал	91° 27' 30.700" E	46° 13' 15.300" N
389	Өвөлжөө, хаваржаа	529	М.Кожоо	Арал	91° 27' 46.700" E	46° 12' 54.900" N
390	Өвөлжөө, хаваржаа	530	Х.Содномдорж	Арал	91° 27' 50.500" E	46° 12' 59.500" N
391	Өвөлжөө, хаваржаа	531	Г.Пүрэвдорж	Арал	91° 27' 50.000" E	46° 12' 53.000" N
392	Өвөлжөө, хаваржаа	532	Ц.Дагва-Очир	Арал	91° 28' 2.300" E	46° 12' 30.200" N
393	Өвөлжөө, хаваржаа	533	Ж.Нямдаваа	Багар	91° 28' 38.700" E	46° 10' 55.300" N
394	Өвөлжөө, хаваржаа	534	Т.Цэцэгмаа	Багар	91° 28' 39.600" E	46° 10' 57.000" N
395	Өвөлжөө, хаваржаа	535	М.Анхбаяр	Багар	91° 28' 41.400" E	46° 10' 57.000" N
396	Өвөлжөө, хаваржаа	536	Ш.Батсуурь	Багар	91° 28' 57.500" E	46° 10' 33.900" N
397	Өвөлжөө, хаваржаа	537	С.Шилэг	Багар	91° 29' 34.600" E	46° 10' 18.100" N
398	Өвөлжөө, хаваржаа	538	Б.Сүхбаатар	Багар	91° 29' 50.500" E	46° 9' 55.900" N
399	Өвөлжөө, хаваржаа	539	Т.Анкаа	Багар	91° 29' 30.800" E	46° 9' 38.800" N
400	Өвөлжөө, хаваржаа	540	Д.Батсуурь	Багар	91° 29' 36.000" E	46° 10' 2.300" N
401	Өвөлжөө, хаваржаа	541	Х.Даваадорж	Хулстай	91° 32' 19.300" E	46° 8' 6.000" N
402	Өвөлжөө, хаваржаа	542	Ш.Даваа	Харганат	91° 31' 29.400" E	46° 8' 22.700" N
403	Өвөлжөө, хаваржаа	543	Ц.Дорж	Харганат	91° 31' 30.400" E	46° 8' 22.300" N
404	Өвөлжөө, хаваржаа	544	Б.Гомбо	Харганат	91° 31' 28.700" E	46° 8' 24.100" N
405	Өвөлжөө, хаваржаа	545	М.Цэцэгмаа	Харганат	91° 31' 30.300" E	46° 8' 26.100" N
406	Өвөлжөө, хаваржаа	546	Б.Сүхтэй	Харганат	91° 31' 15.900" E	46° 8' 31.100" N
407	Өвөлжөө, хаваржаа	547	Х.Човжоо	Харганат	91° 30' 55.600" E	46° 8' 32.400" N
408	Өвөлжөө, хаваржаа	548	С.Цэндсүрэн	Хэвийн ам	91° 28' 57.200" E	46° 8' 59.100" N
409	Өвөлжөө, хаваржаа	549	Д.Монтоо	Хэвийн ам	91° 28' 53.300" E	46° 8' 58.900" N
410	Өвөлжөө, хаваржаа	550	Ц.Сүхтэй	Хэвийн ам	91° 28' 54.100" E	46° 8' 59.100" N

	хаваржаа					
411	Өвөлжөө, хаваржаа	551	М.Дэчин	Хэвийн ам	91° 28' 53.600" E	46° 9' 0.600" N
412	Өвөлжөө, хаваржаа	552	Б.Эрдэнэ-Очир	Тавын хашаа	91° 27' 53.300" E	46° 9' 3.100" N
413	Өвөлжөө, хаваржаа	553	Ц.Дорж	Тавын хашаа	91° 27' 37.800" E	46° 9' 7.300" N
414	Өвөлжөө, хаваржаа	554	Н.Баттулга	Тавын хашаа	91° 27' 37.900" E	46° 9' 8.000" N
415	Өвөлжөө, хаваржаа	555	Ч.Цэвэгжав	Тавын хашаа	91° 27' 38.400" E	46° 9' 8.600" N
416	Өвөлжөө, хаваржаа	556	Ш.Магаасүрэн	Дунд хар ус	91° 28' 20.400" E	46° 9' 39.200" N
417	Өвөлжөө, хаваржаа	557	Т.Баяраа	Дунд хар ус	91° 28' 24.300" E	46° 9' 39.400" N
418	Өвөлжөө, хаваржаа	558	М.Хурметхан	Бураан эх	91° 27' 12.100" E	46° 10' 17.900" N
419	Өвөлжөө, хаваржаа	559	Б.Отгонбулаг	Бураан эх	91° 27' 11.800" E	46° 10' 22.700" N
420	Өвөлжөө, хаваржаа	560	М.Батбаатар	Бураан эх	91° 27' 13.600" E	46° 10' 26.100" N
421	Өвөлжөө, хаваржаа	561	Г.Мөнхтулга	Бураан эх	91° 27' 10.800" E	46° 10' 25.800" N
422	Өвөлжөө, хаваржаа	562	Ж.Жумахан	Бураан эх	91° 27' 31.600" E	46° 10' 34.700" N
423	Өвөлжөө, хаваржаа	563	Т.Батболд	Бураан эх	91° 27' 32.300" E	46° 10' 34.800" N
424	Өвөлжөө, хаваржаа	564	Б.Баатархүү	Бураан эх	91° 27' 34.500" E	46° 10' 37.500" N
425	Өвөлжөө, хаваржаа	565	З.Батболд	Шахуу	91° 27' 47.800" E	46° 11' 22.500" N
426	Өвөлжөө, хаваржаа	566	Л.Гэрэлжав	Шахуу	91° 27' 50.300" E	46° 11' 24.300" N
427	Өвөлжөө, хаваржаа	567	Ш.Баттөмөр	Шахуу	91° 27' 38.500" E	46° 11' 30.100" N
428	Өвөлжөө, хаваржаа	568	В.Мөнхбат	Шахуу	91° 27' 39.000" E	46° 11' 39.900" N
429	Өвөлжөө, хаваржаа	569	М.Ваашаа	Шахуу	91° 27' 38.900" E	46° 11' 41.900" N
430	Өвөлжөө, хаваржаа	570	Б.Батхуяг	Шахуу	91° 27' 13.900" E	46° 11' 43.300" N
431	Өвөлжөө, хаваржаа	571	Ц.Ганболд	Эхэн цэхээ	91° 26' 50.800" E	46° 11' 34.000" N
432	Өвөлжөө, хаваржаа	572	Д.Алтангэрэл	Эхэн цэхээ	91° 26' 47.200" E	46° 11' 34.500" N
433	Өвөлжөө, хаваржаа	573	Ц.Бат-Эрдэнэ	Эхэн цэхээ	91° 26' 51.700" E	46° 11' 52.700" N
434	Өвөлжөө, хаваржаа	574	Д.Гандорж	Эхэн цэхээ	91° 26' 54.900" E	46° 12' 14.000" N
435	Өвөлжөө, хаваржаа	575	С.Далантай	Эхэн цэхээ	91° 26' 54.600" E	46° 12' 16.400" N
436	Өвөлжөө, хаваржаа	576	Д.Баярсайхан	Эхэн цэхээ	91° 26' 26.300" E	46° 12' 19.700" N
437	Өвөлжөө, хаваржаа	577	Ш.Баясгалан	Эхэн цэхээ	91° 26' 22.700" E	46° 12' 22.600" N

438	Өвөлжөө, хаваржаа	578	А.Зурайхан	Эхэн цэхээ	91° 26' 3.900" E	46° 12' 21.500" N
439	Өвөлжөө, хаваржаа	579	А.Адилбек	Эхэн цэхээ	91° 25' 38.500" E	46° 12' 19.100" N
440	Өвөлжөө, хаваржаа	580	А.Хавалхаан	Эхэн цэхээ	91° 25' 55.500" E	46° 12' 30.400" N
441	Өвөлжөө, хаваржаа	581	М.Бахатбек	Эхэн цэхээ	91° 26' 6.300" E	46° 12' 30.700" N
442	Өвөлжөө, хаваржаа	582	Н.Баяндаа	Сүмийн ганав	91° 27' 6.500" E	46° 13' 57.900" N
443	Өвөлжөө, хаваржаа	583	П.Батсүх	Шахуу	91° 27' 45.300" E	46° 12' 13.600" N
444	Өвөлжөө, хаваржаа	584	В.Ажаа	Шахуу	91° 27' 46.400" E	46° 12' 10.600" N
445	Өвөлжөө, хаваржаа	585	Д.Баядаа	Шахуу	91° 27' 38.800" E	46° 12' 5.700" N
446	Өвөлжөө, хаваржаа	586	Б.Хашчулуун	Шахуу	91° 27' 24.800" E	46° 12' 16.900" N
447	Өвөлжөө, хаваржаа	587	М.Өлзийбаатар	Дугаар	91° 28' 3.500" E	46° 10' 59.000" N
448	Өвөлжөө, хаваржаа	588	М.Бат-Эрдэнэ	Дугаар	91° 28' 17.500" E	46° 10' 47.900" N
449	Өвөлжөө, хаваржаа	589	М.Отгонбаатар	Дугаар	91° 28' 18.800" E	46° 10' 47.300" N
450	Өвөлжөө, хаваржаа	590	М.Баттөмөр	Завсар	91° 28' 5.600" E	46° 10' 4.100" N
451	Өвөлжөө, хаваржаа	591	У.Ууганбаатар	Завсар	91° 28' 14.900" E	46° 10' 12.200" N
452	Өвөлжөө, хаваржаа	592	З.Алтангэрэл	Завсар	91° 28' 18.300" E	46° 10' 10.700" N
453	Өвөлжөө, хаваржаа	593	Ү.Батгэрэл	Дугаар	91° 28' 28.900" E	46° 10' 21.900" N
454	Өвөлжөө, хаваржаа	594	Ү.Цэнгэл	Дугаар	91° 28' 29.457" E	46° 10' 20.943" N
455	Өвөлжөө, хаваржаа	595	Б.Гансүх	Дугаар	91° 28' 37.300" E	46° 10' 18.600" N
456	Өвөлжөө, хаваржаа	596	Ү.Амарзаяа	Дугаар	91° 28' 41.800" E	46° 10' 17.800" N
457	Өвөлжөө, хаваржаа	597	З.Цахиуртай	Дугаар	91° 28' 40.200" E	46° 10' 15.300" N
458	Өвөлжөө, хаваржаа	598	Б.Батжаргал	Дугаар	91° 28' 40.400" E	46° 10' 6.100" N
459	Өвөлжөө, хаваржаа	599	М.Эрдэнэчимэг	Дугаар	91° 29' 0.300" E	46° 9' 49.000" N
460	Өвөлжөө, хаваржаа	600	С.Батхуяг	Дугаар	91° 29' 8.200" E	46° 9' 49.000" N
461	Өвөлжөө, хаваржаа	601	З.Оюун	Дугаар	91° 29' 8.500" E	46° 9' 49.300" N
462	Өвөлжөө, хаваржаа	602	Б.Хүрэлбаатар	Дугаар	91° 29' 17.900" E	46° 9' 46.300" N
463	Өвөлжөө, хаваржаа	603	Б.Зоригоо	Дугаар	91° 28' 46.300" E	46° 9' 43.500" N
464	Өвөлжөө, хаваржаа	604	М.Раднаа	Дугаар	91° 28' 43.800" E	46° 9' 37.000" N
465	Өвөлжөө, хаваржаа	605	М.Алтангэрэ	Дугаар	91° 28' 43.800" E	46° 9' 36.300" N

	хаваржаа		л			
466	Өвөлжөө, хаваржаа	606	Ж.Зугдаа	Дугаар	91° 29' 12.700" E	46° 9' 27.600" N
467	Өвөлжөө, хаваржаа	607	Ж.Алтангэрэл	Дугаар	91° 29' 23.600" E	46° 9' 27.400" N
468	Өвөлжөө, хаваржаа	608	Ш.Сүхбаатар	Дугаар	91° 29' 26.800" E	46° 9' 32.100" N
469	Өвөлжөө, хаваржаа	609	Г.Пүрэвцэрэн	Дугаар	91° 29' 26.200" E	46° 9' 15.800" N
470	Өвөлжөө, хаваржаа	610	Н.Батзаяа	Дугаар	91° 29' 25.000" E	46° 9' 6.500" N
471	Өвөлжөө, хаваржаа	611	Д.Далх-Очир	Дугаар	91° 29' 25.000" E	46° 9' 6.000" N
472	Өвөлжөө	612	Х.Хандсүрэн	Баянголын ам	91° 24' 13.600" E	46° 20' 34.100" N
473	Өвөлжөө	613	Б.Эрдэнэбаатар	Арал	91° 28' 19.400" E	46° 11' 55.130" N
474	Өвөлжөө	614	М.Баатар	Багар	91° 29' 16.900" E	46° 10' 36.300" N
475	Өвөлжөө	615	Н.Ган-Очир	Багар	91° 29' 25.200" E	46° 10' 28.300" N
476	Өвөлжөө	616	Б.Эрдэнэцог	Нарийн тохойн ам	91° 28' 26.100" E	46° 9' 15.700" N
477	Хаваржаа	617	А.Аделхан	Булхийн худаг	91° 19' 24.400" E	46° 18' 17.300" N
478	Хаваржаа	618	Ж.Хурменбек	Баянгол	91° 20' 33.500" E	46° 17' 45.600" N
479	Хаваржаа	619	Т.Адил	Баянгол	91° 21' 37.300" E	46° 17' 53.000" N
480	Хаваржаа	620	С.Баярсайхан	Баянголын ам	91° 24' 16.100" E	46° 20' 12.100" N
481	Хаваржаа	621	Ш.Батсуурь	Баянголын ам	91° 24' 40.744" E	46° 21' 32.997" N
482	Хаваржаа	622	Ш.Мөнхбаатар	Баянголын ам	91° 23' 27.416" E	46° 20' 6.469" N
483	Хаваржаа	623	Т.Бахатбек	Баянголын эхэн	91° 14' 2.266" E	46° 23' 43.667" N
484	Хаваржаа	624	М.Алтангэрэл	Баянголын ам	91° 17' 51.037" E	46° 22' 57.784" N
485	Өвөлжөө, хаваржаа	625	Л.Дамдинбаатар	Бүрэнгээ	91° 33' 44.020" E	46° 7' 56.178" N
486	Өвөлжөө, хаваржаа	626	Г.Дэлгэрхишиг	Сүмийн цагаан	91° 33' 17.338" E	46° 8' 2.461" N
487	Өвөлжөө, хаваржаа	627	П.Хараадай	Сүмийн цагаан	91° 33' 20.431" E	46° 8' 3.774" N
488	Өвөлжөө, хаваржаа	628	Г.Батсайхан	Сүмийн цагаан	91° 33' 15.225" E	46° 8' 4.956" N
489	Өвөлжөө, хаваржаа	629	О.Осор	Сүмийн цагаан	91° 32' 44.222" E	46° 8' 22.462" N
490	Өвөлжөө, хаваржаа	630	Ч.Цэвээн-Очир	Сүмийн цагаан	91° 32' 41.322" E	46° 8' 21.527" N
491	Өвөлжөө, хаваржаа	631	Б.Батжаргал	Сүмийн цагаан	91° 32' 38.310" E	46° 8' 29.434" N
492	Өвөлжөө, хаваржаа	632	С.Рэнцэндорж	Сүмийн цагаан	91° 32' 32.208" E	46° 8' 26.074" N
493	Өвөлжөө, хаваржаа	633	Ч.Сүрэнжав	Сүмийн цагаан	91° 32' 16.469" E	46° 8' 27.681" N
494	Өвөлжөө, хаваржаа	634	Ч.Баатархуяг	Сүмийн цагаан	91° 32' 7.870" E	46° 8' 52.557" N
495	Өвөлжөө, хаваржаа	635	Д.Ванчинхүү	Баянгол багийн төв	91° 31' 28.844" E	46° 8' 51.402" N
496	Өвөлжөө,	636	Б.Ганзориг	Дэвээхэй	91° 30' 50.888" E	46° 8' 53.891" N

	хаваржаа					
497	Өвөлжөө, хаваржаа	637	П.Ваачаа	Дэвээхэй	91° 30' 42.143" E	46° 8' 55.699" N
498	Өвөлжөө, хаваржаа	638	В.Баттулга	Дэвээхэй	91° 30' 39.929" E	46° 8' 55.407" N
499	Өвөлжөө, хаваржаа	639	Х.Батцэнгэл	Дэвээхэй	91° 30' 37.867" E	46° 8' 57.045" N
500	Өвөлжөө, хаваржаа	640	Ч.Гансүх	Дэвээхэй	91° 30' 36.510" E	46° 8' 58.874" N
501	Өвөлжөө, хаваржаа	641	Ц.Амгалан	Дэвээхэй	91° 30' 18.158" E	46° 8' 44.204" N
502	Өвөлжөө	642	Ч.Цэрэнчимэд	Сүмийн цагаан	91° 32' 42.386" E	46° 8' 24.270" N
503	Өвөлжөө, хаваржаа	643	Ш.Батсуурь	Заагийн сайр	91° 21' 46.722" E	46° 22' 52.280" N
504	Өвөлжөө, хаваржаа	644	З.Батболд	Хөх дав	91° 20' 35.559" E	46° 21' 12.333" N
505	Өвөлжөө, хаваржаа	645	Ш.Анхбаяр	Жаргалантын салаа	91° 21' 54.282" E	46° 28' 15.182" N
506	Хаваржаа	646	Т.Баягаж	Жаргалантын салаа	91° 22' 39.052" E	46° 27' 54.670" N
507	Өвөлжөө, хаваржаа	647	С.Одсум	Арал	91° 27' 43.051" E	46° 12' 54.119" N
508	Өвөлжөө, хаваржаа	648	О.Ариунаа	Бөөрөг	91° 33' 58.284" E	46° 9' 24.878" N
509	Хаваржаа	649	Б.Ууганбат	Шахуу	91° 27' 18.615" E	46° 12' 15.099" N
510	Хаваржаа	650	С.Шагдарсүрэн	Бүрэнгээ	91° 33' 53.987" E	46° 7' 39.689" N
511	Өвөлжөө, хаваржаа	651	Ч.Калембай	Тошилтын ам	91° 21' 22.899" E	46° 31' 27.199" N
512	Өвөлжөө, хаваржаа	652	Т.Болатбек	Эхэн цэхээ	91° 25' 41.188" E	46° 12' 35.415" N
513	Хаваржаа	653	П.Ганбат	Багар	91° 30' 20.611" E	46° 9' 27.030" N
514	Хаваржаа	654	П.Ганбат	Багар	91° 30' 19.467" E	46° 9' 27.901" N
515	Хаваржаа	655	Р.Түвшинбаяр	Багар	91° 29' 50.538" E	46° 9' 49.580" N
516	Хаваржаа	656	Р.Отгонбаяр	Багар	91° 29' 49.162" E	46° 9' 51.308" N
517	Өвөлжөө, хаваржаа	657	Х.Жайлолбек	Сөөтөн тохой	91° 23' 29.673" E	46° 23' 27.487" N
518	Өвөлжөө	800	Л.Даваа	Байтаг	91° 4' 31.233" E	45° 16' 20.249" N
519	Өвөлжөө	801	Д.Дүгэржав	Байтаг	90° 59' 50.352" E	45° 15' 51.481" N
520	Өвөлжөө	802	Л.Баатарсүрэн	Бүдүүн харгайт	90° 57' 44.300" E	45° 16' 42.000" N
521	Өвөлжөө	803	Ц.Уранмөнх	Бүдүүн харгайт	90° 57' 3.380" E	45° 15' 11.095" N
522	Өвөлжөө	804	Ч.Мажигсүрэн	Нарийн харгайт эхэн	90° 53' 25.078" E	45° 18' 31.613" N
523	Өвөлжөө	805	Ц.Урандэлгэр	Бүдүүн харгайт	90° 56' 6.176" E	45° 14' 55.063" N
524	Өвөлжөө	806	П.Баатар	Гурван баатарын хөшөө	90° 56' 42.255" E	45° 17' 23.621" N
525	Өвөлжөө	807	Б.Батэрдэнэ	Байтаг	90° 56' 5.150" E	45° 18' 51.915" N
526	Өвөлжөө	808	Ш.Жавзаа	Гэдэнгийн хар эх	90° 54' 2.736" E	45° 19' 44.217" N
527	Өвөлжөө	809	Ж.Пунцаг	Гэдэнгийн хар	90° 57' 8.531" E	45° 21' 35.044" N
528	Өвөлжөө	810	Б.Батбилэг	Гэдэнгийн хар	90° 57' 9.570" E	45° 20' 51.924" N

529	Өвөлжөө	811	Шүхэр	Хар үзүүр	91° 31' 52.219" E	46° 2' 10.097" N
530	Өвөлжөө	812	Д.Жавзаа	Нарийн харгайт	90° 57' 19.961" E	45° 20' 32.182" N
531	Өвөлжөө	813	М.Мижээ	Олон овоот	90° 52' 10.885" E	45° 21' 3.043" N
532	Өвөлжөө	814	Д.Батнасан	Нарийн харгайт	90° 53' 54.149" E	45° 18' 43.599" N
533	Өвөлжөө	815	Д.Наранцэцэг	Орломын хар	90° 49' 52.188" E	45° 21' 31.427" N
534	Өвөлжөө	816	Ө.Нямаа	Хужирт	90° 50' 23.930" E	45° 21' 41.471" N
535	Өвөлжөө	817	Б.Эрхэмбаяр	Далан дөрөв	90° 48' 11.405" E	45° 22' 7.254" N
536	Өвөлжөө	818	Даваасүрэн	Эхэн сухай	91° 21' 21.000" E	45° 54' 59.800" N
537	Өвөлжөө	819	Ч.Мөнхбат	Улиаст	90° 48' 15.446" E	45° 23' 3.767" N
538	Өвөлжөө	820	Д.Даваадорж	Олон булаг	91° 14' 23.600" E	45° 15' 2.400" N
539	Өвөлжөө	821	И.Бааст	Олон булаг	91° 15' 58.500" E	45° 12' 13.900" N
540	Өвөлжөө	822	И.Бааст	Олон булаг	91° 10' 43.500" E	45° 15' 36.900" N
541	Өвөлжөө	823	М.Галбадрах	Араат улаан	90° 57' 41.221" E	45° 13' 49.089" N
542	Өвөлжөө	824	Н.Батсайхан	Шуудай	91° 26' 14.300" E	46° 2' 9.800" N
543	Хаваржаа	825	Д.Даваа	Алаг толгой	90° 49' 2.570" E	45° 29' 45.132" N
544	Хаваржаа	826	Ж.Уранмөнх	Алаг толгой	90° 49' 29.216" E	45° 29' 43.553" N
545	Хаваржаа	827	Албай	Алмасын улаан	91° 23' 30.855" E	46° 6' 50.991" N
546	Хаваржаа	828	Ж.Сүхбаатар	Бүдүүн харгайт	90° 48' 28.572" E	45° 23' 51.093" N
547	Хаваржаа	829	Ч.Дугаржав	Харгайтын түнгэ	90° 57' 32.500" E	45° 29' 39.900" N
548	Хаваржаа	830	Н.Мөнхбаяр	Харгайтын түнгэ	90° 57' 8.800" E	45° 29' 36.500" N
549	Хаваржаа	831	П.Баатар	Харгайтын түнгэ	90° 57' 4.100" E	45° 29' 51.900" N
550	Хаваржаа	832	Ч.Даваа	Харганатын түнгэ	90° 57' 39.100" E	45° 31' 11.800" N
551	Хаваржаа	833	Н.Алтан-од	Харганатай	90° 57' 12.200" E	45° 31' 5.400" N
552	Хаваржаа	834	Д.Дорж	Эхэн ус	90° 56' 58.600" E	45° 34' 39.800" N
553	Хаваржаа	835	Б.Баасхай	Эхэн ус	90° 56' 53.000" E	45° 34' 32.600" N
554	Хаваржаа	836	У.Эрдэнэбаатар	Уушиг зүүн урд	90° 56' 29.600" E	45° 34' 58.700" N
555	Хаваржаа	837	Ч.Мөнхбат	Уушиг зүүн урд	90° 55' 52.500" E	45° 33' 25.200" N
556	Хаваржаа	838	Д.Жавзаа	Уушиг зүүн урд	90° 55' 20.000" E	45° 33' 19.600" N
557	Хаваржаа	839	Ж.Пунцаг	Уушиг зүүн урд	90° 51' 46.300" E	45° 32' 39.100" N
558	Хаваржаа	840	Ш.Жавзаа	Байгалийн худаг	90° 51' 37.900" E	45° 32' 42.100" N
559	Хаваржаа	841	Д.Батсүх	Уушигийн баруун	90° 49' 14.400" E	45° 33' 7.000" N
560	Хаваржаа	842	Б.Бат-Эрдэнэ	Уушигийн ар	90° 47' 43.200" E	45° 36' 9.200" N
561	Хаваржаа	843	Д.Даваадорж	Уушигийн ар	90° 48' 0.030" E	45° 37' 14.500" N
562	Хаваржаа	844	Д.Дүгэржав	Бадаан хар	90° 49' 30.700" E	45° 37' 42.900" N
563	Хаваржаа	845	Ч.Мажигсүрэн	Уушигийн улааны	90° 51' 17.000" E	45° 35' 46.500" N
564	Хаваржаа	846	Б.Уртнасан	Уушигийн улаан	90° 49' 51.200" E	45° 34' 57.500" N
565	Хаваржаа	847	Г.Дамдинсүрэн	Уушигийн адаг	90° 53' 30.200" E	45° 37' 51.300" N
566	Хаваржаа	848	Ж.Уламсайн	Уушигийн адаг	90° 53' 36.100" E	45° 37' 52.200" N
567	Хаваржаа	849	Н.Тулгаа	Уушигийн адаг	90° 55' 23.200" E	45° 36' 54.300" N
568	Хаваржаа	850	Д.Даваа	Уушигын улаан уул	90° 56' 30.800" E	45° 36' 3.800" N
569	Хаваржаа	851	Д.Даваа	Уушигын улаан уул	90° 56' 49.400" E	45° 35' 37.800" N

570	Хаваржаа	852	Ш.Дүгэрсүрэн	Эхэн ус	90° 58' 48.800" E	45° 35' 18.800" N
571	Хаваржаа	853	С.Хавмет	Адаргана	91° 19' 45.000" E	45° 53' 52.500" N
572	Хаваржаа	855	Д.Дүгэржав	Бадаан хар	91° 2' 54.608" E	45° 27' 58.016" N
573	Өвөлжөө, хаваржаа	856	Ганболд	Мэргэжиг урд үзүүр	91° 31' 53.951" E	46° 2' 9.269" N
574	Өвөлжөө, хаваржаа	857	Я. Батсүх	Аваан хөх	91° 24' 3.387" E	46° 5' 14.865" N
575	Өвөлжөө, хаваржаа	858	Р.Дашдондог	Ишигний хашаа	91° 24' 14.988" E	46° 4' 53.356" N
576	Өвөлжөө, хаваржаа	859	Х. Алтангэрэл	Хөх үзүүр	91° 24' 30.791" E	46° 4' 52.569" N
577	Өвөлжөө, хаваржаа	860	Г. Алтанбагана	Хөх үзүүр	91° 24' 30.427" E	46° 4' 51.556" N
578	Өвөлжөө, хаваржаа	861	Г. Чимиддорж	Хөх үзүүр	91° 24' 43.670" E	46° 4' 50.858" N
579	Өвөлжөө, хаваржаа	862	И. Нацагдорж	Хөх үзүүр	91° 24' 40.026" E	46° 4' 46.802" N
580	Өвөлжөө, хаваржаа	863	И. Минжүүр	Хөх үзүүр	91° 24' 41.540" E	46° 4' 47.678" N
581	Өвөлжөө, хаваржаа	864	А.Алтанбагана	Хөх үзүүр	91° 25' 7.569" E	46° 4' 56.673" N
582	Өвөлжөө, хаваржаа	865	Т. Төрбат	Хөх үзүүр	91° 25' 36.475" E	46° 4' 42.515" N
583	Өвөлжөө, хаваржаа	866	Я. Батхишиг	Хөх үзүүр амруу	91° 26' 10.064" E	46° 4' 57.906" N
584	Өвөлжөө, хаваржаа	867	Я. Батжав	Хөх үзүүр	91° 26' 19.028" E	46° 4' 57.478" N
585	Өвөлжөө, хаваржаа	868	С. Баярхүү	Хөх үзүүр	91° 26' 2.079" E	46° 5' 1.945" N
586	Өвөлжөө, хаваржаа	869	Д. Баярсайхан	Дөрвөн улиас	91° 27' 19.902" E	46° 4' 20.497" N
587	Өвөлжөө, хаваржаа	870	Б.Батболд	Дөрвөн улиас	91° 27' 16.175" E	46° 4' 17.167" N
588	Өвөлжөө, хаваржаа	871	Я.Батгэрэл	Хөх үзүүр	91° 26' 52.518" E	46° 4' 48.282" N
589	Өвөлжөө, хаваржаа	872	Б.Баатархүү	Хөх үзүүр	91° 27' 2.000" E	46° 4' 55.513" N
590	Өвөлжөө, хаваржаа	873	Я.Доржсүрэн	Хөх үзүүр	91° 26' 55.614" E	46° 4' 51.140" N
591	Өвөлжөө, хаваржаа	874	Д.Батчулуун	Хөх үзүүр	91° 26' 55.170" E	46° 4' 47.362" N
592	Өвөлжөө, хаваржаа	875	Г.Батэрдэнэ	Хөх үзүүр	91° 26' 36.211" E	46° 4' 39.833" N
593	Өвөлжөө, хаваржаа	876	Д.Нямаа	Махны хашаа	91° 26' 40.157" E	46° 4' 15.056" N
594	Өвөлжөө, хаваржаа	877	Но.Ганбаатар	Намарзан	91° 26' 17.616" E	46° 4' 2.731" N
595	Өвөлжөө, хаваржаа	878	Д.Баатар	Намарзан	91° 26' 8.931" E	46° 4' 8.383" N
596	Өвөлжөө, хаваржаа	879	Т.Баатарсүрэн	Намарзан	91° 26' 6.014" E	46° 4' 8.865" N
597	Өвөлжөө, хаваржаа	880	О.Отгонбулаг	Сэнгээ	91° 25' 54.789" E	46° 3' 56.711" N
598	Өвөлжөө,	881	Х.Эрдэнэбил	Сэнгээ	91° 25' 57.680" E	46° 3' 36.505" N

	хаваржаа		эг			
599	Өвөлжөө, хаваржаа	882	П.Эрдэнэбаяр	Сэнгээ	91° 25' 37.039" E	46° 3' 35.921" N
600	Өвөлжөө, хаваржаа	883	Х.Батэрдэнэ	Сэнгээ	91° 25' 35.709" E	46° 3' 45.118" N
601	Өвөлжөө, хаваржаа	884	Ц.Баточир	Сэнгээ	91° 25' 8.312" E	46° 3' 51.712" N
602	Өвөлжөө, хаваржаа	885	Д.Цэвээнравдан	Элсэн богоо	91° 24' 11.507" E	46° 4' 0.411" N
603	Өвөлжөө, хаваржаа	886	Р.Дашаа	Сэнгээ	91° 24' 39.037" E	46° 3' 50.260" N
604	Өвөлжөө, хаваржаа	887	Го.Ганбаатар	Цагаан салаа	91° 24' 45.250" E	46° 4' 6.490" N
605	Өвөлжөө, хаваржаа	888	Б.Даньдиа	Намарзан	91° 25' 0.552" E	46° 4' 7.329" N
606	Өвөлжөө, хаваржаа	889	Б.Сурмаажав	Намарзан	91° 25' 38.402" E	46° 4' 4.959" N
607	Өвөлжөө, хаваржаа	890	Л.Дарь-очир	Намарзан	91° 26' 42.007" E	46° 4' 0.587" N
608	Өвөлжөө, хаваржаа	891	Ж.Ганболд	Намарзан	91° 27' 7.040" E	46° 4' 3.694" N
609	Өвөлжөө, хаваржаа	892	О.Эрдэнэочир	Дөрвөлжин	91° 27' 38.986" E	46° 3' 50.423" N
610	Өвөлжөө, хаваржаа	893	Б.Отгонбаяр	Дөрвөлжин	91° 27' 40.881" E	46° 3' 54.852" N
611	Өвөлжөө, хаваржаа	894	А.Сүрэнхүү	Дөрвөлжин	91° 28' 3.075" E	46° 3' 46.976" N
612	Өвөлжөө, хаваржаа	895	Б.Дамдинсүрэн	Хонгио	91° 27' 2.115" E	46° 3' 17.922" N
613	Өвөлжөө, хаваржаа	896	Д.Бааст	Шуудай	91° 26' 4.852" E	46° 2' 39.379" N
614	Өвөлжөө, хаваржаа	897	Ш.Баянмөнх	Шуудай	91° 26' 0.993" E	46° 2' 39.005" N
615	Өвөлжөө, хаваржаа	898	Ч.Батсүх	Шуудай	91° 25' 57.233" E	46° 2' 39.400" N
616	Өвөлжөө, хаваржаа	899	Ц.Барзул	Шуудай	91° 25' 42.695" E	46° 2' 28.119" N
617	Өвөлжөө, хаваржаа	900	С.Батсуурь	Шуудай	91° 25' 36.489" E	46° 2' 24.270" N
618	Өвөлжөө, хаваржаа	901	С.Халзаа	Улаан чулуут	91° 25' 37.519" E	46° 2' 2.387" N
619	Өвөлжөө, хаваржаа	902	Б.Тунгалаг	Улаан чулуут	91° 26' 8.075" E	46° 2' 3.338" N
620	Өвөлжөө, хаваржаа	903	Д.Дамбий	Улаан чулуут	91° 25' 49.145" E	46° 1' 52.115" N
621	Өвөлжөө, хаваржаа	904	М.Ганчулуун	Улаан чулуут	91° 25' 49.640" E	46° 1' 45.585" N
622	Өвөлжөө, хаваржаа	905	М.Амарсанаа	Харгана тохой	91° 25' 25.388" E	46° 1' 55.672" N
623	Өвөлжөө, хаваржаа	906	Б.Ганбат	Харгана тохой	91° 25' 20.138" E	46° 2' 4.767" N
624	Өвөлжөө, хаваржаа	907	Н.Ганбаатар	Харгана тохой	91° 25' 21.654" E	46° 2' 6.555" N
625	Өвөлжөө, хаваржаа	908	Х.Хонгоржоон	Харгана тохой	91° 25' 24.391" E	46° 2' 9.000" N

626	Өвөлжөө, хаваржаа	909	Ч.Шурагжав	Харгана тохой	91° 25' 21.515" E	46° 2' 11.775" N
627	Өвөлжөө, хаваржаа	910	Н.Алтангэрэл	Харгана тохой	91° 25' 19.716" E	46° 2' 15.976" N
628	Өвөлжөө, хаваржаа	911	Д.Ноостой	Шуудай	91° 25' 18.666" E	46° 2' 24.917" N
629	Өвөлжөө, хаваржаа	912	Д.Болдбаатар	Шуудай	91° 25' 20.491" E	46° 2' 26.627" N
630	Өвөлжөө, хаваржаа	913	Ч.Намхайням	Харгана тохой	91° 25' 5.902" E	46° 2' 22.109" N
631	Өвөлжөө, хаваржаа	914	Ч.Дүгэрсүрэн	Харгана тохой	91° 25' 7.474" E	46° 2' 19.393" N
632	Өвөлжөө, хаваржаа	915	Ш.Нэргүй	Үргээдэг	91° 24' 59.828" E	46° 2' 31.674" N
633	Өвөлжөө, хаваржаа	916	И.Батмөнх	Балжин	91° 24' 51.104" E	46° 2' 22.883" N
634	Өвөлжөө, хаваржаа	917	М.Батмөнх	Балжин	91° 24' 11.028" E	46° 2' 26.958" N
635	Өвөлжөө, хаваржаа	918	Ц.Батцэнгэл	Балжин	91° 24' 8.078" E	46° 2' 24.612" N
636	Өвөлжөө, хаваржаа	919	Б.Батболд	Балжин	91° 24' 2.436" E	46° 2' 28.015" N
637	Өвөлжөө, хаваржаа	920	Н.Оотлой	Балжин	91° 23' 13.809" E	46° 2' 28.857" N
638	Өвөлжөө	921	О. Даваасүрэн	Эхэн сухай	91° 21' 25.627" E	45° 55' 9.878" N
639	Өвөлжөө, хаваржаа	922	Ш.Орломаа	Балжин	91° 23' 9.558" E	46° 2' 24.022" N
640	Өвөлжөө	923	А. Советхан	Татаал	91° 11' 59.687" E	45° 56' 0.721" N
641	Өвөлжөө, хаваржаа	924	Д.Гансүх	Балжин	91° 22' 14.858" E	46° 2' 30.945" N
642	Өвөлжөө	925	О. Батчулуун	Баяртайн татсан	91° 22' 8.409" E	45° 57' 1.379" N
643	Өвөлжөө, хаваржаа	926	Д.Батхишиг	Балжин	91° 22' 10.650" E	46° 2' 21.921" N
644	Өвөлжөө	927	О.Даваасүрэн	Баяртайн ам	91° 21' 0.285" E	45° 58' 53.307" N
645	Өвөлжөө, хаваржаа	928	Ж.Уламсайн	Наятын бөөрөг	91° 21' 49.319" E	46° 2' 19.354" N
646	Өвөлжөө	929	С. Сүрэнхүү	Утын хар	91° 19' 55.205" E	46° 0' 59.554" N
647	Өвөлжөө, хаваржаа	930	П.Тэгшжарга л	Наятын бөөрөг	91° 21' 47.606" E	46° 2' 33.432" N
648	Өвөлжөө, хаваржаа	931	Д.Одгэрэл	Үргээдэг	91° 24' 30.421" E	46° 2' 51.386" N
649	Өвөлжөө	932	Д.Батсүх	Даргын яс	91° 15' 8.824" E	45° 11' 35.233" N
650	Өвөлжөө, хаваржаа	933	Л.Лхамсүрэн	Үргээдэг	91° 24' 31.787" E	46° 2' 53.435" N
651	Өвөлжөө	934	Ж.Уламсайн	Олон булаг	91° 12' 52.584" E	45° 11' 9.607" N
652	Өвөлжөө, хаваржаа	935	Д.Дамдинсүр эн	Үргээдэг	91° 24' 44.747" E	46° 2' 50.747" N
653	Өвөлжөө	936	Б.Ганбат	Олон булаг	91° 11' 56.292" E	45° 11' 32.948" N
654	Өвөлжөө, хаваржаа	937	И.Баянмөнх	Үргээдэг	91° 24' 54.545" E	46° 2' 50.612" N
655	Өвөлжөө	938	Р.Даш	Олон булаг	91° 15' 36.100" E	45° 11' 30.123" N
656	Өвөлжөө, хаваржаа	939	Л.Батхишиг	Шуудай	91° 25' 16.958" E	46° 2' 52.168" N

657	Өвөлжөө	940	А.Манаат	Шуурагт улаан	90° 49' 16.161" E	45° 32' 34.962" N
658	Өвөлжөө, хаваржаа	941	Д.Гомбосүрэн	Шуудай	91° 25' 25.055" E	46° 2' 50.527" N
659	Өвөлжөө	942	Х.Үржиндорж	Олон булаг	91° 12' 16.000" E	45° 14' 42.600" N
660	Өвөлжөө, хаваржаа	943	И.Баатаржав	Үргээдэг эх	91° 25' 35.629" E	46° 3' 1.352" N
661	Өвөлжөө	944	Г.Дамдинсүрэн	Олон булаг	91° 11' 59.100" E	45° 15' 3.900" N
662	Өвөлжөө, хаваржаа	945	Д.Цэрэн	Шуудай	91° 25' 50.585" E	46° 2' 59.274" N
663	Өвөлжөө	946	Б.Уртнасан	Хүүш	91° 10' 19.930" E	45° 15' 19.333" N
664	Өвөлжөө, хаваржаа	947	И.Бааст	Хонгио	91° 26' 10.131" E	46° 3' 7.399" N
665	Өвөлжөө	948	Б.Батнасан	Морин улаан	91° 10' 43.830" E	45° 15' 8.935" N
666	Өвөлжөө, хаваржаа	949	Ж.Гарам	Хойд гол	91° 26' 25.009" E	46° 4' 19.441" N
667	Өвөлжөө	950	И.Цогточир	Хулстай	91° 8' 21.175" E	45° 15' 36.024" N
668	Өвөлжөө, хаваржаа	951	А.Лангаажав	Хар ус	91° 29' 31.336" E	46° 2' 40.393" N
669	Өвөлжөө	952	А.Манаат	Довжуу	91° 7' 34.687" E	45° 15' 22.690" N
670	Өвөлжөө	953	Х.Энхбаяр	Цагаан бургаст	91° 3' 50.924" E	45° 15' 18.742" N
671	Өвөлжөө, хаваржаа	954	К.Төмөржөөн	Шуудай	91° 26' 26.400" E	46° 2' 33.700" N
672	Өвөлжөө	955	Ч.Дугаржав	Цагаан бургаст	91° 3' 51.344" E	45° 16' 5.937" N
673	Өвөлжөө, хаваржаа	956	Л.Оюунбаатар	Шуудай	91° 26' 23.000" E	46° 2' 26.700" N
674	Өвөлжөө	957	Ч.Даваа	Цагаан бургаст	91° 3' 53.688" E	45° 15' 58.738" N
675	Өвөлжөө, хаваржаа	958	Б.Давхарбаяр	Гарьд	91° 25' 34.900" E	46° 1' 27.600" N
676	Өвөлжөө	959	Н.Намжаа	Тэрэм хад	91° 1' 16.647" E	45° 16' 16.076" N
677	Өвөлжөө, хаваржаа	960	Д.Батхуяг	Гарьд	91° 24' 35.600" E	46° 1' 8.500" N
678	Өвөлжөө	961	Д.Даваа	Байтаг	91° 1' 46.996" E	45° 16' 5.132" N
679	Өвөлжөө, хаваржаа	962	Л.Болдхүрэл	Гарьд	91° 24' 50.400" E	46° 1' 27.000" N
680	Өвөлжөө	964	Ш.Дүгэрсүрэн	Очирын булаг	90° 59' 40.125" E	45° 16' 19.964" N
681	Хаваржаа	965	Д.Батжаргал	Дөрвөлжин	91° 28' 12.685" E	46° 4' 7.216" N
682	Хаваржаа	966	Б.Амартайван	Булган гол	91° 23' 11.823" E	46° 5' 13.993" N
683	Өвөлжөө, хаваржаа	967	И.Эрдэнэбаатар	Дөрвөлжин	91° 26' 20.844" E	46° 4' 53.429" N
684	Өвөлжөө, хаваржаа	968	А.Хавмет	Хар ус	91° 30' 33.606" E	46° 4' 1.660" N
685	Өвөлжөө, хаваржаа	969	А.Манаат	Хар ус	91° 30' 32.973" E	46° 3' 57.155" N
686	Өвөлжөө, хаваржаа	970	Л.Цэрэндулам	Хар ус	91° 30' 10.443" E	46° 2' 16.412" N
687	Өвөлжөө, хаваржаа	971	Д.Алтансүх	Хар үзүүрийн урд	91° 31' 29.662" E	46° 2' 1.641" N
688	Өвөлжөө, хаваржаа	972	Ц.Даваасүрэн	Намарзан	91° 25' 56.050" E	46° 3' 33.676" N

689	Өвөлжөө, хаваржаа	973	И.Батгэрэл	Шуудай	91° 24' 38.487" E	46° 3' 9.321" N
690	Хаваржаа	974	И.Бааст	Хонгио	91° 22' 16.201" E	46° 3' 36.905" N
691	Өвөлжөө, хаваржаа	975	Д.Батжаргал	Дөрвөлжин	91° 24' 43.739" E	46° 1' 7.164" N
692	Хаваржаа	975	Л.Баатарсүрэн	Хонгио	91° 21' 54.961" E	46° 3' 42.565" N
693	Хаваржаа	976	Б.Цэгмид	Балжин	91° 20' 18.603" E	46° 3' 6.328" N
694	Өвөлжөө	1200	Э.Амангель	Хуурай	91° 29' 52.341" E	46° 19' 49.714" N
695	Өвөлжөө	1201	Шүхэр	Гурван толгой	91° 32' 52.986" E	45° 54' 40.786" N
696	Өвөлжөө	1202	Т. Бавхан	Адаг богоч орой	91° 27' 33.187" E	46° 29' 33.066" N
697	Өвөлжөө	1203	Т. Элек	Дунд бууц	91° 27' 53.239" E	46° 29' 39.195" N
698	Өвөлжөө	1204	К. Тогтосон	Эхэн богоч	91° 30' 19.952" E	46° 30' 56.328" N
699	Өвөлжөө	1205	К. Сүйнеш	Дунд бууц	91° 29' 46.083" E	46° 30' 46.809" N
700	Өвөлжөө	1206	Байсимхан	Эмчийн оройн бууц	91° 34' 36.633" E	46° 30' 48.096" N
701	Өвөлжөө	1207	Ш. Төлөвхан	Битүү	91° 29' 5.910" E	46° 28' 48.811" N
702	Өвөлжөө	1208	К. Төлөвхан	Ар увт оройн бууц	91° 28' 54.995" E	46° 29' 13.176" N
703	Өвөлжөө	1209	К. Расалхан	Мэргэний оройн бууц	91° 25' 51.583" E	45° 48' 55.699" N
704	Өвөлжөө	1210	Т. Хатиран	Дунд хөвч	91° 32' 13.794" E	45° 54' 34.162" N
705	Өвөлжөө	1211	А. Аманбай	Хар дав оройн бууц	91° 24' 6.619" E	46° 27' 5.837" N
706	Өвөлжөө	1212	А. Хирэвхан	Алагтын бууц	91° 23' 31.646" E	46° 26' 8.562" N
707	Өвөлжөө	1213	А. Көнбай	Цөө оройн бууц	91° 25' 32.100" E	46° 24' 50.752" N
708	Өвөлжөө	1214	Т. Бавал	Улаан шатат эхэн	91° 28' 36.317" E	46° 34' 0.370" N
709	Өвөлжөө	1215	А.Катан	Өлхөн үвт эхэн	91° 29' 50.351" E	46° 31' 19.030" N
710	Өвөлжөө	1216	А. Шаридолда	Ар даваат хотгор	91° 34' 14.230" E	46° 30' 57.229" N
711	Өвөлжөө	1217	Т. Монголхан	Хуурай мэлхийн жалга	91° 28' 57.659" E	46° 20' 30.534" N
712	Өвөлжөө	1218	Т. Хавалхан	Мэргэний урд үзүүр	91° 32' 57.279" E	45° 53' 41.317" N
713	Өвөлжөө	1219	М. Идриш	Ар увт	91° 28' 39.550" E	46° 29' 12.710" N
714	Өвөлжөө	1220	У. Хойчбай	Матгелийн хөдөө	91° 34' 5.852" E	45° 55' 12.251" N
715	Өвөлжөө	1221	х. чайзаа	Бамбын ам	91° 28' 38.063" E	46° 34' 8.475" N
716	Өвөлжөө	1222	Ж. Жанар	Матгар уул	91° 31' 31.611" E	45° 56' 59.898" N
717	Өвөлжөө	1223	А. Нүрсэнхан	Хөх үзүүр	91° 36' 21.511" E	46° 2' 0.832" N
718	Өвөлжөө	1224	С.Өкен	Нарийн салаан ам	91° 36' 14.600" E	46° 29' 15.600" N
719	Өвөлжөө	1225	Агшинбай	Дон хороо	91° 37' 3.200" E	46° 29' 25.800" N
720	Өвөлжөө	1226	К.Расалхан	Самбартай хөтөл	91° 31' 15.100" E	46° 1' 20.700" N
721	Өвөлжөө	1227	Х.Шүхэр	Доод хөвчийн алаг	91° 35' 4.700" E	45° 55' 3.700" N
722	Өвөлжөө	1228	Ч.Маулет	Мэргэний хойд үзүүр	91° 23' 10.300" E	45° 50' 30.600" N
723	Өвөлжөө	1229	Ч.Жагаслаг	Мэргэний улаан толгой	91° 23' 49.000" E	45° 53' 3.600" N
724	Өвөлжөө	1230	К.Жүнсбек	Моомуугийн худаг	91° 25' 42.800" E	45° 53' 38.100" N

725	Өвөлжөө	1231	Р.Аблай	Яврын өтөг	91° 33' 57.300" E	45° 56' 50.600" N
726	Өвөлжөө	1232	Шүхэр	Шүхэрийн 3 толгой	91° 35' 4.000" E	45° 55' 2.600" N
727	Өвөлжөө	1233	Хүнбай	Цагаан салаа	91° 29' 24.500" E	45° 54' 19.500" N
728	Өвөлжөө	1235	Алмас	Хар цай хөтөл	91° 25' 34.600" E	45° 53' 34.900" N
729	Өвөлжөө	1236	С.Икенбай	Мэргэний үзүүр	91° 25' 51.200" E	45° 56' 31.200" N
730	Өвөлжөө	1237	Смагүл	Хар цай хөтөл	91° 28' 1.900" E	45° 56' 15.400" N
731	Өвөлжөө	1238	Жанат	Данзангийн салаа	91° 29' 26.261" E	45° 56' 16.823" N
732	Хаваржаа	1239	С.Түмэй	Хуурайн ам	91° 26' 18.196" E	46° 18' 54.722" N
733	Хаваржаа	1240	Б.Заизерхан	Хуурай	91° 28' 18.045" E	46° 19' 5.867" N
734	Хаваржаа	1241	Жаделхан	Хуурай	91° 28' 43.230" E	46° 19' 58.999" N
735	Хаваржаа	1242	Б.Тилеубек	Уст мэлхийт	91° 27' 40.766" E	46° 20' 57.023" N
736	Хаваржаа	1243	К.Шаридолда	Нарийний ам	91° 23' 55.489" E	46° 29' 30.450" N
737	Хаваржаа	1244	И.Рапат	Нарийний гол	91° 23' 57.654" E	46° 29' 30.370" N
738	Хаваржаа	1245	Н.Халмаан	Харзан хясаа	91° 25' 37.255" E	46° 29' 26.693" N
739	Хаваржаа	1246	Халтар	Нарийний гол	91° 26' 8.599" E	46° 29' 3.968" N
740	Хаваржаа	1247	Төлөвхаан	Ар увт ам	91° 28' 35.205" E	46° 28' 44.183" N
741	Хаваржаа	1248	Т.Бигали	Цөөхөн харгайт	91° 30' 49.190" E	46° 28' 38.305" N
742	Хаваржаа	1249	Бейсхан	Дээд хөвч	91° 42' 56.287" E	46° 5' 41.304" N
743	Хаваржаа	1250	Шүхэр	Баазийн хашаа	91° 33' 58.787" E	46° 4' 11.326" N
744	Хаваржаа	1252	Уатхан	Шүхэрийн 3 толгой	91° 35' 8.280" E	45° 54' 35.275" N
745	Хаваржаа	1253	Нигмет	Шүхэрийн 3 толгой	91° 34' 58.526" E	45° 55' 0.785" N
746	Хаваржаа	1254	К. Төлөвхан	Ар мэлхийт	91° 32' 36.900" E	46° 27' 46.424" N
747	Хаваржаа	1255	С. Ихэнбай	Цоохор нуур	91° 35' 1.571" E	46° 1' 16.370" N
748	Хаваржаа	1256	Л. Коодоо	Загийн хашаа	91° 26' 58.477" E	46° 17' 9.892" N
749	Хаваржаа	1257	К.Шаридолда	Доод нарийний гол	91° 24' 6.900" E	46° 29' 31.900" N
750	Хаваржаа	1258	М.Халидолда	Доод нарийний тохой	91° 25' 2.600" E	46° 29' 25.100" N
751	Хаваржаа	1259	С.Науай	Халзан хясаа	91° 25' 39.092" E	46° 29' 26.176" N
752	Хаваржаа	1260	Ш.Малик	Жагасбайн хашаа	91° 26' 46.500" E	46° 29' 6.600" N
753	Хаваржаа	1261	К.Анисхан	Доод нарийнийн улиастайн ам	91° 27' 42.278" E	46° 28' 56.590" N
754	Хаваржаа	1262	Т.Бигали	Цөөхөн харгайт	91° 30' 42.900" E	46° 28' 38.400" N
755	Хаваржаа	1263	Т.Турсан	Ар мэлхийтийн ам	91° 31' 29.600" E	46° 28' 41.100" N
756	Хаваржаа	1264	Ж.Берди	Гэр чулуу	91° 23' 11.400" E	46° 31' 3.300" N
757	Хаваржаа	1265	Х.Сара	Бургаст	91° 23' 14.200" E	46° 31' 42.900" N
758	Хаваржаа	1266	Бавхаан	Улаан шат	91° 23' 55.800" E	46° 33' 3.200" N
759	Хаваржаа	1267	Б.Манат	Цоохор нуур	91° 34' 21.300" E	46° 1' 22.500" N
760	Хаваржаа	1268	С.Ихэнбай	Булагт хар	91° 34' 0.200" E	46° 1' 3.100" N
761	Хаваржаа	1269	Ж.Минеп	Азарын хар толгой	91° 30' 56.100" E	46° 0' 55.100" N
762	Хаваржаа	1270	Т.Жамип	Азын хар толгойн ард	91° 30' 42.400" E	46° 1' 2.400" N
763	Хаваржаа	1271	Ж.Хожимжор	Азарын харын доод талд	91° 30' 26.200" E	46° 0' 31.500" N

764	Хаваржаа	1272	Х.Халил	Азарын харын доод талд	91° 30' 24.900" E	46° 0' 14.200" N
765	Хаваржаа	1273	Ч.Даухан	Азарын харын доод талд	91° 34' 45.200" E	46° 0' 3.800" N
766	Хаваржаа	1274	Я.Жүнсбек	Яврын хөтөл	91° 35' 37.600" E	45° 59' 3.300" N
767	Хаваржаа	1275	Д. Хамасбай	Дунд хөвч	91° 41' 15.800" E	46° 1' 34.500" N
768	Хаваржаа	1276	Х.Нугтархан	Дунд хөвч	91° 44' 5.100" E	46° 2' 2.800" N
769	Хаваржаа	1277	А.Туусхан	Загийн улаан	91° 38' 57.300" E	46° 4' 3.000" N
770	Хаваржаа	1278	Х.Баямурат	Цоохор нуур	91° 37' 48.800" E	46° 2' 6.900" N
771	Хаваржаа	1279	Т.Хавалхас	Цоохор нуур	91° 37' 52.200" E	46° 2' 2.300" N
772	Хаваржаа	1280	Д.Эрхэмбаяр	Цоохор нуур	91° 38' 6.800" E	46° 1' 43.900" N
773	Хаваржаа	1281	Д.Жанат	Цоохор нуур	91° 38' 7.600" E	46° 1' 42.900" N
774	Хаваржаа	1282	А.Хуатбек	Цоохор нуур	91° 38' 15.900" E	46° 1' 28.100" N
775	Хаваржаа	1283	Н.Ганболд	Цоохор нуур	91° 38' 17.100" E	46° 1' 16.400" N
776	Хаваржаа	1284	Н.Хурметхан	Цоохор нуур	91° 38' 17.300" E	46° 1' 14.800" N
777	Хаваржаа	1285	Х.Расол	Цоохор нуур	91° 37' 38.100" E	46° 1' 3.400" N
778	Хаваржаа	1286	Х.Мустапа	Цоохор нуур	91° 37' 38.100" E	46° 0' 3.400" N
779	Хаваржаа	1287	Б.Уатхан	Цоохор нуур	91° 37' 16.000" E	46° 0' 50.300" N
780	Хаваржаа	1288	У.Хурман	Цоохор нуур	91° 37' 16.800" E	46° 0' 46.900" N
781	Хаваржаа	1289	А.Ихбай	Цоохор нуур	91° 36' 54.700" E	46° 0' 14.500" N
782	Хаваржаа	1290	Х.Мурат	Цоохор нуур	91° 35' 39.800" E	46° 0' 55.400" N
783	Хаваржаа	1291	О.Хавсалем	Дунд хөвч	91° 44' 14.300" E	46° 1' 23.000" N
784	Хаваржаа	1292	М.Аманхан	Дунд хөвч	91° 42' 7.000" E	45° 59' 38.400" N
785	Хаваржаа	1293	Д.Аманбай	Дунд хөвч	91° 41' 16.800" E	45° 59' 35.400" N
786	Хаваржаа	1294	Ч.Даку	Мишээлийн улаан	91° 38' 15.800" E	45° 59' 2.800" N
787	Хаваржаа	1295	Х.Мишээл	Мишээлийн улаан	91° 39' 6.900" E	45° 57' 32.200" N
788	Хаваржаа	1296	М.Макештай	Түртэнгийн улаан	91° 32' 43.300" E	45° 54' 37.700" N
789	Хаваржаа	1297	К.Расолхаан	Мэргэн	91° 31' 12.000" E	45° 53' 48.700" N
790	Хаваржаа	1298	А.Баямпдава	Мэргэн шээдэг хөтөл	91° 26' 35.800" E	45° 54' 44.700" N
791	Хаваржаа	1299	Нурсал	Түртэнгийн улаан	91° 31' 38.800" E	45° 52' 50.500" N
792	Хаваржаа	1300	Расалхаан	Цагаан салаа	91° 31' 38.700" E	45° 52' 50.300" N
793	Хаваржаа	1301	У.Хойчбай	Мэргэний үзүүр	91° 29' 28.393" E	45° 56' 17.702" N
794	Хаваржаа	1302	У.Хүнбай	Матигарын улаан	91° 28' 31.900" E	45° 57' 10.300" N
795	Хаваржаа	1303	С.Мэргэнбай	Улаан давааны ам	91° 27' 37.688" E	45° 57' 43.722" N
796	Хаваржаа	1304	Ч.Даулет	Матигарын улаан	91° 30' 13.805" E	45° 58' 9.529" N
797	Өвөлжөө, хаваржаа	1305	О.Цэрээ	Уст мэлхийт адаг	91° 28' 12.474" E	46° 22' 23.293" N
798	Өвөлжөө, хаваржаа	1306	Ж.Тилейхан	Уст дунд ус	91° 28' 56.555" E	46° 22' 29.283" N
799	Өвөлжөө, хаваржаа	1307	Т.Анкаа	Мэлхийт	91° 27' 28.417" E	46° 22' 6.812" N
800	Өвөлжөө, хаваржаа	1308	Хизирбек	Агадаг	91° 24' 43.945" E	46° 22' 33.869" N
801	Өвөлжөө,	1309	О.Болдбаатар	Цөөгийн ам	91° 22' 53.494" E	46° 24' 20.962" N

	хаваржаа					
802	Өвөлжөө, хаваржаа	1310	Киревхаан	Алагт	91° 23' 20.035" E	46° 26' 8.111" N
803	Өвөлжөө, хаваржаа	1311	Аманбай	Хар дав	91° 23' 18.405" E	46° 27' 8.918" N
804	Өвөлжөө, хаваржаа	1312	З.Жанибек	Штаб	91° 25' 24.379" E	46° 29' 21.123" N
805	Өвөлжөө, хаваржаа	1313	Бадали	Түнгэт	91° 25' 22.887" E	46° 29' 25.844" N
806	Өвөлжөө, хаваржаа	1314	Ч.Халидолда	Харзан хясаа эх	91° 25' 52.824" E	46° 29' 17.137" N
807	Өвөлжөө, хаваржаа	1315	Т.Ханзаадай	Өлхөн үвтийн ам	91° 26' 28.739" E	46° 29' 3.918" N
808	Өвөлжөө, хаваржаа	1316	Х.Бисей	Хар бууц	91° 27' 8.076" E	46° 29' 7.129" N
809	Өвөлжөө, хаваржаа	1317	Толехан	Ар увт	91° 28' 14.283" E	46° 28' 53.665" N
810	Өвөлжөө, хаваржаа	1318	М.Мамарбек	Индэрт зохой	91° 29' 9.855" E	46° 28' 36.699" N
811	Өвөлжөө, хаваржаа	1319	А.Хайратбек	Ташгай	91° 29' 37.683" E	46° 28' 34.607" N
812	Өвөлжөө, хаваржаа	1320	Нацай	Борийн ам	91° 30' 2.055" E	46° 28' 28.006" N
813	Өвөлжөө, хаваржаа	1321	З.Асалбек	Доод нарийн	91° 32' 0.672" E	46° 28' 52.038" N
814	Өвөлжөө, хаваржаа	1322	З.Расол	Эмч	91° 32' 59.294" E	46° 29' 16.512" N
815	Өвөлжөө, хаваржаа	1323	Зайтан	Өргөн ширэг	91° 34' 7.054" E	46° 29' 18.419" N
816	Өвөлжөө, хаваржаа	1324	Д.Мурат	Дээд хөвч	91° 40' 8.607" E	46° 6' 4.686" N
817	Өвөлжөө, хаваржаа	1325	Мэск	Мэргэжиг орой үзүүр	91° 33' 58.771" E	46° 4' 11.326" N
818	Өвөлжөө, хаваржаа	1326	Т.Авелхаш	Гурван толгой	91° 32' 58.340" E	45° 54' 19.736" N
819	Өвөлжөө, хаваржаа	1327	о. Бавуудорж	Цөөгийн дунд бууц	91° 26' 19.782" E	46° 25' 1.282" N
820	Өвөлжөө, хаваржаа	1328	М. Идриш	Ар увт дунд бууц	91° 28' 33.728" E	46° 29' 7.392" N
821	Өвөлжөө, хаваржаа	1329	Д. Амангель	Дуут улаан	91° 35' 12.093" E	45° 56' 56.029" N
822	Өвөлжөө, хаваржаа	1330	Х. Жалел	Загийн улаан	91° 36' 53.652" E	46° 3' 37.373" N
823	Өвөлжөө, хаваржаа	1331	Ш. Минан	Баттулгийн хар толгой	91° 33' 50.134" E	46° 0' 45.005" N
824	Өвөлжөө, хаваржаа	1332	С. Сайтхан	Дунд улаан	91° 39' 48.019" E	46° 3' 38.610" N
825	Өвөлжөө, хаваржаа	1337	Эрдэнэ-Очир	Уурхай	91° 23' 56.551" E	46° 28' 47.133" N